

การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระประวัติศาสตร์ เจตคติที่มีต่อสาระประวัติศาสตร์
และทักษะทางสังคม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้
แบบบูรณาการกับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการทางการศึกษาและการจัดการเรียนรู้
พฤษภาคม 2557

การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระประวัติศาสตร์ เจตคติที่มีต่อสาระประวัติศาสตร์
และทักษะทางสังคม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้
แบบบูรณาการกับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการทางการศึกษาและการจัดการเรียนรู้
พฤษภาคม 2557
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระประวัติศาสตร์ เจตคติที่มีต่อสาระประวัติศาสตร์
และทักษะทางสังคม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้
แบบบูรณาการกับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการทางการศึกษาและการจัดการเรียนรู้
พฤษภาคม 2557

สัญญาพร เล็งขุนทด. (2557). การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระประวัติศาสตร์ เจตคติที่มีต่อสาระประวัติศาสตร์และทักษะทางสังคม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบพุทธะกับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (วิทยาการทางการศึกษาและการจัดการเรียนรู้). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ, อาจารย์ที่ปรึกษาปรินญาณิพนธ์: ดร.กิตติชัย สุชาติโนบล, ดร.วรินทร์ โพนน้อย.

การวิจัยครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระประวัติศาสตร์ เจตคติต่อการเรียนสาระประวัติศาสตร์และทักษะทางสังคม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบพุทธะกับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556 โรงเรียนพิพัฒนา เขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร จำนวน 2 ห้องเรียน รวม 60 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยในการสุ่มจากนั้นจับสลากเพื่อแบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 30 คน และกลุ่มควบคุม 30 คน ดำเนินการวิจัยโดยใช้แผนการวิจัยแบบ Randomized Control Group Pretest – Posttest Design กลุ่มทดลองใช้การจัดการเรียนรู้แบบพุทธะ และกลุ่มควบคุมใช้การจัดการเรียนรู้แบบปกติ ใช้เวลาในการทดลองกลุ่มละ 15 คาบ คาบละ 50 นาที

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้แบบพุทธะ แผนการจัดการเรียนรู้แบบปกติ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระประวัติศาสตร์ที่มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.91 แบบวัดเจตคติต่อการเรียนสาระประวัติศาสตร์ที่มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.85 และแบบวัดทักษะทางสังคมที่มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.93 วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติ t – test for Independent sample และ t –test for Dependent sample

ผลการวิจัย พบว่า

1. นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบพุทธะ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
2. นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบพุทธะมีเจตคติต่อการเรียนสาระประวัติศาสตร์สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
3. นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบพุทธะมีทักษะทางสังคมสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
4. นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบพุทธะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เจตคติต่อการเรียนสาระประวัติศาสตร์ และทักษะทางสังคมหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
5. นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเจตคติต่อการเรียนสาระประวัติศาสตร์และทักษะทางสังคมหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

A COMPARISON OF PRATOMSUKSA 5 STUDENTS' ACHIEVEMENT ATTITUDE OF THE
HISTORY STRANDS AND SOCAIL SKILLS BASED ON BUDDHISM INSTRUCTION
MODEL AND TRADITIONAL METHOD

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Master of Education Degree in Educational Science and Learning Management
at Srinakharinwirot University

May 2014

Sanyaporn Serngkhunthod. (2014). *A Comparision of Pratomsuksa V Students' Achievement Attitude of The History strands and Socail Skills based on Buddhism Instruction Model and Traditional Method*. Master thesis, M.Ed. (Educational Science and Learning Management). Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University. Advisor Committee: Dr. Kittichai Suthasinobon, Dr.Warintorn Phon-noi.

The purpose of this research were to compare Pratomsuksa V Students' Achievement Attitude of the History strands and Socail Skills Based on Buddhism Instruction Model and Traditional Method.

The sample used in this research were 60. Pratomsuksa V at Pipattana School. In the second semester of 2013 academic year, they were divided into 2 group; the experimental group and the control group with 30 students each. The experimental group taught by Buddhism Instruction Model, whereas the control group taught by Traditional Method. It took 15 teaching periods, periods periods per 50 minutes, for each group. The research design was randomized Control group, Pretest-Posttest Design.

The instruments used in this study were lesson plan for the Budddhism Instruction Model. Lesson plan for Traditional Method, Achievement in History test with reliability of 0.91, Attitude of The History test with reliability of 0.85 and Social Skills test with reliability of 0.93. The data were analyzed by t-test for independent sample and t-test for dependent sample.

The result of this study indicated that:

1. The students' achievement of The History strands of the experimental group was higher than control group with the significant differences at the .01 level.
2. The students' attitude of The History strands of the experimental group was higher than control group with the significant differences at the .01 level.
3. The students' social skills of the experimental group was higher than control group with the significant differences at the .01 level.
4. The students' achievement attitude of The History strands and social skills before and after the experimental group were significant differences at the .01 level.
5. The students' achievement attitude of The History strands and social skills before and after the control group were significant differences at the .01 level.

ปริญญานิพนธ์

เรื่อง

การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระประวัติศาสตร์ เจตคติที่มีต่อสาระประวัติศาสตร์ และทักษะทางสังคม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการกับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ

ของ

สัญญาพร เลิงขุนทด

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการทางการศึกษาและการจัดการเรียนรู้
(การประถมศึกษา)
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.สมชาย สันติวัฒนกุล)
วันที่ เดือน พ.ศ. 2557

อาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์ คณะกรรมการสอบปากเปล่า

..... ที่ปรึกษาหลัก ประธาน
(อาจารย์ ดร.กิตติชัย สุชาติโนบล) (รองศาสตราจารย์ ดร.ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ)

..... ที่ปรึกษาร่วม กรรมการ
(อาจารย์ ดร.วรินทร์ โพนน้อย) (อาจารย์ ดร.ศุภฤกษ์ ทานาค)

..... กรรมการ
(อาจารย์ ดร.กิตติชัย สุชาติโนบล)

..... กรรมการ
(อาจารย์ ดร.วรินทร์ โพนน้อย)

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความกรุณาอย่างยิ่งจาก อาจารย์ ดร.กิตติชัย สุทธาสีโนบล ประธานควบคุมปริญญานิพนธ์ และอาจารย์ ดร.วรินทร์ โพนน้อย กรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ ที่กรุณาให้คำปรึกษาในการศึกษาค้นคว้า ตลอดจนคำแนะนำในการแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ เป็นอย่างดี และขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ อาจารย์ ดร.ศุภฤกษ์ ทานาค ที่ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการทำปริญญานิพนธ์ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.สรเสริญ อินทรรัตน์ อาจารย์ ดร.โสภณ ขำทัพ อาจารย์ ปรีชา ภาวโน อาจารย์ ภิรมย์ พันธุ์มาก และอาจารย์ ทวีวรรณ ชัยมณี ที่ให้ความกรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ตลอดจนให้คำแนะนำในการสร้าง และแก้ไขเครื่องมือในการวิจัย

ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ประจำสาขาวิชาการประถมศึกษาทุกท่าน ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ที่มีคุณค่ายิ่งให้กับผู้วิจัยและขอบคุณเพื่อนๆ นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาการประถมศึกษาทุกคนที่เป็นกำลังใจให้กันด้วยดีเสมอมา

และที่สำคัญที่สุด ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ คุณพ่อสนั่น คุณแม่พิมพ์พันธ์ และทุกคนในครอบครัว ที่คอยเป็นกำลังใจ ให้คำปรึกษาด้วยความรักและความห่วงใย จนทำให้งานวิจัยครั้งนี้สำเร็จลงด้วยดี

ประโยชน์และคุณค่าใดๆ ที่เกิดจากปริญญานิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยขอมอบเพื่อบุชาคุณให้กับคุณพ่อและคุณแม่ ผู้มีพระคุณสูงสุด และขอมอบแด่ครู อาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่าน

สัญญาพร เลิงขุนทด

ผู้วิจัย

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย	5
ความสำคัญของการวิจัย	6
ขอบเขตของการวิจัย	6
นิยามศัพท์เฉพาะ	7
กรอบแนวคิดในการวิจัย	10
สมมติฐานการวิจัย	10
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	11
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม หลักสูตร แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551	11
ความสำคัญของการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม	11
จุดมุ่งหมายของกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม	11
มาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระประวัติศาสตร์	12
คุณภาพผู้เรียนและตัวชี้วัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม	12
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้สาระประวัติศาสตร์	16
ความหมายของประวัติศาสตร์	16
ความสำคัญของการศึกษาประวัติศาสตร์	17
ลักษณะของวิชาประวัติศาสตร์	17
ครูกับการจัดการเรียนรู้สาระประวัติศาสตร์	19
การจัดกิจกรรมการสอนประวัติศาสตร์	21
บทบาทของครูและการประเมินผลการจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์	23
วิธีการประเมินตามสภาพจริง	23
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้แบบพุทธะ	25
ความหมายของการจัดการเรียนรู้แบบพุทธะ	25
ความสำคัญของการจัดการเรียนรู้แบบพุทธะ	26
การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้ในการจัดการเรียนรู้	29
รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบพุทธะ	36

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
2 (ต่อ)	
แนวทางการวัดผลประเมินผลการจัดการเรียนรู้แบบพุทธร	40
บทบาทของครูผู้สอนกับการจัดการเรียนรู้แบบพุทธร	41
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ	43
ความหมายของการจัดการเรียนรู้แบบปกติ	43
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ	43
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระประวัติศาสตร์	44
ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	44
วิธีการและเครื่องมือสำหรับการวัดผล ประเมินผลการเรียนรู้	45
เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับเจตคติ	54
ความหมายของเจตคติ	54
การเกิดและการเปลี่ยนเจตคติ	55
เจตคติกับการเรียนรู้	56
องค์ประกอบของเจตคติ	57
การวัดเจตคติ	57
งานวิจัยเกี่ยวกับเจตคติ	61
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะทางสังคม	62
ความหมายของทักษะทางสังคม	62
ความสำคัญของทักษะทางสังคม	63
องค์ประกอบของทักษะทางสังคม	64
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะทางสังคม	66
3 วิธีดำเนินการวิจัย	69
การกำหนดประชากรและเลือกกลุ่มตัวอย่าง	69
แบบแผนการทดลอง	70
การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	71
การเก็บรวบรวมข้อมูล	82
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	82
สถิติพื้นฐาน	82
สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ	83

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3 (ต่อ)	
สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน	85
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	87
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	87
ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์สถิติพื้นฐาน	87
ตอนที่ 2 ผลการทดสอบสมมติฐาน	88
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	94
ความมุ่งหมายของการวิจัย	94
ความสำคัญของการวิจัย	94
สมมติฐานในการวิจัย	95
ขอบเขตของการวิจัย	95
การวิเคราะห์ข้อมูล	96
สรุปผลการศึกษาค้นคว้า	96
อภิปรายผล	97
ข้อเสนอแนะ	101
บรรณานุกรม	102
ภาคผนวก	111
ภาคผนวก ก.	112
ภาคผนวก ข.	114
ภาคผนวก ค.	126
ภาคผนวก ง.	132
ประวัติย่อผู้วิจัย	155

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 แสดงเนื้อหาและจำนวนชั่วโมงสาระประวัติศาสตร์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5	15
2 แสดงเนื้อหาที่ใช้ในการทดลอง	70
3 แบบแผนการทดลอง	71
4 วิเคราะห์เนื้อหาและพฤติกรรม	78
5 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระประวัติศาสตร์ เจตคติต่อการเรียนสาระประวัติศาสตร์และทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบพุทธ	87
6 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระประวัติศาสตร์ เจตคติต่อการเรียนสาระประวัติศาสตร์และทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ	87
7 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระประวัติศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบพุทธกับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ ...	88
8 การเปรียบเทียบเจตคติต่อการเรียนสาระประวัติศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบพุทธกับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ	88
9 การเปรียบเทียบทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบพุทธกับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ	89
10 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระประวัติศาสตร์ เจตคติต่อการเรียนสาระประวัติศาสตร์และทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบพุทธ	89
11 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระประวัติศาสตร์เจตคติต่อการเรียนสาระประวัติศาสตร์และทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบปกติ	90
12 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระประวัติศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบพุทธกับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ ระหว่างก่อนการทดลอง และหลังการทดลอง	90
13 เปรียบเทียบเจตคติต่อการเรียนสาระประวัติศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบพุทธกับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ ระหว่างก่อนการทดลองและหลังการทดลอง	91

บัญชีตาราง (ต่อ)

ตาราง		หน้า
14	เปรียบเทียบทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบพุทธะกับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ ระหว่างก่อนการทดลอง และหลังการทดลอง	92
15	สรุปค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแผนการจัดการเรียนรู้แบบพุทธะสาระประวัติศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5	115
16	สรุปค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแผนการจัดการเรียนรู้แบบปกติสาระประวัติศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5	117
17	แสดงค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระประวัติศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5	119
18	สรุปค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบวัดเจตคติที่มีต่อการเรียนสาระประวัติศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5	122
19	สรุปค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบวัดทักษะทางสังคม	124
20	แสดงค่าความยากง่าย (p) ดัชนีอำนาจจำแนก (r) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระประวัติศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 60 ข้อ	127
21	แสดงคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระประวัติศาสตร์ก่อนเรียนและหลังเรียนของกลุ่มทดลอง ที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ	128
22	แสดงคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระประวัติศาสตร์ก่อนเรียนและหลังเรียนของกลุ่มควบคุม ที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนแบบปกติ	129
23	แสดงค่าอำนาจ (r) ของแบบสอบถามเจตคติต่อสาระประวัติศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 40 ข้อ	130
24	แสดงค่าอำนาจ (r) ของแบบสอบถามทักษะทางสังคม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 40 ข้อ	131

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 กรอบแนวคิดในการวิจัย	10
2 ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบพุทธะ	37
3 แผนภูมิกิจกรรมการจัดการเรียนรู้แบบพุทธะ	39
4 ขั้นตอนการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้แบบพุทธะ	75
5 ขั้นตอนการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้แบบปกติ	77
6 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระประวัติศาสตร์	91
7 เจตคติต่อการเรียนสาระประวัติศาสตร์	92
8 ทักษะทางสังคม	93

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

สังคมในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว สืบเนื่องมาจากความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ส่งผลต่อสภาพความเป็นอยู่และการดำเนินชีวิตของคนเป็นอย่างมาก ซึ่งการพัฒนาที่ยั่งยืนนั้น การเตรียมคนให้พร้อมท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ มีความสำคัญเนื่องจากความเจริญก้าวหน้าของประเทศชาตินั้น ขึ้นอยู่กับคุณภาพของคนในชาติเป็นสำคัญ ผลที่เกิดขึ้นของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 – 2549) ได้สรุปคุณภาพของคนไทยช่วงที่ผ่านมาพบว่ายังไม่ดีเท่าที่ควร เนื่องจากระบบการศึกษาและกระบวนการเรียนรู้อยู่ยังไม่ทันการเปลี่ยนแปลงของสังคม คุณภาพไม่ได้มาตรฐาน ไม่ได้สร้างคนคิดเป็นทำเป็น และมีคุณธรรมจริยธรรมส่งผลต่อการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันกับต่างประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2543: 10) ดังนั้นแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2549 – 2554) จึงได้น้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มาเป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศควบคู่ไปกับการพัฒนาแบบบูรณาการเป็นองค์รวมที่มีคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนาอย่างจริงจังตั้งแต่ที่พบว่ายังไม่สามารถก้าวหน้าได้อย่างเต็มที่ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2549: ข) ซึ่งการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 – 2559) จะเป็นการนำภูมิคุ้มกันที่มีอยู่ พร้อมทั้งเร่งสร้างภูมิคุ้มกันในประเทศให้เข้มแข็งขึ้น เพื่อเตรียมความพร้อมคน สังคม และระบบเศรษฐกิจของประเทศให้สามารถปรับตัวรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนและสังคมไทยให้มีคุณภาพ มีโอกาสเข้าถึงทรัพยากร และได้รับประโยชน์จากการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างเป็นธรรม รวมทั้งสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจด้วยฐานความรู้ เทคโนโลยี นวัตกรรมและความคิดสร้างสรรค์ บนพื้นฐานการผลิตและการบริโภคที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ขณะเดียวกัน ยังจำเป็นต้องบริหารจัดการแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 ให้บังเกิดผลในทางปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม ภายใต้หลักการพัฒนาพื้นที่การกิจ และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคมไทย ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาเพื่อประโยชน์สุขที่ยั่งยืนของสังคมไทย ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2555: คำนำ) ซึ่งนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการในการพัฒนาเยาวชนของชาติเข้าสู่โลกยุคศตวรรษที่ 21 โดยมุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียน มีคุณธรรม รักความเป็นไทย มีทักษะการคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ มีทักษะด้านเทคโนโลยี สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมโลกได้อย่างสันติ กระทรวงศึกษาธิการ. 2551: 1)

การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาประชากรให้มีคุณภาพ และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์สามารถเป็นเครื่องมือในการพัฒนาประเทศได้นั้น ต้องคำนึงถึงหลักสูตรต่างๆ ที่จะเข้ามาช่วยพัฒนาโดยกลุ่ม

สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ การดำรงชีวิตของมนุษย์ ทั้งในฐานะปัจเจกบุคคลและการอยู่ร่วมกันในสังคม การปรับตัว ตามสภาพแวดล้อม การจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด เข้าใจถึงการพัฒนาเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย กาลเวลา ตามเหตุปัจจัยต่างๆ เกิดความเข้าใจตนเองและผู้อื่น มีความอดทน อดกลั้น ยอมรับในความแตกต่าง และมีคุณธรรม สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต เป็นพลเมืองดีของประเทศชาติและสังคมโลก (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. 2551: 1) สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ประกอบมาจากหลายแขนงวิชา จึงมีลักษณะเป็นสหวิทยาการ โดยนำวิทยาการ มาจากแขนงวิชาต่างๆ ในสาขาสังคมศาสตร์มาหลอมรวมเข้าด้วยกัน ได้แก่ ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ นิติศาสตร์ จริยธรรม ประชากรศึกษา สิ่งแวดล้อมศึกษา รัฐศาสตร์ สังคมวิทยา ปรัชญา และศาสนา กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จึงเป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ออกแบบมา เพื่อ ส่งเสริมศักยภาพการเป็นพลเมืองดีให้แก่ผู้เรียน โดยมีเป้าหมายของการพัฒนาความเป็นพลเมืองดี ซึ่ง ถือเป็นความรับผิดชอบของทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2545: 3)

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ได้กำหนดให้วิชาประวัติศาสตร์ เป็นสาระหนึ่งในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โดยได้กำหนดกรอบเนื้อหาที่ ต้องเรียนในระดับประถมศึกษาเอาไว้ว่า การเรียนการสอนเน้นในเรื่องของเวลา และยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ วิธีการทางประวัติศาสตร์ พัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตถึงปัจจุบัน ความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลง ของเหตุการณ์ต่างๆ ผลกระทบที่เกิดจากเหตุการณ์สำคัญในอดีต บุคคลสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลง ต่างๆ ในอดีต ความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย แหล่งอารยธรรมที่สำคัญของโลก (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. 2551: 2) นอกจากนี้วิสัยทัศน์ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐาน 2551 ได้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังสำคัญของชาติ ให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม จริยธรรม มีจิตสำนึกในการเป็นพลเมืองไทย และเป็นพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้งเจตคติที่จำเป็นต่อการศึกษา การประกอบอาชีพ และการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตาม ศักยภาพ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. 2551: 4)

อย่างไรก็ตามมีนักวิชาการได้ศึกษาปัญหาการจัดการเรียนการสอน พบว่า ครูให้ความสนใจ และความสำคัญแก่ผู้เรียนน้อยมาก ไม่สนใจความรู้เดิมและความต้องการของผู้เรียน เพียงแต่เตรียม เนื้อหาที่จะสอน นักเรียนแต่ละคนได้รับการปฏิบัติอย่างเดียวกัน โดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่าง บุคคล จึงทำให้การเรียนการสอนไม่บรรลุจุดประสงค์ของหลักสูตร ไม่ส่งเสริมศักยภาพในการเรียนรู้ และ ขาดความสามารถในการสร้างความรู้ เพราะผู้สอนส่วนใหญ่จะใช้รูปแบบและวิธีการเรียนการสอนที่เน้น ผู้สอนเป็นศูนย์กลาง เน้นถ่ายทอดความรู้และเนื้อหา โดยละเลยการมุ่งเน้นให้ผู้เรียนพัฒนาศักยภาพ ไม่นำเหตุการณ์และปัญหาจากชุมชนเข้ามาเรียนรู้ไม่สนใจวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ค่านิยม และภูมิปัญญาไทย มีผลทำให้กระบวนการเรียนรู้ไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง เป็นการศึกษา มุ่งผลิตคนเพื่อป้อนตลาดแรงงาน อันเป็นผลทำให้ผู้เรียนมีแต่ความรู้ ไม่มีความคิด (วิชัย วงษ์ใหญ่.

2542: 2) ปัญหาที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือนักเรียนมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ขาดความกระตือรือร้นในการเรียน ระดับสติปัญญาอยู่ในเกณฑ์ต่ำและไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เนื่องจากนักเรียนไม่สามารถบูรณาการและประยุกต์ใช้ความรู้ในการดำเนินชีวิตอย่างมีเหตุผล ไม่สามารถควบคุมพฤติกรรมที่ตนเองปฏิบัติกับสิ่งแวดล้อมรอบข้าง ขาดความสามารถในการควบคุมจิตใจให้จดจ่อกระตือรือร้นกับสิ่งที่ควรสนใจ และขาดความสามารถทางสติปัญญาในการเรียนรู้ การคิดและการปฏิบัติ (กิตติชัย สุทธาสิโนบล. 2555: 2) นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาจากผลการทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ หรือ O-net ในระหว่าง ปี พ.ศ. 2552 – 2555 พบว่า ในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม มีคะแนนเฉลี่ยที่ต่ำกว่าร้อยละ 50 ตามลำดับดังนี้ 33.90, 47.07, 52.22, 44.22 (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ. 2552 – 2555) การจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตรครูผู้สอนต้องคำนึงถึงความแตกต่างของผู้เรียน เน้นให้ผู้เรียนได้เกิดการปฏิบัติจริง จัดการสอนที่เอื้อต่อการพัฒนา ทั้งอารมณ์ และสติปัญญาของผู้เรียน ให้ผู้เรียนได้ทำงานร่วมมือกัน วางแผนแก้ปัญหา ตลอดจนแบ่งงาน หน้าที่ รับฟังความคิดเห็นสมาชิกภายในกลุ่ม อันจะเป็นแนวทางในการพัฒนาอารมณ์ให้ผู้เรียนมีความมั่นใจในการเรียนรู้มากขึ้น การจัดการเรียนการสอนที่ให้การเรียนร่วมกันเป็นกลุ่มย่อยๆ นอกจากจะเสริมทักษะทางสังคมให้มีมนุษยสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้เรียน มีความสามัคคีร่วมแรงร่วมใจกันปฏิบัติงาน ยังก่อให้เกิดทักษะด้านความรู้ อันเนื่องมาจากการได้อภิปรายและเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน อีกทางหนึ่งด้วย ดังพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่มีความตอนหนึ่งว่า

วัตถุประสงค์ของการศึกษานั้นคืออะไร กล่าวโดยรวบยอดก็คือการทำให้บุคคลมีปัจจัยหรือมีอุปกรณ์สำหรับชีวิตอย่างครบถ้วนเพียงพอ ทั้งในส่วนของวิชาความรู้ ส่วนความคิดวินัยใจ และคุณธรรม ความประพฤติ ส่วนความขยันอดทน และความสามารถ ในอันที่จะนำความรู้ความคิดไปใช้ปฏิบัติงานด้วยตนเองให้ได้จริงๆ เพื่อสามารถดำรงชีพอยู่ได้ด้วยความสุขความเจริญมั่นคง และสร้างประโยชน์ให้แก่สังคมและบ้านเมืองได้ตามควรแก่ฐานะด้วย

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช

พระบรมราโชวาทในพระราชพิธีพระราชทานปริญญาบัตร

ผู้สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

25 มิถุนายน 2523

นอกจากนี้ สภาการศึกษายังได้ให้ข้อเสนอในการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สองในเรื่องของระบบการเรียนรู้อยู่ใน พ.ศ. 2561 คนไทยยุคใหม่ จะต้องเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง รักการอ่านและมีนิสัยใฝ่เรียนรู้ตลอดชีวิต มีความสามารถในการสื่อสาร สามารถคิดวิเคราะห์ แก้ปัญหา คิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีจิตสาธารณะ มีระเบียบวินัย เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม สามารถทำงานเป็นกลุ่ม มีศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม จิตสำนึก และความภาคภูมิใจในความเป็นไทย ตลอดจนยึดมั่นการปกครองระบอบ

ประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รังเกียจการทุจริตและต่อต้านการซื้อสิทธิ์ขายเสียง และสามารถก้าวทันโลก (กระทรวงศึกษาธิการ. 2552)

ดังนั้น การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ จึงต้องเป็นการศึกษาที่ไม่ใช่การศึกษาเพื่อนำพาคนไทยไปสู่ความสามารถในการประกอบอาชีพเพียงเท่านั้น แต่การจัดการศึกษาที่แท้จริงต้องเป็นการจัดการศึกษาเพื่อนำพาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งด้านความประพฤติ จิตใจ และปัญญา นี่คือนิยามของการศึกษาตามแบบพุทธะ (กิตติชัย สุทธิสินบล. 2555: 1 – 3) ซึ่งตรงกับ ความมุ่งหมายของการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ในมาตรา 6 ซึ่งบัญญัติไว้ดังนี้ “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็น มนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรม ในการดำรงชีวิต และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. 2545: 3)

การจัดการศึกษาเพื่อให้คนไทยเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์นั้น มีหลากหลายวิธี โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเรียนการสอนแบบพุทธะมุ่งเน้นที่จะช่วยให้มนุษย์เข้าใจธรรมชาติและตนเอง ทำให้มนุษย์สามารถ พัฒนาวิธีการและกระบวนการคิด และนำองค์ความรู้ไปใช้เป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต ในปัจจุบันการจัดการศึกษาที่ถูกต้องจึงมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในทุกมิติ และการจัดการศึกษาที่ถูกต้อง จึงมีความจำเป็นที่จะต้องบรรจุไว้ในระบบการเรียนการสอน ตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงระดับอุดมศึกษา โดยมุ่งเน้นให้ทุกคนได้รับการศึกษาอย่างเพียงพอที่จะนำพาตนเองและผู้อื่น ดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพ สามารถวินิจฉัย และแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น ทั้งในด้านอาชีพ การดำรงชีวิต สุขภาพ อนามัย ตลอดจนใช้ทรัพยากรธรรมชาติ และปกป้องสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพ (กิตติชัย สุทธิสินบล. 2555: 33) เมื่อหลักธรรมทางพุทธศาสนาตั้งอยู่บนหลักของเหตุและผล สิ่งใดก็ตามทั้งการเรียนการสอน การดำเนินชีวิต การแก้ปัญหาต่างๆ ต้องอาศัยกระบวนการแห่งปัญญาที่ต้องคิด หรืออาจเรียกได้ว่าเป็นกระบวนการเรียนรู้แบบพุทธ ซึ่งเป็นกระบวนการที่เป็นไปเพื่อความเจริญแห่งปัญญา (พระไพศาล วิสาโล. 2544: 13)

ซึ่งการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ เป็นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นเรื่องของแนวทาง การดำเนินชีวิต ที่เป็นทางสายกลางโดยเชื่อมโยงหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ในการดำเนินชีวิต มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความเข้าใจธรรมชาติของโลก และชีวิตที่แท้จริง ทำให้สามารถดำเนินชีวิตได้ อย่างถูกต้องเหมาะสม เป็นผู้ที่กิน อยู่ ดู ฟังเป็น ส่งผลให้ผู้ศึกษาและปฏิบัติมีความสุขพร้อมๆ กับช่วยให้ คนรอบข้าง และสังคมมีความสุข การจัดการเรียนการสอนตามแบบพุทธะ เป็นลักษณะการจัดการเรียน การสอนที่เชื่อมโยงกับหลักพุทธธรรม โดยผู้สอนจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศ ที่เป็นกัลยาณมิตร เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมุ่งศึกษาแก้ปัญหา หรือแสวงหาความรู้อย่างเป็นองค์รวม เพื่อพัฒนานักเรียน อย่างรอบด้าน โดยนำหลักธรรมสำคัญของพุทธศาสนา ซึ่งถือได้ว่าเป็นทฤษฎีทางการศึกษามาสร้าง เป็นรูปแบบการสอนแบบพุทธะประกอบด้วย ปรัตถิมะ โยนิโสมนสิการ ไตรสิกขา อริยสัจ 4 อิทธิบาท 4 พรหมวิหาร 4 และหลักภาวนา 4 (กิตติชัย สุทธิสินบล. 2555: 37, 39) นอกจากนี้แล้ว ขวัญฟ้า รังสิยานนท์ (2552: 23) ยังได้กล่าวว่า การจัดกระบวนการเรียนรู้แบบพุทธะ หมายถึง กระบวนการฝึกฝน อบรม ให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ครอบคลุมถึงความเข้าใจในเนื้อหาสาระที่ตรงกับความ เป็นจริง เกิดการพัฒนา

กระบวนการคิด นำสู่การฝึกฝน ปฏิบัติสิ่งที่ถูกต้อง ดึงมาทั้งโดยตนเองและโดยกัลยาณมิตร อันส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และยังพบว่า มีการวิจัยโดย เอกพงษ์ ดิษแสง (2551: 57) เรื่อง ผลการพัฒนาปรีชาเชิงอารมณ์ตามแนวพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า โปรแกรมการพัฒนาปรีชาเชิงอารมณ์ตามแนวพุทธศาสนา ได้พัฒนาให้นักเรียนใช้หลักการคิดแบบอริยสัจสี่ได้เรียนรู้ และได้ช่วยให้นักเรียนมีเหตุผล มีหลักการมากขึ้น ทั้งยังช่วยให้นักเรียนมีการตัดสินใจในสถานการณ์ต่างๆ สามารถเขียนบันทึก และทำกิจกรรมต่างๆ ได้ดีขึ้น โดยเน้นให้นักเรียนเรียนรู้ศักยภาพของตนเองว่า มีความสามารถในการดูแลตนเอง รับรู้ถึงอารมณ์และความสนใจที่เกิดขึ้นจากภายในของตนเอง ซึ่งสามารถควบคุมตนเองได้ดีขึ้น ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของขวัญฟ้า รังสิยานนท์ (2552: 5) ที่ได้ทำวิจัยเรื่องการพัฒนา รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้แนวพุทธสำหรับเด็กปฐมวัย พบว่า รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้แนวพุทธสำหรับเด็กปฐมวัยที่พัฒนาขึ้นเป็นรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาจริยธรรม เด็กปฐมวัย ใช้หลักธรรม ได้แก่ สัมมาทิฏฐิ ไตรสิกขา และปัญญาอุคคิธรรม 4 โดยยึดหลักพัฒนาการ และการเรียนรู้ของเด็ก และครูถือเป็นตัวแทนการขัดเกลาทางสังคมที่สำคัญในการหล่อหลอมให้เด็กเกิดการเรียนรู้ผ่านการมีปฏิสัมพันธ์กับกิจกรรม 2 ประเภท คือ 1) กิจกรรมในชีวิตประจำวัน เน้นการสำรวจร่างกาย วาจา ใจ ด้วยการเจริญสติในช่วงกิจกรรม ยามเช้าก่อนรับประทานอาหารเช้า ก่อนนอน และก่อนกลับบ้าน และ 2) กิจกรรมในหน่วยการเรียนรู้ เน้นการเรียนรู้จาก การได้ยิน มองเห็น สูดดม ชิม สัมผัส และรับรู้ ด้วยใจ ผ่านสาระการเรียนรู้ในหน่วยต่างๆ โดยลงมือกระทำเป็นรายบุคคล กลุ่มย่อย และกลุ่มใหญ่ ขั้นตอนในการจัดกระบวนการเรียนรู้มี 5 ขั้นตอน คือ การจัดปัจจัยสนับสนุนการเรียนรู้ การฝึกการรับรู้ การพัฒนาการคิด การลงมือปฏิบัติ และการประเมิน

การจัดการเรียนรู้แบบพุทธะ จึงเป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้อีกรูปแบบหนึ่ง ที่สามารถช่วยให้คนในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กและเยาวชนให้สามารถพัฒนาตนเองเป็นผู้มีความสมบูรณ์ พร้อมทั้งกายและใจ สามารถเรียนรู้แก้ปัญหา ส่งผลไปสู่การพัฒนาด้านความรู้ เจตคติ ทักษะทางสังคม และเป็น การเสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้เรียนอย่างมีความสุข และนำความรู้ที่ได้จากการจัดกิจกรรม ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม ด้วยเหตุผลแนวคิดดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระประวัติศาสตร์

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระประวัติศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบพุทธะกับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ
2. เพื่อเปรียบเทียบเจตคติต่อการเรียนสาระประวัติศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบพุทธะกับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ
3. เพื่อเปรียบเทียบทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบพุทธะกับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ

4. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระประวัติศาสตร์ เจตคติต่อการเรียนสาระประวัติศาสตร์ และทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ

5. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระประวัติศาสตร์ เจตคติต่อการเรียนสาระประวัติศาสตร์ และทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ

ความสำคัญของการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้ จะทำให้ได้แนวทางของการสอนประวัติศาสตร์โดยการใช้การจัดการเรียนรู้แบบพุทธะ ที่จะช่วยพัฒนาผู้เรียนให้เกิดสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนสาระประวัติศาสตร์ อันจะส่งผลต่อเจตคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนสาระประวัติศาสตร์ และได้แนวทางการจัดการเรียนรู้ที่จะช่วยพัฒนาคุณลักษณะในด้านทักษะทางสังคม อันจะเป็นทางเลือกหนึ่งสำหรับครูผู้สอนและผู้ที่เกี่ยวข้อง ที่จะนำไปปรับปรุงวิธีการจัดการเรียนรู้อาจารย์ประวัติศาสตร์ให้มีประสิทธิภาพต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทำวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556 โรงเรียนพิพัฒนา แขวงบางจาก เขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร จำนวน 3 ห้องเรียน รวม 90 คน ซึ่งจัดห้องเรียนแบบคละความสามารถ

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่จะใช้ในการศึกษาเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556 โรงเรียนพิพัฒนา เขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร ได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยในการสุ่มด้วยการจับสลากจำนวน 2 ห้องเรียน จากนั้นจับสลากอีกครั้งเพื่อแบ่งเป็นกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม โดยกลุ่มทดลองได้รับการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะและกลุ่มควบคุมได้รับการจัดการเรียนการสอนแบบปกติ

3. ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ดำเนินการในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556 โดยผู้วิจัยดำเนินการสอนด้วยตัวเองทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 2 คาบต่อสัปดาห์ (คาบละ 50 นาที) รวมกลุ่มละ 15 คาบ

4. เนื้อหาที่ใช้ในการทดลอง

เป็นเนื้อหาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระประวัติศาสตร์ มีหัวข้อหลักคือ

4.1 พัฒนาการสมัยอยุธยา

4.2 พัฒนาการสมัยธนบุรี

5. ตัวแปรที่ศึกษา

5.1 ตัวแปรอิสระ คือ วิธีการสอน ประกอบด้วยวิธีการสอน 2 วิธี

5.1.1 การจัดการเรียนรู้แบบพุทธะ

5.1.2 การจัดการเรียนรู้แบบปกติ

5.2 ตัวแปรตาม มี 3 ตัวแปร ได้แก่

5.2.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระประวัติศาสตร์

5.2.2 เจตคติต่อการเรียนสาระประวัติศาสตร์

5.2.3 ทักษะทางสังคม

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การจัดการเรียนรู้แบบพุทธะ หมายถึง รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เชื่อมโยงกับหลักพุทธธรรม โดยผู้สอนจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่เป็นกัลยาณมิตร เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมุ่งศึกษาแก้ปัญหา หรือแสวงหาความรู้อย่างเป็นองค์รวม เพื่อพัฒนานักเรียนอย่างรอบด้าน ด้วยวิถีวัฒนธรรมแสวงปัญญาผ่านระบบไตรสิกขา มีขั้นตอนการจัดการเรียนการสอน 5 ขั้นตอน ดังนี้

1.1 ขั้นสร้างศรัทธา (Confidence) เป็นขั้นที่เตรียมนักเรียนเพื่อให้เกิดความเชื่อและความรู้สึกซาบซึ้ง ซึ่งเกิดจากความมั่นใจในเหตุผลเท่าที่รู้เห็น มั่นใจว่าเป็นไปได้ มีคุณค่า และมั่นใจว่าสามารถพิสูจน์ให้เห็นจริงในกระบวนการเรียนรู้

1.2 ขั้นปัญญาคุณธรรม (Virtues Conducive to Growth) เป็นขั้นที่ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายและกำหนดหลักการ กฎเกณฑ์ในการเรียน เตรียมกิจกรรมการเรียน แบ่งกลุ่มนักเรียนให้เหมาะสมกับกิจกรรม และจัดเตรียมสื่อ อุปกรณ์ และแหล่งเรียนรู้ที่จะใช้ในการเรียนรู้

1.3 ขั้นพัฒนาปัญญา (Wisdom Development) เป็นขั้นที่ใช้กระบวนการคิดโดยแยกคาย (โยนิโสมนสิการ) ในการพัฒนาผ่านกิจกรรมการศึกษา ค้นคว้าทดลอง สืบเสาะหาความรู้ โดยใช้ทักษะกระบวนการต่างๆ

1.4 ขั้นปรับปรุงและประยุกต์ใช้ (Improvement and Implementation) เป็นขั้นที่นักเรียนปรับปรุงพัฒนางาน เพื่อนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้ไปใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์จำลองหรือชีวิตจริงสู่ความสำเร็จด้วยความพอใจ ความเพียรพยายาม กระตือรือร้น จิตใจจดจ่อและใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญให้รอบคอบ

1.5 ขั้นสรุปและประเมินผล (Conclusion and Evaluation) เป็นขั้นที่ส่งเสริมให้นักเรียนสรุปความรู้ ประเมินผลงานของตนเองและกลุ่ม เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงผลงาน และมีปฏิสัมพันธ์แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันทั้งในเชิงเนื้อหาที่เรียน และในเชิงของการเชื่อมโยงกับหลักพุทธธรรม

2. การจัดการเรียนรู้แบบปกติ หมายถึง ขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนตามคู่มือครูในห้องเรียนปกติที่ครูผู้สอนใช้สอนในกลุ่มควบคุม ซึ่งมีลำดับขั้นตอนการสอน ดังนี้

2.1 ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน เป็นขั้นที่ครูผู้สอนจูงใจให้นักเรียนเกิดความสนใจในบทเรียนที่ครูสอน เราความสนใจของนักเรียน โดยการใช้วัสดุอุปกรณ์ในการเรียน การตั้งคำถาม หรือสนทนาโต้ตอบกับนักเรียน

2.2 ขั้นสอน เป็นขั้นที่ครูสอนตามเนื้อหาและจุดประสงค์ที่ต้องการโดยใช้สื่อการสอนต่างๆ ประกอบการสอน เช่น เทปบันทึกเสียง เอกสาร ฯลฯ

2.3 ขั้นสรุป เป็นขั้นที่ครูชี้ให้นักเรียนร่วมกันสรุปความรู้ที่ได้จากบทเรียนในคาบเวลานั้น กิจกรรมที่ชี้ให้นักเรียนสรุปบทเรียน เช่น การใช้คำถาม การอภิปราย เป็นต้น

2.4 ขั้นประเมินผล เป็นขั้นที่ครูทดสอบความรู้ของนักเรียนในบทเรียนที่ผ่านมา โดยใช้การประเมินผลในลักษณะต่างๆ เช่น การสอบถาม การทำแบบฝึกหัด เป็นต้น

3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ความสามารถทางการเรียน กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมในสาระที่ 4: สาระประวัติศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้จากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระประวัติศาสตร์ โดยใช้แบบทดสอบแบบปรนัยเลือกตอบ 4 ตัวเลือก 30 ข้อ ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อวัดพฤติกรรม 4 ด้านได้แก่ ความรู้ความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้ และการวิเคราะห์

4. เจตคติต่อการเรียนสาระประวัติศาสตร์ หมายถึง ความคิดเห็นและความรู้สึกของนักเรียนที่มีต่อการเรียนสาระประวัติศาสตร์ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบพุทธะ วัดได้จากแบบวัดเจตคติที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scales) แบบลิเคิร์ต (Likert)

5. ทักษะทางสังคม หมายถึง ความสามารถด้านมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับคนรอบข้าง การติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น และร่วมกันทำงานให้บรรลุเป้าหมาย การวัดทักษะทางสังคมวัดได้จากแบบวัดทักษะทางสังคมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scales) แบบลิเคิร์ต (Likert) ประกอบด้วย

5.1 มนุษยสัมพันธ์ หมายถึง ความสามารถในการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดี มีน้ำใจ เอื้ออาทร ห่วงใยผู้อื่น

5.2 การติดต่อสื่อสาร หมายถึง มีความคล่องในการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น ฟังและสื่อสารที่ชัดเจนและน่าเชื่อถือ

5.3 การทำงานร่วมกับผู้อื่น หมายถึง ให้ความร่วมมือกับผู้อื่น และแสวงหาความร่วมมือกับผู้อื่น แสดงความคิดเห็นที่ขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ ร่วมกันทำงานให้เกิดพลังกลุ่มเพื่อบรรลุเป้าหมาย

6. แผนการจัดการเรียนรู้แบบพุทธะ หมายถึง เอกสารที่มีการวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับนักเรียน ที่ผู้วิจัยค้นคว้าและสร้างขึ้น เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติการสอน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระประวัติศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนพิพัฒนา โดยจัดการเรียนรู้แบบพุทธะ จำนวนทั้งหมด 15 แผนการสอน จำนวน 15 ชั่วโมง

ผู้วิจัยได้จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้แบบพุทธะ โดยยึดตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ซึ่งประกอบด้วยโครงสร้าง ดังนี้

- 6.1 มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด
- 6.2 สาระสำคัญ
- 6.3 จุดประสงค์การเรียนรู้
- 6.4 สาระการเรียนรู้
- 6.5 กิจกรรมการเรียนรู้ มี 5 ขั้นตอน ดังนี้
 - 6.5.1 ขั้นสร้างศรัทธา
 - 6.5.2 ขั้นปัญญาวุฒิธรรม
 - 6.5.3 ขั้นพัฒนาปัญญา
 - 6.5.4 ขั้นปรับปรุงและประยุกต์ใช้
 - 6.5.5 ขั้นสรุปและประเมินผล
- 6.6 สื่อการเรียนรู้และแหล่งการเรียนรู้
- 6.7 การวัดและประเมินผล

7. แผนการจัดการเรียนรู้แบบปกติ หมายถึง เอกสารที่มีการวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับนักเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระประวัติศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนพิพัฒนา จำนวนทั้งหมด 15 แผน โดยยึดตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ซึ่งประกอบด้วยโครงสร้าง ดังนี้

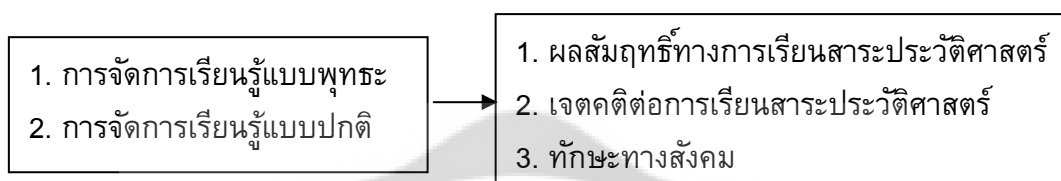
- 7.1 มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด
- 7.2 สาระสำคัญ
- 7.3 จุดประสงค์การเรียนรู้
- 7.4 สาระการเรียนรู้
- 7.5 กิจกรรมการเรียนรู้ มี 4 ขั้นตอน ดังนี้
 - 7.5.1 ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน
 - 7.5.2 ขั้นสอน
 - 7.5.3 ขั้นสรุป
 - 7.5.4 ขั้นประเมินผล
- 7.6 สื่อการเรียนรู้และแหล่งการเรียนรู้
- 7.7 การวัดและประเมินผล

กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัยเรื่องการศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระประวัติศาสตร์ เจตคติต่อการเรียนสาระประวัติศาสตร์และทักษะทางสังคม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะกับการจัดการเรียนการสอนแบบปกตินำเสนอ ดังภาพประกอบต่อไปนี้

ตัวแปรอิสระ

ตัวแปรตาม

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

1. นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบพุทธะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระประวัติศาสตร์สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ
2. นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบพุทธะ มีเจตคติต่อการเรียนสาระประวัติศาสตร์สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ
3. นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบพุทธะ มีทักษะทางสังคมสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ
4. นักเรียนที่เรียนสาระประวัติศาสตร์โดยการจัดการเรียนรู้แบบพุทธะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระประวัติศาสตร์ เจตคติต่อการเรียนสาระประวัติศาสตร์ และทักษะทางสังคมหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง
5. นักเรียนที่เรียนสาระประวัติศาสตร์โดยการจัดการเรียนรู้แบบปกติมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระประวัติศาสตร์ เจตคติต่อการเรียนสาระประวัติศาสตร์ และทักษะทางสังคมหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้ ดังนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551
2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้สาระประวัติศาสตร์
3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้แบบพุทธะ
4. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ
5. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระประวัติศาสตร์
6. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเจตคติต่อการเรียนสาระประวัติศาสตร์
7. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะทางสังคม

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551

1.1 ความสำคัญของการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

สังคมโลกมีความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตลอดเวลา กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจ ว่ามนุษย์ดำรงชีวิตอย่างไร ทั้งในฐานะปัจเจกบุคคล และการอยู่ร่วมกันในสังคม การปรับตัวตามสภาพแวดล้อม การจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด นอกจากนี้ยังช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจถึงการพัฒนา เปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย กาลเวลา ตามเหตุปัจจัยต่างๆ ทำให้เกิดความเข้าใจในตนเอง และผู้อื่น มีความอดทนอดกลั้น ยอมรับในความแตกต่างและมีคุณธรรม สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต เป็นพลเมืองที่ดีของประเทศและสังคมโลก (กระทรวงศึกษาธิการ. 2551: 1 – 5)

1.2 จุดมุ่งหมายของกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมว่าด้วยการอยู่ร่วมกันในสังคม ที่มีความเชื่อมสัมพันธ์กัน และมีความแตกต่างกันอย่างหลากหลาย เพื่อช่วยให้สามารถปรับตนเองกับบริบทสภาพแวดล้อม สังคม เป็นพลเมืองดี มีความรับผิดชอบ มีความรู้ ทักษะ คุณธรรม และค่านิยมที่เหมาะสม โดยได้กำหนดสาระต่างๆ ดังนี้

1. ศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรม แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ การนำหลักธรรมคำสอนไปปฏิบัติในการพัฒนาตนเอง และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เป็นผู้กระทำความดี มีค่านิยมที่ดีงาม พัฒนตนเองอยู่เสมอ รวมทั้งบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมและส่วนรวม

2. หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ระบบการเมืองการปกครองในสังคม ปัจจุบันการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ลักษณะและความสำคัญ การเป็นพลเมืองดี ความแตกต่างและความหลากหลายทางวัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อ ปณิธานค่านิยม ด้านประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สิทธิ หน้าที่ เสรีภาพการดำเนินชีวิตอย่างสันติสุข ในสังคมไทยและสังคมโลก

3. เศรษฐศาสตร์ การผลิต การแจกจ่าย และการบริโภคสินค้าและบริการ การบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด อย่างมีประสิทธิภาพ การดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ และการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวัน

4. ประวัติศาสตร์ เวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ วิธีการทางประวัติศาสตร์ พัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตถึงปัจจุบัน ความสัมพันธ์และเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่างๆ ผลกระทบที่เกิดจากเหตุการณ์สำคัญในอดีต บุคคลสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ในอดีต ความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย แหล่งอารยธรรมที่สำคัญของโลก

5. ภูมิศาสตร์ ลักษณะของโลกทางกายภาพ ลักษณะทางกายภาพ แหล่งทรัพยากร และภูมิอากาศของประเทศไทย และภูมิภาคต่างๆ ของโลก การใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ ความสัมพันธ์กันของสิ่งต่างๆ ในระบบธรรมชาติ ความสัมพันธ์ของมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น การนำเสนอข้อมูลภูมิสารสนเทศ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

1.3 มาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระประวัติศาสตร์

กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ประกอบด้วย 5 สาระ 11 มาตรฐานการเรียนรู้ ดังนี้ (ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม. 2551: 2 – 3)

สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์

มาตรฐาน ส 4.1 เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่างๆ อย่างเป็นระบบ

มาตรฐาน ส 4.2 เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ในด้านความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญและสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น

มาตรฐาน ส 4.3 เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภูมิใจและธำรงความเป็นไทย

1.4 คุณภาพผู้เรียนและตัวชี้วัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

คุณภาพของผู้เรียนในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เมื่อจบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มีรายละเอียด ดังนี้ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. 2551: 4) มีความรู้เรื่องของจังหวัด ภาค และประเทศของตนเอง ทั้งเชิงประวัติศาสตร์ ลักษณะทางกายภาพ สังคม ประเพณีและวัฒนธรรม รวมทั้งการเมือง การปกครอง และสภาพเศรษฐกิจโดยเน้นความเป็นประเทศไทย มีความเข้าใจในเรื่องศาสนา ศีลธรรม

จริยธรรม ปฏิบัติตนตามหลักคำสอนของศาสนาที่ตนนับถือ รวมทั้งมีส่วนร่วมศาสนพิธี และพิธีกรรมทางศาสนามากยิ่งขึ้น ปฏิบัติตนตามสถานภาพ บทบาท สิทธิ หน้าที่ในฐานะพลเมืองดีของท้องถิ่น จังหวัด ภาค และประเทศ รวมทั้งได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมตามขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมของท้องถิ่นตนเองมากยิ่งขึ้น สามารถเปรียบเทียบเรื่องราวของจังหวัดต่างๆ ของประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน ได้รับการพัฒนาแนวคิดทางสังคมศาสตร์เกี่ยวกับศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม หน้าที่พลเมือง เศรษฐศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และภูมิศาสตร์เพื่อขยายประสบการณ์ไปสู่การทำความเข้าใจในภูมิภาค ชักโลกตะวันออก และตะวันตกเกี่ยวกับศาสนา คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม ความเชื่อ ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม การดำเนินชีวิต การจัดระเบียบทางสังคม และการเปลี่ยนแปลงทางสังคมจากอดีตสู่ปัจจุบัน

ตัวชี้วัดการเรียนรู้

มาตรฐานสาระ ส 4.3 เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภูมิใจและธำรงความเป็นไทย ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เพื่อเป็นเกณฑ์มาตรฐานในการจัดการเรียนรู้ดังนี้ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. 2551: 111)

1. อธิบายพัฒนาการของอาณาจักรอยุธยาและธนบุรีโดยสังเขป
2. อธิบายปัจจัยที่ส่งเสริมความเจริญความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจและการปกครองของอาณาจักรอยุธยา
3. บอกประวัติและผลงานของบุคคลสำคัญสมัยอยุธยาและธนบุรีที่ภาคภูมิใจ
4. อธิบายภูมิปัญญาไทยที่สำคัญสมัยอยุธยาและธนบุรีที่น่าภาคภูมิใจและควรค่าแก่การอนุรักษ์ไว้

มาตรฐานและเวลาเรียนกลุ่มสาระประวัติศาสตร์ กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

มาตรฐานสาระประวัติศาสตร์ กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมมีหัวข้อหลักประกอบด้วยประกอบด้วย เวลา และช่วงเวลาทางประวัติศาสตร์ เหตุการณ์สำคัญ พัฒนาการของมนุษย์ ความเป็นมาของชาติไทย บุคคลสำคัญ วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทยซึ่งประกอบด้วยมาตรฐาน 3 หัวข้อ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. 2551: 92 – 123) คือ

มาตรฐาน ส 4.1 เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่างๆ อย่างเป็นระบบ

มาตรฐาน ส 4.2 เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติ จากอดีตจนถึงปัจจุบัน ในด้านความสัมพันธ์ และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญ และสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น

มาตรฐาน ส 4.3 เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภูมิใจและธำรงความเป็นไทย

มาตรฐานทั้ง 3 ข้อนี้ มีจุดเน้นต่างกัน คือ มาตรฐาน 4.1 เน้นให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์บนพื้นฐานของความเป็นเหตุเป็นผล มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่างๆ

อย่างเป็นระบบ มาตรฐาน ส 4.2 เน้นให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจ มีความรู้ความเข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบันในแง่ความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่องตระหนักถึงความสำคัญและสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น มาตรฐาน ส 4.3 เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรักความภูมิใจและธำรงความเป็นไทย มาตรฐานทั้ง 3 ข้อในสาระประวัติศาสตร์ จึงกำหนดเป็นขอบข่ายการเรียนรู้ ที่มีความคิดรวบยอดที่เกี่ยวข้องกับศาสตร์ต่างๆ หลายศาสตร์ คือ ประวัติศาสตร์ ปรัชญา มานุษยวิทยา สังคมวิทยา และโบราณคดี ที่มุ่งให้ความเข้าใจว่า วิวัฒนาการ การดำเนินชีวิตของมนุษยชาตินั้น มีการสั่งสมกันมาตามกาลเวลาอย่างต่อเนื่อง และเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยทางการศึกษา เรื่องราวในอดีตทำให้เกิดการเรียนรู้ว่า มนุษย์ในอดีตเผชิญปัญหาต่างๆ ในขณะดำรงชีวิตอยู่อย่างไร มีวิธีการจัดการกับปัญหาต่างๆ ทั้งที่ประสบความสำเร็จและความผิดพลาดอย่างไร อันเป็นการสร้างประสบการณ์และทางเลือกในการดำรงชีวิตแก่คนรุ่นหลังต่อไปในการเรียนรู้ จึงต้องให้ผู้เรียนได้แสวงหาความรู้และประสบการณ์ เกี่ยวกับความเป็นมาของตนเอง ของตัวเองและของประเทศชาติ ว่ามีพัฒนาการมาอย่างต่อเนื่อง และเปลี่ยนแปลงมาสู่ปัจจุบันอย่างไร มีความสามารถในการตีความและอธิบายนัยสำคัญของเหตุการณ์ ปัญหา และแบบแผนการเปลี่ยนแปลงต่างๆ เชิงประวัติศาสตร์ของประเทศและสังคมอื่นจากอดีตมาทำความเข้าใจในปัจจุบัน และที่จะเปลี่ยนแปลงในอนาคต หัวข้อสำคัญที่เป็นกรอบความคิด การจัดการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนในสาระประวัติศาสตร์ ดังนี้

1. เวลาและช่วงเวลาทางประวัติศาสตร์
2. วิธีการทางประวัติศาสตร์
3. พัฒนาการของมนุษย์
4. เหตุการณ์สำคัญ
5. ความเป็นมาของชาติไทย
6. บุคคลสำคัญของไทย
7. วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย

เวลาเรียนสาระประวัติศาสตร์

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กำหนดให้นักเรียนได้เรียนวิชาประวัติศาสตร์ สัปดาห์ละ 1 ชั่วโมง ในทุกระดับชั้น โดยประวัติศาสตร์จะเป็นส่วน 1 ใน 5 ของกลุ่มสาระสังคมศึกษา ได้แก่ ศาสนา หน้าที่พลเมือง ภูมิศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ และประวัติศาสตร์ ให้นักเรียนจะเรียนประวัติศาสตร์สัปดาห์ละ 1 ชั่วโมง แยกประวัติศาสตร์มาโดยอยู่ภายใต้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม แต่จะแยกออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ คือ 1) ประวัติศาสตร์ 2) ศาสนา หน้าที่ ภูมิศาสตร์ เศรษฐศาสตร์โครงสร้างของหลักสูตร กำหนดให้ผู้เรียนระดับประถมศึกษา เรียนประวัติศาสตร์สัปดาห์ละ 1 ชั่วโมง ซึ่งเวลาเรียนจะเกี่ยวข้องกับหน่วยกิต โดยผู้เรียนจะเรียนประวัติศาสตร์เพิ่ม 40 ชั่วโมงต่อปี เท่ากับ 1 หน่วยกิต

คำอธิบายรายวิชา สาระประวัติศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

คำอธิบายรายวิชาสาระประวัติศาสตร์ กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 มีสาระสำคัญ ดังนี้

รู้วิธีการสืบค้นความเป็นมาของท้องถิ่นโดยใช้หลักฐานที่หลากหลาย ความเป็นมาของสถานที่สำคัญ ความเป็นมาของขนบธรรมเนียมประเพณีในท้องถิ่น ศึกษาข้อมูลจากหลักฐานต่างๆ โดยใช้ทักษะการสังเกต การสอบถาม การสำรวจ การเปรียบเทียบ การวิเคราะห์ การเชื่อมโยงและการสังเคราะห์ อย่างง่าย ๆ เพื่อฝึกฝนการใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ศึกษาการเข้ามาและอิทธิพลของอารยธรรมอินเดียและจีนในดินแดนไทยและภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยสังเขป เช่น การปกครอง การนับถือศาสนา ความเชื่อ วัฒนธรรม ประเพณี ภาษา อาหาร การแต่งกาย โดยใช้ทักษะการอ่าน การสืบค้นข้อมูล การสังเกตการณ์เปรียบเทียบ รวมถึง การศึกษาพัฒนาการอาณาจักรอยุธยา และธนบุรี ปัจจัยที่ส่งเสริมความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจและการปกครอง ประวัติและผลงานบุคคลสำคัญในสมัยอยุธยาและธนบุรี เพื่อให้เห็นความเพียรพยายามของบรรพบุรุษที่ปกป้องชาติ ตระหนักและเห็นความสำคัญที่จะตระหนักและดำรงรักษาความเป็นไทย สืบต่อไป

จากคำอธิบายรายวิชาประวัติศาสตร์ กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระประวัติศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ข้างต้น ผู้วิจัยนำมาใช้เป็นกรอบในการกำหนดการจัดการเรียนรู้ได้ ดังนี้

ตาราง 1 แสดงเนื้อหาและจำนวนชั่วโมงสาระประวัติศาสตร์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

ครั้งที่	เนื้อหา	จำนวน (ชม.)
1	การก่อตั้งและการขยายอำนาจของอาณาจักรอยุธยา	1
2	การปกครองในสมัยอยุธยาตอนต้น	1
3	การปกครองในสมัยอยุธยาตอนกลาง	1
4	การปกครองในสมัยอยุธยาตอนปลาย	1
5	พัฒนาการด้านเศรษฐกิจสมัยอยุธยา	1
6	พัฒนาการด้านสังคมสมัยอยุธยา	1
7	บุคคลสำคัญสมัยอยุธยา	1
8	ภูมิปัญญาท้องถิ่นสมัยอยุธยา	1
9	การกอบกู้เอกราชครั้งที่ 2	1
10	การก่อตั้งอาณาจักรธนบุรี	1
11	การปกครองในสมัยธนบุรี	1
12	พัฒนาการด้านเศรษฐกิจสมัยธนบุรี	1
13	พัฒนาการด้านสังคมสมัยธนบุรี	1
14	บุคคลสำคัญสมัยธนบุรี	1
15	ภูมิปัญญาไทยสมัยธนบุรี	1

2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้สาระประวัติศาสตร์

2.1 ความหมายของประวัติศาสตร์

คอลลิงวูด อาร์. จี. (Collingwood, R.G. 1994: 10) นักปรัชญาประวัติศาสตร์ในคริสต์ศตวรรษ ได้ให้ความหมายประวัติศาสตร์ว่า ประวัติศาสตร์คือ การวิจัยหรือได้ส่วนโดยมีจุดมุ่งหมายจะศึกษาพฤติกรรมมนุษย์ในอดีต

นิวตัน (Newton. 2001: 182) กล่าวว่า ประวัติศาสตร์ หมายถึงการบันทึกเรื่องราวของมนุษย์ แต่บันทึกข้อมูลทางประวัติศาสตร์ที่เป็นเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในอดีตนั้น ไม่มีบันทึกใดๆ ที่จะให้ข้อมูลได้อย่างครบถ้วน นักประวัติศาสตร์ต้องเป็นผู้สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับเหตุการณ์ในอดีตขึ้นใหม่ โดยการอธิบาย และให้ความหมายกับหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่มี แต่อย่างไรก็ดีหลักฐานต่างๆ นี้ อาจไม่สมบูรณ์เท่าใดนัก

เฉลิม นิติเขตต์ปรีชา (2545: 4 – 5) ได้สรุปความหมายของประวัติศาสตร์ไว้ว่า ประวัติศาสตร์ นั้น มีความหมายอยู่ 2 ประการ คือ

1. ในความหมายของศาสตร์แขนงหนึ่ง ประวัติศาสตร์ มีความหมายถึง ประมวลวิทยาการความรู้ประสบการณ์และเรื่องราวทั้งหลายของมนุษย์ ซึ่งได้ก่อกำเนิดวิวัฒนาการและแปรเปลี่ยนปรับปรุงมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ตามความเป็นจริง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับตัวแปร ได้แก่ สถิติปัญญา ความเฉลียวฉลาด ความรอบรู้ ความรู้สึกนึกคิด ความต้องการ ความหวัง และพฤติกรรมของมนุษย์เป็นปัจจัยสำคัญ

2. ในความหมายที่เป็นวิชาความรู้แขนงหนึ่ง ประวัติศาสตร์ หมายถึง บันทึกเรื่องราวและเหตุการณ์ของโลกและมนุษยชาติ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งส่วนใหญ่จะเกี่ยวกับความเป็นมาของโลก วิวัฒนาการ ความสามารถ พฤติกรรม และความสัมพันธ์ของมนุษย์ ในด้านการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม ดังนั้นประวัติศาสตร์ในสภาวะนี้ จึงอาจจำแนกแยกย่อยออกได้เป็นเรื่องราวหลายแขนง เช่น ประวัติศาสตร์การเมือง การปกครอง ประวัติศาสตร์กฎหมาย ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจ ประวัติศาสตร์วัฒนธรรมประวัติศาสตร์ศิลปะ และประวัติศาสตร์ศาสนา เป็นต้น

ระพี สาคริก (2550: ออนไลน์) กล่าวว่า ประวัติศาสตร์ หมายถึง ข้อมูลที่สะท้อนประโยชน์เพื่อการเรียนรู้ของแต่ละคน รวมทั้งอดีตของสังคมและประเทศชาติ ความจริงแล้วภายในรากฐานจิตใจของมนุษย์นั้น ควรจะนึกถึงอดีตความเป็นมาเป็นพื้นฐานการดำเนินชีวิตของตัวเองอันจะนำไปสู่ความมั่นคงเข้มแข็ง รวมทั้งความซื่อสัตย์ในการพึ่งพาตนเอง เพื่อที่จะให้วิถีการเปลี่ยนแปลงของชีวิตและชุมชนสามารถดำเนินต่อไปสู่นาคตได้อย่างมั่นคง

ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2553: 16) สรุปความหมายของประวัติศาสตร์ไว้ ดังนี้

1. ประวัติศาสตร์เป็นเรื่องราวในอดีตของมนุษย์ที่เป็นจริงและสิ้นสุดไปแล้ว
2. ประวัติศาสตร์มีการนำเสนอไว้ตามลำดับเวลา
3. ประวัติศาสตร์มีการศึกษา ค้นคว้า บันทึกและรวบรวมไว้อย่างเป็นระบบ น่าเชื่อถือ มีหลักฐานพิสูจน์ให้เห็นความเป็นจริงได้
4. ประวัติศาสตร์มีคุณค่าต่อคนรุ่นหลังที่ศึกษา

ธนวรรณ อิศโร (2554: 14) ได้สรุปความหมายของประวัติศาสตร์ไว้ว่า ประวัติศาสตร์ หมายถึง เรื่องราวเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และมีผลต่อมนุษย์โดยรวม ภายใต้สภาวะแวดล้อมของกาลเวลาต่างๆ กัน ทั้งนี้เกิดจากการศึกษาค้นคว้าหลักฐานอย่างมีระเบียบแบบแผน

จากความหมายของประวัติศาสตร์ดังกล่าว จึงสรุปได้ว่า ประวัติศาสตร์ หมายถึง การศึกษา เรื่องราวพฤติกรรมของมนุษย์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยอาศัยหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ได้มาจากการศึกษาค้นคว้า ผ่านการวิเคราะห์หรือการตั้งข้อสมมติฐานของตนและมีการนำเสนอไว้ตามลำดับเวลา นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของชีวิตและชุมชนสามารถดำเนินไปสู่อนาคตได้อย่างมั่นคง

2.2 ความสำคัญของการศึกษาประวัติศาสตร์

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ทำให้ทราบถึงความสำคัญของวิชาประวัติศาสตร์ ดังนี้ (สำนักงาน การศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2552: ออนไลน์)

1. การเรียนประวัติศาสตร์ให้รู้จักตนเอง ความเป็นมาของประเทศชาติ ตลอดจนเข้าใจ พัฒนาการและความรุ่งเรืองของมนุษยชาติที่สืบทอดและมีวิวัฒนาการมาอย่างต่อเนื่อง
2. สร้างจิตสำนึกในความเป็นชาติ เกิดความรักความภาคภูมิใจในบรรพบุรุษ วีรบุรุษ ที่ก่อตั้งชาติและดำรงไว้ซึ่งความเป็นเอกราชมาจนปัจจุบัน รวมไปถึงการสืบทอดขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว เป็นหน้าที่คนรุ่นหลังจะต้องสืบทอดให้คงอยู่ตลอดไป
3. ส่งเสริมให้ผู้เรียนให้เป็นนักคิด มีเหตุผล เพราะกระบวนการศึกษาทางประวัติศาสตร์ หรือวิธีการทางประวัติศาสตร์มุ่งเสริมจิตใจให้ใฝ่รู้ (Inquiring Mind) มีการตั้งคำถาม ค้นคว้าหาคำตอบ ศึกษาหลักฐานเอกสาร หาเหตุผล เพื่อค้นหาคำตอบ
4. บทเรียนจากอดีต ทำให้ผู้คนในสังคมได้เรียนรู้ความเป็นมาในสังคมของตนเอง เห็นบทเรียนในอดีตที่มีทั้งความสำเร็จและความล้มเหลว เพื่อเป็นเครื่องเตือนใจ และช่วยตัดสินใจที่จะ ดำเนินการ ในเรื่องที่เกี่ยวข้องสังคมและชาติบ้านเมือง บทเรียนในอดีตจะช่วยสร้างความรู้สึกลึกซึ้งในชะตากรรม ให้กับคนในสังคมเดียวกัน ปลุกฝังความรู้สึกในความเป็นชาติ และหวงแหนอธิปไตยและเอกราชของชาติ ตนเอง

ดังนั้น การเรียนประวัติศาสตร์เป็นการมุ่งพัฒนาคนให้เป็นผู้ที่มีเหตุผล มีความภาคภูมิใจรัก และหวงแหนในแผ่นดิน เป็นพลเมืองดีของสังคม สถานศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญในการจัดการเรียนการสอน ประวัติศาสตร์แก่เด็กและเยาวชน

2.3 ลักษณะของวิชาประวัติศาสตร์

ทัศนัย ไกรทอง (2545: 49 – 52) ได้กล่าวถึง ลักษณะของวิชาประวัติศาสตร์ไว้ดังนี้ คือ

1. ประวัติศาสตร์เป็นวิชาที่ศึกษาประสบการณ์ของคนในอดีตที่ผ่านมา (History is the memory of human group experience) หมายความว่า ถ้าปราศจากวิชานี้ เราจะไม่สามารถทราบได้ว่าเราเป็นใครและจะเป็นอย่างไรต่อไป

2. วิชาประวัติศาสตร์เป็นการบันทึกประสบการณ์ทุกด้านของมนุษย์ (History is the record of all experience) ลักษณะที่สำคัญของวิชาประวัติศาสตร์ในข้อนี้คือประวัติศาสตร์เป็นวิชาที่บันทึกประสบการณ์ทุกด้านของมนุษย์ในแต่ละยุคแต่ละสมัย แม้แต่เหตุการณ์ปัจจุบันที่เพิ่งเสร็จสิ้นไป ก็ถือเป็นส่วนหนึ่งของประวัติศาสตร์

3. วิชาประวัติศาสตร์เป็นวิชาที่ปลูกฝังคุณค่าในการแสดงความคิด (History gives the value of thinking) ซึ่งไม่เพียงแต่การศึกษาประวัติศาสตร์จะช่วยให้เราเรียนรู้ประสบการณ์ของสังคมมนุษย์ในอดีตเท่านั้น แต่ประวัติศาสตร์ช่วยพัฒนาความมีเหตุผลของผู้เรียน ในการพัฒนาเจตคติต่างๆ ขึ้นในจิตใจทำให้เป็นที่มีความฉลาด

4. วิชาประวัติศาสตร์เป็นวิชาที่สอนให้ผู้เรียนรู้จักตัดสินปัญหา (History teaches judgment) ซึ่งเทคนิคการสอนประวัติศาสตร์ มิใช่เพียงแต่คำหนึ่งถึงเนื้อหาเท่านั้น แต่ต้องการเน้นถึงความสำคัญ ของเทคนิคการสอนที่จะส่งเสริมให้สามารถวินิจฉัยข้อสรุปได้อย่างมีเหตุผล โดยอาศัยข้อมูลทางประวัติศาสตร์เป็นพื้นฐานในการวิเคราะห์ปัญหาและวิธีการแก้ปัญหา

5. ลักษณะการสอนเนื้อหาทางประวัติศาสตร์ (The History Approach) หลักการสำคัญอีกประการหนึ่งที่ครูประวัติศาสตร์จะต้องเสริมสร้างให้แก่ผู้เรียนก็คือ ประวัติศาสตร์เป็นการศึกษาสังคมมนุษย์ที่ไม่หยุดนิ่ง แต่จะต้องมีการผันแปรไปตามความคิดเห็นของคนแต่ละยุคแต่ละสมัย ดังนั้น การสอนประวัติศาสตร์จึงต้องคำนึงถึงเหตุการณ์และความคิดของคนสมัยนั้นเป็นสำคัญ

6. วิชาประวัติศาสตร์เป็นการสร้างความเป็นพลเมืองดี (History and Citizenship) เนื่องจากเนื้อหาของประวัติศาสตร์ จะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในส่วนต่างๆ ของโลกที่เขาดำรงชีวิตอยู่และสามารถปฏิบัติตนได้อย่างฉลาดในสังคมโลก

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2554: ก) ได้สรุปถึงลักษณะของวิชาประวัติศาสตร์ ดังนี้

1. การสืบค้นเรื่องราวที่เชื่อว่าเป็นจริงโดยตรวจสอบร่องรอยหลักฐานที่หลงเหลืออยู่
2. การศึกษาเรื่องราวสำคัญที่เกี่ยวกับประสบการณ์ต่างๆ ของมนุษย์ในสังคม
3. ศาสตร์ของการรวบรวม แยกแยะจัดระบบ วิเคราะห์ วิพากษ์ และการใช้ข้อมูลสารสนเทศเพื่อค้นหาข้อเท็จจริงในสังคมมนุษย์
4. การแสวงหา การได้สวน การสืบค้น การสำรวจ การสอบถาม การสังเกต การย้อนพินิจ การเปรียบเทียบ การตีความ การอภิปราย การวิพากษ์ การเล่าเรื่อง
5. ศาสตร์ของการอธิบายปรากฏการณ์ในสังคมเพื่อให้รู้รากเหง้าของปัญหา
6. กระบวนการพัฒนาปัญญาด้วยการสืบค้น รวบรวม วิเคราะห์ ประเมินค่าข้อมูลรอบด้าน
7. ศาสตร์ที่สร้างความผูกพันด้านจิตใจและความรู้สึกร่วมกับประเทศชาติ สังคม ชุมชน และครอบครัวของตน
8. การเรียนรู้อดีตเพื่อเข้าใจปัจจุบันมองไปสู่อนาคต

โดยสรุป ลักษณะของวิชาประวัติศาสตร์ เป็นการศึกษาถึงประสบการณ์ของคนในอดีตที่ผ่านมาจากบันทึกประสบการณ์ของมนุษย์ในแต่ละยุคสมัย นอกจากนี้วิชาประวัติศาสตร์ยังปลูกฝังคุณค่าในการแสดงความคิด เรียนรู้เรื่องอดีตเพื่อให้เข้าใจปัจจุบันและนำไปสู่นาคต

2.4 ครูกับการจัดการเรียนรู้สาระประวัติศาสตร์

ไพศาล เรือนทัพ (2544: 12) ได้ให้ความหมายของ การจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ คือ การเรียนถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีตเพื่อนำข้อมูลนั้นมาเป็นประโยชน์ต่อการวิเคราะห์ที่คล้ายคลึงกัน การสอนประวัติศาสตร์สามารถช่วยฝึกให้นักเรียนได้เกิดการเรียนรู้อย่างมีวิจารณญาณและรู้จักใช้เหตุผลในการวิเคราะห์ตัดสินใจ ทั้งนี้ได้หมายความว่า ประวัติศาสตร์จะซ้ำรอย แต่หมายความว่า นักเรียนจะรู้จักนำเหตุการณ์ ในประวัติศาสตร์มาเปรียบเทียบกับเหตุการณ์ในปัจจุบัน ซึ่งจะช่วยให้วิเคราะห์เหตุที่มาจากผลที่เกิดขึ้นได้ และนำมาสู่การวางแผนสำหรับข้างหน้าได้อย่างรอบคอบรัดกุม นอกจากนี้ การเรียนประวัติศาสตร์ยังช่วยให้นักเรียนเข้าใจความเป็นมาของชาติบ้านเมือง ความเสียสละของบรรพบุรุษ และความสามารถในอันที่จะรักษาความเป็นเอกราชไว้จนถึง ชนรุ่นหลัง ซึ่งจะก่อให้เกิดความรู้รักภักดีชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์ และความสามารถในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชาติ พร้อมที่จะดำเนินรอยตามในอันที่จะบำรุงรักษาชาติบ้านเมืองให้ดำรงสืบไปอนาคต

ในการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้ หลายรูปแบบ เช่น วิธีการสอนแบบบรรยาย ซึ่งเป็นวิธีที่นิยมแพร่หลายในสมัยอดีต ปัจจุบันการสอนประวัติศาสตร์ที่จะให้ผู้เรียนเกิดทักษะการคิด ซึ่งมีความจำเป็นมากในการสอนประวัติศาสตร์การฝึกให้ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์เรื่องราวทางประวัติศาสตร์ โดยการวิเคราะห์หลักฐานทางประวัติศาสตร์ ทั้งหลักฐานทางเป็นลายลักษณ์อักษรและหลักฐานที่ไม่เป็นลายลักษณ์อักษร และการบอกเล่าเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ของผู้รู้ในท้องถิ่น

เฉลิม นิตีเขตต์ปรีชา (2545: 107) กล่าวว่า ครูสอนประวัติศาสตร์ควรมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบการสอน ซึ่งการสอนในปัจจุบันมีรูปแบบ ดังนี้

1. การถ่ายทอดความรู้ ความคิดและประสบการณ์จากตำราให้แก่ผู้เรียน โดยผ่านทางผู้สอน การเรียนในลักษณะนี้ ผู้เรียนเป็นฝ่ายรับความรู้และประสบการณ์จากผู้สอนทางเดียว ไม่มีโอกาสและวิธีแสวงหาประสบการณ์ด้วยตนเองที่นอกเหนือประสบการณ์ที่ครูเป็นผู้ถ่ายทอด
2. ผู้เรียนแสวงหาประสบการณ์ความรู้จากการลงมือกระทำด้วยตนเอง โดยมีครูเป็นผู้ช่วยให้แนวทางหรือแนะนำ ผู้เรียนจะต้องฝึกดำเนินการเอง ทั้งในชั้นวางแผนชั้นปฏิบัติการ และขั้นสรุปเพื่อประมวลความรู้เข้าด้วยกันอย่างมีระเบียบ เกิดประสบการณ์และพร้อมที่จะนำไปใช้ต่อไป สำหรับแนวทางการดำเนินการครูประวัติศาสตร์อาจพิจารณาหลักการ และแนวทางต่าง ๆ ดังนี้

2.1 ยึดหลักการว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด ส่วนตัวครู สภาพการณ์ทางการเรียนการสอน ได้แก่ โรงเรียน อาคารเรียน หลักสูตร วิธีการสอน เทคนิคและอุปกรณ์ เป็นเพียงสื่อการเรียนการสอน เพื่ออำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนรู้ประสบการณ์อย่างดีที่สุด

2.2 ส่งเสริมให้ผู้เรียนฝึกการวางแผนเป็นขั้นตอน ตั้งแต่การกำหนดจุดประสงค์ การประกอบกิจกรรม การประเมินผลและการสรุปได้ด้วยตนเอง

2.3 ส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ให้แก่ผู้เรียน

2.4 ให้ข้อแนะนำเกี่ยวกับคุณค่า และประโยชน์ในสิ่งที่เรียนต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียน ได้มองเห็นแนวคิด และมองเห็นแนวทางที่จะนำประสบการณ์การเรียนรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันให้เกิด ประโยชน์ต่อตนเองและสังคม ทำให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจให้เรียนรู้ประสบการณ์ด้วยความสนใจและตั้งใจ เรียน

2.5 พยายามส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่ดีต่อการเรียน อย่างสม่ำเสมอ

2.6 ใช้หลักจิตวิทยา กระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจและตั้งใจที่จะเรียนรู้อย่างจริงจัง

2.7 ส่งเสริมและกระตุ้นให้ผู้เรียน ใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ และวิธีการทาง ประวัติศาสตร์ในการเรียนรู้ของตน ได้แก่ การสังเกต การค้นคว้าหาเหตุผล การพิจารณา การวิเคราะห์ การสังเคราะห์และการประเมินค่า

2.8 เป็นตัวอย่างที่ดีทั้งด้านความคิด หลักการและทางปฏิบัติ

2.9 ใช้เทคนิคการสอนหลายๆ รูปแบบ เพื่อเข้าใจให้ผู้เรียนไม่ให้เกิดความเบื่อหน่าย และท้อแท้ต่อการประกอบกิจกรรม

2.10 จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ดี น่าสนใจ และมีประโยชน์แก่ผู้เรียน อย่าง สม่ำเสมอ

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2554: 20 – 21) ได้อธิบายถึงจุดมุ่งหมายของ การจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ คือ การสร้างความเข้าใจ “เหตุการณ์” ในเชิงการคิดวิเคราะห์ ความจริงในอดีต ประวัติศาสตร์จึงไม่ใช่เป็นเรื่องการสอนเนื้อหารายละเอียดซึ่งเป็นผลให้ประวัติศาสตร์ กลายเป็นข้อมูลที่มากมายและน่าเบื่อหน่าย ครูผู้สอนประวัติศาสตร์ต้องเข้าใจว่าข้อมูลสำหรับประวัติศาสตร์ คือ “ฐานความคิดเพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์เรื่องราวที่ผ่านมา” หากครูผู้สอนเข้าใจประวัติศาสตร์ในฐานะ เป็นหนึ่งในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ที่ต้องการพัฒนา “คน” ในบริบท ของสังคมไทยและสังคมโลกอย่างมีประสิทธิภาพอาจสามารถลดความเบื่อหน่ายของผู้เรียนลงได้ อีกทั้ง ยังเป็นการฝึกฝนผู้เรียนให้เข้าใจด้วยว่าการแสดงความคิดเห็น การวิพากษ์วิจารณ์ ต้องอยู่บนพื้นฐาน “ข้อเท็จจริง” ไม่ใช่ข้อคิดเห็นหรือการวิจารณ์โดยไม่มีข้อมูลพื้นฐาน ซึ่งพบได้ในผู้คนในสถานการณ์ ปัจจุบัน ซึ่งแสดงว่า การสอนประวัติศาสตร์ยังไม่บังเกิดผลตามเจตนารมณ์ของหลักสูตร จึงเป็นหน้าที่ ของพวกเรา ซึ่งเป็นครูผู้สอนประวัติศาสตร์ ต้องร่วมกันพิจารณาแนวทางแก้ไข ถึงเวลาแล้วหรือยังที่ พวกเราจะร่วมกันสร้างชาติไทยให้มีความเข้มแข็ง โดยพัฒนาการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ให้มีคุณค่า และฝังรากลึกในปัจเจกชนที่เป็นคนไทยทุกคนเป็นเรื่องที่แน่นอนว่า การเตรียมตัวที่พร้อมในเรื่องที่ต้องสอน “รู้เนื้อหา รู้โน้ตส์ (Concept) หรือแนวคิดสำคัญของเรื่อง รู้เป้าหมายที่จะสอนชัดเจน” การเลือก วิธีการสอนให้ตรงเป้าหมาย เป็นคุณสมบัติสำคัญอีกประการหนึ่งของครูผู้สอนประวัติศาสตร์ หากมี หลากหลายทั้งวิธีการสอนโดยทั่วไป และวิธีการสอนเฉพาะทางประวัติศาสตร์ ก็จะช่วยให้การจัดการเรียนรู้

มีคุณภาพมากขึ้น ที่ผ่านมาสำนักรงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐานได้สนับสนุนวิธีการสอนประวัติศาสตร์ ได้แก่ การใช้หลักฐานและเอกสารชั้นต้นการใช้แหล่งเรียนทางประวัติศาสตร์เป็นสื่อ และการใช้การทำโครงการทางประวัติศาสตร์ ดังจะขยายรายละเอียดในลำดับต่อไป นอกจากนี้มีเรื่องของใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่า ได้แก่ สังคมรอบโรงเรียน ผู้รู้-ปราชญ์ท้องถิ่น ฯลฯ ครูจึงต้องศึกษาว่าในท้องถิ่นและชุมชนนั้น มีสิ่งเหล่านี้อยู่ไหน อย่างไร ที่จะเชื่อมโยงมาให้การจัดการเรียนรู้ตามมาตรฐานการเรียนรู้ และตัวชี้วัดให้มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตของนักเรียน ให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย เนื่องจากหลักสูตรก็เป็นแค่ “แกนกลาง” แต่เลือดเนื้อ จิตวิญญาณนั้นอยู่ในระดับการสอนที่จะเติมเข้าไปให้การสอนนั้นมีชีวิตเหมาะกับนักเรียนเพียงใด และที่สำคัญคือ “การใส่ใจในการสอน”

ศุภณัฐ พานา (2554: 13) การจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ ผู้สอนควรให้ความสำคัญกับผู้เรียนโดยลดบทบาทของตนลง และให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเองด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ โดยผู้สอนมีหน้าที่เพียงการให้คำปรึกษา ชี้แนะ ช่วยเหลืออยู่ห่างๆ เท่านั้น เพราะการเรียนการสอนในรูปแบบดังกล่าวจะทำให้วิชาประวัติศาสตร์มีความหมายต่อผู้เรียนมากขึ้น และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตประจำวัน

โดยสรุป การจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ ควรยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้สอนควรลดบทบาทของตนเอง ส่งเสริมให้ผู้เรียน มีความคิดสร้างสรรค์ มีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนประวัติศาสตร์ ผู้สอนควรใช้เทคนิคและวิธีการสอนที่หลากหลายเพื่อไม่ให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่ายและสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

2.5 การจัดการกิจกรรมการสอนประวัติศาสตร์

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2554: 78 – 79) ได้อธิบายการจัดการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ไว้ว่า พื้นฐานความรู้ ความเข้าใจทางด้านประวัติศาสตร์เป็นรากฐานความเข้าใจปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในยุคปัจจุบันที่นำไปสู่การวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล และก่อให้เกิดมาตรการในการแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ ปัญหาสำคัญในการเรียนประวัติศาสตร์ คือ ผู้เรียนไม่เห็นความสำคัญของวิชาประวัติศาสตร์ วิธีการสอนและวัดผลแบบท่องจำไม่ท้าทายหรือกระตุ้นให้คิดทำให้ผู้เรียนเบื่อหน่าย รวมถึงบริบทการศึกษาที่เปลี่ยนไป ผู้เรียนไม่สนใจเรียนประวัติศาสตร์เนื่องจากไม่ใช่วิชาที่สามารถนำไปประกอบอาชีพที่ได้ผลตอบแทนสูง ประกอบกับในมุมมองของ ครูผู้สอน การเรียนการสอนประวัติศาสตร์มีข้อจำกัดหลายประการ ประวัติศาสตร์เป็นนามธรรมเป็นอดีตที่หลงเหลือเพียงร่องรอยการเล่าขานที่พิสูจน์ไม่ได้ เป็นบทเรียนในอดีตที่ไม่น่าสนใจ เพราะต้องเคี้ยวเคี้ยวให้เด็กอ่านข้อมูลมากมาย ให้ทำรายงานและสอนให้สนุกยาก การจัดการเรียนรู้อิงประวัติศาสตร์ที่มีประสิทธิภาพ น่าจะเริ่มตั้งแต่ผู้สอนตระหนักในความสำคัญของตนเองที่มีต่อประเทศชาติ และความสำคัญของประวัติศาสตร์ทั้งในแง่บทเรียนจากอดีต ศาสตร์ที่จำเป็นสำหรับการจัดการข้อมูลในยุคโลกาภิวัตน์ และศาสตร์ของการสืบค้นและทำความเข้าใจ สังคมมนุษย์ในปัจจุบัน คุณค่าดังกล่าวจะนำไปสู่ความตั้งใจที่จะปรับเทคนิคการสอนที่หลากหลาย เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่ไม่น่าเบื่อหน่าย ผู้เรียนได้ปรับเปลี่ยนท่าทีมาเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน สนใจในเอกลักษณ์ท้องถิ่น และสำนึกในความเป็นชาติที่มีศาสนาเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ ก่อให้เกิดวัฒนธรรมไทย

ที่นานาประเทศยกย่อง ทั้งชนบประเพณี ศิลปกรรม มารยาท ความเอื้อเฟื้อ ความเมตตา และพระมหากษัตริย์ไทยจากอดีตถึงปัจจุบันที่เป็นผู้นำก่อสร้างเมืองในดินแดนที่อุดมสมบูรณ์เป็นครัวของโลก เป็นประเทศที่มีความเจริญรุ่งเรืองเป็นเอกราชสืบมาถึงปัจจุบันนี้ ทั้งนี้ผู้สอนต้องศึกษามาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด และคำอธิบายรายวิชาให้เข้าใจชัดเจน (สอนอะไร สอนเรื่องนี้ไปทำไม) เมื่อผู้สอนเข้าใจเป้าหมาย วัตถุประสงค์ของการสอนโดยไม่ลืมเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียน สมรรถนะสำคัญ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่หลักสูตรคาดหวังว่าจะเกิดขึ้นในตัวผู้เรียน รวมทั้งตรวจสอบความรอบรู้ของตนเองในเรื่องที่จะสอนเกี่ยวกับมโนทัศน์ (Concept) เนื้อหาสาระและแหล่งเรียนรู้ ก่อนเลือกแนวทางการเรียนรู้ ที่สอดคล้องกับหลักสูตรและความต้องการ และความสนใจของผู้เรียน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่ดีจะส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักถึงความสำคัญ และเห็นคุณค่าของการเรียนประวัติศาสตร์ ได้เรียนรู้ความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทิศทางของการสอนประวัติศาสตร์ในปัจจุบัน ไม่ใช่การสอนเรื่องราวในอดีต หรือเหตุการณ์ในอดีตอย่างเดียว แต่ต้องเชื่อมโยงประวัติศาสตร์กับการคิดวิเคราะห์ การคิดโดยใช้ข้อมูลพื้นฐานที่เป็นข้อเท็จจริงในอดีต คิดวิพากษ์วิจารณ์อย่างมีเหตุผลและคิดตัดสินใจอย่างมีวิจารณญาณ โดยโยงเข้ากับปัญหาปัจจุบัน หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ให้ความสำคัญกับการศึกษาแหล่งเรียนรู้ ในท้องถิ่น โดยเปิดโอกาสให้นักเรียนสังเกต สำรวจจากสถานที่จริง และได้สอบถาม ฟัง อ่านจากผู้รู้ เพื่อให้ผู้เรียนรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของเรื่องราวซึ่งจะสร้างแรงบันดาลใจและความเข้าใจให้กับผู้เรียนได้มากขึ้น อีกเป้าหมายหนึ่งในการพัฒนาวิธีการสอนประวัติศาสตร์ คือ การสอนให้รู้จักตั้งคำถามและหาคำตอบ ด้วยตนเองซึ่งนำไปสู่การค้นคว้าจากสถานที่จริง ทั้งการสืบค้นข้อมูลจากแหล่งต่างๆ เช่น ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ในท้องถิ่น รวมทั้งการสัมภาษณ์ผู้รู้ในชุมชน ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน องค์ความรู้ที่ได้จะมาจากความเข้าใจ ไม่ใช่การท่องจำ ผู้สอนต้องเปลี่ยนบทบาทจากการเป็นผู้ให้ความรู้เป็นผู้กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ เกิดประเด็นคำถาม ใช้คำถามที่ท้าทายสร้างความตระหนักให้ผู้เรียนเห็น ว่าสิ่งที่เรียนรู้เป็นสิ่งที่ช่วยให้ตนเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ฝึกให้คิดตรึงตรอง เมื่อได้รับข้อมูลต่างๆ ที่สามารถหาได้จากแหล่งต่างๆ ครูต้องเปลี่ยนบทบาทตนเองโดยตระหนักว่า ครูไม่ใช่ผู้รู้ทุกเรื่อง หรือนักเรียนจะต้องรับฟังข้อมูลความรู้จากครูฝ่ายเดียว แต่ครูต้องชี้แนะ จัดบรรยากาศและกิจกรรมที่เอื้อให้นักเรียน ได้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองด้วยวิธีการต่างๆ โดยให้นักเรียนได้คิดวิเคราะห์ ตรวจสอบข้อมูล จากแหล่งความรู้ที่หลากหลาย เพื่อคิดพิจารณาว่าข้อมูลความรู้ที่ได้รับน่าเชื่อถือมากน้อยเพียงใด แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์มีมากมายหลายวิธี เช่น การจัดค่ายประวัติศาสตร์ โครงการ ประวัติศาสตร์ ทศนศึกษา บทบาทสมมุติ การใช้ time line ช่วยในการคิดวิเคราะห์ การสอนด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ เป็นต้น การสอนเหล่านี้ผู้สอนสามารถเลือกให้เหมาะสมกับเนื้อหา ระดับ และวัยของผู้เรียน แต่หัวใจสำคัญของการเรียนการสอนประวัติศาสตร์แบบใหม่ คือ การฝึกให้ผู้เรียนสามารถ วิเคราะห์ตีความ ตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลหลักฐานอย่างรอบด้านและระมัดระวัง เพื่อให้ได้ ข้อเท็จจริงก่อนจะนำข้อมูลมาสรุป

กล่าวโดยสรุปคือ การจัดกิจกรรมการสอนประวัติศาสตร์ผู้สอนต้องเข้าใจเป้าหมาย วัตถุประสงค์ของการสอนโดยไม่ลืมเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนตระหนักถึงความสำคัญ และ

เห็นคุณค่าของการเรียนประวัติศาสตร์ จัดบรรยากาศและกิจกรรมที่เอื้อให้นักเรียน ได้ศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองด้วยวิธีการต่างๆ นอกจากนี้ควรฝึกให้ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์ตีความ ตรวจสอบหลักฐานความน่าเชื่อถืออย่างระมัดระวังก่อนนำข้อมูลไปสรุป

2.6 บทบาทของครูและการประเมินผลการจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์

บทบาทของครูในการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ มีความจำเป็นที่จะทำให้การเรียนการสอนเป็นไปอย่างราบรื่นและประสิทธิภาพ ครูจึงต้องมีการเตรียมตัวก่อนที่จะเริ่มสอนประวัติศาสตร์ ดังนี้

เจลิม นิติเชตต์ปรีชา (2545: 220) สรุปว่า การเตรียมตัวของครูประวัติศาสตร์นั้น ครูต้องมีการวางแผนในการสอนที่ดี แต่การวางแผนนั้นไม่ใช่เรื่องง่ายและเป็นเรื่องเฉพาะตัวของครูแต่ละคน เครื่องมือที่ใช้ประกอบการวางแผน ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบคือ การเตรียมตัวในเรื่องของศาสตร์ การเตรียมตัวในเรื่องศิลปะการสอนและการเตรียมตัวในเรื่อง ศีลธรรมจรรยาบรรณของครู

ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2553: 210) กล่าวว่า การเรียนการสอนประวัติศาสตร์ มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ตรงกับสิ่งที่เรียน ได้เลือกทำกิจกรรมตามความสามารถ ความถนัด และความสนใจของตนเองได้ศึกษาค้นคว้า รวบรวมข้อมูล สร้างสรรค์ความรู้ด้วยตนเอง ได้ฝึกปฏิบัติทำกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกลุ่ม ได้คิดจินตนาการ ได้แสดงออกอย่างชัดเจน ได้ค้นหาคำตอบ และแก้ปัญหาด้วยตนเอง ซึ่งเป็นการเรียนที่ผู้เรียนต้องเฝ้าหาความรู้อย่างต่อเนื่อง โดยมีผู้สอนคอยจัดสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศที่จูงใจและเสริมแรงให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายที่เชื่อมโยงประสบการณ์กับชีวิตจริง ผ่านกิจกรรม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกลุ่ม โดยผู้สอนคอยสังเกตให้คำถามกระตุ้นให้คิด ปรับปรุง พัฒนางานของผู้เรียน เพื่อประเมินพัฒนาการของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นการเรียนการสอนประวัติศาสตร์จึงเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และต้องมีการวัดและประเมินผลการเรียนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและตามสภาพจริง

จากแนวคิดการประเมินตามสภาพจริง แสดงให้เห็นว่า การประเมินตามสภาพจริงเป็นสิ่งที่ผู้สอนจะต้องปฏิบัติให้ควบคู่กันไปกับการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญถ้าตราบใดที่ครูประวัติศาสตร์ยังจัดการเรียนรู้ที่เน้นการสอนแบบท่องจำมากกว่าให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามสภาพจริงอย่างเข้าใจการประเมินตามสภาพจริงก็จะมีทางที่จะเกิดขึ้น ดังนั้นการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญที่ใช้วิธีการที่หลากหลายและการประเมินผลตามสภาพจริงที่ใช้วิธีการประเมินที่หลากหลาย จึงเป็นสิ่งที่ผู้สอนประวัติศาสตร์จะต้องปฏิบัติควบคู่กันไปเสมอจึงจะสามารถประเมินผู้เรียนได้ครบทุกด้าน ทั้งด้านความรู้ ด้านจิตใจ ด้านทักษะ และกระบวนการเรียนรู้ (ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. 2553: 228)

2.7 วิธีการประเมินตามสภาพจริง

การประเมินตามสภาพจริงมีวิธีการที่หลากหลายดังนี้ (ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. 2553: 216 – 224)

1. การสังเกต เป็นวิธีการที่กระทำได้ในทุกสถานการณ์และทุกสถานที่ ผู้สอนอาจกำหนดเครื่องมือและเกณฑ์ในการสังเกตหรืออาจไม่มีเครื่องมือในการสังเกตก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับประเด็นที่ต้องการประเมินผู้เรียนว่า มีความจำเป็นต้องใช้เครื่องมือในการสังเกตระดับความสามารถหรือพฤติกรรม

ที่แสดงออกมามากน้อยเพียงใดและวิธีการสังเกตสามารถประเมินผลการเรียนรู้ทั้งในด้านความรู้ความเข้าใจ ด้านทักษะกระบวนการ ด้านจริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ของผู้เรียน เช่น สังเกตในสถานที่ที่นักเรียนได้ลงไปศึกษาประวัติศาสตร์ในสถานที่จริงหรือสถานการณ์จำลองต่างๆ

2. การสัมภาษณ์ เนื่องจากพฤติกรรมบางอย่างอาจสังเกตได้ไม่ชัดเจน ถูกต้องตรงต่อความเป็นจริง ผู้สอนจึงอาจใช้การสัมภาษณ์ช่วยเก็บข้อมูลเพิ่มเติมการสัมภาษณ์นี้เป็นวิธีการประเมินโดยตั้งคำถามอย่างง่าย ๆ ไม่ซับซ้อนเกินไป สามารถสัมภาษณ์ผู้เรียนแต่ละคนได้ทั้งรูปแบบที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ นิยมใช้ประเมินผลการเรียนรู้ด้านความรู้ ความเข้าใจในระดับที่สูงกว่าความรู้ ความจำ และด้านความรู้สึกนึกคิดที่สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อ ทศนคติ ค่านิยม ที่ผู้เรียนยึดถือต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง รวมทั้งการเห็นคุณค่าในเรื่องต่างๆ เช่น ครูให้นักเรียนลงไปศึกษาประวัติศาสตร์อยุธยาเป็นกลุ่ม หลังจากที่ได้ศึกษาแล้วครูจึงสัมภาษณ์นักเรียนเป็นกลุ่ม ทั้งในด้านความรู้ ความคิด เจตคติของผู้เรียนต่อการศึกษาประวัติศาสตร์ และทักษะกระบวนการในการศึกษาประวัติศาสตร์

3. แบบสอบถาม เป็นการวัดผลที่ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือสอบถามผู้เรียนในการลงไปศึกษาแหล่งเรียนรู้ประวัติศาสตร์ ซึ่งทำให้ประหยัดเวลาในการซักถาม โดยคำตอบที่ได้รับควรอยู่ในขอบเขตของเรื่องที่ผู้เรียนศึกษา

4. บันทึกจากผู้เกี่ยวข้อง เป็นวิธีการรวบรวมข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับตัวผู้เรียนทั้งในด้านความรู้ ความคิด ความสามารถพิเศษ ความถนัด ความสนใจ และการแสดงออกของพฤติกรรมลักษณะต่างๆ ทั้งที่พึงประสงค์และไม่พึงประสงค์ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนการเรียนรู้ และแนวทางการพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร เช่น ให้นักเรียนลงไปศึกษาประวัติศาสตร์สุโขทัย แล้วให้นักเรียนหรือครูสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนกลุ่มอื่นๆ ว่าใช้กระบวนการทางประวัติศาสตร์ได้ถูกต้องหรือไม่

5. แบบทดสอบวัดความสามารถที่เป็นจริง เป็นวิธีการสร้างข้อสอบโดยใช้คำถามที่เกี่ยวกับการนำความรู้ไปใช้ในสถานการณ์ต่างๆ หรือการสร้างความรู้ใหม่จากความเข้าใจและประสบการณ์เดิมหรือจากสถานการณ์จำลองที่กำหนดขึ้นให้คล้ายคลึงกับสถานการณ์จริง หรือเลียนแบบสภาพจริง เป็นต้น เช่น สร้างแบบทดสอบวัดทักษะกระบวนการทางประวัติศาสตร์ โดยกำหนดสถานการณ์ทางประวัติศาสตร์ให้ผู้เรียนคิดและตอบเพื่อวัดทักษะกระบวนการทางประวัติศาสตร์ศึกษาของผู้เรียนตามสถานการณ์ที่กำหนดให้

6. การรายงานตนเอง เป็นวิธีการประเมินด้วยการให้ผู้เรียนเขียนบรรยายความรู้สึกหรือพูดแสดงความคิดเห็นออกมาโดยตรง เพื่อประเมินความรู้สึกนึกคิด ความเข้าใจ และความต้องการของผู้เรียน ซึ่งจะช่วยให้ผู้สอนเข้าใจผู้เรียนแต่ละคนมากยิ่งขึ้น และสามารถประเมินผลการเรียนรู้ด้านความรู้ ความเข้าใจทักษะกระบวนการ รวมทั้งเจตคติต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ดียิ่งขึ้น เช่น ให้นักเรียนบรรยายความรู้สึกของตนเองที่ได้ศึกษาประวัติบุคคลสำคัญทางประวัติศาสตร์ ว่ามีความเข้าใจอย่างไร และรู้สึกต่อบุคคลเหล่านั้นอย่างไร

7. **การทำสังคมมิติ** เป็นเทคนิคที่ใช้สำหรับตรวจหรือสำรวจภาวะทางสังคมของผู้เรียน ซึ่งอาจทำได้โดยให้ผู้เรียนแต่ละคนเขียนชื่อเพื่อนของตนเองในกลุ่มที่ตนเองชื่นชอบมากที่สุด ในขณะที่ลงไปศึกษาเรียนรู้ในแหล่งประวัติศาสตร์แล้วนำข้อมูลที่ได้มาจัดเป็นแผนผังเพื่อวิเคราะห์พฤติกรรมผู้เรียนในการทำงานร่วมกัน ซึ่งมีประโยชน์มากในการจัดกลุ่มผู้เรียนให้ทำงานร่วมกันได้อย่างเหมาะสม ช่วยให้ครูทราบคุณค่าทางสังคมของนักเรียนแต่ละคนในชั้นเรียนหรือกลุ่มนั้นๆ ทำให้มองเห็นลักษณะการปรับตัวทางสังคมของเด็กว่าใคร มีเพื่อนมาก น้อย หรือไม่มีเลย อันจะนำไปสู่การให้ความช่วยเหลือได้อย่างทันที่ นอกจากนี้ยังช่วยให้ครูได้ทราบว่านักเรียนในห้องหรือกลุ่มนั้น มีความสัมพันธ์ต่อกันหรือไม่ ซึ่งจะช่วยให้ครูได้หาทางปรับปรุงให้เด็กนักเรียนในห้องทุกกลุ่มมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันมากขึ้นอีก

8. **การสร้างจินตภาพ** เป็นเครื่องมือที่ช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นหรือปฏิกิริยาออกมา เพื่อให้ได้ข้อมูลว่าขณะนั้นผู้เรียนมีความรู้สึกนึกคิดกับเรื่องที่เรียนเป็นอย่างไร ซึ่งอาจตั้งคำถามให้นักเรียนสร้างจินตนาการโดยการต่อข้อความหรือในประโยคให้สมบูรณ์

9. **การใช้แฟ้มสะสมผลงาน** เป็นการจับเก็บตัวอย่างผลงานที่มีการรวบรวมไว้อย่างเป็นระบบและกระทำอย่างต่อเนื่องตลอดช่วงชั้นของหลักสูตรหรือโปรแกรมการเรียน เพื่อใช้เป็นหลักฐานแสดงให้เห็นถึงความสามารถของผู้เรียนในด้านความรู้ ความเข้าใจ และทักษะต่างๆ ที่ผู้เรียนพัฒนาได้สำเร็จ รวมทั้งความถนัด ความสนใจ ความพยายาม แรงจูงใจ และความก้าวหน้าทางการเรียนที่สามารถนำมาประกอบการประเมินผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนแต่ละคนให้มีความน่าเชื่อถือ (Reliability) มากยิ่งขึ้น เช่น ให้นักเรียนศึกษาประวัติบุคคลสำคัญของชาติต่างๆ ที่น่าสนใจ แล้วให้นักเรียนทำเป็นแฟ้มสะสมผลงานประวัติบุคคลสำคัญเหล่านั้น

จากบทบาทของครูและการวัดและการประเมินผลการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์สรุปได้ว่า การวัดการประเมินผลประวัติศาสตร์เป็นสิ่งที่จำเป็น เพื่อที่จะได้ทราบว่าในการจัดการเรียนการสอนผู้เรียนมีความเข้าใจ เกิดการเรียนรู้หรือไม่ กล่าวได้ว่า การประเมินผลการเรียนรู้คือ การที่ผู้เรียนเรียนรู้ได้ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ และใช้วิธีการที่หลากหลายประกอบกัน เพื่อให้สามารถประเมินผู้เรียนได้อย่างครอบคลุมศักยภาพ

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้แบบพุทธะ

3.1 ความหมายของการจัดการเรียนรู้แบบพุทธะ

กระทรวงศึกษาธิการ (2547: 9 – 11) ได้อธิบาย วิถีพุทธ เป็นแนวทางดำเนินชีวิต (Buddhist way of life) ที่เป็นมัชฌิมาปฏิปทา โดยยึดหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ซึ่งถือเป็นวิถีชีวิต และวัฒนธรรมของชาวไทย ซึ่งได้รับการกล่อมเกลาจากคำสอนของพระพุทธศาสนา ตั้งแต่ยุคแรกของประวัติศาสตร์ชาติไทย จนกล่าวได้ว่า วิถีพุทธ คือ วิถีวัฒนธรรมของชาวไทยส่วนใหญ่จนมีความเป็นเอกลักษณ์ที่ทั่วโลกตระหนักและให้การยอมรับ ซึ่งพุทธธรรมหรือพุทธศาสนาเป็นองค์ความรู้ที่มุ่งเน้นให้ผู้ศึกษาเข้าใจธรรมชาติของโลก และชีวิตที่แท้จริง และฝึกให้ผู้ศึกษาสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้อง

เหมาะสม ตั้งแต่ระดับการดำเนินชีวิตประจำวันของคนทั่วไป คือ การกิน การอยู่ การดู การฟังเป็น จนถึงระดับการดำเนินชีวิตของนักบวช ผู้มีชีวิตที่ บริสุทธิ์ และในทุกระดับยังผลให้ผู้ที่ศึกษาเองมีความสุข พร้อมๆ กับช่วยให้คนรอบข้างและสังคมมีความสุขพร้อมกันไปด้วยอย่างชัดเจน

พุทธธรรมมีกรอบการพัฒนาหลักเป็นระบบการศึกษา 3 ประการเรียกว่า ไตรสิกขา คือ อริสสิกขา อริจิตตสิกขาและอริปัญญาสิกขา ที่เรียกสั้นๆ ว่า ศีล สมาธิ ปัญญา ซึ่งเป็นการฝึกหัด อบรม เพื่อพัฒนากาย ความประพฤติ จิตใจ และปัญญา ไตรสิกขานี้เป็นการศึกษาที่ครอบคลุมการดำเนิน ชีวิตทุกด้านและทุกวัย มีความยากง่ายตั้งแต่เรื่องเบื้องต้น ทั้งของเด็กและผู้ใหญ่จนถึงเรื่องที่ละเอียด ซับซ้อนที่ยากจะหาองค์ความรู้อื่นใดมาเทียบได้ การศึกษาของกุลบุตรกุลธิดาและผู้ใหญ่ทั้งหลาย ใน อดีตอันยาวนานของไทย มีฐานจากการใช้พุทธธรรมมาอบรมสั่งสอน แต่อาจไม่มีระบบของการศึกษา มาบังคับอย่างในยุคปัจจุบัน แม้ในปัจจุบันจะมีการศึกษาภาคบังคับแก่คนส่วนใหญ่ แต่ก็มิได้นำเอา พุทธธรรมมาเป็นฐานของการศึกษา ทำให้พุทธธรรมเริ่มห่างเหินจากวิถีชีวิตของคนไทยยุคปัจจุบัน มากขึ้น ซึ่งเป็นที่น่าเสียดายในคุณค่าของพุทธธรรม และจากการที่เป็นฐานของวัฒนธรรมไทยมา แต่อดีต

ขวัญฟ้า รังสิยานันท์ 2552: 23 สรุปว่า การจัดกระบวนการเรียนรู้แนวพุทธ หมายถึง กระบวนการฝึกฝนอบรมให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ครอบคลุมถึงความเข้าใจในเนื้อหาสาระที่ตรงกับ ความเป็นจริง เกิดการพัฒนากระบวนการคิด นำสู่การฝึกฝน ปฏิบัติสิ่งที่ถูกต้อง ตั้งใจทำโดยตนเอง และโดยกัลยาณมิตร อันส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงคุณลักษณะอันพึงประสงค์

กิตติชัย สุทธาสีโนบล (2555: 37) กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนตามแนวพุทธ เป็น ลักษณะการจัดการเรียนการสอนที่เชื่อมโยงกับหลักพุทธธรรม โดยผู้สอนจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศ (ปรโตโมหะ) ที่เป็นกัลยาณมิตร เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมุ่งศึกษาแก้ปัญหา หรือแสวงหาความรู้อย่างเป็น องค์รวม เพื่อพัฒนานักเรียนอย่างรอบด้าน ด้วยวิถีวัฒนธรรมแสวงปัญญาผ่านระบบไตรสิกขา มีขั้นตอน การจัดการเรียนการสอน 5 ขั้นตอนดังนี้ 1) ขั้นสร้างศรัทธา 2) ขั้นปัญญาวัชรธรรม 3) ขั้นพัฒนา ปัญญา 4) ขั้นปรับปรุงและประยุกต์ใช้ 5) ขั้นสรุปและประเมินผล

กล่าวโดยสรุป การจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียน เกิดปัญญาสามารถเข้าใจตนเองและมองเห็นสิ่งที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับตน ส่งเสริมให้นักเรียนแก้ปัญหา โดยเชื่อมโยงกับหลักพุทธธรรม เพื่อพัฒนานักเรียนอย่างรอบด้านและส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงคุณลักษณะ อันพึงประสงค์

3.2 ความสำคัญของการจัดการเรียนรู้แบบพุทธะ

กิตติชัย สุทธาสีโนบล (2555: 33 – 36) กล่าวว่า การศึกษาที่ถูกต้องช่วยมนุษย์เข้าใจ ธรรมชาติและตนเอง ทำให้มนุษย์สามารถพัฒนาวิธีการและกระบวนการคิด และนำองค์ความรู้ไปใช้ เป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต ในปัจจุบันการจัดการศึกษาที่ถูกต้องจึงมีบทบาทที่สำคัญยิ่งต่อการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมในทุกมิติ และการจัดการศึกษาที่ถูกต้องจึงมีความจำเป็นที่จะต้องบรรจุไว้ในระบบ การเรียนการสอนตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงระดับอุดมศึกษา โดยมุ่งเน้นให้ทุกคนได้รับการศึกษา

อย่างเพียงพอ ที่จะนำพาตนเองและผู้อื่นดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพ สามารถวินิจฉัย และแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น ทั้งในด้านอาชีพและการดำรงชีวิต สุขภาพอนามัย ตลอดจนสามารถใช้ทรัพยากรธรรมชาติ และปกป้องสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เนื่องจากการศึกษาที่ถูกต้องสมบูรณ์มีความสำคัญดังกล่าวข้างต้น กระทรวงศึกษาธิการ จึงได้กำหนดให้แต่ละสาระการเรียนรู้ต้องใช้เป็นหลักในการจัดการเรียนการสอน เพื่อสร้างพื้นฐานการคิด และเป็นกลยุทธ์ในการแก้ปัญหาและวิกฤติของประเทศชาติ แม้ว่าเป้าหมายสำคัญของการเรียนการสอน เพื่อให้เกิดความถูกต้องดีงามจะถูกบรรจุไว้ในระบบการศึกษาให้กับเด็ก และเยาวชนของชาติจะได้รับการปรับปรุงแก้ไขมาโดยตลอด แต่ในสภาพเป็นจริงพบว่า กระบวนการในการจัดการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้บรรลุผลถึงความถูกต้องดีงามยังมีปัญหาและอุปสรรคต่างๆ มากมาย ในบริบทของสังคมไทย ในยุคปัจจุบัน และถือเป็นสิ่งที่มิอาจมองข้าม ซึ่งได้แก่ การมองและคิดแบบแยกส่วน ต่างคนต่างคิด ต่างทำ เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะการศึกษาในปัจจุบัน เน้นที่การวัดได้แม่นยำ และไปเกี่ยวข้องกับวัตถุ หรือรูปธรรม โดยทิ้งมิติทางด้านนามธรรมประดุจว่าไม่มี แต่ในความเป็นจริงตามธรรมชาติ มนุษย์มี กระบวนการเรียนรู้และการดำเนินชีวิตในมิติที่เห็นเป็นรูปธรรมและนามธรรมที่เชื่อมโยงกันอยู่ ซึ่งนามธรรม เป็นเรื่องของจิตใจ คุณค่าหรือจิตวิญญาณมีอยู่จริงแต่วัดไม่ได้แม่นยำ เมื่อวัดไม่ได้แม่นยำ โลกทัศน์ต่างๆ ทางการศึกษาจึงเป็นโลกทัศน์ที่เอียงหรือบกพร่อง คือ ขาดมิติทางนามธรรม ดังนั้นรากฐานอารยธรรมใหม่ จึงเป็นอารยธรรมวัตถุนิยม ขาดความเข้าใจในมิติทางจิตวิญญาณ แต่เนื่องจากมิติทางจิตวิญญาณ เป็นเรื่องที่ขาดมิได้ในความเป็นมนุษย์ โลกทัศน์แบบวัตถุนิยมที่แยกส่วน แม้จะดลบันดาลความก้าวหน้า ทางวัตถุแต่ก็นำไปสู่การเสียสมดุลและวิกฤตเสมอ

นอกจากนี้ พระพรหมคุณาภรณ์ ซึ่งเป็นปราชญ์ทางการศึกษาท่านหนึ่งได้กล่าวถึง ปัญหาทางด้านสังคมซึ่งในปัจจุบันจะเห็นได้ว่า ศีลธรรมได้เสื่อมถอยลง เห็นได้จากข่าวอาชญากรรม ตามหน้าหนังสือพิมพ์ที่มีให้พบเห็นกันอยู่ทุกวันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการพัฒนาประเทศตามแบบอย่าง ตะวันตก ทำให้ผู้คนละทิ้งความคิด และคุณธรรม ความเป็นไทย ความโอบอ้อมอารีเริ่มจางหายไปทุกที จึงส่งผลให้คุณธรรมทางด้านจิตใจลดต่ำลงเกิดปัญหาความรุนแรงในสังคมไทย ซึ่งสามารถสรุปสาเหตุ ของปัญหาได้สองประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่หนึ่ง ปัญหาความเจริญทางด้านวัตถุ ทำให้สังคมไทยกลายเป็นสังคมของการบริโภคหรือความต้องการวัตถุ หรือสิ่งอำนวยความสะดวกอย่างไม่มีที่สิ้นสุด ส่งผลให้เกิดปัญหา อาชญากรรม มีโจรผู้ร้าย ทั้งโจรในเครื่องแบบและโจรผู้ร้ายจริง

ประเด็นที่สอง ปัญหาความเสื่อมทางด้านจิตใจ จากการแสวงหาความเจริญทางด้าน วัตถุหลงใหลวัฒนธรรมตะวันตก ทำให้คุณค่าด้านจิตใจลดลง และจากระบบการศึกษาสมัยใหม่ที่โรงเรียน แยกออกจากวัดทำให้เยาวชนสมัยใหม่ไม่สนใจศาสนา และคำสอนทางศีลธรรม ขาดการอบรมด้านจิตใจ ซึ่งส่งผลให้นักเรียนและเยาวชน ขาดความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม ขาดความซื่อตรง เริ่มจาก พฤติกรรมทุจริตในการสอบเข้าโรงเรียนหรือเข้าทำงานโดยใช้อำนาจเงิน ดังนั้นเมื่อไปทำธุรกิจ ก็ไม่มีความซื่อสัตย์ และขาดความคิดสร้างสรรค์ เมื่อหน่ายการเรียน รักสนุก ซึ่งปัญหาต่างๆ เหล่านี้ ล้วนเกิดจาก

อำนาจและภาวะครอบงำทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรม ที่เกิดจากศูนย์อำนาจทางโลกตะวันตก ที่ชักนำให้นักเรียนและเยาวชนมีความรู้สึกนึกคิดที่เหมือนกัน และมีความประพฤติที่คล้ายกันในลักษณะโลกาภิวัตน์ (globalization) ผลที่ตามมาคือ ภาวะความล่มสลายทางด้านศีลธรรม นำไปสู่การทำลายความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ก่อให้เกิดปัญหาคนในสังคมหย่อนยานในศีลธรรม จริยธรรม ขาดระเบียบวินัย มีการเอาัดเอาเปรียบกัน ส่งผลให้ค่านิยมดั้งเดิมที่ดีงามของไทยเริ่มจางหายไป พร้อมๆ กับการล่มสลายของสถาบันครอบครัว ชุมชน และวัฒนธรรมท้องถิ่น

ในขณะที่ความรู้ในมิติต่างๆ ได้มีการขยายตัวเพิ่มขึ้นมากมาย ทั้งมีความรู้ที่แยกส่วนเฉพาะด้าน เกิดใหม่ตลอดเวลา อันมีผลจากการวิจัยและทดลอง การจัดการเรียนการสอนแบบแยกส่วน ทำให้ผู้เรียนส่วนใหญ่มีความรู้สีกว่าวิชาต่างๆ ที่เรียนไม่สัมพันธ์กับชีวิตจริง ซึ่งในชีวิตจริงของผู้เรียนจะต้องประสบกับปัญหา และเรื่องราวต่างๆ อย่างต่อเนื่องกันไป โดยไม่มีปัญหาหรือเรื่องราวใดที่เกิดขึ้นแบบแยกส่วน จึงเป็นเรื่องจำเป็นอย่างยิ่งที่ควรจัดประสบการณ์ การเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนเห็นถึงความสัมพันธ์ของเรื่องราวต่างๆ อย่างเป็นองค์รวมที่เชื่อมโยงเข้าด้วยกัน ผู้สอนจำเป็นต้องเลือกใช้ และดัดแปลงวิธีสอนให้เหมาะสมกับบทเรียน โดยนำแนวคิด เทคนิค และวิธีการเข้ามาช่วย เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างกว้างขวาง และเข้าถึงแก่นของความรู้ โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนทำกิจกรรมอย่างจริงจัง มีการระดมความคิดภายในกลุ่ม เป็นการพัฒนาด้านสังคมให้กับผู้เรียน ซึ่งการจัดการเรียนการสอนที่ประสบความสำเร็จ จำเป็นต้องใช้กลวิธีและวิธีการที่หลากหลาย และวิธีการสอนรูปแบบหนึ่งที่เป็นวิธีการที่มุ่งให้ผู้เรียน เรียนอย่างเป็นองค์รวม รู้และเข้าใจถึงความเป็นจริงของธรรมชาติที่สัมพันธ์กับชีวิตจริงคือ การจัดการเรียนการสอนตามแนวพุทธ

จากแนวคิดข้างต้น พระพรหมคุณาภรณ์ ได้เสนอการให้การศึกษาตามแนวพุทธว่า เป็นการศึกษา เพื่อรู้ความจริงของธรรมชาติ และพัฒนาคนบนฐานของธรรมชาติ โดยยึดถือทางสายกลาง คือ ความพอดี ที่จะให้ถึงจุดหมาย และตรงกับความจริง ไม่ให้สุดโต่ง เอียงสุด ซึ่งจะพลาดจากตัวความจริง ที่เป็นลักษณะทั่วไปอย่างหนึ่งของพระพุทธศาสนา ทั้งนี้การจัดการศึกษาตามแนวพุทธ เป็นการจัดการศึกษาที่เชื่อมโยงหลักพุทธธรรมเข้าไปในการจัดการเรียนการสอนเพื่อมุ่งเน้นให้นักเรียนเป็นคนดี ยืนหยัดอยู่ในสังคมได้อย่างเข้มแข็ง ซึ่งมีจุดเน้นที่สำคัญ คือ การพัฒนานักเรียนให้สามารถ กิน ดู อยู่ พึ่งเป็น โดยใช้ปัญญาให้เกิดประโยชน์แท้จริงต่อชีวิต ซึ่งในการจัดการเรียนการสอนจะต้องจัดสภาพแวดล้อม และบรรยากาศ (ปรโตโมสะ) ที่เป็นกัลยาณมิตรเอื้อในการพัฒนานักเรียนอย่างรอบด้าน ด้วยวิถีวัฒนธรรม แสวงปัญญา ทั้งนี้การพัฒนานักเรียนดังกล่าว จัดผ่านระบบไตรสิกขาที่นักเรียนได้ศึกษาและปฏิบัติทั้งศีล สมาธิ ปัญญา ที่มีความรู้ที่ถูกต้อง มีศักยภาพในการคิด การแก้ปัญหาที่แยบคาย (โยนิโสมนสิการ) ให้กับนักเรียนอย่างเป็นองค์รวม ซึ่งผลที่เกิดจากการพัฒนานักเรียน นักเรียนจะสามารถพัฒนาพฤติกรรมทางกาย (กายภาวนา) คือ การพัฒนาตนเองด้านความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางด้านวัตถุ พัฒนาพฤติกรรมทางสังคม (ศีลภาวนา) คือ การพัฒนาตนเองทางด้านความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางสังคม พัฒนาพฤติกรรมทางจิตใจ (จิตตภาวนา) คือ การพัฒนาตนเองทางด้านจิตใจที่อาศัยสมาธิเป็นตัวแกนในการฝึก และมีบทบาทออกมาทางเจตจำนง และพัฒนาการทางปัญญา (ปัญญาภาวนา) คือ การพัฒนาตนเองทางด้านปัญญา ความรู้ ความเข้าใจ คิดได้ หยั่งเห็น จากสภาพและแนวคิดดังกล่าว การจัดการเรียน

การสอนตามแนวพุทธ จึงเป็นวิธีสอนรูปแบบหนึ่งที่มีวิธีการจัดการเรียนการสอนที่จะเป็นส่วนหนึ่งที่สามารถจรรโลงให้คนในสังคม โดยเฉพาะเด็กและเยาวชน สามารถพัฒนาตนเองให้เป็นผู้มีความสมบูรณ์พร้อมทั้งกายและใจ สามารถเรียนรู้วิธีการแก้ปัญหา และคิดแก้ปัญหาแบบซับซ้อน รวมถึงการเรียนรู้ในสิ่งที่มีความหมายต่อตนเองและผู้อื่น ส่งผลไปสู่การพัฒนาอย่างรอบด้าน (กิตติชัย สุทธาสโนบล. 2555: 33 – 36)

ดังนั้น การจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ เป็นวิธีสอนรูปแบบหนึ่งที่ทำให้ผู้เรียนคิดแก้ปัญหาเป็น โดยเชื่อมโยงกับหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาเพื่อมุ่งเน้นให้นักเรียนเป็นคนดี สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้ เป็นผู้ที่มีความสมบูรณ์พร้อมทั้งร่างกาย จิตใจและสติปัญญา

3.3 การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้ในการจัดการเรียนรู้

การจัดการเรียนการสอนตามแนวพุทธนั้น ได้นำหลักธรรมสำคัญของพระพุทธศาสนา จำนวน 7 หลักธรรม ซึ่งถือว่า เป็นทฤษฎีทางการศึกษามาสร้างเป็นรูปแบบการสอนตามแนวพุทธ ได้แก่ ปรัตตโมสะ (กัลยาณมิตร) หลักโยนิโสมนสิการ หลักไตรสิกขา หลักอริยสัจ 4 หลักอิทธิบาท 4 หลักพรหมวิหาร 4 และหลักภาวนา 4 ซึ่งธรรมดังกล่าวมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้ (พระพรหมคุณาภรณ์. 2552: 621)

1. ปรัตตโมสะ (กัลยาณมิตร)

ปรัตตโมสะ คือ เสี่ยงจากผู้อื่น การกระตุ้นหรือชักจูงจากภายนอก เช่น การสั่งสอน แนะนำ การถ่ายทอด การโฆษณา คำบอกเล่า ข่าวสาร ข้อเขียน คำชี้แจง อธิบาย การเรียนรู้จากผู้อื่น ในสิ่งที่ดีงามถูกต้องจากบุคคลที่เป็นกัลยาณมิตร ซึ่งเป็นองค์ประกอบภายนอก ได้แก่ ปัจจัยทางสังคม อาจเรียกง่าย ๆ ว่า วิธีการแห่งศรัทธา

กัลยาณมิตร คือ หลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาที่นำมาใช้เชื่อมโยงให้บุคคลติดต่อกับโลกทางสังคมอย่างถูกต้อง เป็นการสร้างสัมพันธ์อันดีระหว่างกัน อันเป็นปัจจัยภายนอกที่ทำให้เกิดกระบวนการพัฒนามนุษย์ กัลยาณมิตร หมายถึง บุคคลผู้เพียบพร้อมด้วย คุณสมบัติที่จะสั่งสอน แนะนำ ชี้แจง ชักจูง ช่วยบอกช่วยสอน หรือเป็นตัวอย่างให้ผู้อื่นดำเนินไปในแนวทางแห่งการฝึกฝนอบรมอย่างถูกต้อง ผู้ที่ทำหน้าที่เป็นกัลยาณมิตรจะต้องมีคุณสมบัติพื้นฐานที่เรียกว่า กัลยาณมิตรธรรม 7 ประการดังนี้ (พระพรหมคุณาภรณ์. 2552: 622 – 633)

1. ปิโย คือ น่ารักในฐานะเป็นที่สบายใจและสนิทสนม ชวนให้อยากเข้าไปปรึกษาไต่ถาม
2. ครุ คือ นำเคารพในฐานะประพฤติดีสมควรแก่ฐานะให้เกิดความรู้สึกอบอุ่นใจเป็นที่พึ่งได้และปลอดภัย
3. ภาวนิโย คือ นำเจริญใจหรือนายกย่องในฐานะทรงคุณ คือ ความรู้และภูมิปัญญาแท้จริง ทั้งเป็นผู้ฝึกอบรมและปรับปรุงตนเองอยู่เสมอควรเอาอย่าง ทำให้ระลึกและเฝ้าระวังด้วยความซาบซึ้งภูมิใจ
4. วัตตา คือ รู้จักพูดให้ได้ผล รู้จักชี้แจงให้เข้าใจ รู้ว่าเมื่อไหร่ควรพูดอะไร อย่างไร คอยให้คำแนะนำว่ากล่าวตักเตือน เป็นที่ปรึกษาที่ดี

5. วณักขโม คือ อดทนต่อถ้อยคำพร้อมที่จะรับฟังคำปรึกษา ชักถาม เสนอแนะ วิพากษ์วิจารณ์ อดทน ฟังได้ไม่เบื่อ ไม่ฉุนเฉียว

6. คัมภีร์จะ กตัง กัตตา คือ แดงเรื่องล้าลึกได้ สามารถอธิบายเรื่องยุ่งยาก ซับซ้อนให้เข้าใจ และให้ผู้เรียนรู้เรื่องราวที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นไป

7. โน จัญญาเน นิโยชเย คือ ไม่ชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย หรือเรื่องเหลวไหล ไม่สมควร

หลักกัลยาณมิตรจะเป็นพ่อแม่ ครูอาจารย์ พระสงฆ์ หรือบุคคลอื่นนอกเหนือจากนี้ก็ได้ แต่ต้องมีคุณสมบัติ คือ เป็นคนดี เป็นคนมีปัญญาและเป็นคนมีคุณธรรม ครูที่เป็นกัลยาณมิตรของศิษย์ จะทำให้ศิษย์รู้สึกมีความมั่นคงอบอุ่นทางจิตใจ เนื่องจากสามารถนั่งฟังได้ทั้งในเรื่องเรียนและเรื่องส่วนตัว ความเป็นกัลยาณมิตรทำให้ศิษย์เกิดความศรัทธา เคารพเชื่อฟังดังนั้น คำแนะนำสั่งสอนของครู จึงมีอิทธิพลต่อศิษย์เป็นอย่างมาก

2. หลักโยนิโสมนสิการ

พระพรหมคุณาภรณ์ (2552: 669 – 670) ได้กล่าวถึงโยนิโสมนสิการ ไว้ว่า ประกอบด้วย โยนิโส กับ มนสิการ โยนิโส มาจาก โยนิ ซึ่งแปลว่าเหตุ ต้นเค้า แหล่งเกิด ปัญญา อูบาย ส่วนมนสิการ แปลว่า การทำในใจ การคิด คำหนึ่ง ใส่ใจ พิจารณา เมื่อรวมเข้าเป็นโยนิโสมนสิการ จึงหมายถึง การทำในใจ โดยแยบคาย ซึ่งเป็นหลักของการคิดที่ทำให้มนุษย์มีความสามารถที่รู้จักมอง รู้จักพิจารณาสิ่งทั้งหลาย ตามสภาวะที่เป็นจริง คิดตามความสัมพันธ์ที่สืบทอดจากเหตุโดยไม่เอาความรู้สึกอุปทานของตนเอง เข้าไปจับ ในที่สุดก็จะสามารถแก้ปัญหาต่างๆ ได้อย่างเหมาะสมด้วยวิธีการแห่งปัญญา

โยนิโสมนสิการ เป็นปัจจัยภายในของมนุษย์ คือ ความเกี่ยวข้องกับการฝึกใช้ความคิด ให้รู้จักคิดอย่างถูกวิธี คิดอย่างมีระเบียบ คิดอย่างวิเคราะห์ ไม่มองเห็นสิ่งต่างๆ อย่างตื้นๆ ผิดเพี้ยน เป็นขั้นตอนสำคัญของการสร้างปัญญา ไม่ใช่ตัวปัญญา แต่เป็นเหตุให้เกิดปัญญา โยนิโสมนสิการมีองค์ประกอบ 4 ส่วนคือ (พระพรหมคุณาภรณ์. 2552: 670 – 671)

1. อูบายมนสิการ คือการคิดอย่างเข้าถึงความจริง
2. ปถมนสิการ คือการคิดอย่างมีลำดับขั้นตอนไม่สับสน
3. การณมนสิการ คือการคิดอย่างมีเหตุผล
4. อุปาทกมนสิการ คือ การคิดอย่างมีเป้าหมาย คิดให้เกิดผล ไม่ใช่คิดไปเรื่อยเปื่อย

วิธีคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ มี 10 วิธี คือ (พระพรหมคุณาภรณ์. 2552: 669 – 709)

1. วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย เป็นวิธีคิดเพื่อให้รู้สภาวะที่เป็นจริง
2. วิธีคิดแบบแยกแยะองค์ประกอบ เป็นวิธีคิดเพื่อกำหนดแยกปรากฏการณ์

ต่างๆ ออกเป็นสิ่งที่ป็นรูปธรรมและสิ่งที่ป็นนามธรรม

3. วิธีคิดแบบสามัญลักษณ์ เป็นวิธีคิดเพื่อให้รู้เท่าทัน คือ รู้ว่าสิ่งต่างๆ นั้นเกิดขึ้นเองและจะดับไปเอง เรียกว่า รู้อนิจจัง

4. วิธีคิดแบบอริยสัจ เป็นวิธีคิดแบบแก้ปัญห โดยเริ่มจากตัวปัญญาหรือทุกข์ ทำความเข้าใจให้ชัดเจน สืบค้นสาเหตุ เตรียมแก้ไข วางแผนกำจัดสาเหตุของปัญหา
5. วิธีคิดแบบอรรถธรรมสัมพันธ์ เป็นวิธีคิดให้มีความสัมพันธ์กันระหว่างหลักการ และความมุ่งหมาย สามารถตอบคำถามได้ว่าทำไมหรือจะทำอย่างนั้น อย่างนี้เพื่ออะไร
6. วิธีคิดแบบคุณโทษและทางออก เป็นการคิดบนพื้นฐานความตระหนักที่ว่า ทุกสิ่งในโลกนี้มีทั้งส่วนดีและส่วนด้อย
7. วิธีคิดแบบรู้คุณค่าแท้ คุณค่าเทียม เป็นวิธีคิดที่สามารถแยกแยะได้ว่าคุณค่าแท้คืออะไร คุณค่าเทียม คืออะไร
8. วิธีคิดแบบเจ้าคุณธรรม เป็นการคิดถึงแต่สิ่งที่ดีมีคุณผล
9. วิธีคิดแบบเป็นอยู่กับปัจจุบัน เป็นวิธีคิดให้ตระหนักถึงสิ่งที่เป็นอยู่ในขณะ ปัจจุบันกำหนดเอาที่เกี่ยวข้องกับปัจจุบันเชื่อมกับสิ่งที่กำลังรับรู้
10. วิธีคิดแบบวิภาษวาท เป็นการคิดแบบมองให้เห็นความจริง โดยแยกแยะให้เห็นทุกด้าน ไม่พิจารณาเพียงด้านเดียว

3. หลักไตรสิกขา

ไตรสิกขา คือหลักธรรมสำคัญในทางพระพุทธศาสนาที่เป็นกระบวนการฝึกฝนหรือปฏิบัติจริง หมายถึง ข้อปฏิบัติที่เป็นหลักสำหรับฝึกอบรมวาท จิตใจ และปัญญา ให้เจริญ งอกงาม ยิ่งขึ้นไปจนบรรลุจุดหมาย การฝึกอบรม 3 ทางดังกล่าว คือ (กิตติชัย สุธาสิโนบล. 2555: 45 – 47)

1. ศีลสิกขา เป็นการดำรงตนอยู่ด้วยดีท่ามกลางสิ่งแวดล้อมที่ตนมีส่วนช่วยร่วมสร้างสรรค์ รักษาให้อื้ออำนวยแก่การมีชีวิตที่ดีงามร่วมกัน เป็นการควบคุม กาย วาจา ให้เรียบร้อย ไม่ให้เบียดเบียนผู้อื่น ทางกาย เช่น ไม่ทำร้ายเบียดเบียนผู้อื่น หากเป็นสัตว์ก็ต้องไม่ทรมาน กักขังหรือใช้แรงงานเกินไป ไม่ลักขโมย หุจริตหรือถือเอาสิ่งของผู้อื่นโดยไม่ได้รับอนุญาต ไม่ล่วงเกินของรักของหวงของผู้อื่น เป็นต้น ทางวาจา เช่น ไม่พูดเท็จ ไม่พูดหลอกลวง ไม่พูดให้แตกความสามัคคี เป็นต้น
2. จิตตสิกขา คือ การพัฒนาคุณภาพจิตหรือการปรับปรุงจิตให้มีคุณภาพและสมรรถภาพสูง เพื่อให้มีลักษณะดังนี้

2.1 ความดีงาม เป็นการเพิ่มคุณภาพจิต ฝึกให้มีคุณธรรมแสดงออก ซึ่งความดีงาม ได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา ศรัทธา อื้อเพื่อ ไม่เห็นแก่ตัว

2.2 ความแข็งแกร่ง เป็นการเพิ่มสมรรถภาพจิต ฝึกให้จิตเข้มแข็งมีพลัง ได้แก่ ขันติ (ความอดทน) สมာธิ (ความตั้งใจมั่นคง) วิริยะ (ความพากเพียร) อธิษฐาน (ความเด็ดเดี่ยว) สติ (ความระลึกทัน)

2.3 ความสงบสุข เป็นการเพิ่มสุขภาพจิต ฝึกให้จิตมีความสุขสงบ ได้แก่ มีปิติ (ความปลื้มใจ) ปราโมทย์ (ความอิ่มเอิบใจ) ผ่องใสเบิกบาน

3. ปัญญาสิกขา คือ การมองดูรู้จักและเข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง หรือรู้เท่าทันธรรมชาติของสรรพธรรมทั้งหลายด้วยปัญญา วิธีฝึกให้เกิดปัญญาคือ

3.1 เสวนาผู้รู้ คือ คบกัลยาณมิตร โดยเฉพาะครูผู้ทรงคุณความดีเพื่อถ่ายทอดความรู้ และรับความชัดเจน ชี้ชัดเป็นตัวอย่าง

3.2 ฟังคำสอน คือ หมั่นซักถาม ฟังสาระสำคัญเพื่อนำไปปฏิบัติ

3.3 คิดให้แยบคาย คือ คิดทบทวนสิ่งที่ได้ยิน ได้ฟัง เพื่อให้เข้าใจแจ่มแจ้งยิ่งขึ้น

3.4 ปฏิบัติให้ถูกหลัก คือ นำมาปฏิบัติให้เกิดผลตรงตามหลักการเป้าหมาย

4. หลักอริยสัจ 4

อริยสัจ 4 คือ หลักธรรมสำคัญของพระพุทธศาสนา ถือได้ว่าเป็นแก่นแท้หรือหัวใจของศาสนา เป็นสัจธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสรู้ด้วยพระองค์เอง ซึ่งมีความลึกซึ้งมาก อริยสัจ คือความจริง อันประเสริฐหรือความจริงของอริยบุคคล เพราะผู้ใดรู้อริยสัจ 4 ด้วยปัญญา ผู้นั้นจะกลายเป็นผู้ประเสริฐหรือเป็นอริยสัจ ถือได้ว่า อริยสัจเป็นหัวใจของพระพุทธศาสนา คำสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหมดจะสรุปไว้ในอริยสัจ 4 ทั้งสิ้น อันประกอบด้วยองค์ 4 คือ (พระพรหมคุณาภรณ์. 2552: 893 – 897)

1. ทุกข์ คือ ความจริงว่าด้วยความทุกข์ ความทุกข์หรือปัญหาอาจเกิดขึ้นได้กับทุกคนในทุกสถานที่ ทุกเวลา และทุกโอกาส คนเราเมื่อแก้ไขปัญหาได้ปัญหาหนึ่งไปได้ ปัญหาใหม่ ก็อาจเกิดติดตามมาให้แก้ไขอีกได้ตลอดเวลา สรุปได้ว่า ความทุกข์หรือปัญหาอาจเกิดกับใครก็ได้ทุกคน เราจะต้องไม่ประมาท ต้องพร้อมที่จะเผชิญหน้ากับความจริง

2. สมุทัย คือ ความจริงว่าด้วยเหตุแห่งความทุกข์ ความทุกข์หรือปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นต้องมีสาเหตุ ต้องเกิดจากอะไรบางอย่าง ไม่ใช่มีขึ้นลอยๆ สาเหตุที่แท้จริงของความทุกข์ คือ ความอยาก ที่เกินพอดี ซึ่งเรียกว่า ตัณหา เช่น ความอยากได้อย่างโน้นอย่างนี้อันเกิดจากตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ อยากได้บ้านสวยๆ อยากมีรถยนต์ อยากมีเงินมากๆ ก็เกิดการทำลายธรรมชาติมีการตัดต้นไม้ทำลายป่าได้ ทำลายสิ่งแวดล้อมที่อยู่คู่กับสิ่งมีชีวิตมาเป็นเวลานานเพื่อตอบสนองความอยากของมนุษย์ พระพุทธเจ้าสอนว่า สรรพสิ่งเกิดจากเหตุ สรรพสิ่งจะดับหรือหมดไปก็เพราะเหตุ ไม่มีสิ่งใดเกิดขึ้น เป็นไปหรือดับสลายไปเลยๆ โดยไม่มีเหตุไม่มีปัจจัย พุทธอีกนัยหนึ่งพระพุทธศาสนามีได้สอนให้เชื่อในเรื่องบังเอิญ ในบางครั้งบางกรณี ที่เราคิดว่ามันเป็นไปโดยบังเอิญ ไม่มีเหตุ ไม่มีปัจจัยนั้น เป็นเพราะว่าเรามองไม่เห็นหรือไม่เข้าใจเหตุหรือปัจจัยของมัน จึงทึกทักเอาว่า สิ่งนั้นเกิดขึ้นหรือดับไปโดยบังเอิญ

3. นิโรธ คือความจริงว่าด้วยความดับทุกข์ ความทุกข์หรือปัญหาทั้งหลายนั้นดับได้ เมื่อความทุกข์เกิดจากสาเหตุ ถ้าเราดับสาเหตุเสีย ความทุกข์หรือปัญหานั้นก็ย่อมดับไปด้วยหากดับทุกข์หรือปัญหาได้หมดสิ้น ในทางพระพุทธศาสนา เรียกว่า นิพพาน จึงเหลือแต่ความสงบสุขอย่างยิ่ง

4. มรรค คือ ความจริงว่าด้วยวิถีทางแห่งความดับทุกข์หรือปัญญา
มีองค์ประกอบ 8 ประการ คือ

4.1 เห็นชอบ (สัมมาทิฐิ) คือ เห็นสิ่งต่างๆ ตามที่เป็นจริง

4.2 ดำริชอบ (สัมมาสังกัปปะ) คือ ไม่ลุ่มหลงมัวเมาด้วยความสุขทางกายไม่พยายาและไม่คิดทำร้ายผู้อื่น

4.3 เจริญชอบ (สัมมาวาจา) คือ การไม่พูดเท็จ ไม่พูดส่อเสียด ไม่พูดหยาบคาย และไม่พูดสิ่งไร้สาระ

4.4 กระทำชอบ (สัมมากัมมันตะ) คือ ไม่ทำลายชีวิต ไม่ลักขโมย ไม่ประพฤติผิดทางกาม

4.5 เลี้ยงชีพชอบ (สัมมาอาชีวะ) คือ การทำมาหากินด้วยอาชีพที่สุจริตไม่คดโกง ไม่หลอกลวง ไม่ทำกิจการในสิ่งที่เป็นผลร้ายต่อคนทั่วไป

4.6 พยายามชอบ (สัมมาวายามะ) คือ ความพยายามที่จะป้องกันมิให้ความชั่วเกิดขึ้น ความพยายามที่จะกำจัดความชั่วที่เกิดขึ้นแล้วให้หมดไป ความพยายามที่จะสร้างความคิดดี ที่ยังไม่เกิดให้เกิดขึ้น และความพยายามที่จะรักษาความคิดดีที่เกิดขึ้นแล้วให้คงอยู่ตลอดไป

4.7 ระลึกชอบ (สัมมาสติ) คือ การไม่หลงลืม รู้ตัวอยู่เสมอว่ากำลังเห็นสิ่งต่างๆ ตามที่เป็นจริง

4.8 ตั้งจิตมั่นชอบ (สัมมาสมาธิ) คือ การที่สามารถตั้งจิตให้จดจ่ออยู่กับสิ่งใด สิ่งหนึ่ง ได้นานการสั่งสอนธรรมของพระพุทธเจ้าทรงมุ่งผลในทางปฏิบัติหลักธรรมเป็นสิ่งสำคัญของการดำเนินชีวิต หากคนเราไม่ศึกษา ไม่ตระหนักและไม่ศรัทธา ย่อมเป็นผู้ดำรงอยู่ด้วยความประมาท และอาจกระทำการใดๆ ที่เป็นต้นเหตุของปัญหาชีวิตขึ้นมาได้คุณค่าของหลักพุทธธรรมอริยสัจ 4 ช่วยให้นักเรียนสังเกตพิจารณาสิ่งต่างๆ ตามสภาพความเป็นจริง ทำให้เกิดความกระจ่างทางปัญญา ปัญหาที่เกิดขึ้นได้เสมอ ถึงแม้ปัญหาหนึ่ง จะยุติไปแล้วก็อาจเกิดปัญหาใหม่ให้เรายังต้องติดตามแก้ไขตลอดเวลา การนำหลักพุทธธรรมนี้ มาใช้เพื่อแก้ปัญหาด้วยสติ ด้วยปัญญา ด้วยเหตุผล และมุ่งมั่นสืบสาวราวเรื่องให้ถึงต้นตอของปัญหาด้วยตนเองตามความเป็นจริง ทำให้เกิดแสงสว่างแห่งปัญญา และปัญญาก็จะเป็นเครื่องนำทางของชีวิต

5. หลักอิทธิบาท 4

อิทธิบาท 4 คือ ธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงเทศนาสอนภิกษุสงฆ์ให้เจริญอิทธิบาท อันประกอบด้วยองค์ 4 มี จันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา เพื่อเป็นทางช่วยให้เกิดความสำเร็จ ในสิ่งที่พึงประสงค์ อิทธิบาท หมายถึง หนทางแห่งการดำเนินชีวิตไปสู่ความสำเร็จ ความถูกต้อง และเข้าถึงประโยชน์สุข ซึ่งประกอบด้วยหลักธรรม 4 ประการ คือ (พระธรรมปิฎก. 2546: 842 – 846)

1. จันทะ คือ ความรักและความพอใจในสิ่งนั้น มีความรักและความรับผิดชอบ ต่องาน ต่อหน้าที่ของตน เมื่อมีความชอบและความพอใจในหน้าที่ของตน ก็สามารถจะเอาชนะความเบื่อหน่าย ความเกียจคร้าน และความย่อท้อได้

2. วิริยะ คือ ความพากเพียร ความบากบั่น ความขยัน ความมุมานะที่จะเอาชนะ ความยากลำบาก ความเกียจคร้าน ความเบื่อหน่าย มุ่งที่จะกระทำหน้าที่การงานให้สำเร็จตามที่ได้มุ่งหมายไว้ วิริยะที่จะเป็นพลังสำคัญในการผลักดันให้สิ่งที่เราทำสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี หากเรามีความพอใจหรือรักในสิ่งที่ทำเพียงประการเดียว แต่ไม่พากเพียรที่จะเอาชนะอุปสรรคต่างๆ เช่น มีความเกียจคร้าน ความย่อท้อ ความเบื่อหน่าย กลัวร้อน กลัวหนาว กลัวเหนื่อย กลัวฝน ฯลฯ ความสำเร็จย่อมจะบังเกิดขึ้นไม่ได้

3. จิตตะ คือ การเอาใจใส่ ผักผ่อน ระวังตรวจ ดูแลกิจธุระที่เรารับผิดชอบอยู่เสมอ จิตตะ มีส่วนสำคัญต่อความสำเร็จในการทำงานเป็นอย่างมาก คือ ในการทำหน้าที่การงานต่าง ๆ หากมีฉันทะและวิริยะ กิจการนั้นย่อมดำเนินไปได้ด้วยดี แต่ทั้งนี้ไม่ใช่เป็นหลักประกันว่าจะประสบความสำเร็จเสมอไปถ้าหากขาดจิตตะ เพราะการขาดความเอาใจใส่ ดูแล อาจสร้างความเสียหายขึ้นแก่งานที่เรารับผิดชอบ

4. วิมังสา คือ การไตร่ตรอง พิจารณาหรือใช้ปัญญาในการประกอบการงาน รู้จักคิดหาข้อบกพร่องหรือหนทางที่จะทำให้กิจการนั้นๆ สำเร็จลุล่วงไปตามเป้าหมาย กิจการงานที่จะสำเร็จลงได้นั้น จะต้องมีการพิจารณาแผนงานให้ถี่ถ้วน มีการวางแผนเป็นขั้นตอน แล้วดำเนินการไปตามลำดับ ถ้าเราทำงานที่ใหญ่เกินไปเมื่อเทียบกับเวลาและความสามารถแล้ว งานอาจล้นเหลือได้ ทั้งนี้เราจะต้องพิจารณาว่างานที่กำลังกระทำอยู่นั้นอะไร สำคัญกว่าอะไร สิ่งใดต้องทำก่อนสิ่งใดต้องทำทีหลัง เมื่อเสร็จงานชิ้นนี้แล้วจะทำอะไรต่อไป เมื่อไม่เสร็จตามกำหนดเวลาหรือไม่เสร็จครบถ้วนสมบูรณ์ตามที่ตั้งใจไว้ จะแก้ไขอย่างไร เรื่องเหล่านี้จะต้องพิจารณา ไตร่ตรองหาทางแก้ไขไว้อย่างก่อน

อาจกล่าวได้ว่า อิทธิบาท 4 เป็นหลักธรรมที่มุ่งหวังความสำเร็จในหน้าที่การงาน และการดำรงชีวิต มีความ پاکเพียรไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค ซึ่งเริ่มต้นด้วย ฉันทะ คือ ความพอใจในฐานะเป็นสิ่งที่ตนถือว่าดีที่สุด ที่มนุษย์เราควรจะได้ ข้อนี้ เป็นกำลังใจอันแรกที่ทำให้เกิดความ پاکเพียรหรือวิริยะ ซึ่งเป็นการกระทำสิ่งต่างๆ ที่ติดต่อกัน ไม่ขาดตอน เป็นระยะยาว จนประสบความสำเร็จทำให้เกิดจิตตะ คือ ใจจดจ่อเอาใจใส่อย่างสม่ำเสมอ ไม่ทอดทิ้งสิ่งที่ทำไปจากความรู้สึกของตัว ซึ่งต้องใช้สมาธิในการทำสิ่งต่างๆ ให้เด่นชัด อยู่ในใจเสมอ เมื่อเป็นเช่นนี้ก็จะเป็นการเปิดโอกาสให้ได้ใช้ปัญญาในการพิจารณาไตร่ตรอง ทดสอบ ทดลอง เพื่อหาคำตอบและแนวทางการแก้ปัญหาไปสู่ความสำเร็จ ซึ่งก็คือ วิมังสา ทั้งนี้ในขั้นตอนของอิทธิบาท ต้องมีสติและมีสมาธิเป็นเครื่องกำกับไปสู่ปัญญาที่ชัดเจนในการดำเนินงานหรือกิจกรรมให้ประสบความสำเร็จ

6. พรหมวิหาร 4

พรหมวิหาร 4 เป็นธรรมประจำใจของผู้ประเสริฐ หรือผู้มีจิตใจยิ่งใหญ่ กว้างขวาง ดุจพระพรหม มี 4 ประการ ดังนี้ (พระพรหมคุณาภรณ์. 2550: 20)

1. เมตตา ความรัก คือ ความปรารถนาดี มีไมตรี ต้องการช่วยเหลือให้ทุกคนประสบประโยชน์ และความสุข

2. กรุณา ความสงสาร คือ อยากช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์ ฝ่าฝืนที่จะปลดปล่อยบำบัดความทุกข์ยากเดือดร้อนของคนและสัตว์ทั้งปวง

3. มุทิตา ความเบิกบานพลอยยินดี เมื่อเห็นผู้อื่นอยู่ดีมีสุข ก็มีใจแช่มชื่น เบิกบาน เมื่อเห็นเขาทำดีงาม ประสบความสำเร็จก้าวหน้ายิ่งขึ้นไป ก็พลอยยินดีบันเทิงใจด้วย พร้อมทั้งจะช่วยเหลือเสริมสนับสนุน

4. อุเบกขา ความมีใจเป็นกลาง คือ มองตามความเป็นจริง โดยวางจิตเรียบสม่ำเสมอ มั่นคง เทียบตรงดุจดาวชี้ มองเห็นการที่บุคคลจะได้รับผลดี หรือชั่ว สมควรแก่เหตุที่ตนประกอบพร้อมที่จะวินิจฉัย วางตน และปฏิบัติไปตามหลักการ เหตุผล และความเที่ยงธรรม

7. ภาวนา 4

ภาวนา 4 (ในภาษาบาลี ให้ความหมายว่า “พัฒนา” คือ วัฒนา นั่นเอง) แปลว่า การทำให้เจริญ ทำให้เป็น ทำให้มีขึ้น หรือฝึกอบรม แปลง่าย ๆ ว่า การพัฒนา หรือการเจริญ ภาวนา 4 เป็นตัวชี้วัดด้านผลผลิตที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน กำหนดโดยวิเคราะห์จากผลที่ผู้เรียนควรได้รับการพัฒนาตามระบบไตรสิกขา พระพรหมคุณาภรณ์ (2546: 18 – 20) ได้กล่าวถึง การดำเนินการวัดผลประเมินผลโดยใช้หลักภาวนา 4 ไว้ว่า “การวัดผลประเมินผลต้องวัดตามสภาพจริง โดยใช้วิธีการหลากหลายเหมาะสมสามารถทำได้ครอบคลุม ทั้งด้านพฤติกรรมที่มีต่อสิ่งแวดล้อม (ด้านกาย) ด้านพฤติกรรมที่มีต่อคนอื่น (ด้านศีล) ด้านคุณลักษณะของจิตใจ (ด้านจิต) และด้านความรู้ ความคิดที่ถูกต้อง (ด้านปัญญา) ซึ่งรวมเป็นภาวนา 4 (พัฒนาการทางกาย พัฒนาการทางสังคม พัฒนาการทางจิตใจ พัฒนาการทางปัญญา) ซึ่งเป็นข้อมูลจากการวัดผลประเมินผลที่เหมาะสม รอบคอบ จะช่วยให้การพัฒนาต่อเนื่อง และมีความชัดเจนมากขึ้น ภาวนา 4 คือ การพัฒนา 4 ด้าน ดังนี้ (พระพรหมคุณาภรณ์. 2546: 18 – 20)

1. กายภาวนา เป็นการพัฒนากาย การพัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ คือ การมีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพในทางที่เกื้อกูลและได้ผลดี โดยรู้จักอยู่ดีมีสุขอย่างเกื้อกูลกันกับธรรมชาติ และปฏิบัติต่อสิ่งทั้งหลายอย่างมีสติ มิให้เกิดโทษ แต่ให้เกื้อกูล เป็นคุณ กล่าวคือ ประการแรก รู้จักใช้อินทรีย์ เช่น ตาหู ใจอย่างมีสติ ดูเป็น ฟังเป็น ให้ได้ปัญญา ประการที่สอง กินใช้ด้วยปัญญา เสพบริโภคปัจจัย 4 และสิ่งของเครื่องใช้ตลอดจนเทคโนโลยีอย่างฉลาด ให้พอดีที่จะได้ผลตรงตามคุณค่าที่แท้จริง ไม่ลุ่มหลง มัวเมา ไม่ประมาท ขาดสติ

2. ศีลภาวนา เป็นการพัฒนาความสัมพันธ์ทางสังคม คือ การมีความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกับสิ่งแวดล้อมทางสังคม มีพฤติกรรมดีงามในความสัมพันธ์กับเพื่อนมนุษย์ โดยตั้งอยู่ในวินัย อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ด้วยดี และมีอาชีวะสุจริต ไม่ใช้ กาย วาจา และอาชีพในทางที่เบียดเบียนหรือก่อความเดือดร้อนเสียหาย แต่ใช้เป็นเครื่องพัฒนาชีวิตของตน และช่วยเหลือเกื้อกูลกัน สร้างสรรค์สังคม ส่งเสริมสันติสุข

3. จิตตภาวนา เป็นการพัฒนาจิตใจ คือ การทำจิตใจให้เจริญงอกงามขึ้นในคุณธรรม ความดีงาม ความเข้มแข็งมั่นคง และความเบิกบานผ่องใสสงบสุข สมบูรณ์ด้วยคุณภาพจิต คือ งามงามด้วยคุณธรรม เช่น มีน้ำใจ เมตตากรุณา เผื่อแผ่ เอื้ออาทร มีมุทิตา มีศรัทธา มีความเคารพ อ่อนโยน ซื่อสัตย์ กตัญญู เป็นต้น สมบูรณ์ด้วยสมรรถภาพจิต คือ มีจิตใจเข้มแข็ง มั่นคง ขยันหมั่นเพียร พยายาม กล้าหาญ อดทน รับผิดชอบ มีสติ มีสมาธิ เป็นต้น สมบูรณ์ด้วยสุขภาพจิต คือ มีจิตใจร่าเริง เบิกบาน สดชื่น เิบอ้ม โปร่งโล่ง สงบและเป็นสุข

4. ปัญญาภาวนา เป็นการพัฒนายปัญญา คือ การฝึกอบรมเจริญปัญญา เสริมสร้างความรู้ ความคิด ความเข้าใจ ให้รู้จักคิด รู้จักพิจารณา รู้จักวินิจฉัย รู้จักแก้ปัญหา และรู้จักจัดทำดำเนินการต่าง ๆ ด้วยปัญญาวริสุทธิ์ ซึ่งมองดูรู้เข้าใจเหตุปัจจัย มองเห็นสิ่งทั้งหลายตามเป็นจริงหรือตามที่มีมันเป็น ปราศจากอคติ และแรงจูงใจแอบแฝง เป็นผู้ที่กิเลสครอบงำบัญชาไม่ได้ ให้ปัญญาเจริญพัฒนาจนรู้เข้าใจ หยั่งเห็นความจริง เป็นอยู่ด้วยปัญญารู้เท่าทัน เห็นแจ้งโลกและชีวิตตามสภาวะ บรรลุถึงความบริสุทธิ์ ปลอดพ้นจากกิเลสสิ้นเชิง มีจิตใจเป็นอิสระสุขเกษมไร้ทุกข์

กล่าวโดยสรุป ผลที่ได้จากการเรียนการสอนแบบพุทธะ จะต้องพัฒนานักเรียนทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ พฤติกรรมการเรียนด้านกาย (กายภาวนา) พฤติกรรมการเรียนด้านทักษะทางสังคม (ศีลภาวนา) พฤติกรรมการเรียนด้านจิตใจ (จิตตภาวนา) และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (ปัญญาภาวนา) จึงจะสมบูรณ์รอบด้าน

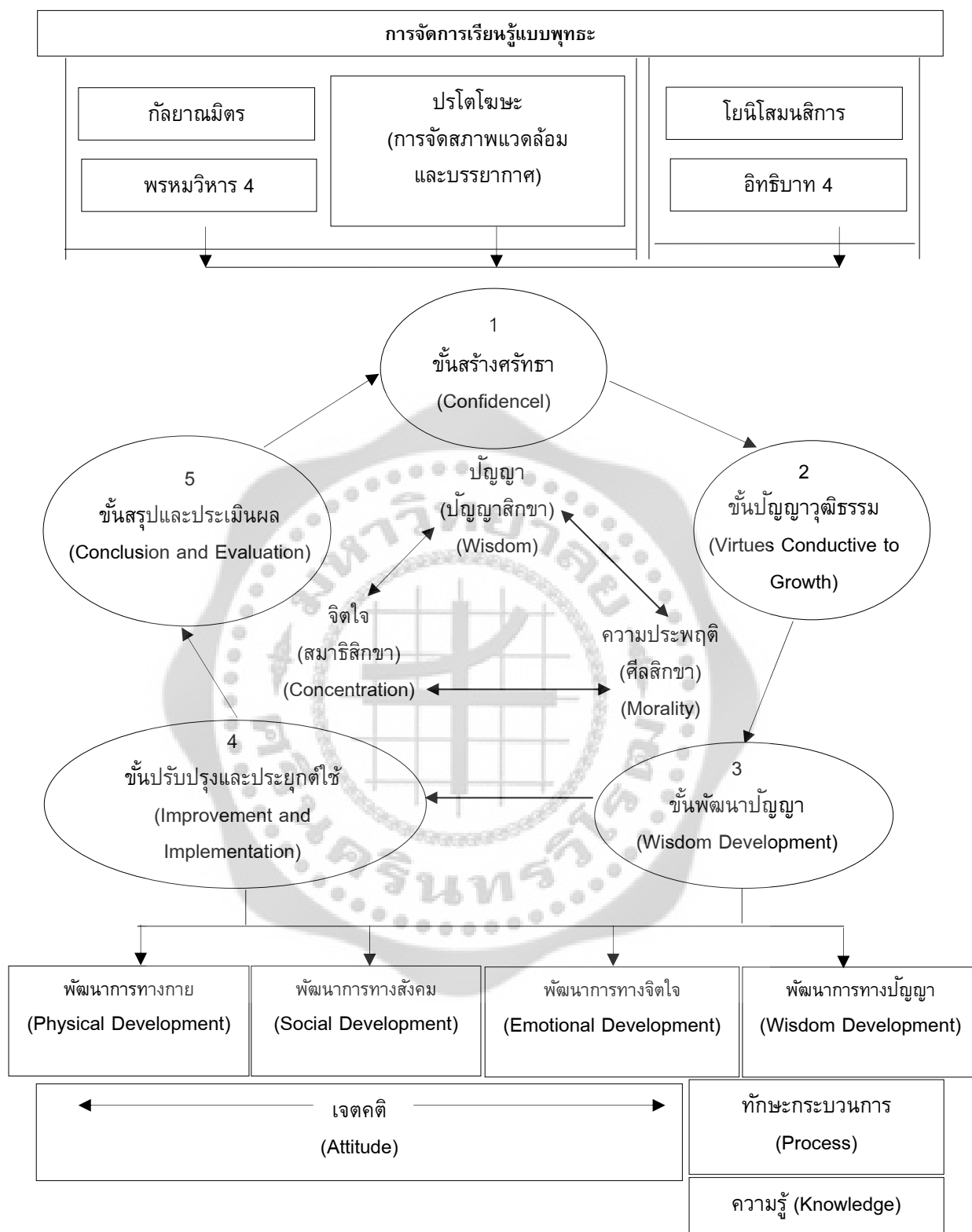
3.4 รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบพุทธะ

รูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ เป็นการจัดการเรียนการสอนที่เชื่อมโยงกับหลักพุทธธรรม โดยผู้สอนจัดการสภาพแวดล้อมและบรรยากาศ (ปรโตโฆสะ) ที่เป็นกัลยาณมิตร เพื่อส่งเสริมให้นักเรียน มุ่งศึกษา แก้ปัญหา หรือแสวงหาความรู้อย่างเป็นองค์รวม เพื่อพัฒนานักเรียนอย่างรอบด้าน ด้วยวิถีวัฒนธรรมแสงปัญญา ผ่านระบบไตรสิกขา มีขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนซึ่งประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ (กิตติชัย สุชาติโนบล. 2555: 71)

1. ขั้นสร้างศรัทธา (Confidence)
2. ขั้นปัญญาวัตรธรรม (Virtues Conductive to Growth)
3. ขั้นพัฒนาปัญญา (Wisdom Development)
4. ขั้นปรับปรุงและประยุกต์ใช้ (Improvement and Implementation)
5. ขั้นสรุปและประเมินผล (Conclusion and Evaluation)

การจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะได้แสดงเป็นแผนภาพ ดังนี้

ภาพประกอบ 2 ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบพุทธะ

ที่มา: กิตติชัย สุราสีโนบล. (2555: 72)

จากภาพประกอบขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบพุทธะ สามารถสรุปรายละเอียดกิจกรรมแต่ละขั้นตอน ดังนี้ (กิตติชัย สุทธาสิโนบล. 2555: 73)

ขั้นที่ 1 ขั้นสร้างศรัทธา (Confidence) เป็นขั้นที่เตรียมนักเรียนเพื่อให้เกิดความเชื่อและความรู้สึกซาบซึ้ง ซึ่งเกิดจากความมั่นใจในเหตุผลที่รู้เห็น มั่นใจว่าเป็นไปได้ มีคุณค่า และมั่นใจว่าสามารถพิสูจน์ให้เห็นจริงได้ในกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วยการสวดมนต์ ผีกลสมาธิในลักษณะต่างๆ และทำกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ ได้ทดลองปฏิบัติจนประจักษ์ความรู้จริงด้วยตนเอง ด้วยการสนทนา อภิปราย ถามคำถาม เพื่อนำเข้าสู่บทเรียน พร้อมทั้งเตรียมบุคลิกภาพครูที่เป็นกัลยาณมิตร สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้เรียน แสดงความรัก ความเมตตา ความจริงใจต่อผู้เรียน พร้อมทั้งจัดสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศในชั้นเรียนให้เหมาะสมกับเนื้อหาสาระที่เรียน เพื่อความเจริญงอกงามแห่งปัญญา (ปรโตโมสะ)

ขั้นที่ 2 ขั้นปัญญาคุณธรรม (Virtue Conductive to Growth) เป็นขั้นที่ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายและกำหนดหลักการ กฎเกณฑ์ในการเรียน เตรียมกิจกรรมการเรียนรู้ แบ่งกลุ่มนักเรียนให้เหมาะสมกับกิจกรรม และจัดเตรียม สื่อ อุปกรณ์ และแหล่งเรียนรู้ที่จะใช้ในการเรียนรู้

ขั้นที่ 3 ขั้นพัฒนาปัญญา (Wisdom Development) เป็นขั้นที่ใช้กระบวนการคิดโดยแบบคาย (โยนิโสมนสิการ) ในการพัฒนาการผ่านกิจกรรมการศึกษา ค้นคว้าข้อมูล สืบเสาะตรวจสอบ ทดลอง สืบเสาะหาความรู้ โดยใช้ทักษะกระบวนการต่างๆ กระบวนการกลุ่ม การศึกษานอกสถานที่ การเก็บรวบรวมข้อมูล การจดบันทึกข้อมูล การแก้ปัญหาตามแนวทางอริยสัจ การเรียนรู้อย่างมีความสุข และมีความหมาย พร้อมทั้งอภิปรายกลุ่มเกี่ยวกับความรู้ ข้อคิดเห็น ที่ได้จากการปฏิบัติกิจกรรม นักเรียนนำเสนอผลงานที่เกิดจากการทำกิจกรรม

ขั้นที่ 4 ขั้นปรับปรุงและประยุกต์ใช้ (Improvement and Implementation) เป็นขั้นที่นักเรียนปรับปรุงพัฒนางาน เพื่อนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้ ไปใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์จำลองหรือชีวิตจริง สู่อำนาจสำเร็จ ด้วยความพอใจ ความเพียรพยายาม กระตือรือร้น จิตใจจดจ่อและใช้ปัญญาพิจารณาไตร่ตรองให้รอบคอบ หรือจัดทำเป็นแผนพับ แผนความคิด (Mind map) หรือโครงงานเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและผู้อื่น

ขั้นที่ 5 ขั้นสรุปและประเมินผล (Conclusion and Evaluation) เป็นขั้นที่ส่งเสริมให้นักเรียนสรุปความรู้ ประเมินผลงานของตนเองและกลุ่ม เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงผลงาน และปฏิสัมพันธ์แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันทั้งในเชิงเนื้อหาที่เรียน และในเชิงของการเชื่อมโยงกับหลักพุทธธรรม ผ่านกิจกรรมร้องเพลงสรุปบทเรียน อภิปรายสรุป ประเมินชิ้นงาน ทำแบบฝึกหัด แบบทดสอบ หรือจัดเก็บผลงานในแฟ้มสะสมงาน

แผนภูมิกิจกรรมการจัดการเรียนรู้แบบพุทธะ

ภาพประกอบ 3 แผนภูมิกิจกรรมการจัดการเรียนรู้แบบพุทธะ

ที่มา: กิตติชัย สุชาติโนบล (2555:74)

3.5 แนวทางการวัดผลประเมินผลการจัดการเรียนรู้แบบพุทธะ

การวัดผลประเมินผลการจัดการเรียนรู้แบบพุทธะ ประกอบด้วยผลที่ได้จากการพัฒนา นักเรียนด้านกายภาวนา ศีลภาวนา จิตตภาวนา และปัญญาภาวนา ดังต่อไปนี้ (กิตติชัย สุทธาสีโนบล. 2555: 75 – 76)

1. พฤติกรรมการเรียนด้านกาย (กายภาวนา) เป็นการแสดงออกของนักเรียนขณะ ปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ต่างๆ ในการพัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมที่เป็น กายภาพ หรือวัตถุ ซึ่งวัดได้จากแบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนด้านกาย (กายภาวนา) ประกอบด้วย พฤติกรรมการเรียนด้านกายที่พึงประสงค์ ได้แก่

- 1.1 ดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมระหว่างการทำกิจกรรม
- 1.2 ใช้และเก็บอุปกรณ์ได้อย่างเหมาะสม
- 1.3 ใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 ในการสังเกตและปฏิบัติกิจกรรมได้อย่างเหมาะสม
- 1.4 ดูแลรักษาความสะอาดร่างกายและแต่งกายเหมาะสมกับการปฏิบัติกิจกรรม

2. พฤติกรรมการเรียนด้านทักษะทางสังคม (ศีลภาวนา) เป็นการแสดงออกของนักเรียน ขณะปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ต่างๆ ในการพัฒนาพฤติกรรมความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ทางสังคม ซึ่งวัดได้จากแบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนด้านทักษะทางสังคม (ศีลภาวนา) ประกอบด้วย ทักษะทางสังคมที่พึงประสงค์ ได้แก่

- 2.1 ทำงานร่วมกับผู้อื่น ช่วยเหลือเกื้อกูลกันใช้กายวาจาได้อย่างสร้างสรรค์
- 2.2 มีวินัย และความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย
- 2.3 ปฏิบัติกิจกรรมเสร็จทันตามเวลาที่กำหนด

3. พฤติกรรมการเรียนด้านจิตใจ (จิตตภาวนา) เป็นการแสดงออกของนักเรียน ขณะ ปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ต่างๆ ในการพัฒนาจิตใจที่อาศัยสมาธิเป็นตัวแกนในการฝึก และมีบทบาทออกมาทางเจตจำนง ซึ่งวัดได้จากแบบสังเกตพฤติกรรมด้านจิตใจ (จิตตภาวนา) ประกอบด้วย พฤติกรรมการเรียนด้านจิตใจที่พึงประสงค์ใน 3 ด้าน ได้แก่

- 3.1 ด้านคุณภาพจิต ได้แก่ มีน้ำใจ เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ แบ่งปันสิ่งของให้กับผู้อื่น
- 3.2 ด้านสมรรถภาพจิต ได้แก่ มีความเพียรพยายาม มีเหตุมีผล และกระตือรือร้น

ในการปฏิบัติกิจกรรม

- 3.3 ด้านสุขภาพจิต ได้แก่ ร่าเริงแจ่มใส อารมณ์ดี และสงบสุขเสมอ

4. พฤติกรรมด้านปัญญา (ปัญญาภาวนา) เป็นการพัฒนาปัญญา คือ การฝึกอบรม เจริญปัญญา เสริมสร้างความรู้ ความคิด ความเข้าใจ ให้รู้จักคิด รู้จักพิจารณา รู้จักวินิจฉัย รู้จักแก้ปัญหา และรู้จักจัดทำดำเนินการต่างๆ ด้วยปัญญาบริสุทธิ์ ซึ่งมองดูรู้เข้าใจเหตุปัจจัย มองเห็นสิ่งทั้งหลาย ตาม เป็นจริงหรือตามที่มันเป็น ปราศจากอคติ และแรงจูงใจแอบแฝง เป็นผู้ที่ไม่ถือเลศรอบงำปัญหาไม่ได้ให้ ปัญญาเจริญพัฒนาจนรู้เข้าใจยังเห็นความจริง เป็นอยู่ด้วยปัญญารู้เท่าทันเห็นแจ้งโลกและชีวิตตาม สภาวะ บรรลุถึงความบริสุทธิ์ปลอดพ้นจากกิเลสสันดาน มีจิตใจเป็นอิสระสุขเกษมไร้ทุกข์

กล่าวโดยสรุป การวัดผลและประเมินผลการจัดการเรียนรู้แบบพุทธะ เป็นการวัดพฤติกรรม ทั้ง 4 ด้าน ประกอบด้วยพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านกาย (กายภาวนา) พฤติกรรมการเรียนรู้ด้านทักษะทางสังคม (ศีลภาวนา) พฤติกรรมการเรียนรู้ด้านจิตใจ (จิตตภาวนา) และพฤติกรรมด้านสติปัญญา (ปัญญาภาวนา)

3.6 บทบาทของครูผู้สอนกับการจัดการเรียนรู้แบบพุทธะ

บทบาทของครูผู้สอนในการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ (กิตติชัย สุทธิโนบล. 2555: 81 – 82)

1. จัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศ (ปรโตโมสะ) ที่เป็นกัลยาณมิตร เพื่อส่งเสริมให้นักเรียน มุ่งศึกษา แก้ปัญหา หรือแสวงหาความรู้อย่างเป็นองค์รวม เพื่อพัฒนานักเรียนอย่างรอบด้าน ด้วยวิถีวัฒนธรรมแสงปัญญาผ่านระบบไตรสิกขา เพื่อความเจริญงอกงามแห่งปัญญา (ปรโตโมสะ)
2. เตรียมนักเรียนเพื่อให้เกิดความเชื่อและความรู้สึกซาบซึ้ง ซึ่งเกิดจากความมั่นใจในเหตุผลเท่าที่รู้เห็น มั่นใจว่าเป็นไปได้ มีคุณค่า และมั่นใจว่าสามารถพิสูจน์ให้เห็นจริงได้ในกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วยการสวดมนต์ ฝึกสมาธิในลักษณะต่างๆ และทำกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ ได้ทดลองปฏิบัติจนประจักษ์ความรู้จริงด้วยตนเอง ด้วยการสนทนา อภิปราย ถามคำถาม เพื่อนำเข้าสู่บทเรียน
3. เตรียมบุคลิกภาพที่เป็นกัลยาณมิตร สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้เรียน แสดงความรัก ความเมตตา ความจริงใจต่อนักเรียน โดยการทำให้ดู อยู่ให้เห็น เป็นให้ปรากฏ ให้นักเรียนเห็นเป็นแบบอย่างที่ดี

จากข้อความดังกล่าวสรุปได้ว่า บทบาทของครูผู้สอนกับการจัดการเรียนรู้แบบพุทธะ ผู้สอนจะต้องจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่เป็นกัลยาณมิตรสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้เรียน ทำกิจกรรมที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ ทดลองปฏิบัติจนประจักษ์ความรู้ด้วยตนเอง

3.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักธรรมทางพุทธศาสนาใช้ในการจัดการเรียนรู้

อาภาภักดิ์ ไชยประสิทธิ์ (2551) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาพัฒนาการเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์ตามแนววิถีพุทธ: กรณีศึกษา โรงเรียนทอสี ตามองค์ประกอบคือ ด้านสาระที่ควรเรียนรู้ ด้านครูผู้สอน ด้านการจัดกิจกรรมเน้นเด็กเป็นสำคัญ ด้านสภาพแวดล้อมการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน ผลการวิจัยพบว่า 1) เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์ตามแนววิถีพุทธมีพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) การจัดประสบการณ์ตามแนววิถีพุทธของโรงเรียนทอสีมีการดำเนินการตามองค์ประกอบ ด้านสาระที่ควรรู้ ครูผู้สอน การจัดกิจกรรมเน้นเด็กเป็นศูนย์กลาง สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน ได้ครบทุกองค์ประกอบ และพบว่า มีความเหมาะสมกับพัฒนาการเด็กปฐมวัย ซึ่งสามารถทำให้นักเรียนมีพัฒนาการที่ดีขึ้นในทุกด้าน และยังเอื้อต่อการพัฒนานักเรียนปฐมวัยเป็นองค์รวมตามหลักไตรสิกขา ศีล สมาธิ ปัญญา ซึ่งเป็นแนวทางที่จะนำไปสู่การเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์อีกด้วย

กิตติชัย สุทธิโนบล (2553) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ตามแนววิถีพุทธ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลนครนายก โดยมี

วัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ ตามแนววิถีพุทธ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และศึกษาประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ ตามแนววิถีพุทธ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ ตามแนววิถีพุทธ ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่ายู่ในเกณฑ์เหมาะสมมาก ($\bar{X} = 4.71$) 2) รูปแบบการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ ตามแนววิถีพุทธที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วยกระบวนการจัดการเรียนการสอน 5 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นสร้างศรัทธา 2) ขั้นปัญญาวัชรธรรม 3) ขั้นพัฒนาปัญญา 4) ขั้นปรับปรุงและประยุกต์ใช้ 5) ขั้นสรุปและประเมินผล สำหรับรูปแบบการจัดการเรียนการสอนนี้ใช้ชื่อว่า Science Buddhist Instruction Model 3) ผลการพัฒนาพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านกาย (กายภาวนา) พฤติกรรมการเรียนรู้ด้านทักษะทางสังคม (ศีลภาวนา) และพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านจิตใจ (จิตตภาวนา) ของนักเรียนที่พึงประสงค์ จากการประเมินครั้งแรก นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ย ร้อยละ 33.33 และการประเมินครั้งสุดท้าย นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 100 และเพิ่มขึ้นร้อยละ 66.67 ของการประเมินครั้งแรก ส่วนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ (ปัญญาภาวนา) มีคะแนนเฉลี่ยหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่า รูปแบบการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ ตามแนววิถีพุทธ ที่พัฒนาขึ้นสามารถพัฒนานักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

พระมหาสมเกียรติ รัตนปัญญา (2553) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ผลของการฝึกสำรวมสติและการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการต่อปรีชาเชิงอารมณแนวพุทธศาสนาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนศรีอยุธยา ในพระอุปถัมภ์ฯ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของโปรแกรมพัฒนาปรีชาเชิงอารมณแนวพุทธศาสนาของนักเรียน และเพื่อศึกษาผลของโปรแกรมพัฒนาปรีชาเชิงอารมณแนวพุทธศาสนาของนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน ผลการวิจัยพบว่า 1) นักเรียนกลุ่มที่ได้โปรแกรมการพัฒนา มีระดับปรีชาเชิงอารมณแนวพุทธศาสนาองค์รวมสูงกว่าก่อนได้รับโปรแกรมการพัฒนาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า นักเรียนที่ได้รับโปรแกรมการพัฒนา มีระดับปรีชาเชิงอารมณแนวพุทธศาสนาองค์ประกอบย่อย ด้านความรู้สึกลึกซึ้ง ด้านความคิด และด้านพฤติกรรม สูงกว่าก่อนได้รับโปรแกรมการพัฒนา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 2) นักเรียนกลุ่มที่ได้รับโปรแกรมการพัฒนา มีระดับปรีชาเชิงอารมณแนวพุทธศาสนาองค์รวมสูงกว่านักเรียนกลุ่มที่ไม่ได้รับโปรแกรมการพัฒนาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า นักเรียนที่ได้รับโปรแกรมการพัฒนา มีระดับปรีชาเชิงอารมณ

จากการศึกษางานวิจัยที่กล่าวมาแล้วข้างต้นจะเห็นว่า การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาใช้ในการเรียนการสอน โดยครูเป็นผู้จัดสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ผู้สอนมีความเป็นกัลยาณมิตร ทำให้เด็กมีความศรัทธาที่จะเรียน ผลที่เกิดขึ้นนักเรียนได้รับการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพ

4. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ

4.1 ความหมายของการจัดการเรียนรู้แบบปกติ

การจัดการเรียนรู้แบบปกติ หมายถึง กิจกรรมการเรียนรู้ที่เป็นไปตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่หลักสูตรสถานศึกษากำหนดขึ้นตรงกับรูปแบบการสร้างแผนการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ของสาระประวัติศาสตร์หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551

1. ขั้นนำ คือ นำเข้าสู่บทเรียนโดยทำให้นักเรียนเกิดความสนใจและตั้งใจเรียน ครูใช้การสนทนาหรืออุปกรณ์ต่างๆ เพื่อเป็นการกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจและพร้อมที่จะเรียนต่อไป

2. ขั้นสอน แบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้

2.1 แจ้งตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง เพื่อบอกให้ทราบว่าเมื่อเรียนจบแล้ว จะต้องมีความรู้ ความสามารถในการด้านใดบ้าง

2.2 ทบทวนความรู้เดิมเป็นการทบทวนเรื่องที่เรียนไปแล้ว เพื่อเป็นการปูพื้นความรู้สำหรับการเรียนในบทเรียนใหม่ ต้องการสนทนา ซักถาม อภิปรายแล้วโยงเข้าสู่เนื้อหาใหม่

2.3 เสนอเนื้อหาใหม่ เป็นการอภิปรายเนื้อหาและใช้สื่อ อุปกรณ์ต่างๆ มาประกอบการสอน เช่น ใบความรู้ บัตรคำ แถบบันทึกเสียง รูปภาพ เกม เป็นต้น

2.4 ให้แนวทางในการเรียนรู้เพื่อชี้แนวทาง การฝึกทักษะด้านต่างๆ ด้วยการให้ตัวอย่างการใช้คำถาม เพื่อเป็นการกระตุ้น การใช้ความคิด โดยต้องคำนึงถึงความเหมาะสมและสอดคล้องกับสมรรถภาพของผู้เรียน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตามตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

2.5 การฝึกปฏิบัติ เป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเองหรือแสดงพฤติกรรมตามตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

3. ขั้นสรุป คือ นักเรียนร่วมกันอภิปรายเกี่ยวกับเนื้อหาและเรื่องที่เรียน พร้อมสรุปแนวคิดเกี่ยวกับเรื่องนั้นๆ

4. ขั้นประเมินผลวัดหรือประเมินผลพฤติกรรมที่นักเรียนได้กระทำนั้นบรรลุตามตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ของบทเรียนเพียงใดโดยครูสังเกต ตรวจรายงาน การอภิปราย การตอบคำถาม เป็นต้น

สรุปได้ว่า ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบปกติ ผู้สอนต้องอ่าน ทำความเข้าใจคู่มือประกอบการเรียนการสอนให้เข้าใจ ดังนั้นเมื่อครูอ่านข้อเสนอนี้แล้วถ้าครูคิดวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับสภาพโรงเรียนหรือท้องถิ่นตนเองได้ก็เป็นการสมควรยิ่ง ครูจะจัดการเรียนการสอน ตามคู่มือครูแล้วนำมาปรับใช้กับนักเรียนตามศักยภาพ เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ครูกำหนดไว้ การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้แบบปกติผู้วิจัยนำไปใช้กับกลุ่มควบคุม

4.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ

จิรัชญา ทิขิตติ (2550) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความรับผิดชอบทางการเรียนวิชาภาษาไทยที่ได้รับการสอนแบบร่วมมือ แบบ เอส ที เอ ดี (STAD) กับการสอนแบบปกติ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอัสสัมชัญธนบุรี ผลการวิจัยพบว่า

1) นักเรียนที่ได้รับการสอนแบบร่วมมือ แบบ เอส ที เอ ดี (STAD) กับการสอนแบบปกติมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) นักเรียนที่ได้รับการสอนแบบร่วมมือ แบบ เอส ที เอ ดี (STAD) ก่อนและหลังการทดลอง มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) นักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติก่อนและหลังการทดลอง มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 4) นักเรียนที่ได้รับการสอนแบบร่วมมือ แบบร่วมมือ เอส ที เอ ดี กับนักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติมีความรับผิดชอบทางการเรียนภาษาไทยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 5) นักเรียนที่ได้รับการสอนแบบร่วมมือ แบบ เอส ที เอ ดี ก่อนและหลังการทดลองมีความรับผิดชอบทางการเรียนภาษาไทยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 6) นักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติก่อนและหลังการทดลองมีความรับผิดชอบทางการเรียนภาษาไทยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสรุปได้ว่า การจัดการเรียนการสอนที่ได้ผลดี นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดี วิธีการสอนก็สำคัญ ครูผู้สอนจึงควรเลือกวิธีการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียน ตลอดจนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้ได้จะได้รับประสบการณ์ที่ดีทางการศึกษาและนำไปปรับใช้ในโอกาสต่อไป

5. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระประวัติศาสตร์

5.1 ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (Learning Achievement) เป็นผลที่เกิดจากปัจจัยต่างๆ ในการจัดการเรียนรู้ และเป็นดัชนีชี้วัดประการหนึ่งที่บ่งถึงคุณภาพการศึกษา จึงมีนักวิชาการ นักการศึกษา และผู้เชี่ยวชาญ ได้ให้ความหมายในทัศนคติที่แตกต่างกัน ดังนี้

อนาสตาซี (Anastasi. 1970: 107) กล่าวว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบด้านสติปัญญา และองค์ประกอบด้านที่ไม่ใช่สติปัญญา ได้แก่ องค์ประกอบด้านเศรษฐกิจ สังคม แรงจูงใจ และองค์ประกอบที่ไม่ใช่สติปัญญาด้านอื่นๆ กระทำที่ต้องอาศัยความสามารถทั้งร่างกาย และสติปัญญา ดังนั้นผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จึงมีขนาดของความสำเร็จที่ได้จากการเรียน โดยอาศัยความสามารถเฉพาะตัวผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอาจได้มาจากการบวนการที่ต้องอาศัยการทดสอบ เช่น การสังเกต การตรวจการบ้าน หรืออาจได้ในรูปเกรดของโรงเรียน โดยอาศัยกระบวนการที่ซับซ้อนและระยะเวลานานพอสมควรด้วยการวัดแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทั่วไป

กู๊ด (Good. 1973: 7) กล่าวว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ความสำเร็จ ความคล่องแคล่ว ความชำนาญในการใช้ทักษะ หรือประยุกต์ใช้ความรู้ต่างๆ ส่วนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (Academic Achievement) หมายถึง ความรู้หรือทักษะอันเกิดจากการเรียนรู้ในวิชาต่างๆ ที่ได้เรียนมาแล้ว โดยได้จากผลการทดสอบของครูผู้สอนหรือผู้รับผิดชอบในการสอนหรือทั้งสองอย่างรวมกัน

ศักดิ์ชัย จันทะแสง (2550: 38) กล่าวว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ความสามารถในด้านความรู้และทักษะทางการเรียน โดยปกติจะพิจารณาจากคะแนนสอบหรือผลงานที่ครูกำหนดให้ทำหรือทั้งสองอย่าง

จารุวรรณ นาคคูบัว (2552: 25) กล่าวว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ความรู้หรือความสามารถของผู้เรียนในการพยายามเข้าถึงความรู้ ที่เกิดขึ้นหลังจากการเรียนการสอนซึ่งสามารถวัดได้จากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

รัตนา กองสวัสดิ์ (2553: 17) กล่าวว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง คุณลักษณะความรู้ ความสามารถของบุคคลอันเกิดจากประสบการณ์ เป็นผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในด้านต่างๆ ซึ่งสามารถตรวจสอบได้จากการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ธนวรรณ อีสโร (2554: 66) กล่าวว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะของผู้เรียนที่เกิดขึ้น หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยพิจารณาจากคะแนนสอบหรือผลงาน มีการวัดและประเมินผลอย่างมีประสิทธิภาพ

จากความหมายดังกล่าว สรุปได้ว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ความรู้ความสามารถหรือทักษะที่เกิดจากการเรียนรู้ในวิชาการต่างๆ โดยพิจารณาจากผลคะแนนสอบหรือผลงาน และมีการวัดและประเมินผลอย่างมีประสิทธิภาพ

5.2 วิธีการและเครื่องมือสำหรับการวัดผล ประเมินผลการเรียนรู้

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กำหนดระดับของการดำเนินการไว้เป็น 4 ระดับ คือ การวัดและประเมินระดับชั้นเรียน การวัดและประเมินระดับสถานศึกษา การวัดและประเมินระดับเขตพื้นที่การศึกษา การวัดและประเมินระดับชาติระดับที่มีความเกี่ยวข้องกับผู้สอนมากที่สุด และเป็นหัวใจของการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน คือ การวัดและประเมินผลระดับชั้นเรียน (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. 2551: 66)

1. ประเภทของการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

การทราบว่าการวัดและประเมินผลการเรียนรู้แบ่งประเภทเป็นอย่างไรบ้าง จะช่วยให้ผู้สอนออกแบบการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ได้ตรงตามวัตถุประสงค์ และเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาผู้เรียนยิ่งขึ้น ในที่นี้ได้นำเสนอประเภทของการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ดังนี้ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. 2551: 67 – 68)

1.1 การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ จำแนกตามขั้นตอนการจัดการเรียนการสอน ก่อนเรียน ระหว่างเรียน และหลังเรียน มี 4 ประเภท ซึ่งมีความหมายแตกต่างกันตามบทบาท จุดมุ่งหมาย และวิธีการวัดและประเมิน ดังนี้

1.1.1 การประเมินเพื่อจัดวางตำแหน่ง (Placement Assessment) เป็นการประเมินก่อนเริ่มเรียนเพื่อต้องการข้อมูลที่แสดงความพร้อม ความสนใจ ระดับความรู้และทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการเรียน เพื่อให้ผู้สอนนำไปใช้กำหนดวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ วางแผน และออกแบบกระบวนการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียนทั้งรายบุคคล รายกลุ่มและรายชั้นเรียน

1.1.2 การประเมินเพื่อวินิจฉัย (Diagnostic Assessment) เป็นการเก็บข้อมูลเพื่อค้นหาว่าผู้เรียนรู้อะไรมาบ้างเกี่ยวกับสิ่งที่จะเรียน สิ่งที่ยังไม่รู้ก่อนนี้ถูกต้องหรือไม่ จึงเป็นการใช้ในลักษณะประเมินก่อนเรียน นอกจากนี้ยังใช้เพื่อหาสาเหตุของปัญหาหรืออุปสรรคต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นรายบุคคลที่มักจะเป็นเฉพาะเรื่อง เช่น ปัญหาการออกเสียงไม่ชัด แล้วหาวิธีปรับปรุงเพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาและเรียนรู้ขั้นต่อไป วิธีการประเมินใช้ได้ทั้งการสังเกต การพูดคุย สอบถามหรือการใช้แบบทดสอบก็ได้

1.1.3 การประเมินผลย่อย (Formative Assessment) เป็นการประเมินเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ (Assessment for Learning) ที่ดำเนินการอย่างต่อเนื่องตลอดการเรียนการสอน โดยมิใช่ใช้แต่การทดสอบระหว่างเรียนเป็นระยะๆ อย่างเดียว แต่เป็นการที่ครูเก็บข้อมูลการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างไม่เป็นทางการการด้วย ขณะที่ให้ผู้เรียนทำภาระงานตามที่กำหนด ครูสังเกต ชักถาม จดบันทึก แล้ววิเคราะห์ข้อมูลว่าผู้เรียนเกิดการเรียนรู้หรือไม่ จะต้องให้ผู้เรียนปรับปรุงอะไร หรือผู้สอนปรับปรุงอะไร เพื่อให้เกิดความก้าวหน้าในการเรียนรู้ตามมาตรฐาน/ตัวชี้วัด การประเมินระหว่างเรียนดำเนินการได้หลายรูปแบบ เช่น การให้ข้อเสนอแนะ ข้อเสนอแนะในการนำเสนอผลงาน การพูดคุยระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนเป็นกลุ่มรายบุคคล การสัมภาษณ์ ตลอดจนการวิเคราะห์ ผลการสอบ เป็นต้น

1.1.4 การประเมินสรุปผลการเรียนรู้ (Summative Assessment) มักเกิดขึ้นเมื่อจบหน่วยการเรียนรู้เพื่อตรวจสอบผลการเรียนรู้ตามตัวชี้วัด และยังใช้เป็นข้อมูลในการเปรียบเทียบกับประเมินก่อนเรียน ทำให้ทราบพัฒนาการของผู้เรียน การประเมินสรุปผลการเรียนรู้อยู่เป็นการตรวจสอบผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนตอนปลายปี/ปลายภาคอีกด้วย การประเมินสรุปผลการเรียนรู้ใช้วิธีการและเครื่องมือประเมินได้หลากหลาย โดยปกติมักดำเนินการอย่างเป็นทางการมากกว่าการประเมินระหว่างเรียน

1.2 การวัดและประเมินผลการเรียนรู้จำแนกตามวิธีการแปลความหมายผลการเรียนรู้ มี 2 ประเภทที่แตกต่างกันตามลักษณะการแปลผลคะแนน ดังนี้

1.2.1 การวัดและประเมินแบบอิงกลุ่ม (Norm-Referenced Assessment) เป็นการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ เพื่อนำเสนอผลการตัดสินความสามารถหรือผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน โดยเปรียบเทียบกับตนเองภายในกลุ่มหรือในชั้นเรียน

1.2.2 การวัดและประเมินแบบอิงเกณฑ์ (Criterion-Referenced Assessment) เป็นการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ เพื่อนำเสนอผลการตัดสินความสามารถ หรือผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน โดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดขึ้น

2. วิธีการและเครื่องมือการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

วิธีการและเครื่องมือการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ หมายถึง รูปแบบ ยุทธวิธี และเครื่องมือประเภทต่างๆ ที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ โดยทั่วไปมีจุดมุ่งหมาย 3 ประการ คือ เพื่อรู้จัก ผู้เรียน เพื่อประเมินวิธีเรียนของผู้เรียนและเพื่อประเมินพัฒนาการของผู้เรียน ผู้สอนสามารถเลือกใช้ หรือคิดค้นวิธีการวัดและประเมินผลให้เหมาะสมกับจุดมุ่งหมายของการนำผลการประเมินไปใช้เพื่อตอบสนองความต้องการ 3 ประการ ดังกล่าวข้างต้น ซึ่งมีทั้งวิธีการและเครื่องมือวัด

และประเมินผลแบบเป็นทางการ (Formal Assessment) และแบบไม่เป็นทางการ (Informal Assessment) ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. 2551: 68 – 72)

2.1 วิธีการและเครื่องมือวัดและประเมินผลแบบเป็นทางการ (Formal Assessment) เป็นการได้มาซึ่งข้อมูล ผลการเรียนรู้ที่นิยมใช้กันมาแต่ดั้งเดิม เช่น วัดและประเมินโดยการทดสอบ และใช้แบบสอบหรือแบบวัด (Test) ที่ครูสร้างขึ้น โดยการเก็บข้อมูลดังกล่าวส่วนใหญ่ใช้ในการวัด และประเมินที่ได้ผลเป็นคะแนนและนำไปใช้ในการเปรียบเทียบ เช่น เปรียบเทียบระหว่างก่อนเรียน และหลังเรียน เพื่อพัฒนาการหรือใช้เพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์ เมื่อสิ้นสุดการสอนในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ หรือรายวิชา วิธีการและเครื่องมือวัดและประเมินผล แบบเป็นทางการเหมาะสำหรับการประเมิน เพื่อตัดสิน มากกว่าที่จะใช้เพื่อประเมินพัฒนาการผู้เรียน หรือเพื่อหาจุดบกพร่องสำหรับนำไปปรับปรุงการจัดการเรียนการสอน อย่างไรก็ตาม วิธีการและเครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลผลการเรียนรู้แบบเป็นทางการ ที่ให้ข้อมูลสารสนเทศในเชิงปริมาณมีข้อสังเกตที่ผู้สอนต้องระมัดระวังในการนำไปใช้ เพื่อให้ได้ผลการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ เป็นตัวแทนของระดับความสามารถที่แท้จริงของผู้เรียน คือ ข้อมูลต้องได้มาจากวิธีการวัดที่ถูกต้อง เหมาะสมกับลักษณะข้อมูล เครื่องมือวัดและประเมินผลมีความเที่ยงตรง (Validity) หมายถึง สามารถวัดได้ตรงตามสิ่งที่ต้องการวัด และมีความเชื่อมั่น (Reliability) หมายถึง ผลการวัดมีความคงเส้นคงวา เมื่อมีการวัดซ้ำโดยใช้เครื่องมือคู่ขนานหรือวัดในระยะเวลาใกล้เคียงกัน และวิธีการวัดมีความโปร่งใส สามารถตรวจสอบและเชื่อถือได้ (Acceptable)

2.2 วิธีการและเครื่องมือวัดและประเมินผลแบบไม่เป็นทางการ (Informal Assessment) เป็นการได้มาซึ่งข้อมูลผลการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นรายบุคคล จากแหล่งข้อมูลหลากหลายที่ผู้สอนเก็บรวบรวมตลอดเวลา วิเคราะห์ข้อมูล ศึกษา ความพร้อมและพัฒนาการของผู้เรียน ปรับการเรียนการสอนให้เหมาะสม และแก้ไขปัญหาการเรียนรู้ของผู้เรียน ลักษณะของข้อมูลที่ได้ นอกเหนือจากตัวเลขหรือข้อมูลเชิงปริมาณแล้ว อาจเป็นข้อมูลบรรยายลักษณะพฤติกรรมที่ผู้สอนเฝ้าสังเกต หรือผลการเรียนรู้ในลักษณะคำอธิบายระดับพัฒนาการ จุดแข็ง จุดอ่อน หรือปัญหาของผู้เรียนที่พบจาก การสังเกต สัมภาษณ์ หรือวิธีการอื่นๆ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เป็นการประเมินการเรียนรู้กลุ่มสาระ ผลการเรียนรู้ด้านการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน ผลการพัฒนาพฤติกรรมตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และผลการเรียนรู้ที่เกิดจากการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนนั้น มีความเหมาะสมกับวิธีการและเครื่องมือวัดและประเมินผลแบบไม่เป็นทางการนี้ข้อมูลที่ได้จะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นรายบุคคล ช่วยให้ผู้สอนเข้าใจพฤติกรรมของผู้เรียนได้อย่างลึกซึ้งกว่าการประเมินแบบเป็นทางการ และเป็นวิธีการที่ยืดหยุ่นตามสถานการณ์ และบริบท ซึ่งมีวิธีการประเมินแบบต่างๆ ที่ผู้สอนสามารถเลือกใช้ได้ ดังนี้

2.2.1 การสังเกตพฤติกรรม เป็นการเก็บข้อมูลจากการดูการปฏิบัติกิจกรรมของผู้เรียน โดยไม่ขัดจังหวะการทำงานหรือการคิดของผู้เรียน การสังเกตพฤติกรรมเป็นสิ่งที่ทำได้ตลอดเวลา แต่ควรมีกระบวนการและจุดประสงค์ที่ชัดเจนว่าต้องการประเมินอะไร โดยอาจใช้เครื่องมือ เช่น แบบมาตราประมาณค่า แบบตรวจสอบรายการ สมุดจดบันทึก เพื่อประเมินผู้เรียนตามตัวชี้วัดและควรสังเกตหลายครั้ง หลายสถานการณ์ หลายช่วงเวลาเพื่อขจัดความลำเอียง

2.2.2 การสอบปากเปล่า เป็นการให้ผู้เรียนได้แสดงออกด้วยการพูด ตอบประเด็นเกี่ยวกับการเรียนรู้ตามมาตรฐาน ผู้สอนเก็บข้อมูล จดบันทึก รูปแบบการประเมินนี้ ผู้สอนและผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กันโดยตรง สามารถมีการอภิปรายโต้แย้ง ขยายความ ปรับแก้ไขความคิดกันได้ มีข้อที่พึงระวัง คือ อย่าเพิ่งขัดความคิดขณะที่ผู้เรียนกำลังพูด

2.2.3 การพูดคุย เป็นการสื่อสาร 2 ทางอีกประเภทหนึ่ง ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน สามารถดำเนินการเป็นกลุ่มหรือรายบุคคลก็ได้ โดยทั่วไปมักใช้อย่างไม่เป็นทางการเพื่อติดตามตรวจสอบว่าผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เพียงใด เป็นข้อมูลสำหรับพัฒนาวิธีการนี้อาจใช้เวลา แต่มีประโยชน์ต่อการค้นหา วินิจฉัยข้อปัญหาตลอดจนเรื่องอื่นๆ ที่อาจเป็นปัญหาอุปสรรคต่อการเรียนรู้ เช่น วิธีการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน เป็นต้น

2.2.4 การใช้คำถาม การใช้คำถามเป็นเรื่องปกติมากในการจัดการเรียนรู้ แต่ข้อมูลงานวิจัยบ่งชี้ว่า คำถามที่ครูใช้เป็นด้านความจำ และเป็นเชิงการจัดการทั่วๆ ไปเป็นส่วนใหญ่ เพราะถามง่าย แต่ไม่ท้าทายให้ผู้เรียนต้องทำความเข้าใจ และเรียนรู้ให้ลึกซึ้ง การพัฒนาการใช้คำถามให้มีประสิทธิภาพแม้จะเป็นเรื่องที่ยาก แต่สามารถทำได้ผลรวดเร็วขึ้น หากผู้สอนมีการเปลี่ยนแปลงวิธีการประเมินในชั้นเรียน โดยทำการประเมินเพื่อพัฒนาให้เข้มข้น ซึ่งสามารถใช้แนวทางการตั้งคำถามของ คลาร์ก (Clarke) และการใช้การตั้งคำถามตามระดับของ บลูม (Bloom's Taxonomy) เป็นกรอบแนวคิดในการตั้งคำถาม

2.2.5 การเขียนสะท้อนการเรียนรู้ (Journals) เป็นรูปแบบบันทึกการเขียนอีกรูปแบบหนึ่ง ที่ให้ผู้เรียนเขียนตอบกระทู้ หรือคำถามของครู ซึ่งจะต้องสอดคล้องกับความรู้ ทักษะที่กำหนดในตัวชี้วัด การเขียนสะท้อนการเรียนรู้ นอกจากทำให้ผู้สอนทราบความก้าวหน้าในผลการเรียนรู้แล้ว ยังใช้เป็นเครื่องมือประเมินพัฒนาการด้านทักษะการเขียนได้อีกด้วย

2.2.6 การประเมินการปฏิบัติ (Performance Assessment) เป็นวิธีการประเมินงานหรือกิจกรรมที่ผู้สอนมอบหมายให้ผู้เรียนปฏิบัติงานเพื่อให้ทราบถึงผลการพัฒนาของผู้เรียน การประเมินลักษณะนี้ ผู้สอนต้องเตรียมสิ่งสำคัญ 2 ประการ คือ ภาระงาน (Tasks) หรือกิจกรรมที่จะให้ผู้เรียนปฏิบัติ เช่น การทำโครงงาน/โครงการ การสำรวจ การนำเสนอ การสร้างแบบจำลอง การท่องปากเปล่า การสาธิต การทดลองวิทยาศาสตร์ การจัดนิทรรศการ การแสดงละคร เป็นต้น และเกณฑ์การให้คะแนน (Scoring Rubrics) ซึ่งการประเมินการปฏิบัติ อาจจะปรับเปลี่ยนไปตามลักษณะงาน หรืองานประเภทกิจกรรม เช่น การจัดนิทรรศการ เป็นภาระงานที่เน้นขั้นตอนการปฏิบัติและผลงาน ผู้สอนจะต้องสังเกตและประเมินวิธีการทำงานที่เป็นขั้นตอนและผลงานของผู้เรียน การรักษาความสะอาด เป็นภาระงานที่มุ่งเน้นการสร้างลักษณะนิสัย ผู้สอนจะต้องประเมินด้วยวิธีการสังเกต จดบันทึกเหตุการณ์เกี่ยวกับผู้เรียนเหล่านี้ เป็นต้น

2.2.7 การประเมินด้วยแฟ้มสะสมงาน (Portfolio Assessment) แฟ้มสะสมงาน เป็นการเก็บรวบรวมชิ้นงานของผู้เรียน เพื่อสะท้อนความก้าวหน้า และความสำเร็จของผู้เรียน เช่น แฟ้มสะสมงานที่แสดงความก้าวหน้าของผู้เรียน ต้องมีผลงานในช่วงเวลาต่างๆ ที่แสดงถึงความก้าวหน้าของผู้เรียน หากเป็นแฟ้มสะสมงานดีเด่นต้องแสดงผลงานที่สะท้อนความสามารถของผู้เรียน โดยผู้เรียนต้องแสดงความคิดเห็นหรือเหตุผลที่เลือกผลงานนั้นเก็บไว้ตามวัตถุประสงค์ของแฟ้มสะสมงาน

2.2.8 การวัดและประเมินด้วยแบบทดสอบ เป็นการประเมินตัวชี้วัดด้านการรับรู้ข้อเท็จจริง (Knowledge) ผู้สอนควรเลือกใช้แบบทดสอบให้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวัด และประเมินนั้นๆ เช่น แบบทดสอบเลือกตอบ แบบทดสอบถูก-ผิด แบบทดสอบจับคู่ แบบทดสอบเติมคำ แบบทดสอบความเรียง เป็นต้น ทั้งนี้ แบบทดสอบที่จะใช้ต้องเป็นแบบทดสอบที่มีคุณภาพ มีความเที่ยงตรง (Validity) และเชื่อมั่นได้ (Reliability)

2.2.9 การประเมินด้านความรู้สึกรู้สึกคิด เป็นการประเมินคุณธรรม จริยธรรม คุณลักษณะ และเจตคติที่ควรปลูกฝังในการจัดการเรียนรู้ ซึ่งการวัดและประเมินผลเป็นลำดับขั้นจากต่ำสุดไปสูงสุด คือ ขั้นรับรู้ ขั้นตอบสนอง ขั้นเห็นคุณค่า ขั้นจัดระบบคุณค่า ขั้นสร้างคุณลักษณะ โดยอาจใช้เครื่องมือวัดและประเมินผล แบบมาตราประมาณค่า แบบตรวจรายการ เป็นต้น

2.2.10 การประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment) เป็นการประเมินด้วยวิธีการที่หลากหลายดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น เพื่อให้ได้ผลการประเมินที่สะท้อนความสามารถ ที่แท้จริงของผู้เรียน จึงควรใช้การประเมินการปฏิบัติ (Performance Assessment) ร่วมกับการประเมินด้วยวิธีการอื่น ภาระงาน (Tasks) ควรสะท้อนสภาพความเป็นจริง หรือใกล้เคียงกับชีวิตจริงมากกว่า เป็นการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ไป ดังนั้น การประเมินตามสภาพจริงจะต้องออกแบบการจัดการเรียนรู้ และการประเมินผลไปด้วยกันและกำหนดเกณฑ์การประเมิน (Rubrics) ให้สอดคล้องหรือใกล้เคียงกับชีวิตจริง

2.2.11 การประเมินตนเองของผู้เรียน (Student Self-assessment) การประเมินตนเองนับเป็นทั้งเครื่องมือประเมินและเครื่องมือพัฒนาการเรียนรู้ เพราะทำให้ผู้เรียนได้คิดใคร่ครวญว่าได้เรียนรู้อะไร เรียนรู้อย่างไร และผลงานที่ทำนั้นดีแล้วหรือยัง การประเมินตนเองจึงเป็นวิธีหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้ที่สามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง การใช้การประเมินตนเองของผู้เรียนให้ประสบผลสำเร็จได้จะต้องมีเป้าหมายการเรียนรู้ที่ชัดเจน มีเกณฑ์ที่บ่งบอกความสำเร็จของชิ้นงาน/ภาระงาน และมาตรการการปรับปรุงแก้ไขตนเอง เครื่องมือที่ใช้การประเมินตนเอง มีหลายรูปแบบ เช่น การอภิปราย การเขียนสะท้อนผลงาน การใช้แบบสำรวจ เป็นต้น

2.2.12 การประเมินโดยเพื่อน (Peer Assessment) เป็นเทคนิคการประเมินอีกรูปแบบหนึ่งที่น่าจะนำมาใช้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เข้าถึงลักษณะของงานที่มีคุณภาพ เพราะการที่ผู้เรียนจะบอกได้ว่าชิ้นงานนั้นเป็นเช่นไร ผู้เรียนต้องมีความเข้าใจอย่างชัดเจนก่อนว่า เขากำลังตรวจสอบอะไรในงานของเพื่อน ฉะนั้น ผู้สอนต้องอธิบายผลที่คาดหวังให้ผู้เรียนทราบก่อนที่จะลงมือประเมินการที่จะสร้างความมั่นใจว่า ผู้เรียนเข้าใจการประเมินรูปแบบนี้ควรมีการฝึกผู้เรียน โดยผู้สอนอาจหา ตัวอย่าง เช่น งานเขียน ให้นักเรียนเป็นกลุ่มตัดสินใจว่าควรประเมินอะไร และควรให้คำอธิบายเกณฑ์ ที่บ่งบอกความสำเร็จของภาระงานนั้น จากนั้นให้ผู้เรียนประเมินภาระงานเขียนที่เป็นตัวอย่างนั้น โดยใช้เกณฑ์ที่ช่วยกันสร้างขึ้น หลังจากนั้นครูตรวจสอบการประเมินของผู้เรียน และให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ ผู้เรียนที่ประเมินเกินจริง การใช้ประเมินโดยเพื่อนอย่างมีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องสร้างสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ที่สนับสนุนให้เกิดการประเมินรูปแบบนี้ กล่าวคือ ผู้เรียนต้องรู้สึกผ่อนคลาย เชื่อใจกัน และไม่อคติ เพื่อการให้ข้อมูลย้อนกลับจะได้ข้อตรง เป็นเชิงบวกที่ให้ประโยชน์ ผู้สอนที่ให้ผู้เรียนทำงานกลุ่มตลอดภาคเรียนแล้วใช้เทคนิคเพื่อน

ประเมินเพื่อนเป็นประจำ จะสามารถพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน อันจะนำไปสู่การให้ข้อมูลย้อนกลับที่เข้มข้นได้

สรุปได้ว่า การวัดและประเมินผลการเรียนรู้มีความเกี่ยวข้องกับตัวผู้สอนมากที่สุดตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดไว้เป็น 4 ระดับ คือ การวัดและการประเมินผล ระดับชั้นเรียน การวัดและการประเมินผลระดับสถานศึกษา การวัดและการประเมินผลระดับเขตพื้นที่การศึกษา การวัดและประเมินผลระดับชาติ เครื่องมือที่ใช้วัดก็จะเป็นแบบทดสอบ การสังเกตพฤติกรรม การสอบปากเปล่า เป็นต้น

3. หลักการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

การวัดพฤติกรรมด้านสมองที่เกี่ยวกับสติปัญญา ความรู้ ความคิด และทักษะต่างๆ หรือเรียกว่า พุทธิพิสัย (Cognitive domain) ที่มีความซับซ้อน ตามหลักการของเบนจามิน เอส บลูม จำแนกพฤติกรรมออกเป็น 6 ชั้น ตามความยากง่ายที่เพิ่มขึ้นตามลำดับ (รณิดา เขยชุม. 2553: 3 – 4; อ้างอิงจาก Bloom. 1976) ดังนี้

1. ความรู้ความจำ (Knowledge) หมายถึง ความจำในสิ่งที่เคยมีประสบการณ์มาก่อน
2. ความเข้าใจ (Comprehension) หมายถึง เข้าใจความหมายของสิ่งนั้น
3. การนำไปใช้ (Application) หมายถึง การนำสาระสำคัญต่างๆ ไปใช้ในสถานการณ์จริง
4. การวิเคราะห์ (Analysis) หมายถึง การแยกเรื่องราวออกเป็นส่วนย่อยๆ
5. การสังเคราะห์ (Synthesis) หมายถึง การรวมส่วนประกอบต่างๆ เข้าด้วยกัน
6. การประเมินค่า (Evaluation) หมายถึง การตัดสินคุณค่าในสิ่งที่กำหนดความมุ่งหมาย

ได้โดยการใช้เกณฑ์ที่แน่นอน

จากหลักการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดังกล่าวสามารถสรุปได้ว่า ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ประวัติศาสตร์ หมายถึง ผลการเรียนรู้ด้านสติปัญญา ความรู้ ความสามารถทางด้านพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) ของนักเรียนในการเรียนรู้เกี่ยวกับหน่วยการเรียนรู้ในสาระประวัติศาสตร์ โดยพิจารณาจากคะแนนที่ได้จากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามหลักของ เบนจามิน เอส บลูม ประกอบด้วยพฤติกรรม 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ ความจำ ด้านความเข้าใจ ด้านการนำไปใช้ และด้านการวิเคราะห์

4. หลักเกณฑ์ในการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

การสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ผู้สร้างจะต้องศึกษาหลักเกณฑ์อย่างถี่ถ้วนก่อนดำเนินการสร้าง เพื่อการสร้างแบบทดสอบมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล มีนักวิชาการ นักศึกษา และผู้เชี่ยวชาญ ได้แสดงทัศนคติที่แตกต่างกัน ดังนี้

เฉลิม นิติเขตต์ปรีชา (2545: 202 – 203) กล่าวถึงหลักเกณฑ์ในการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เพื่อคุณลักษณะของแบบทดสอบที่ดี ดังนี้

1. มีความตรง (Validity) คำถามที่สามารถวัดในสิ่งที่ต้องการวัดได้อย่างถูกต้องแม่นยำ และตรงตามจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมและจุดประสงค์อื่นที่ได้ตั้งไว้ ทั้งสามารถใช้ผลการวัดเป็นเกณฑ์

การพยากรณ์ (Predictive validity) ในบางเรื่อง เช่น ผู้สอบได้คะแนนสูงในวิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ย่อมสามารถเรียนในชั้นสูงขึ้นและยากขึ้นกว่าเดิม

2. มีความเชื่อมั่น (Reliability) คำถามที่สามารถวัดพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนได้แน่นอนไม่เปลี่ยนแปลง ทั้งสามารถแปลงออกมาเป็นคะแนนดิบ (Raw score) หรือคะแนน T ได้คงที่

3. มีอำนาจการจำแนกความแตกต่างได้ดี (Discrimination) คือ คำถามที่สามารถแยกเด็กเรียนเร็วกับเด็กเรียนช้าออกจากกันได้ตามลำดับชั้น (Taxonomy) และเป็นไปอย่างใกล้เคียงมาตรฐาน

4. ความเป็นปรนัย (Objectivity) ไม่จำเป็นต้องเป็นข้อสอบแบบปรนัย แต่ต้องมีคุณลักษณะ ดังนี้

4.1 คำถามถามได้ชัดเจน

4.2 ใครตรวจก็ได้คะแนนตรงกัน

4.3 มีความชัดเจนในการแปลและเปรียบเทียบคะแนนเป็นอย่างเดียว

5. มีประสิทธิภาพ (Efficiency) คำถามที่สามารถวัดผู้เรียนได้จริงง่ายต่อการจัดทำ ประหยัด และสะดวกในการนำไปใช้

6. สามารถวัดได้ลึก (Searching) คำถามที่สามารถวัดความสามารถในการนำประสบการณ์ความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน หรือวิเคราะห์วิจารณ์และการประเมินค่าได้อย่างดี

7. ให้ความยุติธรรม (Fair) คำถามที่ไม่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนคาดเดาคำตอบทั้งที่เป็นเด็กฉลาดและเด็กเกียจคร้าน

8. มีความเจาะจงในข้อคำถาม (Definite) คำถามที่ถามตรงจุดไม่ถามหลายมุมในข้อเดียว

9. มีระดับความยากง่ายพอเหมาะ (Difficulty) คำถามที่สามารถให้คะแนนเฉลี่ยสำหรับผู้เรียนทั้งกลุ่มอยู่ในเกณฑ์น้อยกว่า 50 เปอร์เซนต์ ของคะแนนเต็ม

10. มีการจัดลำดับข้ออย่างเหมาะสม คำถามที่เรียงลำดับจากข้อง่ายไปหาข้อยาก ทั้งนี้ก็เพื่อให้ผู้เรียนได้เพิ่มความพยายามในการตอบขึ้นตอนลำดับแห่งความสามารถของแต่ละคน

จากหลักเกณฑ์ในการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดังกล่าวสามารถสรุปได้ว่าแบบทดสอบที่มีคุณภาพจะต้องสามารถวัดความรู้ทางด้านเนื้อหา และพฤติกรรมการเรียนรู้ได้อย่างครอบคลุมและตรงตามจุดประสงค์การเรียนรู้ ลักษณะข้อสอบไม่คลุมเครือ ตรงประเด็น ไม่ง่าย หรือยากเกินไป สามารถใช้วัดและประเมินผลได้จริง เพื่อให้เกิดความคุ้มค่าในการสอบแต่ละครั้ง

5. ขั้นตอนการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

การศึกษาขั้นตอนการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เพื่อป้องกันการหลงประเด็น เกิดความคลาดเคลื่อนน้อยที่สุด และสามารถสร้างแบบทดสอบได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีนักวิชาการ นักการศึกษา และผู้เชี่ยวชาญ ได้แสดงทัศนคติที่แตกต่าง ดังนี้

พวงรัตน์ ทวีรัตน์ (2543: 98) กล่าวถึงขั้นตอนการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ดังนี้

1. กำหนดวัตถุประสงค์ในการศึกษา ขั้นนี้เป็นการวางแผนการล่วงหน้าว่าการวิจัยนั้น ต้องการศึกษาอะไร กับใคร และศึกษาเพื่ออะไร

2. กำหนดลักษณะของแบบทดสอบที่ใช้ขั้นนี้เป็นการกำหนดรูปแบบของแบบทดสอบที่จะใช้ในการวิจัย โดยกำหนดว่า จะใช้แบบทดสอบประเภทใดจึงจะสอดคล้องกับคุณลักษณะที่ต้องการศึกษา จำนวนข้อควรมีเท่าใด และเวลาที่ใช้ควรเป็นเท่าใดจึงจะเหมาะสม

3. การสร้างแบบทดสอบขั้นนี้เป็นการพิจารณาว่าคุณลักษณะที่ต้องการศึกษานั้น มีองค์ประกอบของพฤติกรรมใดบ้าง โดยคำนึงว่าตัวข้อสอบหรือแบบทดสอบนั้นเป็นเพียงตัวแทนของพฤติกรรมทั้งหมด ดังนั้นจึงต้องใช้วิธีการอย่างใดในการพิจารณาเลือกตัวแทนพฤติกรรมแต่ละองค์ประกอบที่นำมาสร้างแบบทดสอบ อาจจะต้องใช้เทคนิคการสุ่มตัวอย่างเนื้อหา (Content sampling) โดยอาศัยตารางวิเคราะห์หลักสูตรเป็นแนวทางในการสร้าง

4. การสร้างตัวคำถาม ยึดหลักใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย ชัดเจน และมีความเป็นปรนัย ถ้าข้อสอบนั้นเป็นข้อสอบปรนัย การสร้างตัวเลือกต้องให้เป็นอิสระจากกัน มีความชัดเจน ไม่หะคำตอบ

5. การประเมินคุณภาพของแบบทดสอบ ขั้นนี้เป็นการตรวจสอบดูว่า เนื้อหาและพฤติกรรมต่างๆ ที่นำมาสร้างเป็นแบบทดสอบนั้นเป็นตัวแทนที่ดีหรือไม่ ครอบคลุมเนื้อหาและพฤติกรรมทั้งหมดหรือไม่ โดยตรวจสอบคุณภาพที่สำคัญๆ ต่อไปนี้

5.1 ความเที่ยงตรง (Validity) เป็นการตรวจสอบว่าแบบทดสอบนั้นวัดตรงตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่

5.2 ความเชื่อมั่น (Reliability) เป็นการตรวจสอบว่าผลของการวัดจากแบบทดสอบนั้น มีความคงที่แน่นอนมากน้อยเพียงใด

5.3 ความเป็นปรนัย (Objectivity) เป็นการตรวจสอบว่าคำถามหรือสิ่งที่ถามในแบบทดสอบมีความชัดเจนดีพอหรือไม่ ระบบให้คะแนนและการแปลความหมายคะแนน นำไปใช้ได้ตรงกันทั่วไปได้หรือไม่

จากขั้นตอนการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สรุปได้ว่า ต้องกำหนดวัตถุประสงค์ลักษณะของแบบทดสอบที่ใช้เพื่อให้สอดคล้องกับคุณลักษณะที่ต้องการศึกษา โดยอาศัยตารางวิเคราะห์หลักสูตรเป็นแนวทางในการสร้าง ใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย ชัดเจน มีความเป็นปรนัย เที่ยงตรง มีความเชื่อมั่น

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

6.1 งานวิจัยต่างประเทศ

มัวร์ (Muir. 1977: 4270 – 4271A) ได้ศึกษาการสร้างเครื่องมือวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา โดยการจัดการเรียนรู้แบบสืบสวนสอบสวนของนักเรียนระดับ 4, 5 และ 6 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสืบสวนสอบสวนกับนักเรียนที่ไม่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสืบสวนสอบสวนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ลัมพकिन (Lumpkin. 1991: 3694 – A) ได้ศึกษาผลการสอนทักษะการคิดอย่างมีวิचारณญาณที่มีต่อความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิचारณญาณ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความคงทนในเนื้อหาวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนเกรด 5 และเกรด 6 พบว่า นักเรียนทั้งสองกลุ่ม มีความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิचारณญาณ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความคงทนในเนื้อหาวิชาสังคมศึกษาแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แต่กลุ่มทดลองที่เป็นนักเรียนเกรด 6 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความคงทนในเนื้อหาวิชาสังคมศึกษาสูงกว่ากลุ่มควบคุม

แลมเป้ (Lampe. 1992: 1780 – A) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา และการเคารพตนเองของนักเรียนเกรด 4 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาที่ใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ส่งผลให้เกิดผลด้านบวก ส่วนการเคารพตนเองของทั้งสองกลุ่มไม่แตกต่างกัน

ฮอลิเดย์ (Holliday. 1995: 87 – A) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา และการมีปฏิสัมพันธ์ของนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีความแตกต่างทางด้านเชื้อชาติที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคจิ๊กซอว์ พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาสูงขึ้นและมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม ส่งผลถึงความสัมพันธ์ทางด้านเชื้อชาติ รวมทั้งนักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียน

6.2 งานวิจัยในประเทศ

อาร์ม โพธิ์พัฒนา (2550: 88) ได้ทำการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ และความสามารณในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการสอนโดยใช้ชุดกิจกรรมการเขียนแผนผังขุดมโนมติ ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนโดยใช้ชุดกิจกรรมการเขียนแผนผังมโนมติหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนโดยใช้ชุดกิจกรรมการเขียนแผนผังมโนมติหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จตุพร ทองคำสุก สุชาดา รักไทยวัฒนา และ สุธธิดา นันเขียว (2551: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ โดยการพัฒนาคทเรียนบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เรื่อง ประวัติศาสตร์สมัยอยุธยา ด้วยการเรียนรู้แบบบูรณการ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 กลุ่มสาระการเรียนรู้อสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม พบว่า ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ศศิธร กองธรรม (2551: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง พัฒนาการทางประวัติศาสตร์สมัยรัตนโกสินทร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้อสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้กิจกรรมหมวกหกใบ พบว่า ผู้เรียนมีความก้าวหน้าทางการเรียนร้อยละ 68.38

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ว่า การจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ที่มีรูปแบบการจัดการกิจกรรมที่หลากหลาย โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ทำให้เกิดการการเรียนรู้ นักเรียนได้คิดและปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง ทำให้ผู้เรียนมีการเรียนรู้และพัฒนาตามเนื้อหาได้อย่างถ่องแท้ ซึ่งส่งผลให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นด้วย ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนประวัติศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะกับการจัดการเรียนการสอนแบบปกติ

6. เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับเจตคติ

เจตคติเป็นเรื่องของความชอบ ความไม่ชอบ ความลำเอียง ความเห็น ความรู้สึก ความเชื่อฝังใจของเราต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง มักจะเกิดขึ้นเมื่อเรารับรู้หรือประเมินผู้คน เหตุการณ์ในสังคม เราจะเกิดอารมณ์ความรู้สึกบางอย่างควบคู่ไปกับการรับรู้ และส่งผลต่อความคิดและปฏิกิริยาในใจของเรา ดังนั้นเจตคติจึงเป็นทั้งพฤติกรรมภายนอกที่อาจที่อาจสังเกตได้ หรือพฤติกรรมภายในที่ไม่สามารถสังเกตเห็นได้โดยง่าย แต่มีความโน้มเอียงที่จะเป็นพฤติกรรมภายในมากกว่าพฤติกรรมภายนอก (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. 2551: 243)

6.1 ความหมายของเจตคติ

นักจิตวิทยาและนักการศึกษาได้ให้ความหมายของคำว่า เจตคติ ไว้มากมายตามหัวข้อต่างๆ สรุปได้ ดังนี้

กู๊ด (Good. 1973: 48) ได้ให้ความหมายของเจตคติว่า เป็นสภาพความพร้อมที่จะแสดงออกมาในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง อาจเป็นการเข้าหา หรือต่อต้านสภาพการณ์บางอย่างต่อบุคคล หรือสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เช่น รัก กลัว หรือไม่พอใจต่อสิ่งนั้นๆ

ฮิลการ์ด (Hilgard. 1962: 564) ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเจตคติเพิ่มเติมว่า เป็นพฤติกรรมหรือความรู้สึกครั้งแรกที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง และพร้อมที่จะสนองแนวความคิดหรือสภาพการณ์ในการเข้าหาหรือออกห่างเมื่อพบสิ่งดังกล่าวในครั้งต่อไป

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2551: 244 – 245) กล่าวว่า เจตคติ หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งต่างๆ หลังจากทีบุคคลได้มีประสบการณ์ในสิ่งนั้น ความรู้สึกแบ่งเป็น 3 ลักษณะ คือ ความรู้สึกในทางบวก ความรู้สึกในทางลบ ความรู้สึกที่เป็นกลาง และบุคคลจะแสดงความรู้สึกออกทางด้านพฤติกรรม ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ พฤติกรรมภายนอกเป็นพฤติกรรมที่สังเกตได้ มีการกล่าวคำพูดสนับสนุน ท่าทางหน้าตาบอกความพึงพอใจ พฤติกรรมภายในเป็นพฤติกรรมที่สังเกตไม่ได้ ชอบหรือไม่ชอบก็ไม่แสดงออก หรือความรู้สึกที่เป็นกลาง

ศศิกัญจน์ ชีธนาม (2553: 69) กล่าวว่า เจตคติ หมายถึง ความรู้สึกนึกคิด ความคิดเห็น ความเชื่อ และแนวโน้มพฤติกรรม หรือท่าทีที่จะตอบสนองต่อประสบการณ์หรือ ต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งทั้งในแง่ดี และในแง่ไม่ดี ในแง่ดี ได้แก่ การเห็นคุณค่าและประโยชน์ ความรู้สึกพอใจ ความต้องการ ความตั้งใจที่จะกระทำต่อสิ่งนั้นหรือต่อประสบการณ์นั้น ในแง่ไม่ดี ได้แก่ การไม่เห็นถึงคุณค่า ความรู้สึกไม่พอใจ ความรู้สึกไม่ต้องการ อย่างหลีกเลี่ยงจากสิ่งนั้นๆ

จารวี พักโพธิ์ (2554: 32) กล่าวว่า เจตคติ หมายถึง ความคิดเห็น ความเชื่อและความรู้สึกของบุคคลที่มีอารมณ์เป็นส่วนประกอบ หรือความโน้มเอียงที่จะแสดงออกต่อสิ่งต่างๆ เช่น บุคคล สถาบัน สถานการณ์ เรื่องราวต่างๆ ไปในทางใดทางหนึ่ง อาจเป็นไปในทางสนับสนุนหรือคัดค้าน คือ ชอบหรือไม่ชอบ เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยก็ได้

จากความหมายดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า เจตคติ หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ หรือความโน้มเอียงของจิตใจ และแสดงออกมาในทิศทางใดทิศทางหนึ่ง ทั้งนี้มีผลมาจาก

การเรียนรู้หรือประสบการณ์ หรือระดับความเชื่อ เมื่อเกิดขึ้นแล้วอยู่ค่อนข้างคงทน สามารถเปลี่ยนแปลงได้ และแสดงออกมาให้เห็น

6.2 การเกิดและการเปลี่ยนเจตคติ

เจตคติเกิดจากการมีประสบการณ์ ทั้งทางตรงและทางอ้อม หากประสบการณ์ที่เราได้รับเพิ่มเติม แตกต่างจากประสบการณ์เดิม เราก็อาจเปลี่ยนเจตคติได้ การเปลี่ยนเจตคติมี 2 ทาง คือ (ปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์. 2551: 260 – 261)

1. การเปลี่ยนไปในทางเดียวกัน (Congruent Change) หมายถึง เจตคติเดิมของบุคคลที่เป็นไปในทางบวก ก็จะเพิ่มมากขึ้นในทางบวกด้วย แต่ถ้าเจตคติใดเป็นไปในทางลบ เช่น เคยชอบคนนี้ก็ชอบมากขึ้นกว่าเดิม เคยเกลียดคนนั้นก็เกลียดมากขึ้น

2. การเปลี่ยนไปคนละทาง (Incongruent Change) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงเจตคติเดิมของบุคคลที่เป็นไปในทางบวกก็จะลดลงในทางบวกและไปเพิ่มทางลบ เช่น เคยชอบคนนี้ก็เปลี่ยนเป็นไม่ชอบ

หลักสำคัญของการเปลี่ยนเจตคติ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงไปในแนวทางเดียวกัน และการเปลี่ยนแปลงไปคนละทางนั้น มีหลักการว่าเจตคติที่เปลี่ยนไปในแนวทางเดียวกัน จะเปลี่ยนได้ง่ายกว่าเจตคติที่เปลี่ยนไปคนละทาง และการเปลี่ยนไปในทางเดียวกันมีความมั่นคง ความคงที่มากกว่าการเปลี่ยนไปคนละทาง การเปลี่ยนเจตคติจะเกี่ยวข้องกับปัจจัยต่อไปนี้

1. ความสุดขีด (Extremes) เจตคติที่อยู่ปลายสุดจะเปลี่ยนแปลงได้ยากกว่าเจตคติที่ไม่รุนแรงนัก เช่น ความรักที่สุด ความเกลียดที่สุด จะเปลี่ยนแปลงได้ยากกว่าความรักและความเกลียดที่ไม่มากนัก

2. ความซับซ้อน (Multiplicity) เจตคติที่เกิดจากสาเหตุเดียวจะเปลี่ยนได้ง่ายกว่าเจตคติที่เกิดจากหลายๆ สาเหตุ หรือบอกไม่ได้ว่าสาเหตุเกิดจากอะไรบ้าง

3. ความคงที่ (Consistency) เจตคติที่มีลักษณะคงที่มาก หมายถึง เจตคติที่เป็นความเชื่อฝังใจ จะเปลี่ยนยากกว่าเจตคติทั่วไป เช่น ความรักชาติ ความศรัทธาในศาสนาจะเปลี่ยนได้ยาก

4. ความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่อง (Interconnectedness) เจตคติที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน โดยเฉพาะที่เป็นไปในทางเดียวกัน จะเปลี่ยนแปลงได้ยากกว่าเจตคติที่มีความสัมพันธ์เป็นไปในทางตรงกันข้าม เช่น เจตคติที่มีต่อศาสนา เกี่ยวเนื่องกับบิดามารดาที่อุทิศตนเพื่อศาสนา

5. ความแข็งแกร่งและจำนวนความต้องการ (Strong and Number of Want Served) หมายถึง เจตคติที่มีความจำเป็นและความต้องการในระดับสูง จะเปลี่ยนได้ยากกว่าเจตคติที่ไม่แข็งแกร่งและไม่อยู่ในความต้องการ

6. ความเกี่ยวเนื่องกับค่านิยม (Centrality of Related Value) เจตคติเกี่ยวเนื่องหลายเรื่องจากค่านิยม ความเชื่อว่าค่านิยมนั้นดีน่าปรารถนาและเจตคตินั้นสืบเนื่องมาจากค่านิยม ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมจะเปลี่ยนแปลงได้ยาก

จากข้อความดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า เจตคติเกิดจากประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม การเปลี่ยนเจตคติมี 2 ทาง คือ การเปลี่ยนไปในทางเดียวกันถ้าเป็นบวกก็จะเพิ่มขึ้นในทางบวก ถ้าเป็นลบ

ก็เป็นไปในทางลบ และการเปลี่ยนไปคนละทาง ถ้าเป็นไปในทางบวกก็ลดลงและไปเพิ่มในทางลบ เมื่อได้รับประสบการณ์เพิ่มเจตคติก็เปลี่ยน

6.3 เจตคติกับการเรียนรู้

การเรียนการสอนของนักเรียนในโรงเรียน บุคคลที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนเจตคติของนักเรียน คือ ครู ตลอดจนเพื่อนนักเรียนและสิ่งแวดล้อมอื่นในโรงเรียน ครูจำเป็นต้องสร้างเจตคติในทางบวก ชักจูงนักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียน เห็นความสำคัญของบทเรียน เห็นประโยชน์ที่จะได้ โดยอาศัยทฤษฎีการเกิดและการเปลี่ยนเจตคติมาใช้ดังนี้ (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. 2551: 265 – 266)

1. การให้การเสริมแรงแก่นักเรียน เมื่อนักเรียนได้มีเจตคติที่ดีต่อการเรียน ครูให้ความสนใจ ให้กำลังใจ ให้คำชม จะทำให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนเพิ่มมากขึ้น และเชื่อมโยงไปสู่การปฏิบัติความประพฤติในโรงเรียนด้วย
2. การให้การเลียนแบบเจตคติที่ดี โดยดูจากบุคคลสำคัญที่นักเรียนรักและชื่นชอบ เป็นตัวอย่าง เพื่อจะได้รับเอาเจตคตินั้นมาเป็นของตน
3. การพิจารณาถึงองค์ประกอบ ที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนเจตคติ เช่น การได้ข่าวสาร การรับข่าวสาร การสื่อความหมาย ครูจะต้องระมัดระวังและควบคุมองค์ประกอบเหล่านี้ให้ได้ จึงจะบังเกิดผลในการสร้างหรือปรับเปลี่ยนเจตคติของผู้เรียน
4. ครูอาจต้องให้ข่าวสาร และสร้างสถานการณ์ที่จะทำให้เกิดความสอดคล้อง และขัดแย้ง เมื่อต้องการจะเสริมเจตคติให้เข้มข้นหรือเปลี่ยนเจตคติที่ไม่ต้องการ จนกว่าผู้เรียนจะได้มีความรู้ความเข้าใจ และมีความรู้สึกร่วมด้วย มีเจตคติที่ถูกต้องความต้องการของครู
5. การเปลี่ยนเจตคติของกลุ่มจะง่ายกว่าการเปลี่ยนทีละคน เพราะบุคคลชอบการเลียนแบบเอาอย่าง และต้องการการเข้ากลุ่ม ด้วยเหตุนี้สิ่งแวดล้อมที่ดีก็จะมีผลต่อการเปลี่ยนเจตคติ
6. หลักการและวิธีการในการเปลี่ยน ต้องพิจารณาให้เหมาะสม เพราะอาจใช้ได้กับสถานการณ์หนึ่ง แต่อาจใช้ไม่ได้กับอีกสถานการณ์หนึ่งก็ได้
7. หาวิธีการกระตุ้นให้ผู้เรียนอยากเปลี่ยนเจตคติ โดยให้เขามีส่วนร่วมในการตัดสินใจเปลี่ยนเจตคติ หรือเต็มใจที่จะเปลี่ยนเจตคติด้วยตัวของเขาเอง
8. เจตคติที่ดีต่อตนเอง โดยการที่มีความรู้ความเข้าใจในความสามารถของตนเอง มีความพึงพอใจในรูปลักษณะของตนเอง และรู้ถึงการแสดงออกของพฤติกรรมที่เหมาะสม เป็นเรื่องที่จะต้องสร้างให้เกิดขึ้นแก่ผู้เรียน เพราะคนเรามักแสดงพฤติกรรมในทางที่สอดคล้องกับเจตคติต่อตนเอง เช่น ถ้านักเรียนมีเจตคติที่ดีว่าตนเองเป็นคนมีความรู้ความสามารถ ก็จะมีคามมั่นใจ เอาใจใส่ที่จะเรียนให้สำเร็จ แต่ถ้าขาดเจตคติที่ดีต่อตนเองแล้ว ก็ขาดความมั่นใจ ทำให้ประสิทธิภาพการเรียนลดลง

จากข้อความดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า ครูเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญที่จะเปลี่ยนแปลงและสร้างเจตคติที่ดีต่อการเรียนของนักเรียนเป็นสำคัญ เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคล และจัดกระบวนการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับความสนใจ ความสามารถของนักเรียน ให้นักเรียนได้ปฏิบัติจริงและชี้ให้เห็นประโยชน์

ที่ได้จากการเรียน รวมถึงให้การแนะแนวในเรื่องต่างๆ เพื่อจะทำให้นักเรียนเกิดเจตคติที่ดีต่อการเรียน และเรียนอย่างมีความสุข

6.4 องค์ประกอบของเจตคติ

โดยทั่วไปเจตคติประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ประการ คือ (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. 2551: 247 – 248)

1. องค์ประกอบด้านความรู้ความเข้าใจ (Cognitive Component) เป็นองค์ประกอบด้านความรู้ความเข้าใจของบุคคลที่มีต่อสิ่งเร้านั้นๆ เพื่อเป็นเหตุผลที่จะสรุปความ และรวมเป็นความเชื่อ หรือช่วยในการประเมินสิ่งเร้านั้นๆ

2. องค์ประกอบด้านความรู้สึกหรืออารมณ์ (Affective Component) เป็นองค์ประกอบด้านความรู้สึกหรืออารมณ์ของบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับสิ่งเร้า เป็นผลเนื่องมาจากการที่บุคคลประเมินผลสิ่งเร้านั้นแล้วว่า พอใจหรือไม่พอใจ ต้องการหรือไม่ต้องการ ดีหรือเลว

องค์ประกอบทั้งสองด้านนี้มีความสัมพันธ์กัน เจตคติบางอย่างจะประกอบด้วยความรู้ความเข้าใจมาก แต่ประกอบด้วยองค์ประกอบด้านความรู้สึกหรืออารมณ์น้อย แต่เจตคติบางอย่างก็มีลักษณะตรงกันข้าม ตัวอย่างเช่น เจตคติที่มีต่อการเรียนภาษาอังกฤษ จะมีองค์ประกอบด้านความรู้ความเข้าใจสูง แต่มีองค์ประกอบด้านความรู้สึกหรืออารมณ์ต่ำ ส่วนเจตคติทางนิยมแพ้นั้นเสื้อผ้า จะมีองค์ประกอบด้านความรู้สึกหรืออารมณ์สูง แต่องค์ประกอบด้านความรู้ความเข้าใจต่ำ ด้วยเหตุนี้จึงอยู่ที่ครูจะเน้นองค์ประกอบด้านใดเป็นสำคัญ และเหมาะสมกับธรรมชาติของการเรียนรู้นั้น

3. องค์ประกอบพฤติกรรม (Behavioral Component) เป็นองค์ประกอบทางด้านความพร้อมหรือความโน้มเอียง ที่บุคคลจะประพฤติปฏิบัติ หรือตอบสนองต่อสิ่งเร้าในทิศทางที่จะสนับสนุนหรือคัดค้าน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความเชื่อหรือความรู้สึกของบุคคล ที่ได้จากการประเมินผลพฤติกรรมที่คิดจะแสดงออกมา จะสอดคล้องกับความรู้สึกที่มีอยู่ เช่น คนที่มีเจตคติที่ไม่ดีต่อศาสนา ก็จะไม่สนใจเข้าวัดฟังธรรม หรือผู้ที่มีเจตคติต่อการเรียนที่ดีก็จะมานะพยายามที่จะเรียนให้ดี และเรียนต่อไปในระดับสูงขึ้น

สรุปได้ว่า องค์ประกอบของเจตคติประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบด้านความรู้ ความเข้าใจ องค์ประกอบด้านความรู้สึกหรืออารมณ์ และองค์ประกอบพฤติกรรม ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาองค์ประกอบเจตคติด้านความรู้ความเข้าใจและเจตคติด้านความรู้สึกหรืออารมณ์ ซึ่งองค์ประกอบทั้งสองด้านมีความสัมพันธ์กัน

6.5 การวัดเจตคติ

วิธีการวัดเจตคติ

เนื่องจากเจตคติค่อนข้างไปทางนามธรรมมากกว่ารูปธรรม เป็นความรู้สึกความเชื่อของบุคคล ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงการวัดเจตคติ จึงไม่สามารถจะวัดได้โดยตรง แต่วัดได้จากแนวโน้มของบุคคลที่แสดงออกทางภาษา และวัดในรูปของความเห็น การวัดเจตคติของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดและผู้ใด อาจจะใช้วิธีการสังเกตจากการกระทำ คำพูด การแสดงสีหน้าท่าทาง หรือสัมภาษณ์ความรู้สึกนึกคิดของเขา แต่แบบวัดหรือเครื่องมือที่นักจิตวิทยานิยมใช้กันมาก จะอยู่ในรูปของแบบสอบถามหรือแบบ

สำรวจ เรียกว่า **แบบวัดทางเจตคติ** (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. 2551: 252 – 253)

ในการวัดนั้นควรมีข้อตกลงเบื้องต้นดังนี้ (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. 2551: 252 – 253)

1. การศึกษาเจตคติเป็นการศึกษาความคิดเห็น ความรู้สึกของบุคคลที่มีลักษณะคงเส้นคงวา หรืออย่างน้อยก็เป็นความคิดเห็นหรือความรู้สึกที่จะไม่เปลี่ยนแปลงในช่วงเวลาหนึ่ง
2. เจตคติเป็นสิ่งที่ไม่สามารถวัดหรือสังเกตได้โดยตรง การวัดเจตคติจึงเป็นการวัดทางอ้อม จากแนวโน้มที่บุคคลแสดงออก หรือพฤติกรรมที่มีแบบแผนคงที่
3. การศึกษาเจตคติของบุคคล มิใช่แต่เป็นการศึกษาทิศทางเจตคติของบุคคลเท่านั้น แต่ต้องศึกษาระดับความมากน้อย หรือความเข้มของเจตคตินั้นด้วย

เครื่องมือวัดเจตคติ

กระบวนการสร้างแบบวัดทางเจตคติมีหลายมาตรา ดังนี้คือ (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. 2551: 253 – 259)

1. **การสร้างแบบวัดเจตคติตามวิธีของเธอร์สโตน (Thurstone's Equal Appearing Interval Scale)** เธอร์สโตน เสนอหลักการว่า ข้อความที่ใช้เป็นเครื่องวัดแต่ละข้อความ จะแทนความมากน้อยของเจตคติในเรื่องนั้นๆ และช่วงระหว่างข้อความมีระยะห่างๆ กัน ตามแบบวัดโดยทฤษฎีนี้ ถ้าคนๆ หนึ่ง ยอมเห็นด้วยกับข้อความใดบางข้อแล้ว สามารถบอกได้ว่าเจตคติของเขาอยู่ ณ ที่ใดในแบบวัดเจตคตินั้น ขั้นตอนการสร้างมี 7 ขั้นตอน คือ

1.1 การรวบรวมข้อความขั้นต้น ข้อความนี้จะครอบคลุมแบบวัดเจตคติที่ต้องการจะวัดจากทางด้านที่ยอมรับมากที่สุด เมื่อได้ข้อความมากพอและครอบคลุมแล้ว ทำการตรวจและพิจารณาเขียนใหม่ ให้ได้ข้อความที่รัดกุม

1.2 การกำหนดค่าของข้อความ โดยทำการประเมินค่า เพื่อกำหนดน้ำหนักของข้อความว่า ควรอยู่ในตำแหน่งใดในแบบวัดเจตคติ โดยให้บุคคลที่มีความรู้ความสามารถทางด้านการวัดเจตคติเป็นผู้กำหนด โดยเรียกบุคคลเหล่านี้ว่า เป็นผู้ตัดสิน แล้วจัดดำเนินการพิมพ์ข้อความที่ต้องการลงบัตรข้อความละ 1 บัตร เลือกกลุ่มตัวอย่างผู้ตัดสิน ให้ผู้ตัดสินแต่ละคนเลือกจัดข้อความในบัตรแยกเป็น 11 กลุ่ม เรียงจากกลุ่มข้อความที่ไม่ชอบเลยไปจนถึงกลุ่มข้อความที่ชอบที่สุดต่อเรื่องนั้นๆ การจัดกลุ่มข้อความเป็น 11 กลุ่มนี้ ถือว่า ข้อความแต่ละกลุ่มอยู่ในอันตรภาคที่ต่อเนื่องกัน และแต่ละอันตรภาคต่างเท่ากัน ดังนั้น จึงมีแบบวัดเป็น 11 ตำแหน่ง

1.3 กำหนดค่าของข้อความ โดยนำผลการตัดสินทั้งหมดมาแจกแจงนับว่าข้อความหนึ่งๆ ถูกจัดอยู่ในกลุ่มใดกี่ครั้ง และหาค่ามาตราส่วน (Scale value) ของข้อความแต่ละข้อความโดยพิจารณาค่ามัธยฐาน และวิธีการเลือกข้อความนั้น พิจารณาจากค่าที่ได้ ซึ่งเรียกว่าค่า Q (Q value) ค่า Q ต่ำ ถือว่าข้อความดี และค่า Q สูง ถือว่าข้อความไม่ดี

ตัวอย่างของแบบสอบถามแบบนี้ เป็นแบบสอบถามที่เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย

ให้กา × ในช่องหน้าข้อความที่เห็นด้วย

☐ การให้เด็กเรียนข้ามชั้นไม่ควรทำ เพราะจะทำให้การพัฒนาของเด็กเร็วเกินไปและไม่เป็นไปตามขั้นตอน

☐ การจัดชั้นเรียนควรจัดคละกันไประหว่างเด็กที่มีสติปัญญาสูงปานกลางและต่ำ

2. การสร้างแบบวัดเจตคติของออสกู๊ด (Osgood's Semantic Differential Scale.

1955) เขามีแนวความคิดว่า ความคิดรวบยอดต่างๆ มีความหมาย ความหมายของความคิดรวบยอดประกอบด้วยลักษณะสำคัญที่จะบรรยายความคิดรวบยอดนั้นๆ หลายลักษณะด้วยกัน ความคิดรวบยอดมีหลายมิติ เขาจึงสร้างแบบวัดขึ้นโดยใช้ความหมายทางภาษาที่เป็นคำคุณศัพท์ต่างๆ อธิบายความหมายของสิ่งเร้าที่มีส่วนสัมพันธ์บุคคล หลักการเบื้องต้นของการสร้างแบบวัด มีดังนี้

2.1 กระบวนการในการอธิบาย ตัดสินใจ หรือประเมินความคิดรวบยอดของบุคคลนั้นสามารถเขียนแทนได้ในเชิงปริมาณที่อยู่ในช่วงของการวัดทางจิตวิทยา ซึ่งมีความเข้มมากน้อย ตามคุณลักษณะของคุณศัพท์ 2 ตัว ดี – เลว สวย – น่าเกลียด เป็นต้น

2.2 แนวทางในการอธิบายความคิดรวบยอดของแต่ละบุคคลในแต่ละช่วงของการวัดจะมีลักษณะเป็นมิติเดียว และไม่ขึ้นอยู่กับการวัดอื่น ๆ

2.3 การตอบสนอง หรือการประเมินแต่ละบุคคล ที่มีต่อความคิดรวบยอดในแต่ละช่วงการวัด จะอยู่ในช่วง 1 – 7 ที่อยู่ระหว่างคุณสมบัติหรือลักษณะที่ตรงกันข้ามกัน ตัวอย่างเช่น

ตำรวจ

เข้มแข็ง อ่อนแอ

ซื่อสัตย์..... โกง

ร่าเริง..... เศร้า

3. การสร้างแบบวัดเจตคติ วิธีเปรียบเทียบคู่ของเฟคเนอร์ (Fechner's Method

of Paired Comparison. 1954) เขาได้สร้างแบบวัดเจตคติ เกี่ยวกับการเลือกสรร และการจัดอันดับความชอบเริ่มจากการทดลอง โดยใช้ตัวอย่างรูปสี่เหลี่ยมขนาดต่างๆ กัน แล้วให้บุคคลจัดอันดับความชอบในรูปสี่เหลี่ยมนั้น โดยการเตรียมแผ่นสี่เหลี่ยมที่มีสัดส่วนต่างๆ กัน เริ่มจากสี่เหลี่ยมผืนผ้าเล็กๆ จนถึงสี่เหลี่ยมจัตุรัส แล้วจ่ายคละกันไปบนโต๊ะ จากนั้นให้กลุ่มบุคคลจำนวนประมาณ 200 – 300 คน เป็นผู้จัดอันดับโดยให้แต่ละคนเลือกสรรรูปที่ตนเองชอบที่สุดและรองลงไปตามลำดับ จนถึงรูปที่ชอบน้อยที่สุด

แล้วนำมาหาความสัมพันธ์ของตัวเลือก และหาระดับความจริงของแต่ละรูปและวิธีเปรียบเทียบคู่ โดยเปรียบเทียบเป็นคู่ๆ ไป การเปรียบเทียบคู่ใช้ในกรณีที่มีสิ่งนำมาเปรียบเทียบคู่กันไม่เกิน 10 สิ่ง ถ้ามากกว่านี้ใช้วิธีจัดอันดับตำแหน่ง

4. การสร้างแบบวัดเจตคติโดยใช้ระเบียบวิธีแบบคิวของสติเฟนสัน (Stephenson's Q-technique. 1953) เป็นวิธีศึกษาความคิดเห็น ท่าที และลักษณะทางจิตวิทยาของบุคคล โดยใช้วิธีแยกบัตรเป็นกองๆ แต่ละกองจะมีคะแนนประจำ ใช้คะแนนนี้เป็นข้อมูลในการวิเคราะห์และแปลความหมายต่อไป เป็นวิธีวัดอันดับสิ่งเร้าโดยใช้ผู้ถูกทดสอบตัดสินใจว่า เห็นด้วย-ไม่เห็นด้วย ชอบ-ไม่ชอบ วิธีแบบคิวมีขั้นตอน ดังนี้

4.1 เลือกคำ ข้อความ สิ่งของที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่จะศึกษา พิมพ์ลงบัตรละ 1 ข้อความปรกติจะใช้ 60 – 120 บัตร

4.2 เลือกกลุ่มตัวอย่าง และให้กลุ่มตัวอย่าง พิจารณาคัด โดยแจกกองตามอันดับหรือเกณฑ์อย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น ชอบหรือไม่

4.3 การให้อันดับ จะเรียงต่อกันจากมากไปหาน้อยตามเกณฑ์ที่ให้ไว้ กองกลางๆ จะเป็นความเห็นกลางๆ แล้วให้คะแนนในบัตรแต่ละใบแล้วจึงนำไปวิเคราะห์ต่อไป

5. การสร้างแบบวัดระยะทางสังคมของโบการ์ดัส (Bogardus's Social Distance Scale. 1925) เป็นการวัดเจตคติต่อคน โดยมีข้อความที่แสดงถึงความสัมพันธ์ และความรู้สึกของบุคคล ผู้ที่เป็นที่หมายของเจตคติ 7 ข้อความ แต่ละข้อความจะบ่งบอกความสัมพันธ์ทางสังคมในระยะต่างๆ กัน ตั้งแต่ความสัมพันธ์ในทางใกล้ชิดเป็นเจตคติทางบวก ไปจนถึงเจตคติทางลบและให้ผู้ตอบบอกถึงว่าตนมีเจตคติอยู่ในระดับใดจาก 7 ระดับนี้ คือ 1) ยอมรับถึงขั้นแต่งงาน 2) ยอมรับเป็นเพื่อนสนิท 3) ยอมรับเป็นเพื่อนบ้าน 4) ยอมรับเป็นเพื่อนร่วมอาชีพ 5) ยอมรับเป็นพลเมืองของประเทศ 6) ยอมรับในฐานะผู้มาเยือนประเทศ 7) ไม่ยอมรับให้เข้ามาในประเทศ

6. การสร้างแบบวัดสะสมของกัทแมน (Guttman's Cumulative Scale. 1950) เป็นการวัดโดยมีข้อความชุดหนึ่ง ซึ่งแต่ละข้อความจะแสดงเจตคติในทิศทางเดียวกัน แต่มีความเข้มหรือปริมาณของความรู้สึกแตกต่างกัน ข้อความชุดนี้จะจัดเรียงลำดับความเข้มแข็งของเจตคติที่มีอยู่ในแต่ละข้อความไว้ แล้วให้ผู้ตอบเลือกตอบด้วยข้อความหนึ่ง โดยถือว่าคำตอบที่ผู้ตอบเลือก จะเป็นการยืนยันคำตอบด้วยข้อความใดข้อความหนึ่งที่แสดงความเข้มในระดับรองลงไปด้วย แบบวัดเจตคติของกัทแมนได้รับการวิพากษ์วิจารณ์ว่า ละทิ้งปัญหาที่แท้จริงในการถาม เนื่องจากไม่ครอบคลุมคำตอบได้

7. การสร้างแบบวัดเจตคติตามวิธีการของลิเคิร์ท (Likert's Summated Rating Scale. 1932) มีหลักการสร้างว่า การจัดให้มีข้อความที่แสดงเจตคติต่อที่หมายในทิศทางใดทิศทางหนึ่ง แล้วให้ผู้ตอบแสดงความคิดเห็น คำตอบของแต่ละข้อความจะมีให้เลือกตอบ 5 ช่วง ตั้งแต่เห็นด้วยอย่างมาก เห็นด้วย เฉยๆ ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างมาก ลำดับขั้นตอนของการสร้าง มีดังนี้

7.1 รวบรวมข้อความ แต่ละข้อความต้องมีลักษณะที่คนมีเจตคติต่างๆ กัน ตอบต่างกัน และหลีกเลี่ยงข้อความที่มี 2 ความหมาย

7.2 ตรวจสอบข้อความนั้นว่าเหมาะสมกับการตอบเพียงใด ในลักษณะของ 5 ช่องดังกล่าว

7.3 ทดลองดูว่ามีข้อความใดไม่ชัดเจนหรือคลุมเครือ เพื่อการแก้ไข

7.4 การให้น้ำหนักคะแนนของความเห็น ในแต่ละระดับตามวิธีการของลิเคิร์ท ทำให้มาตราวัดของเขาใช้ได้สะดวกมาก เพราะใช้การกำหนดค่าแบบจงใจ เพื่อให้เป็นค่าน้ำหนักประจำของแต่ละระดับความเห็น เห็นเหมือนกันทุกข้อความ

เมื่อแต่ละระดับความเห็นของแต่ละข้อความ วัดเจตคติมีค่าประจำตายตัว การที่จะหาว่าบุคคลใดมีเจตคติเป็นอย่างไร ก็ใช้วิธีการรมน้ำหนักหรือคะแนนจากการตอบทุกข้อความของแต่ละคน ถ้าน้ำหนักรวมจากการตอบข้อความทั้งหมดมีค่าสูงหรือได้คะแนนสูง แสดงว่า ระดับเจตคติของบุคคลนั้นต่อสิ่งนั้นเป็นไปในลักษณะพอใจหรือคล้อยตาม ย่อมแสดงว่าบุคคลนั้นมีเจตคติที่ดีต่อสิ่งนั้น หรือมีความพอใจในสิ่งนั้น คะแนนหรือน้ำหนักที่ใช้แทนระดับเจตคติดังกล่าว ตัวอย่างเช่น

ข้อความ	เห็นด้วยมากที่สุด	เห็นด้วย	ยังไม่ตัดสินใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างมาก
1. พ่อเป็นบุคคลที่ข้าพเจ้ารักมาก					
2. พ่อสนับสนุนให้ข้าพเจ้าได้ทำตามที่ข้าพเจ้าต้องการเสมอ					
3. พ่อดีใจ เมื่อข้าพเจ้าสอบได้					

สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แนวการสร้างแบบวัดเจตคติตามวิธีการของลิเคิร์ทในการวัดเจตคติต่อการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการสอนโดยใช้แผนการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธและการจัดการเรียนการสอนแบบปกติ หน่วยพัฒนาการอาณาจักรอยุธยา และพัฒนาการอาณาจักรธนบุรี เนื่องจากมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

6.6 งานวิจัยที่เกี่ยวกับเจตคติ

เจตคติ เป็นความรู้สึกรู้สึกของบุคคล การศึกษาเจตคติมีประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนเป็นอย่างมาก ซึ่งมีผู้ศึกษาเกี่ยวกับเจตคติต่อการเรียน ดังนี้

แอสคอฟ และ ฟิชแบค (Askov; & Fishback. 1973: 1 – 7) ได้ศึกษาพบว่า เจตคติในการอ่านภาษาอังกฤษของนักเรียนเกรด 1 – 3 เพศ และระดับชั้นมีผลต่อเจตคติต่อการอ่านแตกต่างกัน แต่ไม่มีผลต่อคะแนนการอ่าน โดยเพศหญิงมีเจตคติต่อการอ่านสูงกว่าเพศชาย

โรเอทเจอร์ และคนอื่นๆ (Roettger; et al. 1979: 138 – 141) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเจตคติและผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านของนักเรียนชั้นระดับ 3 – 6 จำนวน 697 คน พบว่า เจตคติต่อการอ่านของนักเรียนระดับ 5 – 6 สูงกว่านักเรียนระดับอื่นๆ และมีความสัมพันธ์ระหว่างเจตคติต่อการอ่านกับคะแนนความเข้าใจในการอ่าน ตลอดจนคะแนนด้านคำศัพท์ โดยผู้ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านสูง

จะมีเจตคติในการอ่านสูงขึ้นด้วย

ศศิกาญจน์ ชีถนอม (2553: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเจตคติต่อการอ่านภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการสอนแบบมุ่งประสบการณ์ภาษา (รูปแบบที่ 1) ซึ่งใช้สื่อการสอน ซึ่งเน้นวัฒนธรรมท้องถิ่นกับการสอนแบบเดิม โดยใช้แบบสอบถามการวัดเจตคติต่อการอ่านภาษาอังกฤษ ผลการวิจัยพบว่า เจตคติต่อการอ่านภาษาอังกฤษก่อนและหลังการทดลองของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สุภาพร ปิ่นทอง (2554: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเจตคติต่อการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ก่อนและหลังได้รับการสอนแบบ SSCS กับการสอนโดยใช้เทคนิค KWDL และเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ เรื่อง อสมการ กับเกณฑ์ โดยใช้แบบวัดเจตคติต่อการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้รูปแบบ SSCS และการสอนโดยใช้เทคนิค KWDL มีเจตคติต่อการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ สูงกว่าก่อนได้รับการสอนโดยใช้รูปแบบ SCSS กับการสอนโดยใช้เทคนิค KWDL อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้รูปแบบ SSCS กับการสอนโดยใช้เทคนิค KWDL มีเจตคติต่อการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ไม่แตกต่างกัน

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ว่า การมีเจตคติที่ดีต่อการเรียน จะช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้สึกที่ดีต่อวิชาที่เรียน ผู้เรียนมีความตั้งใจเรียนเห็นคุณค่าของการเรียน มีความคงทนต่อการเรียนช่วยส่งผลให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้น

7. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะทางสังคม

7.1 ความหมายของทักษะทางสังคม

จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับทักษะทางสังคม พบว่า มีผู้ให้ความหมายของคำว่าทักษะทางสังคม ไว้ดังนี้

อาร์กี (Argyle. 1995: 99) กล่าวว่า ทักษะทางสังคมเป็นแบบแผนของพฤติกรรมทางสังคม ซึ่งทำให้บุคคลสามารถอยู่ร่วมกันในสถานการณ์ต่างๆ ทางสังคมได้ โดยสามารถประเมินได้จากการแสดงบทบาททางสังคม การสัมภาษณ์ การประเมินโดยบุคคลอื่น

เวสวูด (Westwood. 1997: 77) ให้ความหมาย ทักษะทางสังคม หมายถึง ส่วนประกอบของพฤติกรรมสำหรับบุคคล ซึ่งมีความสำคัญที่จะช่วยในการเริ่มมีปฏิสัมพันธ์ทางบวกกับผู้อื่น และผดุงรักษาซึ่งความสัมพันธ์นั้นไว้ได้

มหาวิทยาลัยชินซินเนติ (ดาร์วอร์ธ กล่อมเกลี้ยง. 2546: 9 – 10; อ้างอิงจาก The University of Chincinanti. 2002: Online) แสดงกรอบแนวคิดเกี่ยวกับทักษะทางสังคมว่า ลักษณะดังต่อไปนี้

1. การสื่อสารระหว่างบุคคลและการตีความหมายของข่าวสาร
2. ทักษะทางสังคมสำคัญมากต่อการพัฒนาการเรียนรู้ และทำให้บรรลุเป้าหมายที่บุคคลมุ่งหวังที่จะถ่ายทอด การปฏิสัมพันธ์จะขึ้นอยู่กับสถานการณ์ ลักษณะบุคลิกภาพของแต่ละบุคคล

ประสบการณ์เดิมและสิ่งที่ประทับใจในตัวบุคคลอื่นที่ได้พบเห็น

3. ประกอบด้วยคำที่มีรายละเอียดซับซ้อนมาก (เกี่ยวกับความหมายของคำในภาษา คำศัพท์และประโยค) และพฤติกรรมที่นอกเหนือจากการใช้ภาษา (การใช้กิริยาท่าทาง เช่น สายตาดำน้ำเสียง การแสดงออกจากใบหน้า)

4. มีอิทธิพลจากการอบรมเลี้ยงดูและสังคมเป็นสมาชิกอยู่

5. สามารถเพิ่มขึ้นได้จากการเสริมแรงทางสังคมจากบุคคลอื่น ซึ่งการให้รางวัลนั้นจะต้องเป็นที่น่าพอใจ

6. เป็นการปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันตามธรรมชาติ ซึ่งแสดงออกในโอกาสและเวลาที่เหมาะสม

7. เป็นผลมาจากองค์ประกอบของสภาวะแวดล้อม ตลอดจนอายุ เพศและสถานภาพ

วิลเลียมส์ ลีห์สตันท์ (2551: 35) กล่าวว่า ทักษะทางสังคม หมายถึง ความสามารถที่จะเข้าใจความต้องการของผู้อื่น รู้จักการสร้างสัมพันธภาพที่ดี มีความสามารถในการทำงานกลุ่ม การแก้ปัญหา เมื่อเกิดความขัดแย้ง รู้จักใช้ทักษะในการสื่อสาร เพื่อการประสานสัมพันธ์และอยู่ร่วมกันอย่างสันติ

นพรัตน์ นาชาสิงห์ (2551: 15) กล่าวว่า ทักษะทางสังคม หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการติดต่อสื่อสาร และการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ทั้งโดยการใช้ถ้อยคำ (Verbal) และไม่ใช่ถ้อยคำ (Non - verbal) ซึ่งครอบคลุมในการรับ การส่ง และการควบคุมการสื่อสารระหว่างบุคคล

ปิยฉัตร ไทยสมบุรณ์ (2551: 19) กล่าวว่า ทักษะทางสังคม หมายถึง ความสามารถในการอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข รู้จักรับผิดชอบ รับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเอง รู้จักปฏิบัติต่อผู้อื่น ได้รับการยอมรับจากสมาชิกในสังคมและสร้างประโยชน์ให้แก่สังคม

จากความหมายดังกล่าว พอสรุปได้ว่าทักษะทางสังคมหมายถึง ความสามารถของบุคคลในการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ คำนึงถึงส่วนรวมและสร้างประโยชน์ให้แก่สังคม

7.2 ความสำคัญของทักษะทางสังคม

สุขุมล เกษมสุข (2535: 10 – 11) กล่าวถึง ทักษะทางสังคมเป็นสิ่งที่จำเป็น และมีความสำคัญต่อมนุษย์ เพราะมนุษย์ไม่สามารถที่จะอยู่ได้ตามลำพัง ต้องมีเพื่อน มีกลุ่มสังคมที่จะต้องดำรงชีวิตอยู่ร่วมกัน ตั้งแต่สังคมการทำงาน จนถึงสังคมชุมชน ประเทศและโลก ทุกสังคมต้องมีการติดต่อสัมพันธ์ พึ่งพาอาศัยกันซึ่งต้องอาศัยทักษะทางสังคม ทักษะทางสังคมมีความสำคัญทั้งทางด้านส่วนบุคคลและทางด้านสังคม ดังนี้

1. ความสำคัญทางด้านส่วนบุคคล ทักษะทางสังคมเป็นทักษะที่ช่วยให้บุคคลสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ยิ่งสภาพสังคมมีการเปลี่ยนแปลงไปมากเท่าไร ทักษะทางสังคมยิ่งมีความจำเป็นมากขึ้นเท่านั้น บุคคลต้องมีความสามารถในการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น สามารถสื่อความหมาย ความเข้าใจกัน สามารถทำงานร่วมกัน สามารถแก้ปัญหาได้โดยสันติวิธีเมื่อเกิดความขัดแย้ง รู้จักคิดและแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นต่อตนเองและสังคมได้ สามารถปรับตัวได้ในทุกสภาพแวดล้อม สิ่งเหล่านี้เป็นทักษะที่จะช่วยให้มนุษย์ดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุขและมั่นคง

2. ความสำคัญทางด้านสังคม สังคมใดที่สมาชิกเป็นผู้นี้ที่มีทักษะทางสังคม มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน สามารถทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้โดยสันติวิธี สมาชิกรู้จักเสียสละประโยชน์ส่วนตน เพื่อประโยชน์ส่วนรวม มีความคิดสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาสังคมที่ตนอยู่ สังคมนั้นย่อมเป็นสังคมที่สงบสุข มีความเจริญมั่นคง แต่ถ้าสังคมในลักษณะตรงกันข้าม ถ้าสมาชิกขาดทักษะทางสังคม สังคมนั้นย่อมมีปัญหา ไม่สงบสุข และมีแต่ความเสื่อม ทักษะทางสังคมจึงมีความสำคัญช่วยพัฒนาทั้งบุคคลและสังคมก็ย่อมสงบสุขและเจริญก้าวหน้าไปด้วย

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช (2537: 220) ให้แนวคิดว่า ทักษะทางสังคมนั้นมีความสำคัญต่อการพัฒนาการทางสังคมของเด็กเป็นอย่างมาก และส่งผลต่อตัวเด็กทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านจิตใจ สังคม การเรียน การปรับตัว และสุขภาพจิตของเด็ก ทั้งในปัจจุบันและอนาคต ดังนั้น จึงควรมีการแก้ไขและพัฒนาทักษะทางสังคมโดยที่ครูร่วมมือกับบุคลากรที่พัฒนาเด็กทุกฝ่าย

กระทรวงศึกษาธิการ (2544: 90 – 91) ให้แนวคิดว่า การจะให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะเพื่อนำไปแก้ปัญหาหรือพัฒนาในชีวิตประจำวัน เนื้อหาสาระที่ต้องเรียนรู้ คือ ความรู้พื้นฐานทักษะอาชีพ ทักษะการแก้ปัญหาและพัฒนาชีวิต และทักษะทางสังคม เพื่อการประสานสัมพันธ์และอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ซึ่งทักษะเหล่านี้ คือ ทักษะชีวิต (Life Skills) ที่ทุกคนต้องมี ต้องเรียนรู้ และเรียนรู้อยู่ทุกขณะของชีวิต

7.3 องค์ประกอบของทักษะทางสังคม

วารี ธีระจิตร (2530: 88 – 89) ได้แบ่งทักษะทางสังคมออกเป็น 2 ด้านใหญ่ ได้ดังนี้

1. ทักษะทางด้านคุณธรรมทักษะทางสังคมด้านคุณธรรมที่ควรปลูกฝังให้แก่เด็ก ๆ คือ
 - 1.1 ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน รู้จักแบ่งปันให้ผู้อื่น เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่
 - 1.2 ไม่เบียดเบียนผู้อื่น
 - 1.3 รู้จักเสียสละ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ทำประโยชน์ต่อสังคม / โรงเรียน
 - 1.4 มีความสามัคคี มีเหตุผล รู้จักแพ้ รู้จักชนะ
 - 1.5 มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ กระตือรือร้น ใฝ่รู้อยู่เสมอ
2. ทักษะทางด้านความสามารถ
 - 2.1 การรู้จักอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ
 - 2.2 รู้จักอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณี วัฒนธรรมต่างๆ ที่ดีงามของชาติ และของท้องถิ่น
 - 2.3 การรู้จักแก้ปัญหา
 - 2.4 การรู้จักติดต่อสื่อความหมายกับผู้อื่น ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
 - 2.5 ความสามารถในการหาเลี้ยงชีพ ดำรงชีพของตนเอง และครอบครัว
 - 2.6 การขจัดปัญหาของเรื่องสิ่งแวดล้อมต่างๆ ที่เป็นพิษต่อสังคม
 - 2.7 การรู้ค่าของเวลา รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
 - 2.8 การรู้จักและปฏิบัติตามได้ตามกฎหมายของสถานที่ตนอยู่

สุขุมล เกษมสุข (2535: 14) ได้แสดงทักษะทางสังคมที่ควรมุ่งเน้นให้เกิดแก่นักเรียนในชั้นประถมศึกษาไว้ 5 ด้าน ดังนี้

1. ทักษะการคิดสร้างสรรค์
2. ทักษะการทำงานกลุ่ม
3. ทักษะการแสวงหาความรู้
4. ทักษะทางการสื่อสาร
5. ทักษะการแก้ปัญหา

ประนอม เดชชัย (2536: 19) ได้เสนอแนะว่า ทักษะทางสังคม ซึ่งจำเป็นต้องมี คือ

1. ทักษะในการดำเนินชีวิตในสังคม (Social Living Skills) ซึ่งประกอบด้วยการสร้างมนุษยสัมพันธ์ การปฏิบัติอย่างมีความรับผิดชอบ การมีมารยาทเป็นที่ยอมรับของสังคม การเคารพระเบียบของชุมชนอย่างสม่ำเสมอ และความสามารถในการวางแผนร่วมงานกับผู้อื่นอย่างมีประสิทธิภาพ
2. ทักษะกระบวนการกลุ่ม (Group Process Skills) ได้แก่ ความสามารถในการทำงานกลุ่ม หรือความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างไม่มีปัญหา สามารถแสดงความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์ และรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นตามวิถีทางแห่งประชาธิปไตย

อรพรรณ พรสีมา (2540: 66 – 67) ได้กล่าวถึง การพัฒนาทักษะทางสังคม เพื่อความสำเร็จของการเรียนแบบร่วมแรงร่วมใจ จะต้องพัฒนาทักษะทางสังคมในด้านต่างๆ ดังนี้

1. ทักษะการติดต่อสื่อสารและมนุษยสัมพันธ์ประกอบด้วย การสื่อสารที่ถูกต้องและเที่ยงตรง การใช้เสียงค่อยๆ การใช้ภาษาสุภาพ และเหมาะสมกับโอกาส การแสดงความคิดเห็น และยอมรับฟังความคิดเห็น การแยกแยะและสรุปความคิดเห็นของผู้อื่น การเชื่อมโยงความรู้สึกเก่าความรู้สึกใหม่ การตั้งคำถามและตอบคำถาม การวิจารณ์ การคิดเห็นโดยไม่วิจารณ์เจ้าของความคิด การให้กำลังใจในการทำงานร่วมกันด้วยคำพูดหรือแสดงความสนใจ
2. ทักษะการอยู่ร่วมกัน และการทำงานเป็นกลุ่ม ได้แก่ การให้ความสำคัญ และเอาใจใส่ต่อทุกคนเท่าเทียมกัน สามารถหลีกเลี่ยงข้อขัดแย้ง ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีน้ำใจ และความกระตือรือร้นในการช่วยเหลือผู้อื่น รู้จักให้กำลังใจเพื่อนๆ การเป็นผู้นำที่ดี การชี้แนะการทำงานกลุ่ม การเป็นผู้ตามที่ดี
3. การรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น ได้แก่ การทำงานในหน้าที่ให้สำเร็จด้วยดี ดูแลเพื่อนๆ ให้ปฏิบัติตามหน้าที่ ไม่ก้าวก่ายหน้าที่ของผู้อื่น การรักษากฎระเบียบในการทำงานและการรักษาเวลา

กล่าวโดยสรุป องค์ประกอบของทักษะทางสังคมแบ่งออกเป็น 2 ด้าน คือ ทักษะทางด้านคุณธรรมและทักษะทางด้านความสามารถ ต้องมีการพัฒนาทักษะทางสังคมในด้านต่างๆ ทั้งการพัฒนาทักษะการติดต่อสื่อสารและมนุษยสัมพันธ์ ทักษะการอยู่ร่วมกัน การรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น

7.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะทางสังคม

7.3.1 งานวิจัยในประเทศ

วรรณสวัสดิ์ อุทัยพันธุ์ (2540: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลของกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ที่มีต่อการพัฒนาทักษะทางสังคมของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะบริหารธุรกิจบัณฑิต โดยกลุ่มตัวอย่างได้เข้าร่วมโปรแกรมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการพัฒนาทักษะทางสังคม ภายหลังจากการเข้าร่วมโปรแกรมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในด้านทักษะการสร้างสัมพันธภาพ ทักษะการสื่อสาร ทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น ทักษะในการแก้ปัญหา และตัดสินใจร่วมกัน การรับรู้ที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น

ศันสนีย์ นาคะสิทธิ์ (2545: 45 – 46) ได้ศึกษาและพัฒนาทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดประดู่ทรงธรรม กรุงเทพมหานคร โดยคัดเลือกนักเรียนที่มีคะแนนทักษะทางสังคม ตั้งแต่เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 25 จำนวน 12 คน เข้าร่วมกลุ่มสัมพันธ์ เพื่อพัฒนาทักษะทางสังคม ผลการศึกษาพบว่า ทักษะทางสังคมของนักเรียนอยู่ในระดับปานกลาง นักเรียนเพศชายและเพศหญิง มีทักษะทางสังคม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ .01 หลังการเข้าร่วมกลุ่มสัมพันธ์

ดราวรรณ กล่อมเกลี้ยง (2546: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการสร้างแบบวัดทักษะทางสังคมสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3 เขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2546 จำนวน 1,489 คน ได้กลุ่ม 47 ตัวอย่าง มาแบบแบ่งชั้นเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเป็นแบบวัดทักษะทางสังคมที่สร้างขึ้นตามแนวคิดของริกจิโอ จำนวน 2 ฉบับ คือ ฉบับข้อความ และฉบับสถานการณ์ ฉบับละ 66 ข้อ และ 54 ข้อ ตามลำดับ แต่ละฉบับวัดองค์ประกอบ 6 ด้าน คือ การแสดงออกทางอารมณ์ ความไวในการรับรู้ทางอารมณ์ การควบคุมอารมณ์ การแสดงออกทางสังคม ความไวในการรับรู้ทางสังคม การควบคุมทางสังคม การศึกษานี้ได้ทดสอบ 3 ครั้ง เพื่อหาอำนาจจำแนก ความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง ความเชื่อมั่น และสร้างเกณฑ์ปกติในรูปของคะแนนที่ ผลการศึกษาพบว่า ความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของแบบวัดมีความสอดคล้องกับแนวคิดของริกจิโอ แบบวัดทักษะทางสังคมทั้ง 2 ฉบับ มีค่าสหสัมพันธ์ความเที่ยงตรงเชิงเหมือน อยู่ระหว่าง 0.503 – 0.535 และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของความเที่ยงตรงเชิงจำแนก มีค่าอยู่ระหว่าง 0.005 – 0.498 ซึ่งต่ำกว่าความเที่ยงตรงเชิงเหมือน

ธนธร เจริญราช (2546: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาทักษะทางสังคมและความเครียดของนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จากการจัดกิจกรรมศิลปะ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็นนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนอัสสัมชัญ (แผนกประถม) จำนวน 12 คน ใช้แบบแผนการทดลองแบบ One Group Pretest - Posttest Design เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบประเมินทักษะทางสังคม และแบบประเมินความเครียด แผนการจัดกิจกรรมศิลปะ ระยะเวลาทดลอง 4 สัปดาห์ๆ 5 ครั้งๆ ละ 50 นาที รวมทั้งสิ้น 20 ครั้ง ผลการศึกษาพบว่า ทักษะทางสังคมของนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ หลังการจัดกิจกรรมศิลปะสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ

ทางสถิติที่ระดับ .01 และความเครียดของนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ศศิพันธ์ ศิริธาดากุลพัฒน์ (2551: 166) ได้ศึกษาการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคมและความฉลาดทางอารมณ์สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ที่มีความสามารถพิเศษ ผลการศึกษาพบว่า ผลการศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการเรียนการสอนทักษะทางสังคมและความฉลาดทางอารมณ์ สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ที่มีความสามารถพิเศษ

1. คะแนนเฉลี่ยความสามารถทางด้านทักษะทางสังคม หลังการทดลองระหว่างนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ ช่วงชั้นที่ 2 กลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. คะแนนเฉลี่ยความสามารถทางด้านความฉลาดทางอารมณ์หลังการทดลองระหว่างนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ ช่วงชั้นที่ 2 กลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. ความพึงพอใจต่อรูปแบบการสอนเพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคมและความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ที่มีความสามารถพิเศษอยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด

วรวิสา จัฏจนกลอย (2553: 247) ได้ศึกษาการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างทักษะทางสังคมสำหรับนักเรียนระดับช่วงชั้นที่ 1 ที่มีภาวะสมาธิสั้น ผลการศึกษาพบว่า ทักษะทางสังคมสำหรับนักเรียนที่มีภาวะสมาธิสั้นหลังการจัดกิจกรรมเสริมสร้างทักษะทางสังคมสูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อ 4 ทักษะทางสังคมของนักเรียนระดับช่วงชั้นที่ 1 ที่มีภาวะสมาธิสั้น หลังเข้าร่วมกิจกรรมเสริมสร้างทักษะทางสังคมสูงขึ้น

7.3.2 งานวิจัยต่างประเทศ

เฮอ์เบิร์ต (Herbert. 1984: Online) ได้ศึกษาโครงสร้างของความฉลาดทางสังคมกลุ่มตัวอย่างเป็นลูกจ้างในโรงพยาบาลทางจิต จำนวน 186 คน ผลการศึกษา พบว่า ความสามารถทางสังคมวัดได้ 5 องค์ประกอบ คือ ความสนใจทางสังคม ทักษะทางสังคม ทักษะการแสดงความรู้สึก การแสดงออกทางอารมณ์ และความวิตกกังวล และการแสดงออกทางอารมณ์เป็นสิ่งสำคัญอันดับแรกที่ทำให้เกิดความสมบูรณ์ทางสังคม พบความสัมพันธ์กันปานกลางระหว่างความสนใจทางสังคม การแสดงออกทางอารมณ์ และความวิตกกังวลทางสังคม มีความสัมพันธ์ปานกลางระหว่างเพศชาย เพศหญิง และบุคคลที่มีลักษณะเบี่ยงเบนทางเพศ

มารี คอนเน (Marie, Connie. 1990: Online) ได้ศึกษาผลกระทบของทักษะทางสังคมที่มีต่อพัฒนาการของนักเรียนในหอพัก โดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนที่อยู่หอพัก 54 คน โดยวัดพัฒนาการจาก ความเหงา การนับถือตนเอง การมีส่วนร่วมในกิจกรรม ความรู้และการใช้ศูนย์บริการนักเรียนความพอใจในชีวิต ความพอใจในสถาบัน และการสนับสนุนทางสังคม โดยวัด 2 ครั้ง ในภาคเรียนที่ 1 และ 2 คะแนนจากภาคเรียนที่ 1 ทำนายคะแนนในภาคเรียนที่ 2 และวัดทักษะทางสังคม ใช้แบบสำรวจทักษะทางสังคม ผลการวิจัยพบว่า ในการเรียนที่ 1 มีการเปลี่ยนแปลง

ในเรื่องการสนับสนุนและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมพิเศษ แต่การเปลี่ยนแปลงนี้ไม่มีความสัมพันธ์กับระดับของทักษะทางสังคมของนักเรียน

เชอร์รี่ รีนี (Sherry, Renee. 1990: Online) ได้ศึกษาผลกระทบที่มีต่อทักษะทางสังคม ซึ่งเนื่องมาจากความสำเร็จ และความล้มเหลวในกลุ่มที่มีสถานะ และไม่มีในสถานะทางสังคม โดยแบ่งสถานะทางสังคมออกเป็น 4 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ประสบความสำเร็จในสังคม กลุ่มที่ล้มเหลวในสังคม กลุ่มที่ไม่ล้มเหลวทางสังคม กลุ่มที่ไม่ประสบความสำเร็จในสังคม โดยวัดทักษะทางสังคม (SSI) ความภาคภูมิใจในตนเอง (Self-Efficiency) และการยึดถือกับตำแหน่งของรอยเตอร์ ผลการวิจัยพบว่า ระดับของทักษะทางสังคมส่งผลต่อความเข้าใจในเหตุการณ์ต่างๆ ของสังคม และคาดว่าบุคคลที่มีทักษะทางสังคมสูง เนื่องมาจากผลของสังคมทางบวกจากภายใน คือ มีความมั่นคง มีปัจจัยที่ควบคุมได้ ส่วนกลุ่มที่มีทักษะทางสังคมต่ำ เนื่องมาจากผลของสังคมภายนอกในทำนองเดียวกัน คือ ไม่มีความมั่นคง ไม่สามารถควบคุมปัจจัยต่างๆ ได้ ผลของสังคมจากภายในและภายนอกมีสาเหตุมาจากทักษะทางสังคม สถานะทางสังคม และผลของสถานะทางสังคม

สรุปได้ว่า จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 1) หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 2) แนวคิดการจัดการเรียนการสอนสาระประวัติศาสตร์ 3) การจัดการเรียนรู้แบบพุทธ 4) การจัดการเรียนรู้แบบปกติ 5) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แนวคิดเจตคติต่อการเรียนสาระประวัติศาสตร์ และแนวคิดเรื่องทักษะทางสังคม 6) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าและนำมาเป็นแนวทางในการทดลองเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระประวัติศาสตร์ เจตคติต่อการเรียนสาระประวัติศาสตร์ และทักษะทางสังคม โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบพุทธและการจัดการเรียนรู้แบบปกติของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาค้นคว้านี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับ ดังนี้

1. การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การจัดกระทำและวิเคราะห์ข้อมูล
5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การกำหนดประชากรและเลือกกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556 โรงเรียนพิพัฒนา เขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร จัดห้องเรียนแบบคละความสามารถ จำนวน 3 ห้องเรียน นักเรียนทั้งหมด 90 คน

2. การเลือกกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556 โรงเรียนพิพัฒนา เขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร ที่ได้มาโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) จำนวน 2 ห้องเรียนรวม 60 คน โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยในการสุ่ม จากนั้นจับสลากเพื่อแบ่งเป็นกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม

3. ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง

การวิจัยครั้งนี้ ทำการทดลองในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556 โดยใช้เวลาในการทดลอง กลุ่มละ 15 คาบ ๆ ละ 50 นาที และมีการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนกลุ่มละ 2 คาบ

4. เนื้อหาที่ใช้ในการทดลอง

เนื้อหาที่ใช้ในการทดลองในครั้งนี้ เป็นเนื้อหาในสาระที่ 4 : ประวัติศาสตร์ ที่อยู่ในกลุ่มสาระสังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เรื่อง พัฒนาการสมัยอยุธยาและ พัฒนาการสมัยธนบุรี

ตาราง 2 แสดงเนื้อหาที่ใช้ในการทดลอง

หน่วย	เนื้อหา	จำนวนชั่วโมง
พัฒนาการสมัยอยุธยา	การก่อตั้งและการขยายอำนาจของอาณาจักรอยุธยา การปกครองในสมัยอยุธยาตอนต้น การปกครองในสมัยอยุธยาตอนกลาง การปกครองในสมัยอยุธยาตอนปลาย พัฒนาการด้านเศรษฐกิจสมัยอยุธยา พัฒนาการด้านสังคมสมัยอยุธยา บุคคลสำคัญสมัยอยุธยา ภูมิปัญญาท้องถิ่นสมัยธนบุรี	8
	รวม	8
พัฒนาการสมัยธนบุรี	การกอบกู้เอกราชครั้งที่ 2 การก่อตั้งอาณาจักรธนบุรี การปกครองในสมัยธนบุรี พัฒนาการด้านเศรษฐกิจสมัยธนบุรี พัฒนาการด้านสังคมสมัยธนบุรี บุคคลสำคัญสมัยธนบุรี ภูมิปัญญาไทยสมัยธนบุรี	7
	รวม	7
	สรุปรวม	15

แบบแผนการทดลอง

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงทดลอง ดำเนินการตามแบบแผนการวิจัยแบบ Randomized Control Group Pretest – Posttest Design (ล้วน สายยศ; และ อังคณา สายยศ. 2538: 253) ดังตาราง 3

ตาราง 3 แบบแผนการทดลอง

กลุ่มตัวอย่าง	สอบก่อน	ทดลอง	สอบหลัง
ER	T_1	X_1	T_2
CR	T_1	X_2	T_2

โดย	ER	แทน	กลุ่มทดลอง
	CR	แทน	กลุ่มควบคุม
	T_1	แทน	การสอบก่อนที่จะทำการทดลอง
	T_2	แทน	การสอบหลังจากที่ทำการทดลอง
	X_1	แทน	การจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ
	X_2	แทน	การจัดการเรียนการสอนแบบปกติ

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้มีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยจำนวน 5 ชนิดโดยผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง ได้แก่

1. แผนการจัดการเรียนรู้แบบพุทธะ
2. แผนการจัดการเรียนรู้แบบปกติ
3. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระประวัติศาสตร์
4. แบบวัดเจตคติต่อการเรียนสาระประวัติศาสตร์
5. แบบวัดทักษะทางสังคม

ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ

1. ขั้นตอนการสร้าง แผนการจัดการเรียนรู้แบบพุทธะ

การสร้างแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบพุทธะ ผู้วิจัยดำเนินการสร้างตามขั้นตอนดังนี้

1.1 ศึกษาหลักการ ทฤษฎี วิธีการสอนตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบพุทธะ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนขอคำปรึกษาจากผู้เชี่ยวชาญ เพื่อนำมากำหนดเป็นขั้นตอนในการสอนแบบพุทธะ

1.2 ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สาระ มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระประวัติศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เพื่อวิเคราะห์หลักการ คำอธิบายรายวิชา ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง สาระการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล และแผนการจัดการเรียนการสอน

1.3 วิเคราะห์จุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหา กิจกรรม กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สาระประวัติศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

1.4 กำหนดจุดประสงค์ เนื้อหา กิจกรรมการเรียนรู้ และสื่อการสอน เพื่อสร้างเป็น แผนการจัดการเรียนรู้แบบพุทธะ

1.5 จากการศึกษาสาระการเรียนรู้และมาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สาระประวัติศาสตร์ มาตรฐานการเรียนรู้ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 แล้วสร้างเป็น แผนการจัดการเรียนการสอน ประกอบด้วยรายละเอียดดังนี้

1.5.1 มาตรฐานการเรียนรู้

1.5.2 ตัวชี้วัด

1.5.3 สาระสำคัญ

1.5.4 จุดประสงค์การเรียนรู้ เป็นส่วนที่แสดงสมรรถภาพหรือผลการเรียนรู้ของผู้เรียนที่ได้รับการสอนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบพุทธะ มีลักษณะการหลอมรวมทางด้านพฤติกรรม (ศีล) ด้านจิตใจ (สมาธิ) และด้านความรู้ ความคิด และการปฏิบัติ (ปัญญา)

1.5.5 สาระการเรียนรู้

1.5.6 กิจกรรมการเรียนรู้แบบพุทธะ

การจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ มีลักษณะการจัดโดยการนำความรู้ความเข้าใจในสาระการเรียนรู้ต่างๆ เข้ามาเชื่อมโยงกับหลักพุทธธรรม การจัดการเรียนรู้แบบพุทธะ ได้กำหนดขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ไว้ ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นสร้างศรัทธา (Confidence) เป็นขั้นที่เตรียมนักเรียนเพื่อให้เกิดความเชื่อและความรู้สึก ซาบซึ้ง ซึ่งเกิดจากความมั่นใจในเหตุผลเท่าที่รู้เห็น มั่นใจว่า เป็นไปได้ มีคุณค่า และมั่นใจว่าสามารถพิสูจน์ให้เห็นจริงได้ในกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วย

1. การสนทนาซักถาม อภิปราย ถามคำถาม เพื่อนำเข้าสู่บทเรียน
2. แสดงความรัก ความเมตตา ความจริงใจต่อผู้เรียน
3. จัดสิ่งแวดล้อม และบรรยากาศในชั้นเรียนให้เหมาะสมกับเนื้อหา

สาระที่เรียนเพื่อความเจริญงอกงามแห่งปัญญา (ปรโตโมสะ)

ขั้นที่ 2 ขั้นปัญญาวัชรธรรม (Virtues Conducive to Growth) เป็นขั้นที่ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายและกำหนดหลักการ กฎเกณฑ์ในการเรียน เตรียมกิจกรรมการเรียนรู้ แบ่งกลุ่มนักเรียนให้เหมาะสมกับกิจกรรม การจัดเตรียม สื่อ อุปกรณ์ และแหล่งเรียนรู้ที่จะใช้ในการเรียนรู้

ขั้นที่ 3 ขั้นพัฒนาปัญญา (Wisdom Development) เป็นขั้นที่ใช้กระบวนการคิด โดยแยบคาย (โยนิโสมนสิการ) ในการพัฒนาผ่านกิจกรรมการศึกษา ค้นคว้า ทดลอง สืบเสาะหาความรู้ โดยใช้ทักษะกระบวนการต่างๆ กระบวนการกลุ่ม การศึกษานอกสถานที่ การเก็บรวบรวมข้อมูล การจัดบันทึกข้อมูล การแก้ปัญหาตามแนวทางอริยสัจ การเรียนรู้อย่างมีความสุขและมีความหมาย พร้อมทั้ง

อภิปรายกลุ่มเกี่ยวกับความรู้ ข้อคิดเห็นที่ได้จากการปฏิบัติกิจกรรม นักเรียนนำเสนอผลงานที่เกิดจากการทำกิจกรรม

ขั้นที่ 4 ขั้นปรับปรุงและประยุกต์ใช้ (Improvement and Implementation) เป็นขั้นที่นักเรียนปรับปรุงพัฒนางาน เพื่อนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้ไปใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์จำลองหรือชีวิตจริง สู่ความสำเร็จด้วยความพอใจ ความเพียรพยายาม กระตือรือร้น จิตใจจดจ่อและใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญให้รอบคอบ หรือจัดทำเป็นแผนพับ Mind map หรือโครงการ เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและผู้อื่น

ขั้นที่ 5 ขั้นสรุปและประเมินผล (Conclusion and Evaluation) เป็นขั้นที่ส่งเสริมให้นักเรียนสรุปความรู้ ประเมินผลงานของตนเองและกลุ่ม เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงผลงาน และปฏิสัมพันธ์แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ร่วมกันทั้งในเชิงเนื้อหาที่เรียน และในเชิงของการเชื่อมโยงกับหลักพุทธธรรม ผ่านกิจกรรมร้องเพลง สรุปบทเรียน อภิปรายสรุป ประเมินชิ้นงาน ทำแบบฝึกหัด แบบทดสอบ หรือจัดเก็บผลงานในแฟ้มสะสมงาน

1.5.7 สื่อและแหล่งเรียนรู้

1.5.8 การวัดและประเมินผล

เป็นส่วนที่มุ่งให้ครูได้ศึกษาพัฒนาการของผู้เรียน โดยสังเกตพฤติกรรม และการตรวจสอบผลงานของผู้เรียนทั้งในลักษณะรายบุคคล รายกลุ่ม และทั้งชั้นเรียน ซึ่งในการวัด และประเมินการจัดการเรียนการสอนตามแบบพุทธครั้งนี้ มีการวัดและประเมินผล ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ในการศึกษาพัฒนาของผู้เรียน ดังต่อไปนี้

1. ทักษะทางสังคม (ศีล) หมายถึง การแสดงออกของนักเรียน ขณะปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ ในการพัฒนาพฤติกรรมความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางสังคม ซึ่งวัดได้จากแบบวัดทักษะทางสังคม (ศีลภาวนา) ประกอบด้วย ทักษะทางสังคมที่พึงประสงค์ ได้แก่

1.1 ทำงานร่วมกับผู้อื่น

1.2 การติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น

1.3 การมีมนุษยสัมพันธ์กับผู้อื่น

2. พฤติกรรมเรียนด้านเจตคติ (สมาธิ) หมายถึง ความคิดเห็น ความรู้สึกของนักเรียนที่มีต่อสาระประวัติศาสตร์ซึ่งวัดได้จากแบบวัดเจตคติต่อการเรียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยยึดหลักในการสร้างที่ว่า ความคิดเห็นและความรู้สึก มีความสำคัญยิ่งต่อการเรียนสาระประวัติศาสตร์ ซึ่งหากนักเรียนมีความรู้สึกที่ไม่ดีต่อการเรียนสาระประวัติศาสตร์ ก็จะส่งผลทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (ปัญญา) และทักษะทางสังคม (ศีล) ของนักเรียนไม่ดีตามมา ดังนั้นในการจัดการเรียนการสอนครูควรใส่ใจรายละเอียดในการสร้างเจตคติที่ดีให้กับนักเรียน เพื่อให้การเรียนการสอนบรรลุจุดประสงค์ที่วางไว้ ตัวอย่างเช่น

2.1 การเรียนประวัติศาสตร์ทำให้นักเรียนรู้สึกเพลิดเพลิน

2.2 การเรียนประวัติศาสตร์ทำให้นักเรียนภูมิใจในความเป็นไทย

2.3 การเรียนประวัติศาสตร์ ทำให้นักเรียนรู้สึกเบื่อหน่าย

3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (ปัญญา) หมายถึง ความสามารถของนักเรียนในการเรียนรู้ ซึ่งพิจารณาจากคะแนนที่ได้จากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (ปัญญากาวนา)

1.5.9 บันทึกหลังสอน เป็นส่วนที่ให้ผู้สอนบันทึกปรากฏการณ์ที่สำคัญในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยผู้สอนต้องทำหน้าที่เป็นนักวิจัยในชั้นเรียน ที่สามารถบันทึกเรื่องราวต่างๆ เพื่อเป็นข้อมูลในการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนต่อไป

1.6 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้น เสนอต่อคณะกรรมการที่ปรึกษาปริญญา นิพนธ์ เพื่อปรับปรุงด้านเนื้อหาและความเหมาะสมในการใช้ภาษาให้ถูกต้อง

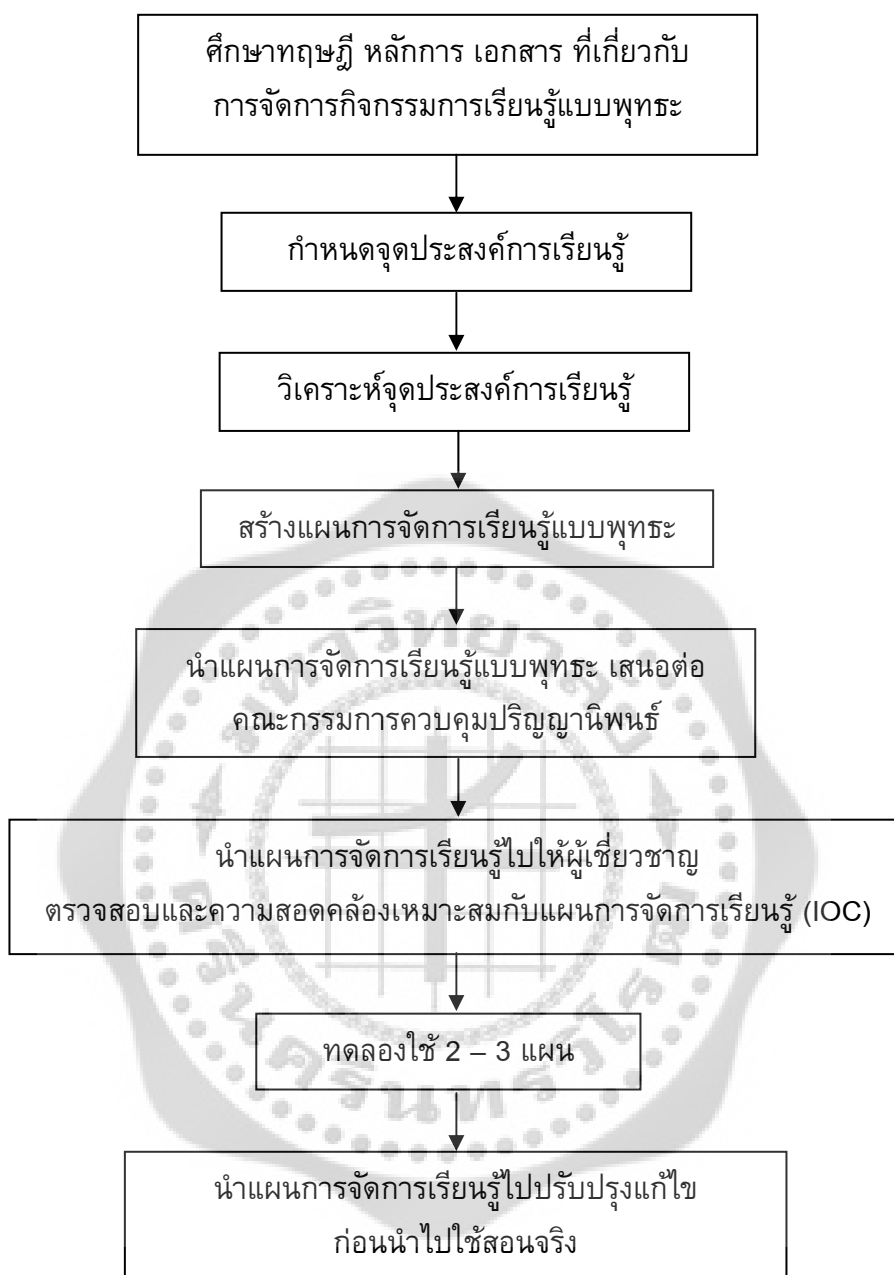
1.7 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 คนตรวจสอบ แผนการจัดการเรียนรู้แบบพุทธรูป ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา 2 คน ด้านวิธีการสอนตามวิธีสอนแบบพุทธรูป 2 คน และด้านการวัดผลและประเมินผลการศึกษา 1 คน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของสาระการเรียนรู้ และกิจกรรมการเรียนการสอน ตลอดจนความสอดคล้องขององค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้ โดยหาค่า IOC (Index of Item – Objective Congruence : IOC) และได้ค่า IOC ของแผนการจัดการเรียนรู้แบบพุทธรูป มีค่าเท่ากับ 0.8 – 1

1.8 นำแผนการจัดการเรียนรู้แบบพุทธรูปที่แก้ไขแล้ว เสนอต่อคณะกรรมการควบคุมปริญญา นิพนธ์ เพื่อพิจารณาความสมบูรณ์ของแผนการจัดการเรียน

1.9 นำแผนการจัดการเรียนรู้แบบพุทธรูปที่แก้ไขแล้วไปทดลองใช้ 2 – 3 แผน กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างเพื่อดูความเหมาะสมของการจัดกิจกรรมและเวลาที่ใช้

1.10 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่แก้ไขแล้ว ไปทดลองจริงกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป สำหรับเนื้อหาสาระประวัติศาสตร์ ที่ผู้วิจัยนำมาจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้แบบพุทธรูป ประกอบด้วยหน่วยการเรียนรู้ 2 หน่วย คือ พัฒนาการสมัยอยุธยา พัฒนาการสมัยธนบุรี ใช้เวลาในการสอน 15 ชั่วโมง

จากขั้นตอนการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้แบบพุทธรูป สามารถสรุปเป็นขั้นตอนดังต่อไปนี้

ภาพประกอบ 4 ขั้นตอนการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้แบบพุทธะ

2. ขั้นตอนการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้แบบปกติ

2.1 ศึกษาหลักสูตร ขอบข่ายของเนื้อหาวิชา และจุดประสงค์การเรียนรู้สาระประวัติศาสตร์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 เพื่อนำมากำหนดโครงสร้างของแผนการจัดการเรียนการสอนและเลือกประเภทของเนื้อหาที่จะนำมาใช้ในการทดลอง

2.2 ศึกษาวิธีการจัดการเรียนรู้แบบปกติจากแผนการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน พัฒนา เพื่อนำมาเป็นแบบอย่างในการทำแผนจัดการเรียนรู้สำหรับกลุ่มควบคุม

2.3 กำหนดเนื้อหาที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ โดยพิจารณาโครงสร้างของเนื้อหาตาม หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 สาระประวัติศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยมีเนื้อหา ดังนี้

2.4 จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบปกติ จำนวน 15 แผน แผนละ 1 คาบ รวม 15 คาบ แผนการจัดการเรียนรู้นี้ ประกอบด้วย

1. มาตรฐานการเรียนรู้
2. ตัวชี้วัด
3. สาระสำคัญ
4. จุดประสงค์การเรียนรู้
5. สาระการเรียนรู้
6. กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ สามารถแบ่งขั้นตอนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ออกเป็น 3 ขั้นตอนด้วยกัน ดังนี้

6.1 ขั้นนำสู่บทเรียน ครูนำเข้าสู่บทเรียน โดยการสนทนา ชักถาม หรือใช้ สื่อการสอนมาช่วยในการเชื่อมโยงเข้าสู่บทเรียนให้สัมพันธ์กับเนื้อหาอื่นๆ

6.2 ขั้นสอน ครูแจกเอกสารการสอนให้นักเรียนได้อ่าน ร่วมกันอภิปรายกับ ครู และหลังจากนั้นให้นักเรียนเขียนสรุปความจากเรื่องที่อ่าน

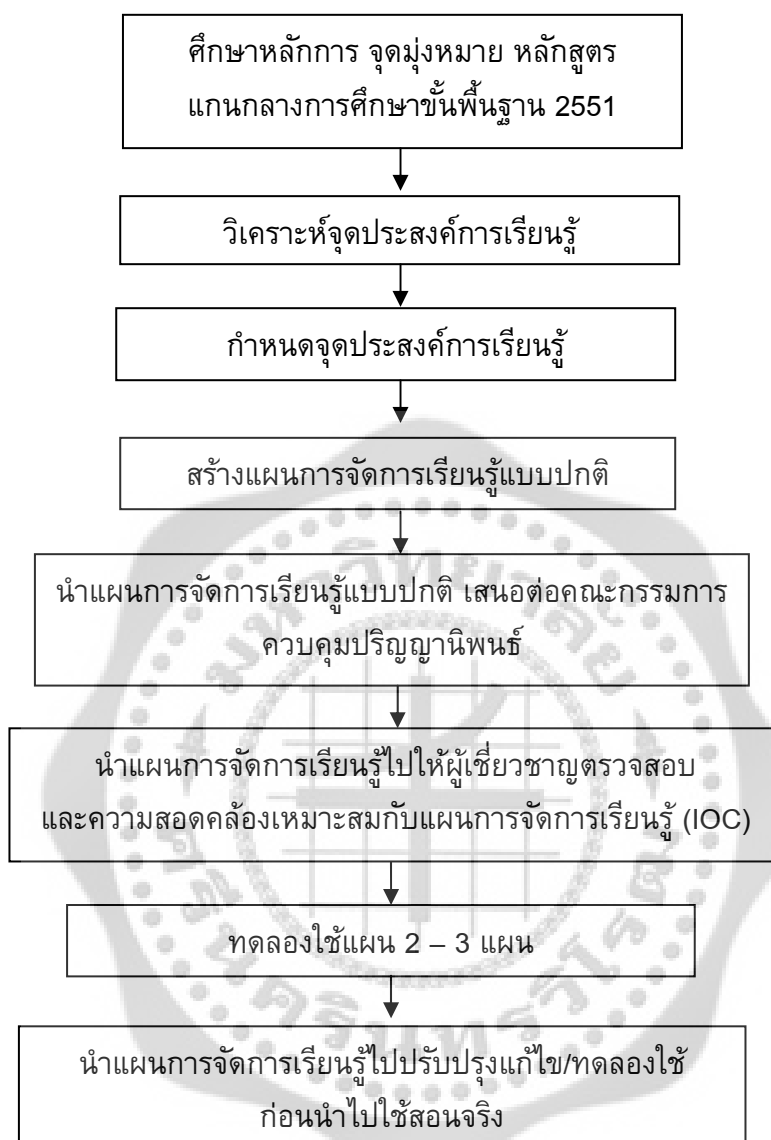
6.3 ขั้นสรุป ครูและนักเรียนร่วมกันตรวจงาน และสรุปเนื้อหาที่ได้เรียน

7. สื่อและแหล่งการเรียนรู้
8. การวัดและประเมินผล
9. บันทึกหลังการจัดการเรียนการสอน

2.5 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างเสร็จแล้วเสนอต่อประธานและกรรมการที่ควบคุม ปริญญาพันธ์และผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบว่า แผนการจัดการเรียนรู้นี้มีคุณภาพ หา ความเที่ยงตรงในเนื้อหาหรือไม่ โดยพิจารณาความสอดคล้องเนื้อหา กับจุดประสงค์การเรียนรู้

2.6 ปรับแก้ไขแผนการจัดการเรียนรู้ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญแล้วนำไปทดลอง ใช้กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อดูความเหมาะสมของการจัดกิจกรรมและเวลาที่ใช้

จากขั้นตอนการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้แบบปกติ สามารถสรุปเป็นขั้นตอนดังต่อไปนี้

ภาพประกอบ 5 ขั้นตอนการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้แบบปกติ

3. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาประวัติศาสตร์

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแบบทดสอบมีขั้นตอนดังนี้

3.1 ศึกษาวิธีการสร้างแบบทดสอบและการเขียนข้อสอบจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวัดผลประเมินผล เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระประวัติศาสตร์

3.2 ทำการวิเคราะห์หลักสูตรและสร้างตารางวิเคราะห์เนื้อหาและพฤติกรรมตามระดับของพฤติกรรมด้านพุทธิพิสัยของ เบนจามิน เอส บลูม (Benjamin, S. Bloom) ซึ่งสามารถสรุปเป็นตารางได้ ดังนี้

ตาราง 4 วิเคราะห์เนื้อหาและพฤติกรรม

พฤติกรรม \ เนื้อหา	พัฒนาการอาณาจักรอยุธยา	พัฒนาการอาณาจักรธนบุรี	จำนวนข้อ
ความรู้ความจำ	9	6	15
ความเข้าใจ	13	2	15
การประยุกต์	10	5	15
การวิเคราะห์	10	5	15
รวม	42	18	60

3.3 สร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระการเรียนรู้ที่ 4: ประวัติศาสตร์ มาตรฐานที่ ส 4.1 และ 4.3 แบบปรนัยเลือกตอบ 4 ตัวเลือก โดยให้ครอบคลุมเนื้อหาที่ใช้ในการทดลอง จำนวน 60 ข้อ เพื่อคัดเลือกเฉพาะ 30 ข้อ โดยมีวิธีคัดเลือกตามที่ระบุไว้ในขั้นตอนต่อไป

3.4 วิเคราะห์คุณภาพของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาประวัติศาสตร์

3.4.1 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความสอดคล้องของข้อคำถามกับจุดประสงค์การเรียนรู้ โดยใช้ดัชนีความสอดคล้องระหว่างจุดประสงค์กับพฤติกรรมที่ต้องการวัดแล้ว นำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องเป็นรายข้อ เพื่อหาคุณภาพของข้อสอบ มีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้ (พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2538: 117)

ให้คะแนน +1 แน่ใจว่าข้อสอบวัดจุดประสงค์ข้อนั้น

ให้คะแนน 0 ไม่แน่ว่าข้อสอบนั้นวัดตามจุดประสงค์หรือไม่

ให้คะแนน -1 แน่ใจว่าข้อสอบไม่วัดจุดประสงค์นั้น

บันทึกผลการพิจารณาถึงความเห็นของผู้เชี่ยวชาญแต่ละคน แล้วนำไปหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างแบบทดสอบกับจุดประสงค์ โดยผู้วิจัยได้คัดเลือกแบบทดสอบที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องมากกว่า 0.5 ซึ่งแสดงว่า ข้อสอบนั้นเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ส่วนข้อที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องน้อยกว่า 0.5 ผู้วิจัยได้ปรับปรุงและแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

3.4.2 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ได้รับการตรวจแก้ไขแล้ว ไปทดสอบกับผู้เรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2556 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างและได้เรียนเนื้อหา ดังกล่าวมาจำนวน 100 คน

3.4.3 นำกระดาษคำตอบที่นักเรียนตอบแล้วมาตรวจให้คะแนนโดยข้อที่ตอบถูก ให้ 1 คะแนน ข้อที่ตอบผิดหรือตอบเกิน 1 คำตอบ ให้ 0 คะแนน เมื่อตรวจรวมคะแนนเรียบร้อยแล้ว นำมาวิเคราะห์ ดังนี้

3.4.3.1 หาค่าความยาก (p) และหาค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบทดสอบ วัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สร้างขึ้นเป็นรายข้อ ตามเทคนิค 27% ของ จุง เทห์ ฟาน (Chung Tha Fan) โดยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ เลือกข้อที่มีค่าความยากอยู่ระหว่าง .20 – .80 มีค่าอำนาจจำแนก ตั้งแต่ .20 ขึ้นไป (วรรณิ แกมเกตุ. 2551: 222 – 223) ข้อสอบที่คัดเลือกไว้มีค่าอำนาจจำแนกตาม ตารางวิเคราะห์ข้อสอบ จำนวน 30 ข้อ

3.4.3.2 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่คัดเลือกไว้แล้วไปทดสอบกับผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างเพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ ตาม สูตร KR-20 ของ คูเดอร์ ริชาร์ดสัน (Kuder, Richardson)

3.5 ได้แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระประวัติศาสตร์ที่มีประสิทธิภาพ จำนวน 30 ข้อ เพื่อนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

4. แบบวัดเจตคติต่อการเรียนสาระประวัติศาสตร์

4.1 ศึกษาตำรา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อวิเคราะห์ความหมายและขอบข่าย ของเจตคติต่อวิชาประวัติศาสตร์

4.2 สร้างแบบวัดเจตคติต่อการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ ซึ่งมีรายละเอียดครอบคลุม ถึงคุณลักษณะที่ต้องการวัด มีจำนวน 40 ข้อ เพื่อไว้คัดเลือกข้อที่มีคุณภาพเหมาะสมสำหรับใช้กับกลุ่ม ทดลองและกลุ่มควบคุมจำนวน 20 ข้อ ลักษณะของแบบวัดเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามแบบของ ลิเคอร์ท (Likert) จะอยู่ในรูปของข้อคำถามในเชิงบวกและข้อคำถามในเชิงลบ อย่างละ 10 ข้อ รวมทั้งสิ้น 20 ข้อ โดยมีเกณฑ์การตรวจให้คะแนน ดังนี้

ระดับความคิดเห็น	ข้อความทางบวก	ข้อความทางลบ
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	5 คะแนน	1 คะแนน
เห็นด้วย	4 คะแนน	2 คะแนน
ไม่แน่ใจ	3 คะแนน	3 คะแนน
ไม่เห็นด้วย	2 คะแนน	4 คะแนน
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	1 คะแนน	5 คะแนน

แปลความหมายค่าเฉลี่ย ดังนี้

4.51 – 5.00	หมายถึง	คะแนนเจตคติต่อการเรียนวิชาประวัติศาสตร์	สูงมาก
3.51 – 4.50	หมายถึง	คะแนนเจตคติต่อการเรียนวิชาประวัติศาสตร์	สูง
2.51 – 3.50	หมายถึง	คะแนนเจตคติต่อการเรียนวิชาประวัติศาสตร์	ปานกลาง
1.51 – 2.50	หมายถึง	คะแนนเจตคติต่อการเรียนวิชาประวัติศาสตร์	ต่ำ
1.00 – 1.50	หมายถึง	คะแนนเจตคติต่อการเรียนวิชาประวัติศาสตร์	ต่ำมาก

4.3 นำแบบวัดเจตคติที่สร้างไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ตรวจสอบความถูกต้อง และความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ เพื่อนำมาปรับปรุงในเรื่องสำนวนภาษาให้อ่านเข้าใจง่าย กระชับรัด ชัดเจนตรงตามประเด็น

4.4 นำแบบวัดเจตคติที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่านเป็นผู้ตรวจสอบคุณภาพด้าน ความเที่ยงตรงของเนื้อหา โดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง (Item of Congruence : IOC) เพื่อพิจารณาค่า ความสอดคล้องของเนื้อหาว่าสามารถวัดได้ตรงกับเนื้อหาที่ผู้วิจัยใช้ในการทดลองหรือไม่ จากนั้นผู้วิจัย เลือกแบบวัดเจตคติที่มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.60 – 1.00 และดำเนินการแก้ไขข้อบกพร่องตามคำแนะนำ ของผู้เชี่ยวชาญ

4.5 คัดเลือกข้อความที่ผู้เชี่ยวชาญ มีความคิดเห็นตรงกันว่าเหมาะสมมาสร้างเป็น แบบวัดเจตคติต่อการเรียนสาระประวัติศาสตร์ โดยเลือกคำถามไว้ จำนวน 20 ข้อ

4.6 นำแบบวัดเจตคติที่สร้างขึ้นไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียน พิพัฒนา จำนวน 30 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556 และคัดเลือกไว้ จำนวน 20 ข้อ

4.7 นำข้อมูลมาวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อของแบบวัดเจตคติต่อการเรียน สาระประวัติศาสตร์ โดยการคำนวณหาค่า t และค่าความเชื่อมั่น โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach Alpha Coefficient)

4.8 จัดพิมพ์เป็นฉบับสมบูรณ์เพื่อเตรียมนำไปทดลองจริงกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

5. แบบวัดทักษะทางสังคม

5.1 ศึกษาความหมาย ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะทางสังคม เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายและพฤติกรรมที่แสดงออกถึงคุณลักษณะที่ต้องการวัด

5.2 รวบรวมความหมายและพฤติกรรมที่แสดงออกถึงคุณลักษณะทักษะทางสังคม ที่ต้องการ แล้วกำหนดคุณลักษณะทักษะทางสังคมที่ต้องการวัด โดยในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนด พฤติกรรมการวัดด้านทักษะทางสังคมไว้ 3 ด้าน คือ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านการติดต่อสื่อสาร ด้าน การทำงานเป็นกลุ่ม

5.3 สร้างแบบวัดทักษะทางสังคม จำนวน 1 ฉบับ มี 20 ข้อ เป็นแบบสอบถาม เกี่ยวกับการสร้างมนุษยสัมพันธ์ร่วมกับผู้อื่น การติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น และการทำงานร่วมกับผู้อื่น ซึ่ง

แบบสอบถามให้พิจารณาข้อความในแต่ละข้อให้ตรงกับความรู้สึก และประสบการณ์ที่ตนเองได้รับรู้ ว่าอยู่ในระดับใด มี 5 ระดับ โดยมี

เกณฑ์กำหนดให้คะแนน ดังนี้

ระดับตัวเลือก	ข้อความที่เป็นบวก	ข้อความที่เป็นลบ
มากที่สุด	5 คะแนน	1 คะแนน
มาก	4 คะแนน	2 คะแนน
ปานกลาง	3 คะแนน	3 คะแนน
น้อย	2 คะแนน	4 คะแนน
น้อยที่สุด	1 คะแนน	5 คะแนน

เกณฑ์การแปลความหมายข้อมูลเป็นค่าเฉลี่ย ดังนี้

- ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00 หมายความว่า มีพฤติกรรมที่แสดงออกคือทักษะทางสังคมมากที่สุด
 ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50 หมายความว่า มีพฤติกรรมที่แสดงออกคือทักษะทางสังคมมาก
 ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50 หมายความว่า มีพฤติกรรมที่แสดงออกคือทักษะทางสังคมปานกลาง
 ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50 หมายความว่า มีพฤติกรรมที่แสดงออกคือทักษะทางสังคมน้อย
 ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50 หมายความว่า มีพฤติกรรมที่แสดงออกคือทักษะทางสังคมน้อยที่สุด

5.4 นำแบบวัดทักษะทางสังคม ให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์พิจารณา เพื่อให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไข

5.5 นำแบบวัดทักษะทางสังคมที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญทางด้านการสอน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และทางการวัดและประเมินผลจำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบลักษณะการใช้คำถาม ตัวเลือก ความถูกต้องด้านภาษา พฤติกรรมที่แสดงออกถึงคุณลักษณะที่ต้องการวัด โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.6 – 1

5.6 นำแบบวัดทักษะทางสังคมที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองใช้กับนักเรียน ชั้น ประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนพัฒนาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน

5.7 นำผลการวัดทักษะทางสังคม มาหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อของแบบวัดทักษะทางสังคมโดยการคำนวณหาค่า t และค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดทักษะทางสังคมทั้งฉบับ โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟา (Cronbach Alpha Coefficient)

5.8 นำแบบวัดทักษะทางสังคมที่ผ่านการหาคุณภาพครบทุกขั้นตอนแล้วไปจัดพิมพ์เป็นแบบทดสอบฉบับจริง แล้วนำไปทดสอบกับกลุ่มทดลอง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

1. ติดต่อประสานงานกับผู้บริหารโรงเรียนเพื่อขอความร่วมมือในการศึกษา
2. สุ่มตัวอย่าง โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยในการสุ่มเพื่อเลือกกลุ่มตัวอย่างจำนวน 2 ห้องเรียน ห้องเรียนละ 30 คน จากนั้นจับสลากเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมโดยกลุ่มทดลองได้รับการจัดการเรียนรู้แบบพุทธะและกลุ่มควบคุมได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ
3. ชี้แจงกระบวนการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ เพื่อให้ให้นักเรียนปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง
4. ทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) กับนักเรียนทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมด้วยแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระประวัติศาสตร์ แบบวัดเจตคติต่อการเรียนสาระประวัติศาสตร์และแบบวัดทักษะทางสังคม ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นและผ่านการตรวจสอบคุณภาพแล้ว
5. ดำเนินการทดลองโดยผู้วิจัยทำการสอนด้วยตนเองทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมโดยกลุ่มทดลองได้รับการจัดการเรียนรู้แบบพุทธะและกลุ่มควบคุมได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ ใช้เวลาในการทดลองกลุ่มละเท่าๆ กัน กลุ่มละ 15 คาบ
6. เมื่อสอนครบ 15 คาบแล้ว ทำการทดสอบหลังการทดลอง (Posttest) ด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระประวัติศาสตร์ แบบวัดเจตคติต่อการเรียนประวัติศาสตร์และแบบวัดทักษะทางสังคม ฉบับเดียวกับที่ใช้ทดสอบก่อนการทดลอง
7. ตรวจให้คะแนนแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระประวัติศาสตร์ แบบวัดเจตคติต่อการเรียนประวัติศาสตร์และ แบบวัดทักษะทางสังคม แล้วนำผลที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการทางสถิติ

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติพื้นฐาน

1.1 การหาค่าเฉลี่ย (Mean) คำนวณจากสูตร (ล้วน สายยศ; และ อังคณา สายยศ. 2540: 61)

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ	$\bar{X}$	แทน	ค่าเฉลี่ยของคะแนน
	$\sum X$	แทน	ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
	N	แทน	จำนวนนักเรียนทั้งหมดในกลุ่มตัวอย่าง

1.2 การหาค่าความแปรปรวน (Variance)

$$S^2 = \frac{n \sum X^2 - (\sum X)^2}{n(n-1)}$$

เมื่อ	S^2	แทน	ค่าความแปรปรวนของคะแนน
	$\sum X$	แทน	ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
	$\sum X^2$	แทน	ผลรวมของคะแนนแต่ละตัวยกกำลังสอง
	n	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่ม

2. สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

2.1 การหาค่าดัชนีความสอดคล้อง ระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์การเรียนรู้สำหรับแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระประวัติศาสตร์ใช้สูตร IOC หาค่าเฉลี่ยดัชนีความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด (ล้วน สายยศ; และ อังคณา สายยศ. 2543: 249)

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ	IOC	แทน	ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์การเรียนรู้
	$\sum R$	แทน	ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด
	N	แทน	จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

2.2 การหาค่าความยากง่าย (p) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระประวัติศาสตร์ โดยการคำนวณจากสูตร (วรณี แกมเกตุ. 2551: 223)

$$P = \frac{R_H + R_L}{n_H + n_L}$$

เมื่อ	P	แทน	ดัชนีความยากง่ายของข้อสอบ
	R_H	แทน	จำนวนนักเรียนที่ตอบถูกในกลุ่มสูง
	R_L	แทน	จำนวนนักเรียนที่ตอบถูกในกลุ่มต่ำ
	n_H	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มสูง
	n_L	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มต่ำ

2.3 การหาค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระประวัติศาสตร์ โดยคำนวณจากสูตร (วรรณิ์ แกมเกตุ. 2551: 223)

$$r = \frac{R_H - R_L}{n}$$

เมื่อ	r	แทน	ค่าอำนาจจำแนก
	R_H	แทน	จำนวนนักเรียนที่ตอบถูกในกลุ่มสูง
	R_L	แทน	จำนวนนักเรียนที่ตอบถูกในกลุ่มต่ำ
	n	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มสูงหรือกลุ่มต่ำ

2.4 การหาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระประวัติศาสตร์ โดยใช้สูตร KR-20 ของ กูเดอร์ ริชาร์ดสัน (ล้วน สายยศ; และ อังคณา สายยศ. 2536: 168)

$$r_{tt} = \frac{n}{n-1} \left[1 - \frac{\sum pq}{S_t^2} \right]$$

เมื่อ	r_{tt}	แทน	ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ
	n	แทน	จำนวนข้อ
	p	แทน	สัดส่วนของคนทำถูกในแต่ละข้อ
	q	แทน	สัดส่วนของคนที่ทำผิด
	S_t^2	แทน	ความแปรปรวนของคะแนนทั้งฉบับ

2.5 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดเจตคติและแบบวัดทักษะ โดยใช้สูตรการหาสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ของ Cronbach ซึ่งมีสูตรดังนี้ (ล้วน สายยศ; และ อังคณา สายยศ. 2538: 65 – 68)

$$\alpha = \frac{n}{n-1} \left[1 - \frac{\sum S_i^2}{S_t^2} \right]$$

เมื่อ	α	แทน	สัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น
	n	แทน	จำนวนข้อ
	S_i^2	แทน	คะแนนความแปรปรวนแต่ละข้อ
	S_t^2	แทน	คะแนนความแปรปรวนทั้งฉบับ

2.6 หาค่าอำนาจจำแนกของแบบวัดเจตคติต่อการเรียนสาระประวัติศาสตร์และแบบวัดทักษะทางสังคม โดยใช้วิธีคำนวณการแจกแจงแบบที (t – distribution) โดยใช้สูตร Edward (ล้วน สายยศ; และ อังคณา สายยศ. 2540: 245 – 246; อ้างอิงจาก Edward. 1976: 152 – 154)

$$t = \frac{\bar{X}_H - \bar{X}_L}{\sqrt{\frac{S_H^2}{n_H} + \frac{S_L^2}{n_L}}}; df = n(n-1)$$

เมื่อ	t	แทน	ค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถาม
	$\bar{X}_H$	แทน	คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มสูง
	$\bar{X}_L$	แทน	คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มต่ำ
	S_H^2	แทน	คะแนนความแปรปรวนของกลุ่มสูง
	S_L^2	แทน	คะแนนความแปรปรวนของกลุ่มต่ำ
	n_H	แทน	จำนวนคนของกลุ่มตัวอย่างในกลุ่มที่ได้คะแนนสูง
	n_L	แทน	จำนวนคนของกลุ่มตัวอย่างในกลุ่มที่ได้คะแนนต่ำ

3. สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน

3.1 สถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐานข้อที่ 1, 2, 3 ใช้สถิติ t-test for Independent Sample (ล้วน สายยศ; และ อังคณา สายยศ. 2538: 186)

$$t = \frac{\bar{X}_1 - \bar{X}_2}{\sqrt{\frac{(n_1 - 1)S_1^2 + (n_2 - 1)S_2^2}{n_1 + n_2 - 2} \left(\frac{1}{n_1} + \frac{1}{n_2} \right)}}; df = n_1 + n_2 - 2$$

เมื่อ	t	แทน	ค่าสถิติที่ได้จากการคำนวณ
	$\bar{X}_1$	แทน	คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างที่ 1
	$\bar{X}_2$	แทน	คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างที่ 2
	n_1	แทน	ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ 1
	n_2	แทน	ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ 2
	S_1^2	แทน	ความแปรปรวนของกลุ่มตัวอย่างที่ 1
	S_2^2	แทน	ความแปรปรวนของกลุ่มตัวอย่างที่ 2

3.2 สถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐานข้อที่ 4, 5 ใช้สถิติ t-test for Dependent Sample (ล้วน สายยศ; และ อังคณา สายยศ. 2538: 104)

$$t = \frac{\sum D}{\sqrt{\frac{N \sum D^2 - (\sum D)^2}{(N-1)}}$$

เมื่อ	t	แทน	ค่าสถิติที่ได้จากการคำนวณ
	D	แทน	ความแตกต่างของคะแนนแต่ละคู่
	N	แทน	จำนวนคู่
	$\sum D$	แทน	ผลรวมของคะแนนแตกต่างจากการเปรียบเทียบกับเป็นรายบุคคลระหว่างคะแนนที่ได้จากการทดสอบก่อนและหลังเรียน
	$\sum D^2$	แทน	ผลรวมของผลต่างของคะแนนจากการเปรียบเทียบกับเป็นรายบุคคล ระหว่างคะแนนที่ได้จากการทดสอบก่อนและหลังเรียนยกกำลังสอง

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระประวัติศาสตร์ เจตคติต่อการเรียน
สาระประวัติศาสตร์และทักษะทางสังคม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้
แบบพุทธะกับการจัดการเรียนรู้แบบปกติซึ่งผู้ศึกษาได้เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์สถิติพื้นฐาน
2. ผลการทดสอบสมมติฐาน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์สถิติพื้นฐาน

ตาราง 5 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระประวัติศาสตร์ เจตคติต่อการเรียนสาระประวัติศาสตร์
และทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบพุทธะ

กลุ่มตัวอย่าง	ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน		เจตคติต่อการเรียน		ทักษะทางสังคม	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
กลุ่มทดลอง	22.97	4.986	3.93	.200	4.13	.286
กลุ่มควบคุม	19.97	2.553	3.40	.303	3.43	.329

ตาราง 6 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระประวัติศาสตร์ เจตคติต่อการเรียนสาระประวัติศาสตร์
และทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ

กลุ่มตัวอย่าง	ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน		เจตคติต่อการเรียน		ทักษะทางสังคม	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
กลุ่มทดลอง	19.90	5.573	3.65	.207	3.77	.209
กลุ่มควบคุม	8.37	2.251	3.35	.389	3.39	.322

ตอนที่ 2 ผลการทดสอบสมมติฐาน

ตาราง 7 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระประวัติศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบพุทธะกับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ

กลุ่มตัวอย่าง	$\bar{X}$	S.D.	t	P
กลุ่มทดลอง	22.97	4.986	2.758	.010**
กลุ่มควบคุม	19.90	5.573		

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 7 พบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบพุทธะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระประวัติศาสตร์สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 8 การเปรียบเทียบเจตคติต่อการเรียนสาระประวัติศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบพุทธะกับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ

กลุ่มตัวอย่าง	$\bar{X}$	S.D.	t	P
กลุ่มทดลอง	3.93	.200	5.35	.000**
กลุ่มควบคุม	3.65	.207		

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 8 พบว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบพุทธะมีเจตคติต่อการเรียนสาระประวัติศาสตร์สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 9 การเปรียบเทียบทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบพุทธกับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ

กลุ่มตัวอย่าง	$\bar{X}$	S.D.	t	P
กลุ่มทดลอง	4.13	.286	5.020	.000**
กลุ่มควบคุม	3.77	.209		

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 9 พบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบพุทธมีทักษะทางสังคมสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 10 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระประวัติศาสตร์ เจตคติต่อการเรียนสาระประวัติศาสตร์ และทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบพุทธ

กลุ่มตัวอย่าง	ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน				เจตคติต่อการเรียน				ทักษะทางสังคม			
	$\bar{X}$	S.D.	t	P	$\bar{X}$	S.D.	t	P	$\bar{X}$	S.D.	t	P
ก่อนการทดลอง	9.97	2.553	16.350	.000**	3.40	.303	7.04	.000**	3.43	.329	12.114	.000**
หลังการทดลอง	22.97	4.986			3.93	.200			4.13	.286		

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 10 พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบพุทธมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระประวัติศาสตร์ เจตคติต่อการเรียนสาระประวัติศาสตร์และทักษะทางสังคมหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 11 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระประวัติศาสตร์เจตคติต่อการเรียนสาระประวัติศาสตร์ และทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบปกติ

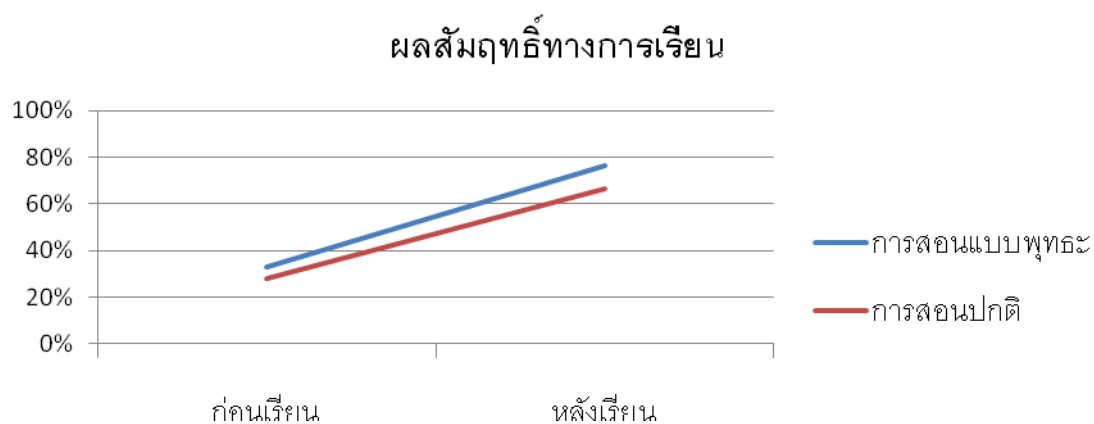
กลุ่มตัวอย่าง	ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน				เจตคติต่อการเรียน				ทักษะทางสังคม			
	$\bar{X}$	S.D.	t	P	$\bar{X}$	S.D.	t	P	$\bar{X}$	S.D.	t	P
ก่อนการทดลอง	8.87	2.251			3.35	.389			3.39	.322		
			11.318	.000**			4.052	.000**			6.380	.000**
หลังการทดลอง	19.90	5.573			3.65	.207			3.77	.209		

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 11 พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระประวัติศาสตร์ เจตคติต่อการเรียนสาระประวัติศาสตร์ และทักษะทางสังคมหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 12 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระประวัติศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบพุทธะกับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ ระหว่างก่อนการทดลอง และ หลังการทดลอง

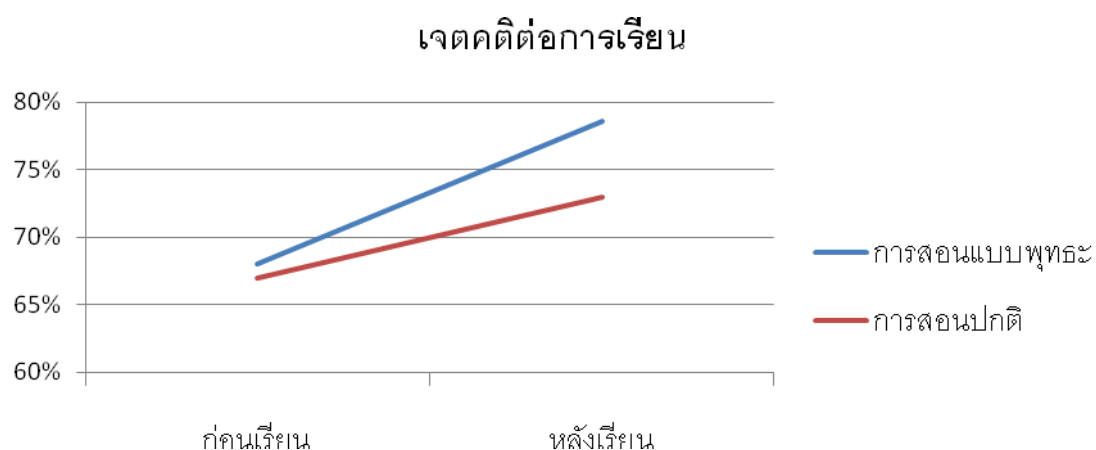
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	ก่อนเรียน	หลังเรียน	ความก้าวหน้า
การสอนแบบพุทธะ	33%	77%	43%
การสอนแบบปกติ	28%	66%	38%

ภาพประกอบ 6 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระประวัติศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบพุทธะกับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ ระหว่างก่อนการทดลอง และหลังการทดลอง

ตาราง 13 เปรียบเทียบเจตคติต่อการเรียนสาระประวัติศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบพุทธะกับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ ระหว่างก่อนการทดลองและหลังการทดลอง

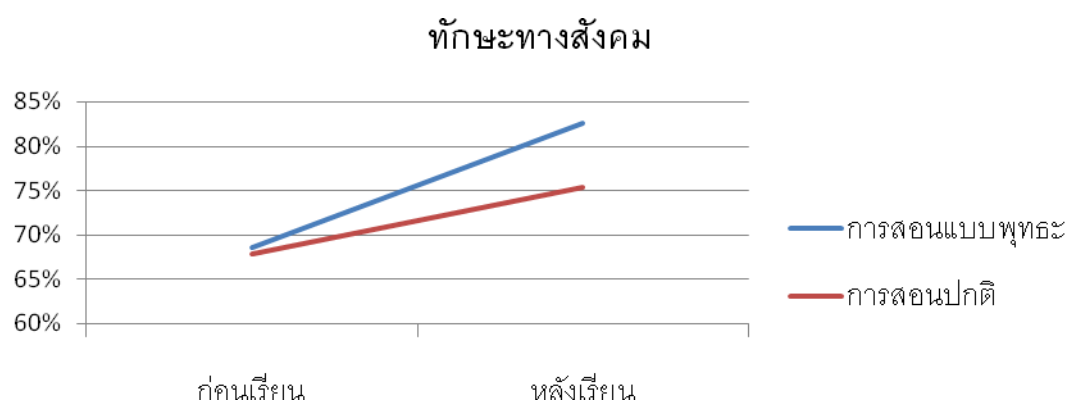
เจตคติต่อการเรียน	ก่อนเรียน	หลังเรียน	ความก้าวหน้า
การสอนแบบพุทธะ	68%	79%	11%
การสอนแบบปกติ	67%	73%	6%

ภาพประกอบ 7 เจตคติต่อการเรียนสาระประวัติศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบพุทธะกับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ ระหว่างก่อนการทดลองและหลังการทดลอง

ตาราง 14 เปรียบเทียบทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบพุทธะกับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ ระหว่างก่อนการทดลองและหลังการทดลอง

ทักษะทางสังคม	ก่อนเรียน	หลังเรียน	ความก้าวหน้า
การสอนแบบพุทธะ	69%	83%	14%
การสอนแบบปกติ	68%	75%	8%

ภาพประกอบ 8 ทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบพุทธะกับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ ระหว่างก่อนการทดลองและหลังการทดลอง

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระประวัติศาสตร์ เจตคติที่มีต่อสาระประวัติศาสตร์และทักษะทางสังคม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบพุทธะกับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ เป็นการวิจัยเชิงทดลองซึ่งมีขั้นตอนการศึกษาและผลสรุป ดังนี้

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระประวัติศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบพุทธะกับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ
2. เพื่อเปรียบเทียบเจตคติต่อการเรียนสาระประวัติศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบพุทธะกับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ
3. เพื่อเปรียบเทียบทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบพุทธะกับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ
4. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระประวัติศาสตร์ เจตคติต่อการเรียนสาระประวัติศาสตร์และทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบพุทธะ
5. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระประวัติศาสตร์ เจตคติต่อการเรียนสาระประวัติศาสตร์และทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ

ความสำคัญของการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้ ครูผู้สอนสามารถใช้เป็นแนวทางของการสอนประวัติศาสตร์ด้วยการใช้การจัดการเรียนรู้แบบพุทธะ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระประวัติศาสตร์ เจตคติต่อการเรียนสาระประวัติศาสตร์ ทักษะทางสังคม และเป็นทางเลือกหนึ่งสำหรับครูผู้สอนที่จะนำไปปรับปรุงการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ให้มีประสิทธิภาพต่อไป

สมมติฐานในการวิจัย

1. นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบพุทธะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ
2. นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบพุทธะ มีเจตคติต่อการเรียนสาระประวัติศาสตร์สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ
3. นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบพุทธะ มีทักษะทางสังคมสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ
4. นักเรียนที่เรียนสาระประวัติศาสตร์โดยการจัดการเรียนรู้แบบพุทธะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเจตคติต่อการเรียนและทักษะทางสังคมหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง
5. นักเรียนที่เรียนสาระประวัติศาสตร์โดยการจัดการเรียนรู้แบบปกติมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเจตคติต่อการเรียนและทักษะทางสังคมหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทำวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556 โรงเรียนพิพัฒนา แขวงบางจาก เขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร จำนวน 3 ห้องเรียน รวม 90 คน ซึ่งจัดห้องเรียนแบบความสามารถ

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่จะใช้ในการศึกษาเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556 โรงเรียนพิพัฒนา เขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร ได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยในการสุ่มด้วยการจับสลาก จำนวน 2 ห้องเรียน จากนั้นจับสลากอีกครั้งเพื่อแบ่งเป็นกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม โดยกลุ่มทดลองได้รับการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะและกลุ่มควบคุมได้รับการจัดการเรียนการสอนแบบปกติ

3. ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ดำเนินการในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556 โดยผู้วิจัยดำเนินการสอนด้วยตัวเองทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 2 คาบต่อสัปดาห์ (คาบละ 50 นาที) รวม กลุ่มละ 15 คาบ

4. เนื้อหาที่ใช้ในการทดลอง

เป็นเนื้อหาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระประวัติศาสตร์ มีหัวข้อหลัก คือ

4.1 พัฒนาการสมัยอยุธยา

4.2 พัฒนาการสมัยธนบุรี

5. ตัวแปรที่ศึกษา

5.1 ตัวแปรอิสระ ประกอบด้วยการสอน 2 วิธี

5.1.1 การจัดการเรียนรู้แบบพุทธร

5.1.2 การจัดการเรียนรู้แบบปกติ

5.2 ตัวแปรตาม มี 3 ตัวแปร ได้แก่

5.2.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระประวัติศาสตร์

5.2.2 เจตคติต่อการเรียนสาระประวัติศาสตร์

5.2.3 ทักษะทางสังคม

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระประวัติศาสตร์ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้สถิติ t-test for Independent
2. เปรียบเทียบเจตคติต่อการเรียนสาระประวัติศาสตร์ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้สถิติ t-test for Independent
3. เปรียบเทียบทักษะทางสังคมของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมโดยใช้สถิติ t-test for Independent
4. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระประวัติศาสตร์ เจตคติต่อการเรียนสาระประวัติศาสตร์ และทักษะทางสังคมก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มทดลองโดยใช้สถิติ t-test for Dependent
5. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระประวัติศาสตร์ เจตคติต่อการเรียนสาระประวัติศาสตร์ และทักษะทางสังคมก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มควบคุมโดยใช้สถิติ t-test for Dependent

สรุปผลการวิจัย

1. นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบพุทธรมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระประวัติศาสตร์สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
2. นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบพุทธร มีเจตคติต่อการเรียนสาระประวัติศาสตร์สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
3. นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบพุทธร มีทักษะทางสังคมสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
4. นักเรียนที่เรียนสาระประวัติศาสตร์โดยการจัดการเรียนรู้แบบพุทธรมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เจตคติต่อการเรียนสาระประวัติศาสตร์และทักษะทางสังคมหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
5. นักเรียนที่เรียนสาระประวัติศาสตร์โดยการจัดการเรียนรู้แบบปกติมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เจตคติต่อการเรียนสาระประวัติศาสตร์และทักษะทางสังคมหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระประวัติศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบพุทธะกับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ ผลการวิจัยสามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระประวัติศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบพุทธะกับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ พบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบพุทธะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1 ทั้งนี้เนื่องจากการจัดการเรียนรู้แบบพุทธะเป็นการจัดการเรียนรู้โดยการเชื่อมโยงหลักพุทธธรรม ส่งเสริมให้นักเรียนแก้ปัญหาและแสวงหาความรู้ เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่เป็นกัลยาณมิตร โดยมีขั้นตอนการจัดการเรียนการสอน 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 ขั้นสร้างศรัทธา (Confidence) เป็นขั้นที่เตรียมนักเรียนเพื่อให้เกิดความเชื่อและความรู้สึกซาบซึ้ง ต่อครูผู้สอนและต่อสาระการเรียนรู้ เป็นขั้นนำเข้าสู่บทเรียนด้วยการใช้สื่อการสอนสร้างศรัทธาให้แก่ผู้เรียน เช่น การนั่งสมาธิ การใช้เพลงบรรเลง เพื่อให้ผู้เรียนมีจิตใจที่สงบ รวมถึงการตั้งคำถามและการสนทนาเกี่ยวกับเรื่องที่เรียน ขั้นที่ 2 ขั้นปัญญาอุคคัธรรม (Virtues Conductive to growth) เป็นขั้นที่ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปราย และกำหนดหลักการ กฎเกณฑ์ในการเรียน ครูนำเสนอวัตถุประสงค์เนื้อหาที่เรียนด้วยการใช้แผนภาพความคิด เพื่อให้ผู้เรียนเห็นเป็นกระบวนการ รวมถึงการแบ่งกลุ่มนักเรียน ขั้นที่ 3 ขั้นพัฒนาปัญญา (Wisdom Development) เป็นขั้นที่ใช้กระบวนการคิดและกระบวนการกลุ่มไปด้วยกัน นักเรียนจะใช้ปัญญาในการต่อยอดความคิด ขั้นนี้ผู้เรียนจะได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม เป็น การนำเสนอผลงานกลุ่ม แบบแผนภาพความคิด การทำแผ่นพับ การทำสมุดภาพ ขั้นที่ 4 ขั้นปรับปรุงและประยุกต์ใช้ (Improvement and Implementation) เป็นขั้นที่นักเรียนปรับปรุงแก้ไขผลงาน รวมถึงเสนอแนวทางการแก้ปัญหาโดยมีครูเป็นผู้ช่วยในการเรียน ขั้นที่ 5 ขั้นสรุปและประเมินผล (Conclusion and Evaluation) เป็นขั้นที่ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปบทเรียนและผลงานของแต่ละกลุ่มนำเสนอ ทำแบบฝึกหัดแบบทดสอบ เพื่อประเมินความรู้ในแต่ละชั่วโมงที่เรียน ซึ่งจากผลการวิจัยจะเห็นได้ว่า การจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะนี้ เป็นการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เกิดปัญญา ได้ทำกิจกรรมกลุ่ม และได้ลงมือแก้ปัญหาด้วยตัวเอง โดยเชื่อมโยงหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในขั้นตอนของการเรียนการสอน จึงทำให้ผู้เรียนเกิดปัญญาซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาไพโร ฐานงโร (2551: บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และทักษะการคิดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนาโดยวิธีสอนแบบโยนิโสมนสิการและวิธีสอนแบบปกติ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนโดยวิธีสอนแบบโยนิโสมนสิการมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่เรียนโดยวิธีสอนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบพุทธะ มีเจตคติต่อการเรียนสาระประวัติศาสตร์สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ

ผลการทดลองพบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบพุทธรูป มีเจตคติต่อการเรียนสาระประวัติศาสตร์สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 2 ทั้งนี้เนื่องจากการจัดการเรียนรู้แบบพุทธรูป เป็นการจัดการเรียนการสอนที่เชื่อมโยงหลักปโตโมส คือ การจัดสภาพแวดล้อมที่เป็นกัลยาณมิตรกับนักเรียน และขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้แบบพุทธรูป โดยเฉพาะขั้นตอนที่ 1 ที่เป็นขั้นของการสร้างศรัทธาให้เกิดกับตัวผู้เรียน จึงทำให้นักเรียนรู้สึกซาบซึ้งในกระบวนการจัดการเรียนรู้เป็นอันดับแรก และเกิดเจตคติที่ดีต่อการเรียนสาระประวัติศาสตร์ เพราะการจัดการเรียนรู้ของครูเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมากที่สุดที่จะสร้างเจตคติที่ดีหรือไม่ดีให้แก่นักเรียน หากนักเรียนเรียนรู้อย่าง สนุกสนาน เพลิดเพลิน และเกิดความเข้าใจในบทเรียน เกิดความรู้สึกที่ดีต่อวิชาที่เรียนและเห็นคุณค่าของการเรียน ก็จะส่งผลให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนในสาระต่าง ๆ สอดคล้องกับงานวิจัยของ โชติรัศมิ์ จันทน์สุคนธ์ (2550: 81) ได้เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์และเจตคติต่อการเรียนประวัติศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยการสอนแบบบทบาทสมมติและการสอนแบบปกติ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนประวัติศาสตร์ด้วยวิธีการสอนแบบแสดงบทบาทสมมติมีเจตคติสูงกว่านักเรียนที่เรียนประวัติศาสตร์ด้วยวิธีการสอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งในการสอนแบบแสดงบทบาทสมมตินั้นเป็นหนึ่งในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบพุทธรูป นักเรียนได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลิน ช่วยให้ผู้เรียนมีความเข้าใจเนื้อหาในบทเรียนและเจตคติต่อการเรียนดีขึ้น

3. นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบพุทธรูป มีทักษะทางสังคมสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ

ผลการทดลองพบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบพุทธรูป มีทักษะทางสังคมสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 3 ทั้งนี้เนื่องจาก กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบพุทธรูป เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่นักเรียนได้ใช้กระบวนการคิดและลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ผ่านกระบวนการการทำงานเป็นกลุ่ม โดยในขั้นตอนที่ 2 และขั้นตอนที่ 3 เป็นขั้นตอนของการมีส่วนร่วมในการทำงานเป็นกลุ่ม การมีส่วนร่วมในกระบวนการทำงานและการตัดสินใจร่วมกัน รวมทั้งเป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน เกิดการร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกัน นักเรียนที่เรียนเก่งจะช่วยเหลือนักเรียนที่เรียนอ่อน นักเรียนที่เรียนไม่เก่งจะเกิดความมั่นใจในการทำงานมากขึ้น เพราะมีคนคอยช่วยเหลือในกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบพุทธรูป จึงส่งเสริมให้นักเรียนพัฒนาตนเองให้เข้ากับเพื่อนในกลุ่มรู้จักการทำงานร่วมกับผู้อื่น สามารถติดต่อสื่อสารกับผู้อื่นได้ และการมีมนุษยสัมพันธ์กับผู้อื่น นักเรียนจะมีความสามารถที่ดีในการสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่น มีน้ำใจ เอื้ออาทรซึ่งกันและกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ วรณสวัสดิ์ อุทัยพันธุ์ (2540: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลของกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ที่มีต่อการพัฒนาทักษะทางสังคมของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะบริหารธุรกิจบัณฑิต โดยกลุ่มตัวอย่างได้เข้าร่วมโปรแกรมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการพัฒนาทักษะทางสังคม ภายหลังจากการเข้าร่วมโปรแกรมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ อารี วัชรเวียงชัย (2551: 83) ได้ศึกษาการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และทักษะ

ทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่จัดการเรียนรู้แบบชิปปา กับกระบวนการกลุ่มสหสัมพันธ์ พบว่า ทักษะทางสังคมหลังการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่จัดการเรียนรู้แบบกระบวนการกลุ่ม สหสัมพันธ์สูงกว่ากลุ่มที่จัดการเรียนรู้แบบชิปปาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งกระบวนการกลุ่ม สหสัมพันธ์เป็นการฝึกให้ผู้เรียนทำงานร่วมกับผู้อื่น มีทัศนคติที่ดีในการทำงาน มีปฏิสัมพันธ์ร่วมกับสมาชิก ในกลุ่มซึ่งในการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะในชั้นตอนที่ 2 และ 3 เป็นกระบวนการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ทำให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการทำงาน นักเรียนได้ทำงานกลุ่มร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ ดังนั้นจึงมี การพัฒนาทักษะทางสังคมได้ดีขึ้น

4. นักเรียนที่เรียนสาระประวัติศาสตร์โดยการจัดการเรียนรู้แบบพุทธะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เจตคติต่อการเรียนและทักษะทางสังคมหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง

ผลการทดลองพบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบพุทธะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 4 ทั้งนี้เนื่องจาก การจัดการเรียนรู้แบบพุทธะ เป็นการจัดการเรียนการสอนที่เชื่อมโยงกับหลักพุทธธรรม โดยผู้สอนจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่เป็นกัลยาณมิตร เอื้อต่อการเรียนรู้ ส่งเสริมให้นักเรียน ได้รู้จักการคิด แก้ไขปัญหา และแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมกลุ่ม และกิจกรรมเป็น รายบุคคล เปิดโอกาสให้นักเรียนสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ทำให้ผู้เรียนสนใจและเอาใจใส่ ต่อบทเรียนมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กิตติชัย สุทธาสิโนบล (2553: 263 – 273) ได้ศึกษา และพัฒนาการจัดรูปแบบการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ตามแนวพุทธ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 6 ซึ่งในด้านของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (ปัญญากาวนา) พบว่า นักเรียนมีคะแนนหลังการทดลอง สูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

นักเรียนที่เรียนสาระประวัติศาสตร์โดยการจัดการเรียนรู้แบบพุทธะ มีเจตคติต่อการเรียนสาระ ประวัติศาสตร์หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง

ผลการทดลองพบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบพุทธะ มีเจตคติต่อการเรียน สาระประวัติศาสตร์หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เป็นไปตาม สมมติฐานข้อที่ 4 ทั้งนี้เนื่องจาก การจัดการเรียนรู้แบบพุทธะเป็นการสอนที่ผู้สอนมีความเป็นกัลยาณมิตร ใกล้ชิดกับผู้เรียน มีการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการศึกษา ขั้นตอนการศึกษาแบบพุทธะโดยเฉพาะ ขั้นที่ 1 คือ ขั้นสร้างศรัทธาเป็นขั้นที่เตรียมนักเรียนเพื่อให้เกิดความเชื่อและความรู้สึกซาบซึ้ง เห็นคุณค่า และความสำคัญของวิชาที่เรียน ทำให้เกิดเจตคติที่ดีกับนักเรียน ครูผู้สอนจึงได้จัดกิจกรรมในลักษณะ ต่างๆ การเปิดเพลง การซักถาม อภิปรายบทเรียน การเล่นเกม เพื่อให้ผู้เรียนมีความเพลิดเพลิน และ พร้อมที่จะเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาธีรพันธ์ เขียวรัมย์ (ถาวร) (2549: 105 – 106) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการสอนตามแนวพุทธ ผลการวัดด้านเจตคติของ นักเรียนต่อวิชาพระพุทธศาสนา เรื่องพระสงฆ์หลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนตามแนวพุทธ สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ ส่งผลให้ นักเรียนเกิดเจตคติที่ดีต่อสาระประวัติศาสตร์ ผู้เรียนมีความเข้าใจในเนื้อหาที่เรียน ส่งผลให้เจตคติ หลัง การทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง

นักเรียนที่เรียนสาระประวัติศาสตร์โดยการจัดการเรียนรู้แบบพุทธระ มีทักษะทางสังคมหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง

ผลการทดลองพบว่า นักเรียนที่เรียนสาระประวัติศาสตร์โดยการจัดการเรียนรู้แบบพุทธระ มีทักษะทางสังคมหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 4 ทั้งนี้เนื่องจาก การจัดการเรียนการสอนแบบพุทธระเป็นการสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติและแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง มีการทำงานแบบกระบวนการกลุ่ม แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันภายในกลุ่ม เกิดการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีการแก้ปัญหาาร่วมกัน รับผิดชอบในหน้าที่ที่ตนได้รับมอบหมาย ในขั้นตอนการสอนแบบพุทธระได้เน้นให้ผู้เรียนทำงานร่วมกัน สมาชิกภายในกลุ่มมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันโดยเฉพาะในขั้นตอนที่ 2 และ 3 ซึ่งเป็นกระบวนการทำงานกลุ่ม ทำให้ผู้เรียน มีทักษะทางสังคมที่ดีขึ้นสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระปยุตต์วีร์ มงคลพิพัฒน์พร (2553: 76) ที่ศึกษาผลการใช้กระบวนการสืบสอบตามแนวพุทธศาสตร์ เพื่อพัฒนาพฤติกรรมทางสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า ค่าเฉลี่ยพฤติกรรมทางสังคมโดยรวมของนักเรียนหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01

5. นักเรียนที่เรียนสาระประวัติศาสตร์โดยการจัดการเรียนรู้แบบปกติมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเจตคติต่อการเรียนและทักษะทางสังคมหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง

ผลการทดลองพบว่า นักเรียนที่เรียนสาระประวัติศาสตร์โดยการจัดการเรียนรู้แบบปกติมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 5 ทั้งนี้เนื่องจากการจัดการเรียนการสอนแบบปกติมีข้อแตกต่างจากการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธระ คือ กิจกรรมการเรียนด้วยการสอนแบบปกติไม่มีข้อบังคับหรือกฎเกณฑ์ใดๆ ในระหว่างเรียน นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ตามวัตถุประสงค์ที่ครูแนะนำก่อนการเรียนการสอน ในการสอนนักเรียนและครูอภิปรายเนื้อหาาร่วมกันและนักเรียนแยกทำกิจกรรมกลุ่มบ้าง รายบุคคลบ้าง ตามคำสั่งครูบ้าง นักเรียนและครูอภิปรายเพื่อสรุปบทเรียนก่อนการประเมินผล กล่าวชมเชยนักเรียนที่ทำคะแนนสูง ดังนั้น นักเรียนจึงมีแรงจูงใจในการเรียน ส่วนนักเรียนที่ไม่ผ่านการประเมินครูจะทำการซ่อมเสริมเป็นรายบุคคลตามจุดบกพร่องและจากแบบฝึกหัดหรือใบงานที่ครูเตรียมไว้จากง่ายยาก ก่อนการฝึกปฏิบัติครูจะทบทวน และสรุปเนื้อหาาก่อนให้นักเรียนฝึกทำตาม จนเกิดความชำนาญ

นักเรียนที่เรียนสาระประวัติศาสตร์โดยการจัดการเรียนรู้แบบปกติมีเจตคติต่อการเรียนสาระประวัติศาสตร์หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง

ผลการทดลองพบว่า นักเรียนที่เรียนสาระประวัติศาสตร์ โดยการจัดการเรียนการสอนแบบปกติมีเจตคติต่อการเรียนสาระประวัติศาสตร์หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 5 ทั้งนี้เนื่องจาก บรรยากาศการจัดการเรียนการสอนแบบปกติจะไม่มีกฎเกณฑ์หรือข้อบังคับที่แน่นอน นักเรียน ในบางกิจกรรมนักเรียนต้องเข้าห้องสมุดค้นคว้าด้วยตนเอง ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น ทำให้บรรยากาศในการเรียนไม่เคร่งเครียด ทำให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนมากยิ่งขึ้น

นักเรียนที่เรียนสาระประวัติศาสตร์โดยการจัดการเรียนรู้แบบปกติมีทักษะทางสังคมหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง

ผลการทดลองพบว่า นักเรียนที่เรียนสาระประวัติศาสตร์โดยการจัดการเรียนรู้แบบปกติมีทักษะทางสังคมหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 5 ทั้งนี้เนื่องจากการจัดการเรียนรู้แบบปกติ ครูผู้สอนได้กำหนดจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ในการจัดการเรียนการสอนมีการจัดกิจกรรมกลุ่มเพื่อฝึกให้นักเรียนรู้จักการทำงานร่วมกับผู้อื่น การมีส่วนร่วมในการคิดและตัดสินใจร่วมกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีความรับผิดชอบ สามารถเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวมในฐานะที่ตนเป็นสมาชิกคนหนึ่งของสังคม ทั้งยังสามารถร่วมมือกันทำงาน ทำให้เกิดการพัฒนาในสังคม สังคมมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 การจัดการเรียนรู้แบบพุทธะ ครูต้องศึกษาวิธีการจัดการเรียนรู้แต่ละขั้นให้เข้าใจ ทั้ง 5 ขั้น เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 การจัดการเรียนรู้แบบพุทธะ ครูจะต้องเป็นกัลยาณมิตรที่ดี จัดบรรยากาศในห้องเรียนเพื่อเอื้อต่อการเรียนรู้ เตรียมสื่อและอุปกรณ์ให้พร้อมเพราะในขั้นตอนที่ 1 ขั้นสร้างศรัทธาเป็นขั้นที่ผู้เรียนเกิดความรู้สึกซาบซึ้งในสาระที่เรียน จัดกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อให้นักเรียนมีความสุข และมีประสิทธิภาพในการเรียน

1.3 การจัดการเรียนรู้แบบพุทธะ ผู้สอนควรกระตุ้นและคอยเป็นผู้ชี้แนะ เปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ และกระตือรือร้น มั่นใจในตนเองและกล้าที่จะเรียนรู้

1.4 ในการปฏิบัติกิจกรรม ครูควรปฏิบัติกิจกรรม ครูควรอธิบายให้นักเรียนเข้าใจถึงวิธีการอย่างชัดเจน ตรวจสอบความเข้าใจเพื่อให้นักเรียนเข้าใจและสามารถปฏิบัติกิจกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.5 ครูผู้สอนควรมีการเสริมแรงทางบวกเพื่อเป็นกำลังใจแก่นักเรียน ทำให้นักเรียนเกิดความพึงพอใจ และปฏิบัติกิจกรรมอย่างมีความสุข

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบพุทธะ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ เพื่อเพิ่มความหลากหลายในกระบวนการวิจัยมากขึ้น

2.2 ควรมีการจัดการเรียนรู้แบบพุทธะกับการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบอื่นๆ

2.3 ควรมีการจัดการเรียนรู้แบบพุทธะโดยการนำไปจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้นอกห้องเรียน เช่น การออกค่าย การไปทัศนศึกษาในแหล่งเรียนรู้ประวัติศาสตร์

2.4 ควรศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้แบบพุทธะกับตัวแปรด้านอื่นๆ เช่น การคิดอย่างมีวิจารณญาณ ความคิดสร้างสรรค์ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เป็นต้น

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2540). ระบบการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชวนพิมพ์.
- . (2544). กระทรวงศึกษาธิการ 109 ปี. พิมพ์เป็นที่ระลึกงานวันคล้ายวันสถาปนา กระทรวงศึกษาธิการครบรอบ 109 ปี วันที่ 1 เมษายน พุทธศักราช 2544. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- . (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุ.
- . (2547). แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ อุษากการพิมพ์.
- . (2551ก). หลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- . (2551ข). ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กิตติชัย สุขาสโนบล. (2555). กระพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการตามแนว พุทธเพื่อสะท้อนแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในบริษัทแห่งสังคมไทยยุคปัจจุบัน. กรุงเทพฯ: สาขาการประถมศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- . (2555). การจัดการเรียนการสอนตามแนวพุทธก้าวสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์. กรุงเทพฯ: ธรรมรักษ์การพิมพ์.
- ขวัญฟ้า รังสิยานนท์. (2552). กระพัฒนารูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้แนวพุทธสำหรับเด็กปฐมวัย. ปรินญาดุษฐ์บัณฑิต (สังคมวิทยา) กศ.ด. (สังคมวิทยา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง. ถ่ายเอกสาร.
- จตุพร ทองคำสุก; สุชาดา รักไทยวัฒนา; และ สุธิดา นันเขียว. (2551). การพัฒนาบทเรียนบน เครือข่ายอินเทอร์เน็ต เรื่อง ประวัติศาสตร์สมัยอยุธยา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม. สารนิพนธ์ กศ.ม. (เทคโนโลยีและ สื่อสารการศึกษา). พิษณุโลก: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร. ถ่ายเอกสาร.
- จารวี พักโพธิ์. (2554). การใช้ห้องสมุดประกอบการสอนและเจตคติต่อการใช้ห้องสมุดประกอบการสอน ศศ.ม. (บรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ.

- จรรุวรรณ นาคคุบัว. (2552). การศึกษาปัจจัยด้านชาวปัญญา แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และรูปแบบการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์และวิชาภาษาไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐม เขต1. ปรินูญานินพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- จิรัชญา ทิขิตติ. (2550). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความรับผิดชอบทางการเรียนวิชาภาษาไทยที่ได้รับการสอนแบบร่วมมือ แบบ เอส ที เอ ดี (STAD) และการสอนแบบปกติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอัสสัมชัญธนบุรี. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- เฉลิม นิติเขตต์ปรีชา. (2545). เทคนิควิธีการสอนประวัติศาสตร์. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- . (2545). เทคนิควิธีการสอนประวัติศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2553). สอนประวัติศาสตร์ให้ได้มีความสุขสนุกสนานคิด. นนทบุรี: สหมิตรพรินติ้ง.
- โชติธรม์ จันทสุคนธ์. (2550). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์และเจตคติต่อการเรียนประวัติศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยการสอนแบบแสดงบทบาทสมมติและการสอนแบบปกติ. กรุงเทพฯ: โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน.
- ดารารวรรณ กล่อมเกลี้ยง. (2546). การสร้างแบบวัดทักษะทางสังคมสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น กรุงเทพมหานคร. ปรินูญานินพนธ์ กศ.ม. (การวัดผลการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ทัศนัย ไกรทอง. (2545, มีนาคม). การสอนวิชาประวัติศาสตร์ในยุคปฏิรูปการศึกษา. วารสารวิชาการ. 5(3).
- ชนธ เจริญราช. (2546). การศึกษาทักษะทางสังคม และความเครียดของนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จากการวัดกิจกรรมศิลปะ. ปรินูญานินพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาพิเศษ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ชนวรรณ อีสโร. (2554). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาประวัติศาสตร์และความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการกับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้น (7E). ปรินูญานินพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- นพรัตน์ นาชาสิงห์. (2551). การเปรียบเทียบทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดสุโขทัยที่มีระดับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านพรหมวิหารสี่ และประสบการณ์ทางสังคมแตกต่างกัน. ปรินูญานินพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ประนอม เดชชัย. (2536). เสริมทักษะการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 2. เชียงใหม่: ภาควิชามัธยมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2551). จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพฯ: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ.
- ปิยจักร ไทยสมบุญ. (2551). การศึกษาทักษะทางสังคม ด้านการรับรู้อารมณ์ของเด็กออทิสติก โดยวิธีการอ่านจิตใจที่ใช้การสอนด้วยภาพวาดลายเส้นและภาพถ่าย. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาพิเศษ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2538). พุทธธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- . (2539). จะพัฒนาคนกันได้อย่างไร (พุทธศาสตร์กับการพัฒนามนุษย์). พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: สหธรรมิก.
- . (2540). พัฒนาปัญญา. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ: สหธรรมิก.
- . (2542). พุทธธรรม (ฉบับปรับปรุงและขยายความ). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ประยูรวงศ์.
- . (2543). ความคิดแหล่งสำคัญของการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์พุทธธรรม.
- . (2545). รุ่งอรุณของการศึกษา เบิกฟ้าแห่งการพัฒนาที่ยั่งยืน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ สหธรรมิก.
- . (2546). พุทธวิธีในการสอน. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระปยุตวิริย มงคลพิพัฒน์พร. (2553). ผลการใช้กระบวนการสืบสอบตามแนวพุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาพฤติกรรมจริยธรรมทางสังคมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัฒโนทัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การสอนสังคมศึกษา). เชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ถ่ายเอกสาร.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2547). รู้หลักก่อนแล้วศึกษาและสอนให้ได้ผล. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- . (2547). การศึกษาเริ่มต้นเมื่อคนกินอยู่เป็น. พิมพ์ครั้งที่ 14. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อุษาการพิมพ์.
- . (2548). สู่การศึกษาแนวพุทธ. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม.
- . (2550). ธรรมบุญชีวิต. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ธรรมสภา.
- . (2550). สุขภาวะองค์รวมแนวพุทธ. พิมพ์ครั้งที่ 14. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อักษรสัมพันธ์.
- . (2552). พุทธธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระไพศาล วิสาโล. (2544). กระบวนการเรียนรู้แบบพุทธ. เสขิยธรรม. 44(11): 13 – 17.
- พระมหาธีรพันธ์ เชื้อบุญชัย. (2549). การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนแบบพุทธวิธี เรื่องพระสงฆ์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (หลักสูตรและการสอน). พิษณุโลก: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร. ถ่ายเอกสาร.

- พระมหาสมเกียรติ รตนปัญญา (แก้วเกาะสะบ้า). (2553). ผลของการฝึกสำรวจสติและการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการต่อปรีชาเชิงอารมณ์แนวพุทธศาสนาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนศรีอยุธยา ในพระอุปถัมภ์ฯ. ปรินญาณินท์ วท.ม. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2538). การสร้างและพัฒนาแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์. กรุงเทพฯ: สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- . (2543). วิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ: สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ไพศาล เรียนทัพ. (2544). ผลของการสอนด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การตั้งถิ่นฐานที่มั่นคงของอาณาจักรไทยในรายวิชา ส 028 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนกำแพงเพชรวิทยาคมจังหวัดกำแพงเพชร. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. ถ่ายเอกสาร.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2537). ประมวลสารชุดวิชาหลักการและแนวคิดทางการปฐมวัย หน่วยที่ 5 - 8. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- รณิดา เขยชุม. (2553). การวัดพฤติกรรมด้านพุทธพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย. ใน เอกสารประกอบคำสอน. กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ระพี สาคริก. (2550). ความสำคัญของการศึกษาประวัติศาสตร์. สืบค้นจาก <http://www.openbase.in.th/files/rapecarticle2009026.doc>.
- รัตนา กองสวัสดิ์. (2553). ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ 4 MAT ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความรับผิดชอบ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3. ปรินญาณินท์ กศ.ม. (การประถมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ล้วน สายยศ; และ อังคณา สายยศ. (2536). เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา. กรุงเทพฯ: ภาควิชาการวัดผลและวิจัยการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- . (2538). เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- . (2540). สถิติวิทยาทางการวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- . (2543). เทคนิคการวัดผลการเรียนรู้. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- วรรณสวัสดิ์ อุทัยพันธุ์. (2540). ผลของกลุ่มสัมพันธ์ที่มีต่อการพัฒนาทักษะทางสังคมของนักศึกษา ชั้นปีที่ 1 คณะบริหารธุรกิจบัณฑิต. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- วรรณ แกมเกตุ. (2551). วิธีวิทยาการวิจัยทางสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- วรวิสา จัฏดอนกลอย. (2553). การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างทักษะทางสังคมสำหรับนักเรียนระดับ
ช่วงชั้นที่ 1 ที่มีภาวะสมาธิสั้น. ปรินิพนธ์ กศ.ด. (การศึกษาพิเศษ). กรุงเทพฯ:
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วารี ถิระจิตร. (2530). การพัฒนาการสอนสังคมศึกษา. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- วิชัย วงศ์ใหญ่. (2542). กระบวนทัศน์ใหม่: การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพของบุคคล.
กรุงเทพฯ: เอสอาร์ ปรีนเตอร์.
- วิมลรัตน์ ลิหะสุนนท์. (2551). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์และความฉลาด
ทางอารมณ์ ด้านทักษะทางสังคมของนักเรียน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยการจัดการ
เรียนรู้แบบกระบวนการสืบเสาะแสวงหาความรู้เป็นกลุ่ม. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา).
กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ศิริธรรม ธนะภูมิ. (2535). พัฒนาการทางอารมณ์และบุคลิกภาพ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชวนพิมพ์.
- ศศิภาณูจน์ ชีถนอม. (2553). การเปรียบเทียบความเข้าใจในการอ่านภาษาอังกฤษ และเจตคติต่อ
การอ่านภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการสอนแบบมุ่งประสบการณ์
ภาษา (รูปแบบที่ 1) ที่ใช้สื่อการสอนซึ่งเน้นวัฒนธรรมท้องถิ่นกับการสอนแบบเดิม.
ปรินิพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ศศิธร กองธรรม. (2551). การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง พัฒนาการทางประวัติศาสตร์สมัยรัตนโกสินทร์
กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้กิจกรรม
หมวกหกใบ. ปรินิพนธ์ กศ.ม. (หลักสูตรและการสอน). มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.
- ศักดิ์ชัย จันทะแสง. (2550). การศึกษาปัจจัยด้านสติปัญญาและด้านที่ไม่ใช่สติปัญญาที่ส่งผลต่อ
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์และวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3.
ปรินิพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- . (2550). การศึกษาปัจจัยด้านสติปัญญาและด้านที่ไม่ใช่สติปัญญาที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์
ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์และวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3.
ปรินิพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ศันสนีย์ นาคะสิทธิ์. (2545). การศึกษาและพัฒนาทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2
โรงเรียนวัดประดู่ในทรวงธรรม กรุงเทพมหานคร. ปรินิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว).
กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- ศุภณัฐ พานา. (2554). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาประวัติศาสตร์และความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ระหว่างการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบ กับการจัดการเรียนรู้แบบสืบสอบแสวงหาความรู้เป็นกลุ่ม. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2552). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน. สืบค้นจาก <http://www.curriculum51.net/>.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2543). กรอบวิสัยทัศน์และทิศทางแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9. ถ่ายเอกสาร.
- . (2549ข). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 – 2554). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- . (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- . (2554). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 – 2559). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2554). แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ. สืบค้น จาก <http://www.niets.or.th>
- สุขุมล เกษมสุข. (2535). การสอนทักษะทางสังคมในชั้นประถมศึกษา. กรุงเทพฯ: ภาควิชาหลักสูตรและการสอนมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุภาพร ปิ่นทอง. (2554). การเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์เรื่องอสมการและเจตคติต่อการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการสอนโดยใช้รูปแบบ SSCS และการสอนโดยใช้เทคนิค KWDL. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- อรพรรณ พรสีมา. (2539). การพัฒนาด้านการคิดและสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนในโครงการนาร่องศูนย์พัฒนาอัจฉริยภาพเด็กและเยาวชน. กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- . (2540). ทฤษฎีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ต้นแบบการเรียนรู้ทางด้านหลักทฤษฎีและแนวปฏิบัติ : การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- อาภาภรณ์ ไชยประสิทธิ์. (2551). การศึกษาพัฒนาการเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์ตามแนววิถีพุทธ: กรณีศึกษาโรงเรียนทอสี. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- อารีย์ วัชรเวียงชัย. (2551). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่จัดการเรียนรู้แบบชิปปากกับแบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การจัดการเรียนรู้).
- พระนครศรีอยุธยา: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา. ถ่ายเอกสาร.
- อาร์ม โพธิ์พัฒน์. (2550). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางวิทยาศาสตร์และความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการสอนโดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้แผนผังมโนติ. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- อุมาพร ตรังคสมบัติ. (2544). สร้าง EQ ให้ลูกคุณ. กรุงเทพฯ: ศูนย์วิจัยและพัฒนาครอบครัว.
- เอกพงษ์ ดิษแสง. (2551). ผลการพัฒนาปรีชาเชิงอารมณ์ตามแนวพุทธศาสนาของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ วท.ม. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- Anastasi, A. (1970). *Psychological Testing*. 3rd ed. London: Macmillan.
- Argyle Michael. (1995). *Social Skills, Learning and Skills*. New York: Longman Group.
- Askov, Eunice; & Thomas, J. Fishback. (1973, Spring). An Investigation of Primary Pupils Attitude Toward Reading. *The Journal of Experimental Education*. 21(41): 1 – 7.
- Bloom, Benjamin S. (1979). *Taxonomy of Education Objective*. London: Longman Group.
- Collingwood, R.G. (1994). *The Idea of History*. New York: Oxford University Press.
- Fan, Chung – Tah. (1952). *Item Analysis Table*. New Jersey: Princeton.
- Good, Carter V. (1973). *Dictionary of Education*. 3rd ed. New York: McGraw – Hill Book.
- . (1973). *Dictionary of Education*. 3rd ed. New York: McGraw-Hill.
- Herbert, A.; & Marlowe, C Jr. (1984). *The Structure of Social Intelligence (Competence Skill, Behavior.)* Retrieved March 2, 2007, from www.thailis.un.net/dao/search.nsp.
- Hilgard, K.D. (1962). *Introduction of Psychology*. New York: Harcourt Brace and World.
- Holliday, D.C. (1995, July). The Effects of Cooperation Learning Strategy Jigsaw II on Achievement and Cross- Race Relationships in a Secondary Social Studies Classroom. *Dissertation Abstracts International*. 53: 87 – A.
- Lampo, Judith Rac. (1992, December). The Effects of Cooperation Learning Group on the Social Studies Achievement and Esteem of Fourth Grade Students. *Dissertation Abstracts International*. 53: 1780 – A.
- Lumpkin, Cynthia Rolan. (1991, May). Effect of Teaching Critical Thinking Skill on the Critical Thinking Ability, Achievement, and Retention of Social Studies content by Fifth and Sixth – graders. *Dissertation Abstracts International*. 51(11): 3694 – A.

- Marie Connie, Ramaekers. (1990). *Effect of Social on Student Development in the Residence Hall Environment*. Retrieved December 8, 2006, from <http://www.thailis.uni.net.th/dao/search>.
- Muir, Mary Sharon Pray. (1977). Construction of a Device to Measure the Cognitive of inquiry Social Studies. *Dissertation Abstracts International*. 37: 4270 – 4271A.
- Newton, L. (2002, April). Teaching with Meaning : Supporting Historical Understanding in the Primary Classroom. *Primary History*. pp. 28 – 30.
- Roettger, Doris; et al. (1979, January – February). Validation of Reading Attitude Scale for Elementary Students and an Investigation of the Relationship between Attitude and Achievement. *The Journal of Educational Research*. 72: 138 – 142.
- Sherry Renee, Miller. (1990). *Effect of Social Skills on and Non – Social Situation*. Retrieved August 12, 2005, from <http://www.buu.thailis.uni.th/dao/detail.nsp>.
- The University of Cincinnati. (2002). *Social Skills*. Retrieved from <http://www.compusblues.com/studentoflife-6.shtml>.
- Westwood. Peter. (1997). *Commonsense Methods for Children with Special Needs*. 3rd ed. London: Rout ledge.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
รายนามผู้เชี่ยวชาญ

รายนามผู้เชี่ยวชาญ ในการแนะนำ ตรวจสอบและแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

รองศาสตราจารย์ ดร.สรรเสริญ อินทร์ตัน

รองศาสตราจารย์

อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์และ
สังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต

ศน.บ. (ศาสนศาสตร์), อ.ม. (ปรัชญา)

กจ.ด. (การปกครอง)

ดร.โสภณ ขำทัพ

อาจารย์ประจำ

คณะศึกษาศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ศษ.บ. สังคมศึกษา, ศษ.ม. พื้นฐานการศึกษา

พธ.ม. พระพุทธศาสนา,

ศน.ด. (ศาสนาและปรัชญา)

นายปรีชา ภาวโน

ศึกษานิเทศก์เชี่ยวชาญ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

นครนายก

กศ.ม. (สังคมศึกษา)

นางภิรมย์ พันธุ์มาก

ครูชำนาญการพิเศษ

โรงเรียนอนุบาลนครนายก

กศ.บ. (สังคมศึกษา)

นางทวิวรรณ ชัยมณี

ครูชำนาญการพิเศษ

โรงเรียนอนุบาลนครนายก

กศ.บ. (สังคมศึกษา)

ภาคผนวก ข

- ค่าความสอดคล้อง (IOC) ของแผนการจัดการเรียนรู้แบบพุทธะ
- ค่าความสอดคล้อง (IOC) ของแผนการจัดการเรียนรู้แบบปกติ
- ค่าความสอดคล้อง (IOC) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
ประวัติศาสตร์
- ค่าความสอดคล้อง (IOC) ของแบบวัดเจตคติต่อการเรียนสาระ
ประวัติศาสตร์
- ค่าความสอดคล้อง (IOC) ของแบบวัดทักษะทางสังคม

ตาราง 15 สรุปค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแผนการจัดการเรียนรู้แบบพุทธสาระประวัติศาสตร์
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น			รวม	IOC	สรุป
	+1	0	-1			
1. สาระสำคัญ						
1.1 ถูกต้องตามหลักการ	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
1.2 สอดคล้องกับเนื้อหา	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
1.3 เหมาะสมกับวัยผู้เรียน	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
2. จุดประสงค์การเรียนรู้						
2.1 สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
2.2 สอดคล้องกับเนื้อหาวิชา	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
2.3 ครอบคลุมสมรรถภาพการเรียนรู้ ทั้ง ด้านความรู้ ความคิดและความสามารถในการปฏิบัติ	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
3. สาระการเรียนรู้						
3.1 สอดคล้องกับคำอธิบายรายวิชา	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
3.2 สอดคล้องกับเนื้อหา	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
3.3 เหมาะสมกับวัยผู้เรียน	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
4. เนื้อหา						
4.1 ครบถ้วน ครอบคลุม ในการสร้างความรู้ ให้แก่ผู้เรียน	4	1	0	4	0.80	ใช้ได้
4.2 ถูกต้องตามธรรมชาติของวิชา และมี ความทันสมัย	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
4.3 ชัดเจน ตรวจสอบได้ และไม่สับสน	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
5. กิจกรรมการเรียนการสอน						
5.1 จัดได้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
5.2 กิจกรรมการเรียนการสอนเน้นผู้เรียน เป็นสำคัญ	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
5.3 จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เป็น กัลยาณมิตร	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
5.4 ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และสร้าง องค์ความรู้เอง	4	1	0	4	0.80	ใช้ได้

ตาราง 15 (ต่อ)

รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น			รวม	IOC	สรุป
	+1	0	-1			
5.5 ครูมีบทบาทให้คำปรึกษาแนะนำ						
กระตุนการเรียนรู้	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
5.6 กิจกรรมส่งเสริมการทำงานเป็นกลุ่ม	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
5.7 นำความรู้ ความคิด ไปประยุกต์ใช้ใน						
ชีวิตประจำวัน	4	1	0	4	0.80	ใช้ได้
6. สื่อการเรียนการสอน						
6.1 สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนการสอน	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
6.2 สอดคล้องกับเนื้อหาวิชา	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
6.3 เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
6.4 มีความน่าสนใจ	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
7. การวัดผลและประเมินผล						
7.1 สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้						
กระบวนการเรียนรู้ และขั้นตอนกิจกรรม	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
7.2 จัดได้ครอบคลุมเนื้อหาและสาระของ						
การเรียนรู้	4	1	0	5	0.80	ใช้ได้
7.3 เครื่องมือวัดผลมีการตรวจสอบได้	4	1	0	4	0.80	ใช้ได้
7.4 มีเกณฑ์การวัดและประเมินผลที่ชัดเจน						
เข้าใจง่าย	4	1	0	4	0.80	ใช้ได้

ตาราง 16 สรุปค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแผนการจัดการเรียนรู้แบบปกติสาระประวัติศาสตร์
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น			รวม	IOC	สรุป
	+1	0	-1			
1. ด้านส่วนนำของแผนการจัดการเรียนรู้						
1.1 ชื่อของแผนการจัดการเรียนรู้สอดคล้องกับเนื้อหา	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
1.2 เนื้อหาที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ตัวชี้วัดและหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
1.3 มาตรฐานการเรียนรู้ และตัวชี้วัดครอบคลุมกระบวนการเรียนรู้	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
1.4 ความสอดคล้องของสาระสำคัญ กับ มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
1.5 ตัวชี้วัดและสาระสำคัญครอบคลุมการจัดการเรียนรู้	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
1.6 ตัวชี้วัดสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
1.7 ความครบถ้วน สอดคล้องของตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
1.8 ความครบถ้วน สอดคล้องของตัวชี้วัดและทักษะกระบวนการเรียนรู้	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
1.9 ความครบถ้วน สอดคล้องของตัวชี้วัดและคุณลักษณะอันพึงประสงค์	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
1.10 ความเหมาะสมของเวลาที่ใช้การจัดการเรียนรู้	4	1	0	4	0.80	ใช้ได้
2. ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้						
2.1 จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับตัวชี้วัดด้วยวิธีการและกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย ซึ่งนำไปสู่การบรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
2.2 กิจกรรมการเรียนรู้ถูกต้องตามขั้นตอนการสอนแบบปกติ	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้

ตาราง 16 (ต่อ)

รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น			รวม	IOC	สรุป
	+1	0	-1			
2.3 แผนการจัดการเรียนรู้สามารถนำไปจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนได้จริง	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
2.4 กิจกรรมการเรียนรู้ สามารถทำให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะ / กระบวนการ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ครบตามตัวชี้วัดของหน่วยฯ และเน้นสมรรถนะสำคัญที่หลักสูตรแกนกลางฯ กำหนด	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
2.5 จัดการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
2.6 ใช้กระบวนการวิจัย เป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเรียนรู้	4	1	0	4	0.80	ใช้ได้
2.7 กิจกรรมการเรียนรู้กระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักตั้งคำถาม	4	1	0	4	0.80	ใช้ได้
2.8 กิจกรรมการเรียนรู้เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในชั้นเรียน	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
2.9 กิจกรรมการเรียนรู้กระตุ้นให้นักเรียนแสวงหาความรู้เพิ่มเติม	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
2.10 กิจกรรมการเรียนรู้เหมาะสมกับผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
2.11 เนื้อหาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีความเหมาะสม	4	1	0	4	0.80	ใช้ได้
2.12 กิจกรรมการเรียนรู้ครอบคลุมทั้งด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย	4	1	0	4	0.80	ใช้ได้
3. ด้านกระบวนการการวัดและประเมินผล						
3.1 กำหนดการวัดผลและประเมินผล ครอบคลุมและสอดคล้องกับตัวชี้วัดและมาตรฐานการเรียนรู้	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
3.2 การวัดผลและประเมินผล สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	4	1	0	4	0.80	ใช้ได้
3.3 เครื่องมือวัดผล / ประเมินผล ครอบคลุม KPA	4	1	0	4	0.80	ใช้ได้

ตาราง 16 (ต่อ)

รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น			รวม	IOC	สรุป
	+1	0	-1			
3.4 มีการวัดและประเมินผลระดับชั้นเรียน						
ควบคู่ไปกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
3.5 เลือกใช้วิธีการวัดผลที่เหมาะสม หลากหลาย						
ตามสภาพจริง	4	1	0	4	0.80	ใช้ได้

ตาราง 17 แสดงค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระ
ประวัติศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

ข้อที่	ระดับความคิดเห็น			รวม	IOC	สรุป
	+1	0	-1			
1	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
2	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
3	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
4	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
5	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
6	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
7	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
8	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
9	4	1	0	4	0.80	ใช้ได้
10	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
11	4	1	0	4	0.80	ใช้ได้
12	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
13	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
14	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
15	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
16	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้

ตาราง 17 (ต่อ)

ข้อที่	ระดับความคิดเห็น			รวม	IOC	สรุป
	+1	0	-1			
17	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
18	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
19	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
20	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
21	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
22	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
23	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
24	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
25	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
26	4	1	0	4	0.80	ใช้ได้
27	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
28	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
29	4	1	0	4	0.80	ใช้ได้
30	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
31	4	1	0	4	0.80	ใช้ได้
32	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
33	4	1	0	4	0.80	ใช้ได้
34	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
35	4	1	0	4	0.80	ใช้ได้
36	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
37	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
38	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
39	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
40	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
41	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
42	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
43	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
44	4	0	1	3	0.60	ใช้ได้
45	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้

ตาราง 17 (ต่อ)

ข้อที่	ระดับความคิดเห็น			รวม	IOC	สรุป
	+1	0	-1			
46	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
47	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
48	4	0	1	4	0.60	ใช้ได้
49	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
50	4	1	0	4	0.80	ใช้ได้
51	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
52	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
53	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
54	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
55	4	0	1	3	0.60	ใช้ได้
56	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
57	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
58	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
59	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
60	4	1	0	4	0.80	ใช้ได้

ตาราง 18 สรุปค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบวัดเจตคติที่มีต่อการเรียนสาระประวัติศาสตร์
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

ข้อที่	ระดับความคิดเห็น			รวม	IOC	สรุป
	+1	0	-1			
1	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
2	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
3	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
4	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
5	4	1	0	4	0.80	ใช้ได้
6	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
7	4	1	0	4	0.80	ใช้ได้
8	4	1	0	4	0.80	ใช้ได้
9	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
10	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
11	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
12	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
13	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
14	4	1	0	4	0.80	ใช้ได้
15	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
16	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
17	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
18	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
19	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
20	4	1	0	4	0.80	ใช้ได้
21	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
22	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
23	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
24	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
25	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
26	4	1	0	4	0.80	ใช้ได้
27	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
28	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้

ตาราง 18 (ต่อ)

ข้อที่	ระดับความคิดเห็น			รวม	IOC	สรุป
	+1	0	-1			
29	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
30	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
31	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
32	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
33	4	1	0	4	0.80	ใช้ได้
34	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
35	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
36	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
37	4	1	0	4	0.80	ใช้ได้
38	3	2	0	3	0.60	ใช้ได้
39	4	0	1	3	0.60	ใช้ได้
40	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้

ตาราง 19 ตารางสรุปค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบวัดทักษะทางสังคม

ข้อที่	ระดับความคิดเห็น			รวม	IOC	สรุป
	+1	0	-1			
1	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
2	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
3	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
4	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
5	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
6	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
7	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
8	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
9	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
10	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
11	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
12	4	1	0	4	0.8	ใช้ได้
13	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
14	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
15	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
16	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
17	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
18	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
19	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
20	4	1	0	4	0.8	ใช้ได้
21	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
22	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
23	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
24	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
25	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
26	3	2	0	3	0.60	ใช้ได้
27	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
28	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้

ตาราง 19 (ต่อ)

ข้อที่	ระดับความคิดเห็น			รวม	IOC	สรุป
	+1	0	-1			
29	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
30	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
31	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
32	4	1	0	4	0.80	ใช้ได้
33	4	1	0	4	0.80	ใช้ได้
34	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
35	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
36	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
37	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
38	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
39	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้
40	5	0	0	5	1.00	ใช้ได้

ภาคผนวก ค

- ตารางแสดงค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) ของ
- แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระประวัติศาสตร์
- ตารางแสดงคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระประวัติศาสตร์ที่
- ทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม
- ค่าอำนาจจำแนก (t) ของแบบวัดเจตคติต่อการเรียนสาระประวัติศาสตร์
- ค่าอำนาจจำแนก (t) ของแบบวัดทักษะทางสังคม

ตาราง 20 แสดงค่าความยากง่าย (p) ดัชนีอำนาจจำแนก (r) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระประวัติศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 60 ข้อ

ข้อที่	ค่า p	ค่า r	ข้อที่	ค่า p	ค่า r
1	.74	.16	26	.88	.16
2	.72	.18	27	.80	.20
3	.85	.13	28	.44	.20
4	.41	.13	29	.68	.18
5	.66	.22	30	.64	.30
6	.54	.20	31	.72	.26
7	.59	.23	32	.56	.10
8	.74	.12	33	.71	.21
9	.90	.14	34	.77	.27
10	.43	.17	35	.35	.09
11	.43	.05	36	.56	.26
12	.43	.15	37	.47	.25
13	.78	.20	38	.66	.32
14	.65	.27	39	.55	.31
15	.73	.31	40	.33	.15
16	.19	.09	41	.39	.21
17	.46	.00	42	.65	.15
18	.59	.15	43	.43	.03
19	.39	.05	44	.40	.20
20	.56	.26	45	.32	.14
21	.78	.20	46	.73	.31
22	.15	-.03	47	.50	.24
23	.35	.20	48	.57	.23
24	.56	.30	49	.54	.14
25	.69	.23	50	.48	.20
51	.42	.20	56	.65	.21
52	.47	.31	57	.30	.08
53	.44	.16	58	.55	.25
54	.30	.00	59	.51	.25
55	.38	.10	60	0.74	0.16

ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.91

ตาราง 21 แสดงคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระประวัติศาสตร์ก่อนเรียนและหลังเรียนของกลุ่ม
ทดลอง ที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ

คนที่	ก่อนเรียน	หลังเรียน
1	9	26
2	8	13
3	8	18
4	10	26
5	10	24
6	6	19
7	11	15
8	7	20
9	7	22
10	8	20
11	11	16
12	12	24
13	9	27
14	9	11
15	7	23
16	7	24
17	10	25
18	11	17
19	14	30
20	8	24
21	11	24
22	9	25
23	11	26
24	10	26
25	11	27
26	9	22
27	11	27
28	12	29
29	16	30
30	17	29

ตาราง 22 แสดงคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระประวัติศาสตร์ก่อนเรียนและหลังเรียนของกลุ่ม
ควบคุม ที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนแบบปกติ

คนที่	ก่อนเรียน	หลังเรียน
1	9	14
2	10	16
3	7	27
4	8	15
5	6	20
6	11	19
7	10	13
8	9	12
9	5	15
10	5	21
11	9	23
12	5	15
13	8	24
14	8	12
15	7	17
16	8	14
17	5	22
18	8	25
19	8	28
20	7	19
21	9	27
22	10	12
23	8	16
24	11	26
25	10	16
26	10	26
27	7	26
28	16	30
29	8	25
30	9	22

ตาราง 23 แสดงค่าอำนาจ (r) ของแบบสอบถามเจตคติต่อสาระประวัติศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
จำนวน 40 ข้อ

ข้อที่	ค่า t	ข้อที่	ค่า t
1	6.42	21	3.89
2	5.43	22	5.60
3	3.82	23	4.68
4	5.12	24	4.80
5	4.09	25	2.29
6	5.44	26	6.96
7	3.05	27	3.68
8	5.41	28	4.62
9	3.05	29	3.88
10	4.14	30	3.76
11	5.34	31	5.68
12	6.33	32	6.66
13	5.04	33	4.35
14	4.13	34	5.27
15	4.47	35	4.50
16	6.42	36	4.71
17	5.05	37	5.16
18	5.15	38	6.23
19	2.90	39	5.11
20	3.27	40	3.38

ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.85

ตาราง 24 แสดงค่าอำนาจ (r) ของแบบสอบถามทักษะทางสังคม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 40 ข้อ

ข้อที่	ค่า t	ข้อที่	ค่า t
1	3.72	21	6.70
2	7.49	22	0.59
3	3.70	23	6.29
4	6.30	24	5.75
5	6.90	25	6.44
6	4.85	26	5.90
7	5.29	27	2.39
8	3.00	28	4.55
9	3.36	29	6.66
10	6.59	30	3.71
11	6.42	31	5.73
12	2.96	32	4.38
13	8.46	33	3.81
14	7.16	34	5.36
15	7.01	35	5.65
16	5.56	36	6.00
17	7.18	37	8.43
18	6.25	38	4.23
19	7.73	39	4.96
20	5.81	40	9.17

ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.93

ภาคผนวก ง

- แผนการจัดการเรียนรู้แบบพุทธร
- แผนการจัดการเรียนรู้แบบปกติ
- แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระประวัติศาสตร์
- แบบวัดเจตคติต่อการเรียนสาระประวัติศาสตร์
- แบบวัดทักษะทางสังคม

สาระการเรียนรู้

พัฒนาการของอาณาจักรอยุธยาด้านการเมือง การปกครอง และเศรษฐกิจโดยสังเขป

สมรรถนะของผู้เรียน

ความสามารถในการคิด

คุณลักษณะอันพึงประสงค์

1. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์
2. มุ่งมั่นในการทำงาน

กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ (เชื่อมโยงหลักไตรสิกขา)

ขั้นที่ 1 ขั้นสร้างศรัทธา

1. ครูนำบัตรคำชื่อของพระมหากษัตริย์ในสมัยอยุธยาให้นักเรียนช่วยกันเรียงลำดับการปกครองในสมัยต่างๆ ให้ถูกต้อง

สมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1	สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ	สมเด็จพระมหาจักรพรรดิ
สมเด็จพระเพทราชา	สมเด็จพระอินทราชา	สมเด็จพระสรรเพชญ์ที่ 8

2. ครูและนักเรียนร่วมกันตรวจสอบความถูกต้อง แล้วครูอธิบายให้นักเรียนทราบว่า การเมืองการปกครองในสมัยอยุธยาแบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ อยุธยาตอนต้น อยุธยาตอนกลาง อยุธยาตอนปลาย

ขั้นที่ 2 ขั้นปัญญาอุตตรธรรม

ครูแบ่งกลุ่มให้นักเรียนโดยละความสามารถกลุ่มละ 5 คน และให้สมาชิกภายในกลุ่มแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบก่อนปฏิบัติกิจกรรม

ขั้นที่ 3 ขั้นพัฒนาปัญญา

นักเรียนแต่ละกลุ่ม ศึกษาความรู้เพิ่มเติมเรื่อง การปกครองในสมัยอยุธยาตอนต้นจากช่วงเวลาใด ตรงกับรัชสมัยใด ลักษณะการเมืองการปกครองเป็นอย่างไร จากหนังสือเรียน ประวัติศาสตร์ชั้น ป.5 และใบความรู้เรื่องการปกครองในสมัยอยุธยาตอนต้น

ขั้นที่ 4 ขั้นปรับปรุงและการประยุกต์ใช้

นักเรียนทำใบงานเรื่อง การเมืองการปกครองในสมัยอยุธยาตอนต้น

ขั้นที่ 5 ขั้นสรุปและประเมินผล

1. นักเรียนร่วมกันสรุปประเด็นความรู้ที่ครูกำหนดไว้ข้างต้น จากการศึกษาจากใบความรู้และหนังสือเรียนประวัติศาสตร์ เรื่อง การเมืองการปกครองในสมัยอยุธยาตอนต้น

2. ครูสรุปเรื่องการปกครองในสมัยอยุธยาตอนต้นโดยเชื่อมโยงหลักกรรมทางศาสนา ดังนี้ โดยใช้หลักพรหมวิหาร 4 ซึ่งเป็นหลักธรรมสำหรับผู้น้อยหรือเจ้านายใช้ปกครองผู้น้อย ซึ่งประกอบด้วย เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา ถ้าผู้ปกครองบ้านเมืองยึดหลักธรรมดังกล่าวไปใช้ จะทำให้ผู้ถูกปกครองเลื่อมใส ศรัทธา

สื่อ/อุปกรณ์

1. หนังสือเรียน ประวัติศาสตร์ ป.5
2. บัตรคำ
3. ใบความรู้เรื่อง การปกครองในสมัยอยุธยาตอนต้น
4. ใบงานเรื่อง การปกครองในสมัยอยุธยาตอนต้น

การวัดและประเมินผล

วิธีการ	เครื่องมือ	เกณฑ์
1. ตรวจใบงาน	ใบงานเรื่องการปกครองสมัยอยุธยา	ร้อยละ 60 ผ่านเกณฑ์
2. สังเกตพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม	แบบสังเกตพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม	ระดับคุณภาพ 2 ผ่านเกณฑ์

แบบสังเกตพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม

กลุ่มที่

สมาชิกของกลุ่ม 1. 2.
3. 4.
5. 6.

ลำดับที่	พฤติกรรม	คุณภาพการปฏิบัติ		
		3	2	1
1	มีวินัยในการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย			
2	ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสร้างสรรค์			
3	ปฏิบัติงานเสร็จทันกำหนดเวลา			
4	มีน้ำใจ รู้จักการแบ่งปันผู้อื่น			
5	ปฏิบัติงานเป็นขั้นตอน			
	รวม			

ลงชื่อ ผู้ประเมิน
...../...../.....

เกณฑ์การให้คะแนน

ปฏิบัติหรือแสดงพฤติกรรมอย่างสม่ำเสมอ = ดี ให้ 3 คะแนน
ปฏิบัติหรือแสดงพฤติกรรมบ่อยครั้ง = พอใช้ ให้ 2 คะแนน
ปฏิบัติหรือแสดงพฤติกรรมบางครั้งหรือน้อยครั้ง = ปรับปรุง ให้ 1 คะแนน

เกณฑ์การตัดสินคุณภาพ

ช่วงคะแนน	ระดับคุณภาพ
11 – 15	ดี
6 – 10	พอใช้
1 – 5	ปรับปรุง

แผนการจัดการเรียนรู้แบบปกติ

แผนการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระประวัติศาสตร์

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 รหัสวิชา ส 15102 หน่วยการเรียนรู้ที่ 1

ชื่อหน่วย พัฒนาการอาณาจักรอยุธยา แผนที่ 2

เรื่อง การปกครองในสมัยอยุธยาตอนต้น เวลา 1 ชั่วโมง

ผู้สอน นางสาวสัญญาพร เลิ่งขุนทด

.....

มาตรฐานการเรียนรู้

มาตรฐาน ส 4.3 เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรักความภูมิใจ และธำรงความเป็นไทย

ตัวชี้วัด

มฐ ส 4.3 ป.5/2 อธิบายปัจจัยที่ส่งเสริมความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจ และการปกครองของอาณาจักรอยุธยา

สาระสำคัญ

การศึกษาการสถาปนาอาณาจักรอยุธยา ปัจจัยที่ส่งเสริมความเจริญรุ่งเรือง และพัฒนาการด้านการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ และสังคมสมัยอยุธยา ทำให้เรามีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องราวของราชธานีของไทยในอดีต

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. นักเรียนมีวินัยในการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย
2. นักเรียนทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสร้างสรรค์
3. นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมเสร็จทันกำหนดเวลา
4. นักเรียนมีน้ำใจรู้จักการแบ่งปันต่อผู้อื่น
5. นักเรียนมุ่งมั่นตั้งใจทำงาน
6. นักเรียนสืบค้นและอธิบายรูปแบบการปกครองในสมัยอยุธยาตอนต้น
7. นักเรียนทำใบงานเรื่องการปกครองในสมัยอยุธยาตอนต้น

สาระการเรียนรู้

พัฒนาการของอาณาจักรอยุธยาด้านการเมือง การปกครอง และเศรษฐกิจโดยสังเขป

สมรรถนะของผู้เรียน

ความสามารถในการคิด

คุณลักษณะอันพึงประสงค์

1. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์
2. มุ่งมั่นในการทำงาน

กิจกรรมการจัดการเรียนรู้

ขั้นนำ

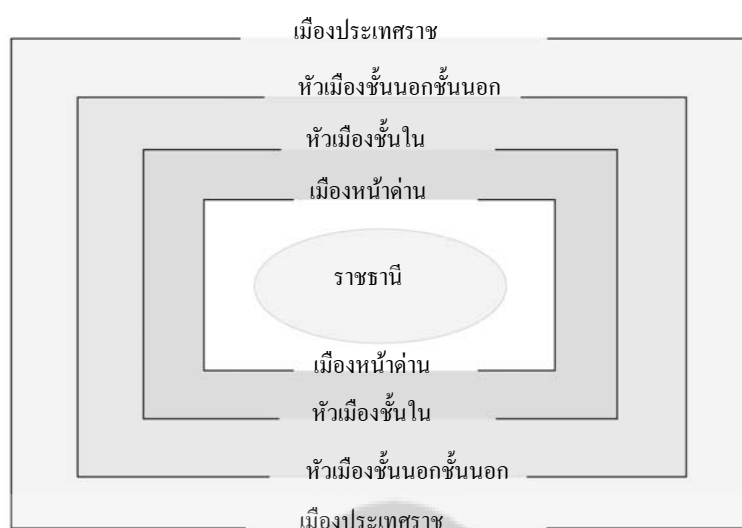
ครูและนักเรียนร่วมกันสนทนาเกี่ยวกับการปกครองในสมัยอยุธยาโดยครูใช้คำถาม ดังนี้
นักเรียนคิดว่าการปกครองในสมัยอยุธยาแตกต่างจากปัจจุบันหรือไม่ อย่างไร
(แตกต่าง เพราะปัจจุบันมีการปกครองระบอบประชาธิปไตย โดยมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข)

ขั้นสอน

1. ครูทำบัตรคำชื่อจุดสุตมภ์ แล้วให้นักเรียนแบ่งกลุ่มออกเป็น 4 กลุ่ม กลุ่มละ 6 – 7 คน โดยครูแจกบัตรคำให้กลุ่มละ 1 ใบ และศึกษาในหัวข้อ ดังนี้
 - 1.1 หน้าที่การดำเนินงาน
 - 1.2 ทำหน้าที่คล้ายหน่วยงานใดในปัจจุบัน
2. หลังจากนั้นให้นักเรียนแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมานำเสนอข้อมูล ของกลุ่มตนเอง หน้าชั้นเรียน

กรมเวียง	กรมวัง	กรมคลัง	กรมนา
มีหน้าที่ดูแลความสงบสุขของราษฎร	มีหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดีความ	มีหน้าที่จัดเก็บอากรเพื่อบำรุงแผ่นดินและรักษาผลประโยชน์ของแผ่นดิน	มีหน้าที่เป็นผู้ดูแลการทำมาหากินของราษฎร ดูแลการเก็บรักษาเสบียงอาหาร

3. ครูแสดงแผนภาพการปกครองส่วนหัวเมืองในสมัยอยุธยาตอนต้นบนกระดานให้นักเรียนดูพร้อมอธิบายให้นักเรียนฟัง

4. นักเรียนทำใบงานเรื่อง การปกครองในสมัยอยุธยาตอนต้น ขั้นสรุป

ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปความรู้เรื่องการปกครองในสมัยอยุธยา ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ระยะการเมือง การปกครองสมัยอยุธยาตอนต้น ตอนกลาง และตอนปลาย โดยแบ่งการปกครองออกเป็นสามส่วน และการปกครองส่วนหัวเมือง ในระบอบการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ พระมหากษัตริย์มีฐานะเป็นสมมุติเทพ

สื่อ/อุปกรณ์

1. หนังสือเรียน ประวัติศาสตร์ ป.5
2. บัตรคำ
3. ใบงานเรื่อง การปกครองในสมัยอยุธยาตอนต้น

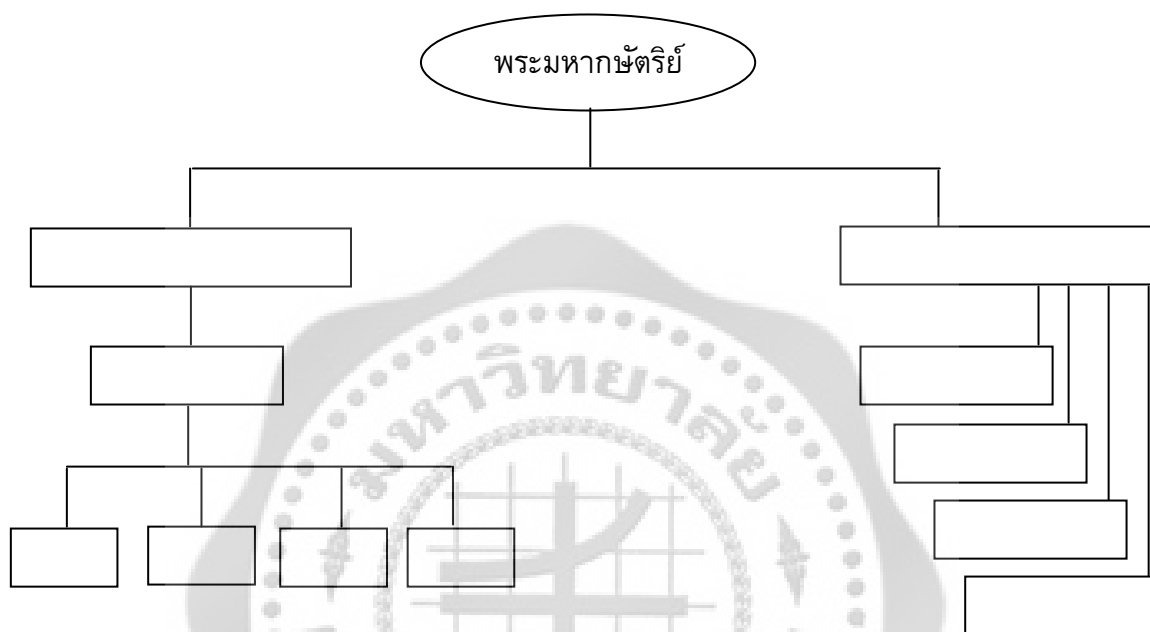
การวัดและประเมินผล

วิธีการ	เครื่องมือ	เกณฑ์
1. ตรวจใบงาน	ใบงานเรื่องการปกครองสมัยอยุธยา	ร้อยละ 60 ผ่านเกณฑ์
2. สังเกตพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม	แบบสังเกตพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม	ระดับคุณภาพ 2 ผ่านเกณฑ์

ใบงานเรื่อง การปกครองสมัยอยุธยาตอนต้น

ชื่อ ชั้น เลขที่

ตอนที่ 1 เขียนแผนผังการปกครองในสมัยอยุธยาตอนต้นให้ถูกต้อง

ตอนที่ 2 อธิบายลักษณะการจัดระเบียบการปกครองในสมัยอยุธยาตอนต้น

[illegible]

แบบสังเกตพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม

กลุ่มที่

สมาชิกของกลุ่ม 1. 2.
 3. 4.
 5. 6.

ลำดับที่	พฤติกรรม	คุณภาพการปฏิบัติ		
		3	2	1
1	มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น			
2	มีความกระตือรือร้นในการทำงาน			
3	รับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมาย			
4	มีขั้นตอนในการทำงานอย่างเป็นระบบ			
5	ใช้เวลาในการทำงานอย่างเหมาะสม			
	รวม			

ลงชื่อ ผู้ประเมิน
/...../.....

เกณฑ์การให้คะแนน

ปฏิบัติหรือแสดงพฤติกรรมอย่างสม่ำเสมอ = ดี ให้ 3 คะแนน
 ปฏิบัติหรือแสดงพฤติกรรมบ่อยครั้ง = พอใช้ ให้ 2 คะแนน
 ปฏิบัติหรือแสดงพฤติกรรมบางครั้งหรือน้อยครั้ง = ปรับปรุง ให้ 1 คะแนน

เกณฑ์การตัดสินคุณภาพ

ช่วงคะแนน	ระดับคุณภาพ
11 – 15	ดี
6 – 10	พอใช้
1 – 5	ปรับปรุง

แบบทดสอบประวัติศาสตร์ชั้น ป.5

คำชี้แจง: ให้นักเรียนทำเครื่องหมาย × ข้อที่ถูกต้องลงในกระดาษคำตอบ

1. สภาพสังคมในสมัยอยุธยามีลักษณะเป็นแบบใด
 - ก. มีฐานะเป็นตัวกำหนด
 - ข. มีระบบศักดินาเป็นตัวกำหนด
 - ค. มีระบบวรรณะเป็นตัวกำหนด
 - ง. มีพระพุทธศาสนาเป็นตัวกำหนด
2. สมเด็จพระนเรศวรมหาราชถูกนำตัวไปเป็นตัวประกันที่กรุงหงสาวดี มีผลทำให้เกิดเหตุการณ์ใด
 - ก. เจ้าเมืองพิษณุโลกยอมอ่อนน้อมต่อกรุงหงสาวดี
 - ข. อยุธยาสร้างสัมพันธไมตรีกับล้านช้าง
 - ค. การประกาศอิสรภาพที่เมืองแครง
 - ง. การกระทำสงครามยุทธหัตถี
3. ข้อใดไม่ใช่ลักษณะทำเลที่ตั้งของกรุงศรีอยุธยา
 - ก. เป็นเกาะกลางทะเลอ่าวไทย
 - ข. มีแม่น้ำใหญ่หลายสายไหลมาบรรจบกัน
 - ค. มีน้ำท่วมขังรอบตัวเมือง เมื่อถึงฤดูน้ำหลาก
 - ง. เป็นที่ราบลุ่มที่มีความอุดมสมบูรณ์
4. เศรษฐกิจหลักที่สำคัญของอาณาจักรอยุธยาขึ้นอยู่กับอาชีพใด
 - ก. อุตสาหกรรม
 - ข. เกษตรกรรม
 - ค. หัตถกรรม
 - ง. พาณิชยกรรม
5. ปัจจัยข้อใดสนับสนุนให้อาณาจักรอยุธยาการทำนาข้าวและปลูกพืชพันธุ์ธัญญาหารต่าง ๆ กันมาก
 - ก. มีพื้นที่เพาะปลูกมาก
 - ข. เป็นอาหารหลักของราษฎร
 - ค. มีแรงงานในไร่นาจำนวนมาก
 - ง. เป็นราบลุ่มแม่น้ำอุดมสมบูรณ์

6. สมเด็จพระนเรศวรมหาราช ทรงทำคุณประโยชน์แก่บ้านเมืองด้านใดมากที่สุด
- พัฒนาบ้านเมืองให้เจริญ
 - ฝึกกองทหารให้เข้มแข็ง
 - กอบกู้อิสรภาพจากพม่า
 - ติดต่อค้าขายกับชาวต่างชาติ
7. การปฏิบัติของบุคคลสำคัญในอดีตส่งผลต่อการดำเนินชีวิตในปัจจุบันอย่างไร
- สร้างความมั่งคั่งให้คนในภูมิภาค
 - ดำเนินชีวิตเหมือนในอดีตไม่เปลี่ยนแปลง
 - มีหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในภูมิภาคจำนวนมาก
 - คนในภูมิภาคมีแบบอย่างที่ดีเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติตน
8. ยุคทองของวรรณกรรมเกิดขึ้นในสมัยใด
- สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช
 - สมเด็จพระนารายณ์มหาราช
 - สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ
 - สมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1
9. วีรกรรมของชาวบ้านบางระจันแสดงออกถึงคุณธรรมต่างๆ ยกเว้นข้อใด
- ความกล้าหาญ
 - ความสามัคคี
 - ความเสียสละ
 - ความเมตตา
10. นอกจากความกล้าหาญแล้วนุสาวรีย์สมเด็จพระศรีสุริเยทัยยังเป็นอนุสรณ์สถานให้เรานึกถึงคุณความดีในเรื่องอะไร
- ความรักชาติ
 - ความเสียสละ
 - ความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์
 - ถูกทุกข้อ

11. ข้อใดไม่สัมพันธ์กัน

- ก. สมเด็จพระเจ้าอยู่ทอง-สถาปนากรุงศรีอยุธยา
- ข. สมเด็จพระนเรศวรมหาราช-ยุทธหัตถี
- ค. สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ-เมืองลูกหลวง
- ง. สมเด็จพระนารายณ์มหาราช-ฝรั่งเศส

12. พระมหากษัตริย์พระองค์ใดกอบกู้เอกราชครั้งที่ 2 ให้แก่ไทย

- ก. สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช
- ข. สมเด็จพระนเรศวรมหาราช
- ค. สมเด็จพระนารายณ์มหาราช
- ง. สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ

13. แบบเรียนภาษาไทยเล่มแรกของไทยคือข้อใด

- ก. รามเกียรติ์
- ข. อิเหนาคำฉันท์
- ค. ลิลิตโองการแช่งน้ำ
- ง. จินตามณี

14. ข้อใดไม่ใช่ผลที่เกิดจากการติดต่อกับต่างประเทศในสมัยสมเด็จพระนารายณ์

- ก. เศรษฐกิจเจริญรุ่งเรือง
- ข. ทำให้คนไทยมีน้ำใจมากขึ้น
- ค. สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับต่างชาติ
- ง. ได้รับวิทยาการ และความเจริญต่างๆ

15. ชาวบ้านบางระจันเป็นตัวอย่างที่ดีในเรื่องใดมากที่สุด

- ก. ความสามัคคี
- ข. ความประมาท
- ค. ความมีเหตุผล
- ง. ความรอบคอบ

16. สิ่งใดไม่ใช่เครื่องมือที่ใช้ในการซื้อขายแลกเปลี่ยนกันในสมัยอยุธยา
- ก. เบี้ย
 - ข. สีนคำ
 - ค. เงินพดด้วง
 - ง. เหรียญทองแดง
17. ภูมิปัญญาไทยสมัยอยุธยา ข้อใดที่ได้รับอิทธิพลมาจากเขมร
- ก. กษัตริย์ทรงอยู่เหนือกฎหมายทั้งปวง
 - ข. กษัตริย์เป็นองค์ศาสนูปถัมภก
 - ค. กษัตริย์เป็นสมมุติเทพ
 - ง. กษัตริย์เป็นธรรมราชา
18. การสร้างเจดีย์เหลี่ยมย่อมุม เป็นภูมิปัญญาด้านใด
- ก. จิตรกรรม
 - ข. นาฏศิลป์
 - ค. ประณีตศิลป์
 - ง. สถาปัตยกรรม
19. การทำวัสดุเพื่อนำมาใช้ปั้นเป็นรูปต่างๆ เป็นภูมิปัญญาด้านใด
- ก. ประณีตศิลป์
 - ข. ประติมากรรม
 - ค. สถาปัตยกรรม
 - ง. คีตศิลป์ และนาฏศิลป์
- 20 ข้อใดเป็นอิทธิพลของพระพุทธศาสนาในสมัยอยุธยา
- ก. กษัตริย์ทรงมีทศพิศราชธรรม
 - ข. กษัตริย์ทรงมีฐานะเป็นเจ้าชีวิต
 - ค. กษัตริย์ประทับอยู่ในพระราชวังที่ถือเป็นเขตศักดิ์สิทธิ์
 - ง. กษัตริย์ทรงมีอำนาจสูงสุดในการปกครองอาณาจักร

21. ข้อใดเป็นภูมิปัญญาด้านวรรณกรรมสมัยอยุธยา
- ก. รามเกียรติ์
 - ข. อิเหนาคำฉันท์
 - ค. ลิลิตโองการแช่งน้ำ
 - ง. นิราศพระยามหามุขภาพ
22. กรุงธนบุรีเป็นราชธานีของไทยอยู่กี่ปี
- ก. 10 ปี
 - ข. 15 ปี
 - ค. 20 ปี
 - ง. 22 ปี
23. การเข้ายึดเมืองจันทบุรีของพระยาตากได้ใช้วิธีการใด
- ก. การเจรจาให้เจ้าเมืองจันทบุรียอมสวามิภักดิ์
 - ข. การขอความร่วมมือจากเมืองอื่น
 - ค. การลอบสังหารเจ้าเมืองจันทบุรี
 - ง. การเทอาหารทิ้งและทุบหม้อข้าวแล้วเข้าตีเมืองจันทบุรี
24. สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชทรงใช้วิธีการใดแก้ปัญหาเศรษฐกิจในระยะแรก
- ก. ยกพื้นที่ทำกินให้ราษฎร
 - ข. สละทรัพย์สินส่วนพระองค์
 - ค. ให้ข้าราชการออกมาทำนา
 - ง. ค้าขายภายในประเทศ
25. ข้อใดไม่ใช่สาเหตุที่สถาปนากรุงธนบุรีเป็นราชธานี
- ก. กรุงศรีอยุธยาถูกเผาทำลายมาก
 - ข. เป็นแหล่งรวมศิลปวัฒนธรรม
 - ค. กำลังพลที่จะรักษากรุงศรีอยุธยาไม่เพียงพอ
 - ง. อยู่ใกล้ปากน้ำ ออกทะเลได้ง่าย

26. วิธีแก้ปัญหาคาความขาดแคลนเฉพาะหน้าในสมัยสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชคือข้อใด

- ก. เก็บภาษีอากรและส่วยเพิ่มขึ้น
- ข. เร่งให้ประชาชนและขุนนางทำนา
- ค. ซื้อข้าวสารแจกจ่ายแก่ราษฎรที่ยากไร้
- ง. ติดต่อชาวต่างชาติให้ส่งสำเภามาค้าขาย

27. พระตำหนักแก่งคู้ เป็นภูมิปัญญาด้านใด

- ก. จิตรกรรม
- ข. วรรณศิลป์
- ค. ประติมากรรม
- ง. สถาปัตยกรรม

28. เพราะอะไรสถาปัตยกรรมในสมัยธนบุรีจึงดีกว่าในสมัยอยุธยา

- ก. ช่างสมัยธนบุรีเป็นช่างฝึกใหม่
- ข. ช่างอยุธยามีประสบการณ์มากกว่า
- ค. ช่างอยุธยาถูกกวาดต้อนไปพม่าทำให้สมัยธนบุรีขาดแคลนช่าง
- ง. ถูกทุกข้อ

29. หลังจากที่ถูกกรุงศรีอยุธยาแตก พระยาตากนำไพร่พลไปตั้งมั่นอยู่ที่เมืองใด

- ก. เมืองเพชรบุรี
- ข. เมืองจันทบุรี
- ค. เมืองระยอง
- ง. เมืองชลบุรี

30. ข้อใดเป็นลักษณะเฉพาะของสถาปัตยกรรมสมัยอยุธยา

- ก. งานประดับมุก
- ข. เครื่องเบญจรงค์
- ค. เจดีย์เหลี่ยมย่อมุม
- ง. พระพุทธรูปทรงเครื่อง

แบบวัดเจตคติต่อการเรียนสาระประวัติศาสตร์
กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

☆☆

คำชี้แจง:

1. แบบสอบถามฉบับนี้เป็นแบบสอบถามเจตคติของนักเรียนต่อการเรียนประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นสาระการเรียนรู้หนึ่งในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม แบบสอบถามนี้มีทั้งหมด 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสำรวจสภาพภาพของนักเรียน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเจตคติของนักเรียนต่อการเรียนประวัติศาสตร์ 20 ข้อ

2. คำตอบของนักเรียนจะไม่มีผลกระทบต่อนักเรียนทั้งในด้านการเรียน คะแนน หรือการสอนใดๆ คำตอบของนักเรียนจะมีประโยชน์ต่อการปรับปรุงการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ ให้มีประสิทธิภาพที่ดีต่อไป ขอให้นักเรียนตอบทุกคนและทุกข้อ

3. วิธีตอบแบบสอบถามขอให้นักเรียนอ่านข้อความให้ละเอียดถี่ถ้วนแล้วเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความรู้สึกหรือความคิดเห็นที่แท้จริงของนักเรียน โดยแบ่งเป็น 5 ระดับ ดังนี้

5 = เห็นด้วยอย่างยิ่ง 4 = เห็นด้วย 3 = ไม่แน่ใจ 2 = ไม่เห็นด้วย 1 = ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ตอนที่ 1 แบบสำรวจสภาพภาพของนักเรียน

คำชี้แจง: ให้นักเรียนเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงใน ☐ และเติมข้อมูลในช่องว่างตามความเป็นจริง

1. เพศ

☐

ชาย

☐

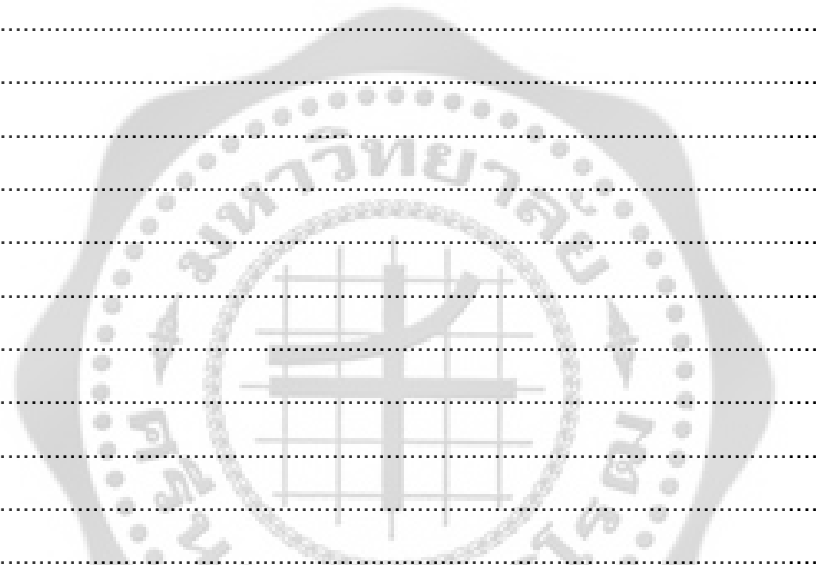
หญิง

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเจตคติของนักเรียนต่อการเรียนประวัติศาสตร์

คำชี้แจง: โปรดอ่านข้อความต่อไปนี้อย่างละเอียดแล้วเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างทางขวามือ ซึ่งตรงกับความคิดเห็น ความรู้สึกของนักเรียนมากที่สุดเพียงช่องเดียว

ข้อ	ข้อความ	ระดับของความรู้สึก				
		เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
1	ประวัติศาสตร์เป็นเรื่องที่มีเนื้อหาสนุกสนาน					
2	การเรียนประวัติศาสตร์สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้					
3	ประวัติศาสตร์เป็นสิ่งที่มีความน่าสนใจ					
4	การเรียนประวัติศาสตร์มักทำให้มีใจเล้าเอียงเข้าข้างฝ่ายของตนเองเสมอ					
5	การเรียนประวัติศาสตร์ช่วยให้เกิดความรักและภูมิใจในบ้านเมืองของตน					
6	ผู้ปกครองเห็นว่าข้าพเจ้าอ่อนในวิชาประวัติศาสตร์					
7	ข้าพเจ้าชอบเรียนประวัติศาสตร์เพราะอาจารย์สอนดี					
8	ข้าพเจ้ารู้สึกไม่สบายใจที่จะต้องตอบคำถามเกี่ยวกับประวัติศาสตร์					
9	เมื่อถึงชั่วโมงเรียนประวัติศาสตร์ ข้าพเจ้ารู้สึกไม่อยากเรียน					
10	การเรียนประวัติศาสตร์เป็นการเรียนที่เน้นการท่องจำ					
11	เมื่อมีผู้มาพูดคุยเกี่ยวกับประวัติศาสตร์กับข้าพเจ้า ข้าพเจ้ารู้สึกเฉยๆ ไม่อยากแสดงความคิดเห็น					
12	ข้าพเจ้าต้องการเป็นคนเก่งประวัติศาสตร์					
13	ประวัติศาสตร์เป็นเรื่องที่เข้าใจยาก					
14	ข้าพเจ้ามีความสุขทุกครั้งที่ยื่นประวัติศาสตร์					
15	เมื่อใดที่มีการทำงานในวิชาประวัติศาสตร์ ข้าพเจ้ามักขาดแรงจูงใจ					
16	การเรียนประวัติศาสตร์ช่วยให้เป็นคนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์					
17	ประวัติศาสตร์เป็นวิชาที่ยังศึกษาถึงเกิดความสุขสนุกสนานเพลิดเพลิน					
18	ประวัติศาสตร์คือเรื่องที่เบื่อหน่าย					
19	ข้าพเจ้ามักทำคะแนนได้ดีในวิชาประวัติศาสตร์					
20	ประวัติศาสตร์เป็นวิชาที่นำไปใช้ประโยชน์ได้น้อย					

ข้อเสนอแนะ

แบบวัดทักษะทางสังคม (Social Skills Test)

คำชี้แจง:

โปรดตอบข้อความแต่ละข้อตามความคิดเห็น ความรู้สึกหรือการกระทำที่แท้จริงของนักเรียน เพื่อให้นักเรียนรู้จักทักษะทางสังคมของตนเอง และเป็นแนวทางในการปรับปรุงทักษะทางสังคม และการสร้างสัมพันธภาพ การทำงานร่วมกับผู้อื่น ให้เป็นประโยชน์ต่อไป

คำตอบของนักเรียนทุกคนจะถูกเก็บรักษาไว้เป็นความลับจะไม่นำมาเปิดเผยไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น ขอให้ตอบคำถามตามความเป็นจริง

แบบทดสอบ มีทั้งหมด 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบทดสอบ

ตอนที่ 2 แบบทดสอบทักษะทางสังคม จำนวน 40 ข้อ

โปรดใส่เครื่องหมาย ✓ ในระดับที่ตรงกับความคิดเห็น ความรู้สึก หรือการกระทำของนักเรียนมากที่สุดและกรุณาตอบทุกข้อ

5 หมายถึง	มากที่สุด
4 หมายถึง	มาก
3 หมายถึง	ปานกลาง
2 หมายถึง	น้อย
1 หมายถึง	น้อยที่สุด

ตอนที่ 1

สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบทดสอบ

เพศ

☐

ชาย

☐

หญิง

ตอนที่ 2

แบบวัดทักษะทางสังคม จำนวน 40 ข้อ

ข้อที่	ข้อความ	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ด้านมนุษยสัมพันธ์ 🧑🧑🧑🧑						
1	ข้าพเจ้าทำความรู้จักผู้อื่นได้ง่าย					
2	ข้าพเจ้าพยายามปรับปรุงนิสัยให้เข้ากับกลุ่มเพื่อน					
3	ข้าพเจ้ามีความจริงใจกับทุกคนที่อยู่รอบข้าง					
4	ข้าพเจ้าชอบทำให้เพื่อน ๆ ในกลุ่มรู้สึกสนุกสนาน					
5	ข้าพเจ้าเข้าใจและใส่ใจความรู้สึกของเพื่อนในกลุ่มขณะดำเนินกิจกรรม					
6	ข้าพเจ้ากล้าที่จะทักทายเพื่อนใหม่ก่อนเสมอ					
7	ข้าพเจ้าสามารถปฏิบัติตนให้เหมาะสมในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น					
ด้านการติดต่อสื่อสาร ☎️						
8	ข้าพเจ้าสามารถเจรจาติดต่อสื่อสารกับผู้อื่นได้					
9	ข้าพเจ้าสามารถอธิบายเหตุผลที่เขายอมรับได้ เมื่อไม่เห็นด้วยกับผู้อื่น					
10	ข้าพเจ้ารู้วิธีพูดแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล					
11	ข้าพเจ้าสามารถพูดแสดงความคิดเห็นให้ผู้อื่นเข้าใจง่าย และชัดเจน					
12	ข้าพเจ้าพูดเพื่อให้เพื่อนมีความรู้สึกที่ดี และสบายใจในการทำงาน					
13	หากต้องออกไปรายงานหน้าชั้นแล้วถูกแซวหรือวิจารณ์ ข้าพเจ้าจะสูญเสียความมั่นใจ					
14	ข้าพเจ้ามักพูดคุยกับเพื่อนเสียงดัง โดยไม่สังเกตว่าจะรบกวนใครหรือไม่					
ด้านการทำงานเป็นกลุ่ม 🧑🧑🧑						
15	ข้าพเจ้ายินดีทำงานกลุ่มให้เสร็จก่อนงานของตนเอง					
16	ข้าพเจ้ามีส่วนร่วมในการวางแผนการทำงานร่วมกับเพื่อน ๆ					
17	ข้าพเจ้าหลีกเลี่ยงการกระทำที่จะนำไปสู่ความขัดแย้ง					
18	ข้าพเจ้าช่วยเหลือ ให้ความร่วมมือกับกลุ่ม ในขณะทำงานด้วยความเต็มใจ					
19	ข้าพเจ้าสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี					
20	ข้าพเจ้าทำงานในกลุ่มอย่างเต็มที่					

ข้อเสนอแนะ

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	นางสาวสัญญาพร เล็งขุนทด
วันเดือนปีเกิด	18 พฤษภาคม 2523
สถานที่เกิด	อำเภอด่านขุนทด จังหวัดนครราชสีมา
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	48 หมู่ 5 หมู่บ้านธนาคารกรุงเทพ สุขุมวิท 103 แขวงหนองบอน เขตประเวศ กรุงเทพมหานคร 10260

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2543	มัธยมศึกษาปีที่ 6 จาก โรงเรียนมัธยมด่านขุนทด จังหวัดนครราชสีมา
พ.ศ. 2546	วิทยาศาสตร์บัณฑิต (วท.บ.) วิชาเอกภูมิศาสตร์ วิชาโท เศรษฐศาสตร์ จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร
พ.ศ. 2557	การศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) สาขาวิชาการประถมศึกษา จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร